Bendel & Co

Bokutgåva

Stockholm. Albert Bonniers förlag. 1910
I.

En hvinande snöstorm piskade från nordost Chicago.

De isande snärtarna från decembertornadons hvita chambriär lade sig längs Michigansjöns frusna kajer och nere i djupen vrålade som från ett oerhördt menageri alla upptänkliga vinterns vilda ljud. Isstyckena, som brötos mot den starka påldämningen, en pansarflotta slungad mot berg af betong, frambringade bölanden, liknande en rasande hord buffeltjurars vanmäktiga protest och vredesdån under den anstormande cowboyskarans mustangfötter och flygande lassoer. Det var samma stampande af mäktiga klöfvar och svarta nosars fnysande som öfver präriens soltorkade mark; samma hujande och smällande, byglars knäck och läderpiskornas knall, de samma vokalklangklingande frustanden, som stäppens eko upptar i sin oskrifna ordbok, och det blandades i denna vilda symfoni köldens bösskott och enstaka skrin, hvilka minde om utdöende indianstammars härrop. Det var västerns danslek i det moderna århundradet, en naturens parodi som kunde sammanställas med det om sommaren elektriskt bundna, om vintern frusna Niagara.

Men inom den stora stadens parallella avenyer och rektangelkvarter, kvadraterna, torgens trianglar och parkernas romboider, alla segmenten i bostads- och affärsdelarna, genom fabrikernas tjocka rök, öfver slakteriernas stinkande boskapsyards, mellan de tusenspårade järnvägslinjernas myller af hallar och kolgårdar, snöade luftens konfetti likt oceanens böljeskum som bollas mellan skyhöga vågväggar. Det stänkte ispärlor och svepte stramande längor af frusen, grå materia, som grep den halsduksomvirade strupen i stranglegrepp. Det tjöt kring skyskrapornas knutar, där stormen flådde af jätteskyltarna som remsor ur en mammuts plåthårda hud, och de höga väggarna liknade alper, i hvars arkitekturerade ytskifvor lyste laviner af himlens hopade snö. Takkrönen doldes af moln i järnsvart, blygrått och zinkhvitt, och från denna dystra pell föll som under en förbannelse stora flockar af smutsmelerad massa, i formen liknande omväxlande gamar och svanor – dödens fåglar, hvars svärm svepte staden till den sista sömnen. Dessa byggnader, som i solsken och mot blå bakgrund kunde, icke i stil, men storlek, föra tanken in på klassiska vägar, blefvo nu, där de reste sig i isolerad höjd, ohyggliga sagans vidunder, eller, där de stöttades sida vid sida, ofantliga vallgrafvar som inspärrade de fördömda. Såg någon ensam drömmare upp mot denna sky, fattades han af en sista afgörande förtviflan. Ty ingen stjärna såg ned på detta fängelse, stelnadt i köld som stöpt i malm.

All trafik hade upphört. Hufvudgatorna, som löpte i norr och söder, likaväl som sidstråken, hvilka gingo från öster till väster, hyste i ändlösa perspektiv de stannade och öfvergifna raderna af spårvagnar och fordon af alla slag och system. De stodo där som öfversnöade, liflösa karavaner.

Blizzarden hade varit ovanligt våldsam. Extratidningarna publicerade oupphörligt långa listor på de döda, de som omkommit genom olyckan eller gått vilse, fallit i floden eller sjön, begrafts i skreden från kolossalhusen. Mera i klump togos de arbetslösa, som i allmänhet voro immigranter och således utan hem och vänner; de hade till sist, utsvultna och dödströtta, stupat i någon drifva och frusit ihjäl, och där deras blåsvarta, stela och utmärglade kroppar gräfdes fram och lades på rustvagnar, likt kadavren af de fallna hästarna. De bittra maskerna vittnade genom djupa fåror och förtviflans prägeldrag, att långt innan stormen tog dem, hade främlingslandet hunnit genomisa hjärtats finaste rötter och att denna död endast var ett fullkomnande af en första, redan genomgången.

Allt efter som dagen gick antog stadens centralpunkt ett fantastiskt, spökaktigt, onaturligt, overkligt och ofattbart utseende. Hvarken moln eller himmel skymtades, ett järnlock låg öfver cementgrytan och en isdimma regnade i tappar från den svarta kupolen. Ljusen från skyskrapornas fönster växlade i styrka och storlek sålunda, att från marken och uppåt, de första tio våningarna tedde sig som på ända ställda såll öfver hvars transparanger trindsnön våldsamt kastades som mjöl. De därpå följande tio trappornas ljusöppningar liknade fyrverkerisolar eller stora, flämtande stjärnor, och slutligen ännu högre liggande fönsterrader, från tjugonde ända upp till i enstaka fall trettionde hvarfvet, tak-, vindsoch tornggluggar medräknade, förekommo som blinkande, plötsligt synliga och lika hastigt försvinnande, ljusglimtar ur natthimlen – ögonkast från meteorer. Det underjordiska Chicago sände genom gatornas skylights, på de ställen där trottoarerna kunnat någorlunda maskinfejas, endast en matt, rödaktig glans genom de tjocka gallerglasen, och ljusreklamerna flammade blott på några få läställen. Allt var ramponeradt och skadadt, ledningar, kontakter, lampor och skyltskelett, stativ, gafflar, ställ och galgar. Men de milliontals fönstren stirrade ur vinterkölden, och luften tycktes full af dessa i svindlande höjd hängande lyktögon.

Sjön råmade kring Jackson streets hamnpir. De närmaste gatornas hörnbutiker hade stängt redan klockan tre. En vägg som syntes bestå af is hade redan då rest sig vid gatans fot och senare kunde man tro en gletscher hänga öfver kvarteret. Klockan sex slocknade de röda, hvita och gröna pirlamporna. Omedelbart efter antog snödimman utseendet af en kompakt jökel som sköts framåt mellan husväggarna. Alla stormsignaler voro bortblåsta, äfven de allra tyngsta kulorna, och ljuskastarna och reflektorerna från meteorologiska afdelningsbyrån i Auditoriumhotellets torn belyste en fläck öde som nordpolen.

Vid nordvästra hörnet af Jackson och South Clark streets låg Grand Pacific Hotels massiva byggnad. De meterbreda gråstenarnas skrofligheter mellan kokett afslipade kanter voro dolda i ett fast fruset lager af snö. Under det att den västra fasadens murytor skymtade mellan det hvita pudret liknade den norra en skimrande vägg af saltkristaller. Stormluckor täckte såväl fönster som dörrar och från krön till fot hade blizzardens pustar stelnat värme, vind, ljus och lif under en isgobeläng.

Så mycket egendomligare verkade interiören. Alla bottenvåningens trafikkontor – Cooks, Gazes, Grand Pacific Railways, White Star Lines, Kennyon, Oriental, Bibby och Castle Lines, samt ett hälft dussin smärre järnvägslinjer som B. & O., Wabash, med flera, och den betydligare Grand Trunk – hade sina af elektriskt ljus i bländande belysning strålande rumsfiler öppna mot hotellets luxuösa hall, hvilken, fylld af en utsökt samling äkta palmer, mellan hvars läckert målade lådor buffelsofforna och klubbstolarna stodo kring små pärlemorinlagda åttkantsbord, och som med de mjuka smyrnamattorna, de rika förgyllningarna, pelarnas och takets arabesker minde om ett nytt och moderniseradt Alhambra.

Därtill kom en tropisk värme alstrad af hundratals radiatorer hvilkas värmeledningar med ett system af blandad torr och fuktig luft förgrenade sig i hela det väldiga huset som ett nervkomplex. Exotiska ansikten och dräkter syntes i vimlet; utom negertjänarna och de kinesiska tvättarna – the laundrymen – funnos turbanklädda turkar, nubier och andra österländingar, hvilka utbjödo bazarartiklar, välluktande af sandelträts skyddande kofferthölje, eller serverade mokka, sorbet och nargileher. Bland dessa rörde sig franska, engelska och tyska uppassare i antingen hotellets silfversmidda, röda livre eller stel frack och stärkhvit habit. Ehuru engelskan öfvervägde, surrade nästan ett dussin öfriga språk i den ljumma och tobaksdoftande luften. Tvärs öfver hallen, midt emot den nu omsorgsfullt tillbommade norra ingången, låg hotellbaren, en tusen-och-en-nattdröm af en lyxbar, där marmor och mahogny, teak, jakaranda, malakit, onyx och guldbrons blandats i barbariskt öfverflöd. Spottlådorna, en half meter höga och i form af Golkondavaser, voro af gediget silfver och i den tillstötande raksalongen var golfvets parkettkvadrater sammanfogade med rosetter af guld och silfvermynt som kunderna trampade på. Från matsalen, i empir, hördes mjuka stråktoner, och från kaféet, i rokoko, plaskandet af det parfymerade springvattnet. Lyssnade man, kunde urskiljas strängljuden från såväl harpa som banjo, guzla och mandolin. Och från galleriets sidenstofferade enskilda

kabinetter kommo ibland klingande kvinnoskratt eller smällde en kork, tappades en stor, blodröd kaliforniaros.

Mellan refflade marmorkolonner gledo ljudlöst hotellets tjugu elevatorer upp och ned. Inom de förgyllda gallergrindarna tecknades likbleka örnnäbbsprofiler, hvita indianer eller kondorer, på en gång behärskadt kalla och nervösa, med anteckningspadden och guldstiftet i de magra, blåådrade manikurhänderna. Bredvid rasslade lyonersidenet kring stolta guldnackar och carrarahvita skuldror.

Men inne på de omgifvande kontoren slamrade i ett flera hundra skrifmaskiner, tickade telegrafapparaterna, ringde telefoner, klockor och signaler. Ett sus af papper, ett bisurr af röster, en myggsång af hviskningar, ett hväsande som från en såg af ilande pennor och ett melodiskt vattenfall af myntens stapelräknande. Alla bokhållare, kassörer, springpojkar, biljettförsäljare, fraktupptagare, bagagebud och bill-of-ladings-clerks arbetade i skjortärmarna och med näsdukar mellan kragen och halsen som hade det varit en julidag. Cheferna rökte sina havannor och Key Westcigarrer med hattarna i nacken och lackskorna på pulpeten, svängda bakåt i de fjädrande kontorsstolarna som hade de legat i en hängmatta från Mackinaw. Och de små gummituggande stenograföserna läto sina ringprydda fingrar spela öfver maskinernas bokstafsklaviatur som hade de presterat Brahms vildaste ungerska dans. Svetten pärlade på de fina affärspannorna och föll i en liten droppe ned på blusens hvita silke. Ark efter ark fylldes med korrekta typer i blått och på diskar och roll-top-skrifbord hopades brefven till stämpling eller underskrift, till kopiering, kuvertering och frankering.

Ljuden från det jäktande arbetets verkstäder döfvade alla andra. De lade sordin på orkestrarnas smekande valser, dämpade kristall- och silfverservisernas klang, förtog elfenbensbollarnas stackatostötar i biljardsalarna och hämmade ropen och polettskramlet i garderoberna, de olika slags bullren, dörrsmällar, porslinsskrammel, vattenforsande och skoborstande i packrum och toaletter. Till och med stormen tystades, den lefde endast i jättetidningarnas spalter som sida efter sida frasande vändes och slukades i läsrum och korridorer tillsammans med börsnoteringarna. Sexdubbla dörrar, af stål, af trä, af filt, af sammet, af glas med mellanportiärer, barrikaderade fienden från norr, utestängde hans tjut, dånet af hans vapen, synen af hans projektiler. Här stannade naturen, vanmäktig och besegrad, öfvervunnen af guldet och guldets ägare och jagare, tjänare och parasiter. Allt var ombonadt och säkert, skyddadt, befästadt. Endast ett behagligt, roingifvande dunkljud hördes genom alla de andra i kor sammansmältande ljuden; det kom underifrån, som pistongslag, från djupet, källaren, jorden. Det var den väldiga dynamon, palatsets klappande hjärta, hvilken sände värme och ljus till denna penningens lyxhop, dess herrar och slafvar, som detta hotell inneslöt.

*

Unge Reuter – Joseph, vanligtvis förkortadt till Joe – kom nedför hufvudtrappan. Han hade ätit en sen lunch i en af de små salongerna, den gula, som var hans favorittillhåll och där han låtit införa såväl privattelefon, både lokal och long distance, som egen telegrafapparat, hvilken kunde emottaga speciella nyheter från börsen och äfven i nödfall afknacka en order. Hotellet tillhörde hans far, den gamle land- och tomtspekulanten Abraham Reuter, multimillionär, men endast till namnet rentier. Några trappor högre hade Joe Reuter en våning hvars rum användes till extra privatkontor, till trots för det stora kontor han hade etablerat i själfva börsbyggningen, The Board of Trade, hvilken låg blott ett hälft kvarter från Pacifichotellet, vid Jackson street, midt emot La Salle streets slutgap. Men han hade nyss kastat sig in i en kolossalaffär, en enorm spekulation – vågstycket att göra sig till herre öfver världens hvetemarknad och kontrollera den med mot skyn stigande priser i sin favör. Ännu så länge planerades de hemliga uppköpen, det att samla allt hvetet i sitt hörn, hvaraf det engelska uttrycket att corner the market, göra en wheatcorner, fått sitt betecknande namn.

Börsmannen stannade midt i trappan. Han hade glömt sin päls. Den kunde han sända en hotellbetjänt upp efter, men han var icke säker på hvad som låg i fickorna. Icke några guldmynt eller en rulle skrynklade

sedlar – det betydde ingenting, men möjligtvis ett par små blocknoteslappar med några blyertskrumelurer och siffror, det kunde betyda mycket...

Reuter såg ut öfver hallen, som från hans upphöjda plats liknade en elegant förlustelseplats, ett privat tivoli eller ett gardenparty. Fonden var härifrån ett färgrikt mönster på stora skyltar och reklamaffischer, konstnärliga plakat, tidtabeller och oändliga fack fyllda med resebroschyrer. Mellan de olika kontorens stora, mässinginramade spegelglasdörrar syntes under artistiska fotografier detaljmodeller af lokomotiv, sof- och salongsvagnar, hela tåg af Pullman eller Wagnervagonger samt de ypperligt utförda små fartygen inom sina glasmontrer af Atlantens rekordjagare. Öfver bredde sig palmernas bågblad, och hela västerns frukt- och landtmannaproduktsskala glödde som prof inom glashufvar i färger af saffran, majs, banan eller orange, tomat och irisblå drufvor.

Bjärtast stack af mot den spräckliga marmorn Kennyonlinjens emblem – den smaragdgröna femuddade stjärnan på den dubbeltungade flaggans rubingrund. – Spekulanten fattade sitt beslut.

Inne i den stora ångbåtslinjens kontor – egentligen ett enda ofantligt långt och smalt rum som liknade en oerhörd observatorietub, glastäckt i båda ändar – närmade sig uppbrottet för dagen. Den nu stormluckstäckta fasaden mot Clark street låg mörk, men det stora skyltfönstret, fylldt af modeller och kartor, återgifvande hvarje fartygs dagliga läge rundt hela jorden, speglade reflexerna af den långa raden elektriska takkronor. Äfven glasdörren till vänster om fönstret slog ett par vertikala ljuskäglor, och mosaikgolfvet utanför den långa disken återgaf melankoliskt som bleka och sönderstyckade månar samma ljusupphof.

Rummets likhet med en kikare ökades ytterligare därigenom att det vidgades afdelningsvis – förmodligen genom borttagandet af tidigare rumsväggar – mot fonden åt hotellhallen. Man kunde tro att det hela verkligen var ämnadt att skjuta ihop, bit för bit, in i hvarandra, rum för rum. Man hade praktiskt tillägnat sig inredningen genom att befolka hvar afdelning med affärens egna afsnitt – de tre klasserna. Sålunda hade hufvudchefen för passagerarafdelningen, the Passenger department, mr S. Tenney Ranch sitt kvarter närmast hufvudingången. Därnäst kom förstaklass-rummet, Saloon eller First cabin-department. Vidare andra klass, Intermediate eller Second cabin-department; tredje klass, Steerage- (helt kort och godt) department. Följde så bokföringsafdelningen, kassorna och the boys platser, samt slutligen den största och viktigaste afdelningen, den hvilken liksom i en järnvägsförvaltning är den minst lysande men mest inbringande: fraktafdelningen – the Freight-department och som sträckte sig ända ned till gårdshallens vägg där den afslutades – kikarens andra ända, basen – med ett stort fönster och en glasdörr, pendanger till yttre fasadens. Hvarje afdelning hade sin kontorschef, sina clerks, stenografer och springpojkar, samt afskildes medels eleganta barriärer i hvilka konstsnidade svänggrindar ideligt svingade. Dessutom fanns en hel källar- eller basement-våning till hela sin längd sträckande sig under tubkontoret och i förbindelse med detta genom såväl spiraltrappor som en hiss. Därnere var, utom kassahvalf och diverse upplag, ett frukostrum samt toaletter, äfven några pulpeter för ett halft dussin stackars individer, hvilka likt ljusskygga råttor med hvita ansikten och röda ögon utförde ett dödande gnagararbete, bestående i att framskaffa och hålla reda på de milliontals biljetter, blanketter, cirkulär, löpsedlar, hemliga notiser, listor af alla slag och tusen andra kort, lappar och kartonger, som jättebolagets västra agentur förbrukade. Slutligen fördes också dit ned genom en bakväg, som skulle de inställas för en hemlig inkvisition, alla de immigranter som anlände eller passerade vidare eller återvände, ty de ansågos icke i det demokratiska landet värdiga – eller måhända fullt ofarliga – att framföras i frihet.

I detta stora kontor härskade snöstormsdagen en underlig rörelse. Det var icke allenast den vanliga businessnervositeten – ty den är dock satt i system och går gifna banor – utan det tillkom en besynnerlig stämning af osäkerhet, samma tryck som före orkanen. Instrumenten svänga nålarna varnande, barometern registrerar en katastrof, men ingen kan ännu ana omfånget. Till och med när eruptionen pågår kunna icke

seismograferna hänvisa till hvar olycksplatsen ligger. Här var det likadant: man kände i luften att något skulle hända, man visste också bestämdt att något redan händt; men var det i London, Liverpool eller New York? Privata depescher hade länge varslat ett regeringsombyte, man talade om konsolideringar, truster, alla slags afskedanden, ombyten, indraganden och nybesättningar. Men utom detta, hvilket låg som ett fjärran moln och skuggade mer i medvetandet än i verkligheten, var det konkurrensens hets som brann. Den stora julflottan till de gamla länderna skulle snart afgå – till England, Skottland, Irland; till Sverige, Norge, Danmark och Finland. Här gällde det denna gång att visa ett uppsving i julfloden, utom den viktiga norden borde allt infångas – italienare, böhmare, polacker, hvad skarn som helst, ty här fick blott räknas per capita. Cunardlinjen hade nyligen lancerat tvenne jätteångare hvilka redan satt ned rekorden i hastighet med nära fyrtiofem minuter från Queenstown till Sandy Hook, och det var all möjlig grund att tro de två fartygen skulle taga lejonparten af människomarknaden. Visserligen byggde linjen hos Harlan & Wolff i Belfast ett allenastående gigantiskt skepp som säkert en gång skulle slå Cunardrekordet med en timme – men det hjälpte icke nu. Västerns fyra tusen underagenter hvilka alla sorterade under Chicagokontoret mottogo dagligen rabattinstruktioner, lofliga och olofliga, och österut sändes fantastiska rapporter berättande land- eller rättare kroppvinningarna. I fraktafdelningen spändes hjärnorna till en högre kamp som delvis var lättare, emedan linjen, associerad med Castle, Bibby, Oriental och Wilsonlinjerna faktiskt innehade världens största fraktflotta. Det var den ryktesvis bebådade hvetekuppen som här uträknades och korrespondensdiskuterades. Allt var strängt privat, konfidentiellt, en blandning af detektiv- och biktfädersförtroenden. Blef det en corner skulle ej alla jordens fartyg förslå till skeppningen österut; den dyrbara varan, brödet, födan, skulle ruttna i ekvatorer och tusentals lastvagnar som fått stanna på färden till kustens hamnar på grund af båtbrist. Men äfven en delvis, ja, bara en påbörjad corner, ett försök, skulle drifva fraktpriserna, liksom varans, till svindlande höjder.

Klockan hade slagit sex. Maskiners och pennors, pappers och hviskningars sorl blefvo till ett långdraget hum – hum – sum – sum och i detta hummande och summande öppnades bakdörren och i ramens rektangelöppning sågs mr Reuters atletiska gestalt. För bråkdelen af en sekund, för ett intet, kunde man tro att det blef tyst i hela kontoret, men så ögonblickligt snabbt klirrade, klickade, pinglade och susade allt åter vidare att själfva draget från dörren sväljde momentets tysta andehäfning, och uppe från passagerarbåsen iakttogs intet annat än den unge fraktbokhållaren Bendels vördnadsfulla halfbugning.

Fraktagenten, mr J. D. Roth, en helt ung man med fina, sympatiska, semitiska drag och ett par svårmodiga ögon, hvilka dock när som helst kunde hårdna till, satt trött tillbakalutad i sin svingstol. En slocknad cigarr hängde i ena mungipan och han stirrade frånvarande på ett chiffertelegram medan linjens hemliga code låg uppslagen på knäna. Reuters på en gång kalla och godmodiga ansikte – ett slags Napoleonsansikte, men ett fyrkantigt, med stark förbrytarkäke – lades i ett leende på så sätt att från näsvingarna utgingo ett par parentestecken, men icke rundade utan sådana som på typografspråk kallas klammer, hvilka slutade eller gingo in under mungiporna vid hakans båge. Allt var rätvinkligt och fyrkantigt på denne man – till det yttre – äfven hans leende.

– Hallå, Roth! var hälsningen, och fraktagenten lyfte hufvudet. Invändigt fick han en chock, men det skulle icke märkas.

Han hälsade tillbaka, vänligt liknöjdt:

– Hallå, gamla tjur!

Denna som det kunde tyckas högst närgångna och opassande tilltalsform till det kommande ögonblickets mäktigaste samtida affärsman och millionär, var dock för den invigde fullt korrekt och speciellt nu på sin plats. Den var egentligen ett brutalt men icke frivolt smicker.

Det visste också Helge Bendel. Lång, mager, gänglig, med ett skarpt drag kring munnen och en ännu fin rynka mellan ögonbrynen, satt han till det yttre oberörd vid sin pulpet, böjd öfver de gula silkeskopiorna af fraktsedlar, som han afmärkte med blåpenna, och lyssnade uppmärksamt till de två herrarnas samtal. Han visste mycket mot förr, men om till sin fördel eller nackdel var han icke så säker på. Kunskapens träd är på godt och ondt, resonerade han, och det kunde för resten komma på ett ut alltsammans. Det var nio år sedan han landstigit i det stora landet – hur hade de gått? Ett fruktansvärdt första år, hungeråret, arbetslöshetens, hoppets och förtviflans år, grundåret som gaf och tog – välsignadt och förbannadt vare dess tal! Tre år som utvecklade och bedrog, som styrkte och stämde ned, de tre åren i passagerarafdelningen. Och nu var det femte året han satt som freightclerk, en sorts assistent och i vissa ögonblick förtroendeman och högra hand, men med minimalt stigande inkomst. Men lärdom – ja, det kunde icke förnekas, rent teoretiskt visste han ungefär lika mycket som någon annan ung man på tjugufem, tjugusex år i hela unionen, det vill säga i branschen; och praktiskt hade han sett alltsammans utföras. Men det hjälpte föga. Att omsätta lärdomen för egen räkning – utom som aflönad tjänare – var helt enkelt omöjligt. Ibland förekom det honom till och med ännu orimligare än i det gamla landet...

– Hå, sade Reuter, tjur, är du så säker på det, Roth? Hvad skulle du säga om jag var björn?

Roth svarade något skämtsamt och bjöd cigarrer ur sin dyraste Bocklåda.

Helge samlade ihop fraktkopiorna och började mekaniskt numreringen af fraktrapporten till New York-kontoret. – Fläsk – Kött – Talg – Flott – Smör – Ägg – Ost – skref han.

– Ni köper lång, sade Roth.

– Jag har i dag sålt kort, blef repliken.

Och de talade leende vidare i börsens terminologi.

Äfven mr Bendel smålog för sig själf. Han erinrade sig den första dagen i fraktkontoret och sin nya chefs korta, klara undervisning, hvilken alldeles betagit hans sinne. Med hvar vecka som gått hade han lärt sig sätta värde på denna kloka och kalla hjärna, hvilken dock ofta rådförde sig med ett varmt hjärta utan att låta hjärtat öfvertala på olämplig tid. Han började högakta Roth, därefter beundra honom och slutligen hålla af honom. Till sist var det fraktagenten allena som representerade för honom tillvaron i detta stora kompanis tjänst; han var linjen, båtarna, kraften – det hela. Och till sist blef han börsen, marknaden, omsättningen, ett begrepp som betydde tillvaron.

– Har stormen inverkat något nämnvärdt österut? frågade millionären.

Roth letade i en bunt telegram:

– Pensylvania har stoppat – cirka tvåhundra vagnar – äfven Michigan Central har blockad. The rail-roads have a busy time – have’nt they...

Bendel skref vidare i kolumnerna, alltjämt införande i bushels, i balar, i vagnslaster:

– Hvete, råg, majs, bomull –

Det fanns intet att lyssna till och han repeterade Roths första lektion som hos honom väckt så många vilda förhoppningar.

– Look here, Bendel, hade agenten sagt, du kommer att dagligen besöka börsen och måste förstå hvad där försiggår. Det är mycket enkelt. Det finns köpare och säljare. Bägge vilja samtidigt förtjäna. Det är omöjligt. Någon måste betala skillnaden. Då blir det krig. Det är alltid krig mellan buyers and sellers. Tag nu hvete.

Allt säljs på terminer. Låt oss säga att första maj kostar hvetet en dollar. Det säljs för juni. Seller June menas då att den som säljer har rättighet att när som helst under juni månad leverera hvad han sålde första maj. – Nåväl det kallas att sälja kort, selling short; med andra ord att inom kontraktsstipulerad tid vara tvungen att till fixeradt pris leverera hvad man sålt. Men – och här är kärnan – säljaren har aldrig hvad han säljer. Det är hans spekulation att under maj och juni kunna köpa hvad han sålt, men till lägre pris. Därför är hans hela intresse att trycka ned marknaden, få låga priser. Så att när han skall leverera en gång i juni och få en dollar per bushel, han kan ta in en stor förtjänst. Till exempel ha fått ned priset på det han köper till en half dollar. Denna säljare kallas på vårt slang där uppe på börsen för bear. Han kallas björn därför han söker med sina klor rifva ned priserna ...

Det var den första lektionen och Bendel kunde aldrig glömma den öfverlägsna och likgiltiga ton och blick som beledsagat detta föredrag. Det var icke något förolämpande i den klara stämman och de vackra svarta ögonen, tvärtom, de liksom placerade herre och tjänare på samma bas, visade att de båda voro ställda utom den förmögenhetskamp som rasade dagligen öfver i den stora byggnaden på La Salle street, och blott tog dem i anspråk som nyktra fraktmänniskor. Det hade genast väckt hans intresse och först en vecka senare, då det fallit mr Roth in att afsluta sin koncentrerade börsvetenskap, hade något annat råkat i brand hos svensken.

I sex dagar hade han iakttagit det vansinniga lif som on the floor, på Board of Trades väldiga, bonade golf, feberpulserade kring the pits – de terrasserade plattformer där de osynliga varorna salubjödos. I sex dagar hade han på västen under vänstra rockslaget burit den lilla silfversköld som gaf honom obehindradt inträde bland två tusen vrålande mäklare, hvilka skapade och omskapade, minut efter minut, världspriserna på människornas viktigaste produkter. Roths lugna förklaring hade visserligen delvis upplyst honom om arten af hvad som försiggick i detta dårhus, men den verkliga spänningen var honom okänd. Att en vara kunde värderas till en dollar den första maj, var mycket naturligt; liksom att den kunde sjunka i pris till halfva värdet den första juni. Men att någon klok affärsman vågade sälja och köpa inför dylika fluktuationer var honom en gåta. Det var ju ren hazard? – Och nästa lördagsafton tog han mod till sig och sade så till herr Roth.

Det var som hade denne väntat på närmandet. Han log vänligt mot den unge svensken, hjälpte honom rättande med ett par glosor och gaf med ett par meningar full belysning öfver fenomenet. Ungefär så hade hans ord fallit:

– Bendel glömmer köparna. Buying long, att köpa lång, är ju att kontraktsenligt köpa en vara som skall levereras en viss bestämd tid. Köparen gör det i den spekulationen att priset skall gå upp under tiden. Därför ligger det i hans intresse att drifva upp marknaden i höjden. Att liksom med hornen kasta upp siffrorna högt i luften. Nåja, så titulera vi skämtsamt denna köpare för bull. Och det är hela striden mellan tjurar och björnar, långa och korta. The Longs are the Bulls och the Bears are the Shorts och de kalla sin strid för att operera – det vill säga: att söka på allt sätt och vis ruinera hvarandra under det de själfva profitera. Hela världen får för resten betala kalaset och krigsomkostnaderna; missväxt, hungersnöd, pest och krig äro börsens anförvanter och kunna alltid begagnas i favör af en af de två parterna. Bättre kan jag inte förklara Bendel hvad som sker däruppe!

Det behöfdes heller icke. Från den stunden såg Helge på affärstemplet som på ett storartadt iscensatt skådespel. Men han var icke vanlig galleriåskådare; han spelade ju själf med, visserligen bara som en mycket underordnad statist – men ändå! De där slanguttrycken generade icke mer, herre gud, det var ju precis detsamma som för många år sedan hemma i Skeppsbrokvarteret i Stockholm hos det gamla kräket Görlitz och som då hade så imponerat honom. Det var bara ett par andra uttryck, litet finare om man så ville, ty de voro på franska. Han kunde ännu höra brorsonens alkoholiststämma snörfla fram när han kom från den parodi på börs, som låg vid Stortorget, något om hausse och baisse, och hur detta alltid hade förekommit

honom mystiskt och högtidligt. Något tillhörande affärsvärldens frimureri och som aldrig kunde läras. Den bokstafliga betydelsen visste han ju, men det var lika underbart ändå, och aldrig i lifvet hade han tänkt sig att tjur och björn kunde identifieras med dessa ord. Där hade gamle Görlitz suttit och spekulerat bort hela sin affär med skojare på Hamburgerbörsen – utan att själf kunna se trådarna, litande på sitt gammaldags anlagda affärshufvud, läsande dygnsgamla noteringar eller tagande för godt allt som en agent telegraferade. Det var ju precis som att försöka köpa junihvete den första maj – ty varan kunde naturligtvis lika gärna vara värdepapper, aktier och obligationer – här på Chicagobörsen och sitta därhemma i gamla Stockholm utan att ha en aning om hur tjurarna stångades och björnarna ref. Själf måste man ju vara med i slagsmålet för att hjälpa till och få segern att luta åt endera hållet. Hvar minut var ett fall eller ett stigande, intet astronomiskt eller fysiskt instrument var så känsligt som denna förfärliga spekulationshandels puls hvilken reagerade olika för hvarje slag af marknadens hjärtkramp. – Hur många millioner, undrade Helge, betalar bara mitt lilla land till krigsomkostnader åt dessa ulfvar och marodörer? Utan att ha en aning – utan att se ...

Så ungefär hade reflektionerna börjat. Det var snart fem år sedan och nu såg Helge likgiltigare på tingen. Hur kom det sig?

Med principalens ord hade hoppat en liten blåhvit tändgnista öfver i ett fnösketorrt hörn af svenskens medvetande. Och det slog ut i låga, blef till brand. Men en eldsvåda som endast bevittnades af honom själf, dolda som de blygsamma flammorna voro i det gemensamma skenet af millioner andra, större och mindre, liknande eldsvådor.

Helge Bendel hade nått punkten då han trodde sig se vägen till rikedomens drömland. Och en väg som han själf skulle bryta.

Det gick sägner och legender i börskvarteren om de berömda mäklarfirmornas uppkomst liksom ägarnas upphof. De hade allesammans börjat med två tomma händer och kontoret på fickan. Den stora branden, då hela staden lades i aska, hade hjälpt en del, andra hade blick för hvad som skulle ske i framtiden och åter andra blick för nuets oanvända chanser. Alla hade de rymliga samveten, starka tänder, händer, armbågar, fötter och ett brinnande begär efter den stora, runda dollarn. Allt annat var föraktligt eller kunde köpas senare i andra rummet. Åh, fanns det icke till och med svenskar i denna flock! Men det var icke endast de gångna, gamla goda tidernas män, det gällde, nej, visst icke. Där var det stora exemplet på William, den sjuttonåriga clerken hos Ascott Brothers. Hur hade icke han en dag höjt sig som en skimrande guldfågel, en meteor, sagolikt djärf och lycklig i spelet med Fortunas hala tärningar. Och där var Bradford, några och tjugu år gammal, hvilken i all tysthet spelat bakom sin järnvägs rygg med konkurrentlinjens papper och plötsligt suttit där som millionär. Visserligen hade de åter slocknat och försvunnit, men det outgrundliga firmamentet har ständigt nya stjärnor, en praktfull samling som sköt nya strålskott och bländade betraktaren. – Det tog tre år för Helge att inse det totalt hopplösa i denna löjliga inbillning. Då bländverket brast, sved bubblans såpa länge i ögonen, därpå kom reaktion och resignation. Men fantasien lefde, om ock i slummer.

Hvilka drömmar hade icke denna fantasi på nytt låtit hägra. – Bendel & Co, stod skrifvet på en gyllne skylt som satt naglad till en snöhvit skyskrapa, hvars tinnar mot solblå luft reste sig högt öfver de andra handelshusens jättar – Monadnock-, Rialto-, Insurance-, Block eller Building som det bäst passade, och hvad nu allt de hette. Det är sant att det endast var i vissa upphetsade ögonblick – och mest under första året – som dessa syner byggdes, Bendel Block eller Bendel Building försvann tämligen snart i dimma, men mycket kvarstod, reducerades och lades till, omstöptes och förvandlades och bar alltid den gula skylten på dörren: Bendel & Co. Hvarför detta Co. egentligen skulle vara med kunde Helge icke direkt förklara, men troligtvis representerade det den makt som fattades, den att realisera drömmen.

Den hade ringa likhet med den luftbild som en marseftermiddag stått öfver Strömmen i staden uppe i norden. Och dock kanske en förbindelse fanns – icke för ögat, men i tanken. Äfven i de första berusande

börsfantasierna, då chimären brann hvitast, hade Bendel en undertanke, och mera preciserad än någonsin förr, nämligen den att rikedomen skulle vara medel icke mål. Han så att säga förnam idén med dessa allsmäktiga penningar – hur de skulle skapa skönhet och konst och hur han ändtligt skulle få gifva sig hän till en värld som stammade från hägringen i skyn. Så var det också den gången, fast mera oklart, när den gamle ockraren Larssons förbannade guld spökade i familjen Bendels hjärnor. Och nu, just nu, hur hade han icke med förtviflans energi, utan mynt, utan hjälp och utan fantasteri, med näbbar och klor hakat sig fast vid verkligheten för att realisera ett par af idealen. Det var hans kropp som satt här, ett mekaniskt omhölje, under det att hjärna, hjärta och själ icke blott om kvällarna, men hela dagen arbetade borta på en stor ateljé eller i det dyrbara mecenatbiblioteket –

– Bendel!

– uppe vid Washington square eller i antiken –

– Bendel!

– i Akademien –

– Bendel! Hör, hör, Bendel ...

Helge for upp med förvirrade ögon:

– Yes, sir!

De båda herrarna vid agentens pulpet stirrade förvånade på bokhållaren. Satt han och sof?

Helge hade icke hört mer än sista kallelsen men röstens skärpa satte honom in i situationen och han tillade brådskande:

– Ursäkta mig – jag adderade ett långt tal i hufvudet...

– Det är bra, nickade herr Roth, mr Reuter önskade –

Millionären fullföljde:

– Ja, vill ni vara vänlig och gå upp i gula salongen, där jag ätit, och ta ned min päls. Jag vill inte gärna att hvem som helst tar hand om den.

Helge skyndade ut.

Ur hotellvestibulen hade nu försvunnit så godt som alla resande för omklädningen till middag. Samtalande i grupper eller spridda i fåtöljer kring pelarna fanns däremot kvar de börsmän, hvilka bodde i villastäderna, och som icke tordes riskera morgondagens möjliga snöhinder. Lokala telegraf- och telefonlinjer, som till största delen hade underjordsledningar, voro oskadade, och mäklarna uppgjorde i ro och mak planer för aftonens pokerpartier. Där sågs mr Carthy som samma dag förlorat nära en half million dollars på decemberleverans till lågt oktoberpris och nu väntades svänga om och blifva tjur ifall de ihärdiga ryktena om Reuters corner visade sig sanna. Äfven Baring, kallad Liverpool-Jack, antogs vara allierad med Joe Reuter eller åtminstone operera för hans räkning. Där var Stewart, med öknamnet bulldoggen, Tom Harris och Lew Spurter, Ake Goldsmith, Anshelm Mayer och Fred Brown – alla betecknade som löjtnanter i Reuters armé. Men där var också gamle Cudahy, slaktaren, Carruthers, bankiren, Marshall och flera andra, grånade i spekulationens tjänst, och dessa menades vara bestämda motståndare af princip till en corner i spannmål. För öfrigt såg Helge under promenaden genom hallen ett hälft hundrade ansikten som voro honom namnlösa, men välbekanta från golfvet. Rundt om hördes antingen väder och vindsnack eller några

tal och siffror, och orden Bull och Bear växlades som förnamn. I matsalen, som stod tom, voro de röda lampetterna tända på hvarje bord och silfverskänken utdelade hotellservisen från det sammetsfodrade mahognyskåpet. Men baren var full af de yngsta agenterna som nu pratade i munnen på hvarandra om kapplöpningshästar, boxare, jockejer, chaufförer och skådespelerskor, under det att, blizzarden till ära, tärningarna rullade öfver onyxskifvorna och de besynnerligaste varma drycker serverades ur stora, ångande bålar. – I trappan såg Helge att de flesta kontoren redan stängt och han märkte att en säkerhetsvakt från Pinkerton var i färd med att pröfva dörrlåsen. I den breda korridoren tyckte han att en lång, gänglig, mager, tämligen billigt klädd individ kom rusande rakt emot honom och han tog ovillkorligt ett steg åt sidan. Detsamma gjorde gestalten och nu såg han att det var han själf som speglades i en från golf till tak gående och på sidorna portiärdraperad spegel. En sekund betraktade han sin bild och den tycktes honom sorgset betrakta tillbaka, liksom ville den säga: hvad tjänar jag till? Men i detsamma öppnades en dörr, längre bort smällde brickor, ett luftdrag från en serveringshiss svepte igenom och Bendel ryckte till som hade han stulit sig till en titt i ett hemligt kikhål. Vid en sväng af gången stötte han emot en hvisslande herre, såg det var Gomez Bradford, en halsbrytande spekulant, nära nog betraktad som svindlare, ville skynda förbi, men hejdades och hörde Bradfords musikaliska, sydländska röst:

– Hvad gör Joe därnere hos Roth?

– Röker, svarade Helge.

– Hvad mer.

– Intet.

Bradford grep med sina smala fingrar ett djupt tag i högra västfickan. Men så betänkte han sig och gick hvisslande vidare.

Den gula salongen luktade starkt af egyptiska cigarretter. Det hade varit två som dejeunerat – kuverten stodo ännu kvar och i silfverhinken lutade en tjockbukad magnumflaska med servett bunden om halsen likt en trött gurmand som förätit sig. Pälsen låg slängd öfver en soffa.

Helge lyfte upp den öfver armen och varseblef därvid ett litet sirligt inslaget paket som legat under det tunga plagget. Det var icke svårt att gissa till innehållet, ty i ett hörn stod i upphöjdt guldtryck ett magiskt monogram, det berömda firmanamnet Tiffany, hvars blotta vokalklang bildar föreställningen om ett diadem af rubiner, diamanter och safirer. Förmodligen hade millionären helt enkelt glömt att vid desserten öfverräcka sin visavi den lilla presenten.

– Gud vet, hvad han har i fickorna, tänkte Helge, som tog närmaste elevator ned; – måhända hela fälttågsplanen öfver hvetekampanjen? Pälsens värde är väl i och för sig en liten förmögenhet – för att ej tala om det här paketet – men hvad är det mot en cornerplan! Tänk det – så långt har jag kommit i världen att jag bär på millioner ...

Inne i kontoret var allt uppbrott. Skrifmaskinerna hade fått sina hufvar, pulpeternas rullock voro fällda, alla böcker nedburna och inlåsta, halfva ljusramperna släckta och de flesta af personalen insvepta i öfverplagg. Det verkade underligt i det varma rummet att se dessa pälsar och kappor, stora schalar och pläder, långhalsdukar, boor, skinntröjor och mössor. Alla utan undantag buro öronmuffar, små hättor af skinn eller sammet, hvilka träddes på örat och fasthöllos där af en fjäder. Det var en stor massartikel under västerns blizzarder och nödvändig, då blott korsandet af en gata kunde medföra den ömtåliga lemmens förfrysning.

Man diskuterade möjligheten af att komma hem. Sista bulletin från en byråtelegraf meddelade att de flesta hufvudlinjerna af kabelspårvagnarna åter voro klara, sedan de elektriska snöplogarna kommit i gång. Och

kontorspersonalen började troppa af genom den underjordiska bakvägen.

Passageraragenten, mr Ranch, som bodde i Evanston, hade tagit ett rum på hotellet och behöll hos sig herr Swanson, hans högra hand och chef för första klass-afdelningen. De skulle tillsammans planera något biljettskoj för att om möjligt, trots de dåliga tiderna, halffylla julskeppen. – Nu närmade han sig inställsamt Roth och Reuter.

Det var ett skurkansikte i guldpincené. Hyn var olivfärgad – men icke olivgul utan olivgrön. Ur ett mumiemagert ansikte där en bleksvart mongolmustasch sökte dölja ett par blodlösa läppar flackade bak de blixtrande glasen två opålitliga och ständigt oroliga ögon hvilkas färg var senapsgul. Men de kunde skifta kulör liksom nattdjurens och ibland blefvo de smutsblå. Håret såg ut som måladt på kraniet, så starkt var det vaxadt, och glödlamporna slogo reflexer i det. Denna vampyr hade nått sin betydande ställning genom en oerhörd rad af mullvadskonster och till sist hade han med tillhjälp af sitt verktyg Swanson, hvilken spelat Judas Iskariots roll, lyckats intrigera bort den svenska agenten, gamle Nils Anderson, som grundat västra kontoret och i trettio år kämpat för sin dyrkade linje. Med honom hade hela den öfriga svenska personalen fått gå, brutalt, hals öfver hufvud, endast Swanson – som icke räknade sig som svensk, emedan han kommit öfver som barn – hade bibehållits och gradbelönats, och Bendel hade lyckats rädda sig öfver i fraktafdelningen. – Swanson hade ett färglöst ansikte, färglöst, vattenkammadt hår, färglösa ögon, närmast vassleblå och försedda med guldskalmade glasögon, gula tänder och ostandedräkt. Han följde som en skugga herr Ranch, beredd att vara till hands om i samtal chefen skulle röja sin okunnighet.

– Ett förfärligt väder – god afton, herr Reuter, god afton, herr Roth – man skulle nästan kunna säga –

Här afbröt han och såg sig omkring, därpå närmade han sig och sänkte rösten:

– man skulle nästan kunna säga: ett väder från den onde!

De båda herrarna betraktade agenten med något som skulle föreställa ett välvilligt leende men sade ingenting. Reuter reste sig och tog emot pälsen, nickade ett tack och släppte likgiltigt det lilla paketet i en ficka. Därpå gäspade han och gaf ett fingertecken åt glasdörren. Den öppnades genast och en skägglös ung man, hvars kropp tycktes under den kaffebruna uniformen bestå af sammanslingrade stålmuskler, trädde in.

– Ford, sade spekulanten, kom bilen?

– Yes, sir.

– All right. Be ready in a minute.

Chauffören försvann.

Ranch hade dragit Roth litet åt sidan.

– Något nytt? hviskade han ängsligt.

– Nej, mr Ranch, ingenting. Dock håller jag inte för otroligt att herr Reuter kommer att engagera rum längre fram ...

Ranch blef en nyans grönare, hvilket var hans sätt att rodna som hade det flutit galla i ådrorna, ty det var alls icke hvad han syftat åt och han visste, att Roth icke missförstått. Men med en mjukare röst och soligare miner fortsatte han:

– Nej, nej, jag menar från högkvarteret – från Liverpool?

– Nej.

– Hm. Intet privat? Inga rykten?

Med orubblig fräckhet och hån i sitt vackra ansikte svarade den judiske fraktagenten :

– Nej – den engelska marknaden är dull och de veta säkert intet om cornerpratet här.

Bendel njöt denna scen, darrande i sitt innersta af hat till denna amerikan som han bevittnat störta på fem minuter fem familjer af hans landsmän i olycka och förtviflan. Han hade sagt till sig själf att han skulle stanna för blotta brödet i detta kontor för att få se hans fall. Han visste att det var förestående.

Ranch kväfde en förfärlig förbannelse och nickade bifallande och förstående. Han försökte taga sin medregent i västern, som han innerst fruktade, viss om att denna, som var yngre, hade större betydelse för kompaniet, galghumoristiskt.

– He, he, vrinskade han – och Swanson instämde som ett eko – he, he, ni är djup, mr Roth. Nå ja, god natt då – jag menade annars, som ni väl vet, den där högt uppsatte resanden som skulle komma, han från London och Liverpool – hm.

– Å, så, sade Roth, och gäspade liksom Reuter – jo, jag hade några privata rader från unge Toppin, en släkting till herr Ismay som ni vet. Men det var i strängaste mening personligt.

Och han hälsade med ett strålande leende herr Ranch, hvars hjärta krympte i nervös förskräckelse.

– Jag kan ta er i min bil, sade Reuter. – Det är något jag ville tala om. Låt oss dinera i Union Club.

Alla hade gått. En enda bordslampa brann i fraktafdelningen. Vid sin pulpet undersökte Helge dagens konfidentiella post och läste uppmärksamt brefvet från Toppin. Han kände inga som helst skrupler därvid.

Hotellhallen var nästan tom. I matsalarna ljödo på nytt stränginstrumenten. Helge knäppte sin ulster fast och spände om stormslagen. Vid Jacksonutgången kom ett bylte med en acetylenlykta emot honom. Det var Morley, nattvakten, som redan börjat sin första rund.

– Hallå, unge man, hviskade han med hes viskyröst, nu, nu har jag sett honom igen.

Det var en fix idé hos Morley att han såg ett spöke om nätterna vandra omkring i hotellgårdarna.

– Jaså, sade Bendel.

– Jag såg honom nere vid stallarna, sade Morley, nere vid stallarna såg jag honom. Han gick in i ett garage. Ja, i ett garage gick han in.

Han hade ett tröttande sätt att upprepa samma mening två gånger.

– Good night, Morley!

– Det var en ande, ropade gubben efter honom, en ande var det ...

Det snöade icke mer och stormen sof. La Salle streets skyskrapor reste sig mörka och väggarna förlorade sig i mörker. Från gesimserna lossnade snöstrimlor och föllo i det kalla ljuset under de höga båglampornas skyddshufvar mot den frusna asfalten. Börsens port var stängd, långt bort gapade norra tunnelmunnen som slök de svarta kabeltågen. Kölden knastrade. Ensamma, huttrande gestalter ströko längs med murarna. Till vänster och höger öppnades raka, tomma milslånga gator. Uppåt försvunno deras skyhöga väggar i mörker.

Nedinunder föll kallt, hvitt elektriskt ljus på de hårda gångbanorna. Nya gator i svart och hvitt. Hemskt, kallt, öde. Frusna snöstrimlor – en huttrande gestalt – kölden knastrar. Höga, hårda murar – kalla järnkolonner med kallt ljus.

En bars bländande lykta i ett gathörn. Varm spritluft stiger ur ingången.

Helge Bendel går in och dricker visky.

————

II.

Kabeltåget uppe ifrån City Limits i Lake View via Lincoln Avenue och North Clark street spyddes ur La Salle streets tunnel, ormade förbi Lake streets teaterhörn och stannade plötsligt med ett kraftigt ryck som kom passagerarna att tumla svärjande om hvarandra. Bendel befann sig på en bakplattform af en af midtelvagnarna och kunde ingenting se. Efterföljande vagns framplattform var fylld af unga fabrikssömmerskor som lifligt skreko och frågade. Konduktören klättrade ned och några ifriga män försökte förgäfves få upp skjutdörrarna, men trycket af kroppar var för starkt. Mellan otaliga eder hördes förbittrade och undrande frågor på typisk yankeedialekt, med engelsk, skotsk eller irländsk brytning och med tysk eller skandinavisk accent:

– Hvarför stanna vi? Kör på för djäfvulen! Har det händt en olycka? Är någon öfverkörd? Den förbannade kabeln har naturligtvis brustit.

Man hörde efterföljande tåg köra upp och stanna. Nerifrån flodtunneln ljödo ursinniga gonggongsignaler och konduktörhvisslingar. Men larmet från broarna döfvade detaljerna. Likväl förvånades Helge öfver ett egendomligt brusande, han tyckte sig urskilja längre fram i den breda gatan. Det lät närmast som ett hastigt upprepadt strandsvall.

Det var bistert kallt men klart. Solen sken bländande på rådhusgafveln och framhöll obarmhärtigt murarnas förfall. Helge lade märke till att flera af fönsterrutorna voro spräckta och trots väderleken icke lagade, nyisatta eller ens tillstoppade. Äfven rappningen bar färska spår af ödeläggelse – det såg ut som hade den lossnat för stötar. Det kunde vara senaste blizzarden, men i alla fall var det påfallande hur ruttet tillståndet var i stadens styrelse när man till och med lät dess City Hall stå som en ramlande barack. Lyftande blicken spärrade Helge upp ögonen i förvåning. På en af takafsatserna varseblef han i det starka solskenet den sällsynta anblicken af en soldat. I den enkla gråblå uniformen skulle han i ett annat land ha blifvit tagen för en reparerande murare, han slet och bände med något osynligt, och då och då träffade en stråle från vintersolen en knapp eller gevärspipan. Bendels förvåning steg till häpnad då vid en rörelse däruppe han såg flera soldater som med några sista hiftag rullade fram ur ett stort fönster ut på taket en kanon. Det verkade så förbluffande barockt att Helge brast i skratt.

I trängseln på tåget hade ingen kunnat läsa sina medförda tvåcentstidningar. Men snabbare och enklare än genom trycksvärtan underrättades på en gång alla om hvad blockaden betydde. – En stor sten susade genom luften och krossade en vagnsruta.

I nästa ögonblick steg ett samstämmigt skrik, sprängdes dörrarna, brötos skärmarna, spräcktes glasen, knäcktes relingarna och sletos kedjorna midt af som bomullstråd. Män och kvinnor störtade ut på gatan.

Hela avenyen var från vägg till vägg full af människor. Vid nästa tvärgata, som var Washington street, var hopen kompakt. Där syntes ett par röda fanor, höjda armar, käppar och knutna näfvar eller stenar, som under ett vildt skrål vaggades fram och tillbaka. Allt efter som blicken hann orientera framträdde grupper och personer klarare och med mer mening. Sålunda såg Helge borgmästaren i hög hatt på en balkong; några

polischefer som, uppklättrade på höga varuvagnar, därifrån dirigerade osynliga konstaplar; ett par trasiga män med vilda utseenden, förmodligen italienare, hvilka tycktes vara hopens ledare samt här och där kända ansikten från börsen. Allt var i ett ögonblick klart – det var de arbetslösa som gjort allvar af sitt länge bebådade hot om att i sluten trupp tåga ned till rådhuset och med makt fordra hjälp eller arbete.

Också örat vänjdes vid ropen. Nu hördes taktmässigt orden:

– Ge oss arbete! Ge oss arbete! Ge oss arbete!

Och därefter i stigande tempo det enstaka ordet arbete vildt utslungadt:

– Work! Work! Work!

Äfven andra former förekommo. En lång stund skrek mängden:

– Ge oss bröd!

Och så:

– Bread! Bread! Bread!

Men oförmodadt upplöstes allt i tjut, eder, förbannelser och obeskrifliga ljud som kunde tros stamma från ett menageri i rasande panik. Och då urskildes sådana fraser som exempelvis:

– Åt helvetet med borgmästaren! Åt helvetet med guvernören! Döda millionärerna! Förbannelse öfver börsen! Förbannelse öfver alla truster! Slå ihjäl polisen! Skjut! Skjut!

Som en stor hemsk kör kom sedan från alla strupar:

– Vi svälta! Vi svälta!

Det rullade som en åska öfver hela platsen:

– We sult!

Och ett stenregn aflöste skrien.

Helge tryckte sig in till en trappa som förde upp till en hvälfd port. Den var besatt af män och omöjlig att få en fot på. Men han räknade på att om något farligare skulle hända, en framrusning eller skottväxling, helt säkert de som stodo på trappan ville störta in i huset och han få tillfälle svinga sig öfver järnräcket och komma med.

Det var underligt att iakttaga den köld och cynism hvarmed åskådarna bevittnade gatuuppträdet. De sågo intresserade ut som en teaterpublik, de skrattade, fällde hånande uttryck, gjorde vitsar och resonerade sinsemellan som om saker i ett stort butiksfönster. Det hela angick dem icke: de voro individer. Största delen som samlats här voro i sin bransch underordnade arbetsdjur, mest tillhörande handelsvärlden – alla slags kontorsmän, bokhållare, bankmän, bud, vaktmästare och expediter. Funnos några handtverkare voro de självständiga, hade småbutiker eller egna verkstäder. Alla verkliga yrkesarbetare hade redan två timmar tidigare dragit i horder genom stadsdelen till de stora fabrikscentra som södra och västra delarna af staden bilda. De som slogos därute voro för dessa män en annan kast som alls icke angick dem. De kände sig som af annan ras, de hade ingen del hvarken i deras arbete eller svält. De voro icke solidariska. Egentligen väckte de blott två känslor som afbalanserade hvarandra: förargelse öfver att de hindrade trafiken och nöje genom upploppets stimulans. I intet annat land skulle klasskillnaden gifvit sig så likgiltigt hårdt uttryck som i demokratlandet.

Så småningom tog otåligheten öfverhand. Liksom de inbillade sig vara självständiga individer i stället för små kuggar, tappar och muttrar som mekaniskt togo vid i det stora maskineriet trodde de också att stadens affärsdel med de praktfulla skyskraporna, Molochstemplen och de breda gångbanorna, ja, självfva samfärdseln, tillhörde dem på något särskildt privilegieradt sätt. De yttrade sin förbittring högt:

– Hvarför skjuts de icke ned? Se på Harrison där uppe på balkongen, han är ett kräk som ej gör slag i saken.

Och då det innerst var känslan af att det var arbetslösa, det vill säga värdelösa människor, emedan de intet förtjänade, och de självfva kände sig såverade genom arbetet, tog vreden och föraktet uttryck i brutalare repliker:

– Det är anarkister och tiggare! – Ja, naturligtvis, landstrykare, vagabonder, tramps. – De ha säkert ett par bomber liksom den gången på Haymarket. – I galgen med dem!

Som alltid blef stämningen patriotisk och nu kom som klimax hatet till utlänningarna.

– Det är de förbannade utlänningarnas skull! De satans främlingarna som förstör vårt dyra, gamla Amerika. Européerna – invandrarna – immigranterna – de gamla ländernas pack och skarn ...

Och en irländare som kände sig mer amerikansk än självfva amerikanarna, på grund af att hans nation var landets politiska herre, utbröt i den för honom mest föraktfulla beteckningen :

– Svenskar!

De kringstående instämde:

– Oh yes. Swedes.

I detta ögonblick begick protesthopen en ödesdiger dumhet. Uppeldade af en barhufvad man, hvars rock var sönderrifven och skjorta blodig, och som egendomligt nog bar ett par, tre medaljer på bröstet, störtade några dussin män mot en kabelvagn och välte den. Ett tusenstämmigt vrål hälsade bragden och som på ett gifvet tecken syntes från fyra olika håll i vildt karriär framdrifna polisvagnar. De voro öfverfyllda af rundhjälmade, blårockade poliskonstaplar, långa, herkuliska karlar, beväpnade med tjocka battonger och de körde rakt in i hopen. Hästarna fnyste af raseri under de skoningslösa piskrappen och gongongerna skrällde som vid en eldsvåda. En fruktansvärd förvirring uppstod:

– Bravo! ropade åskådarna och ifrån flera fönster viftades med näsdukar och nedkastades cigarrer. Mängden hurrade och hvisslade.

Konstaplarna hade hoppat ur patrullvagnarna. Till vänster och höger utdelade de med otrolig färdighet vilda klubbslag som slog igenom hattar och hufvuden, mosade hjärnor och bräckte skuldror, armar och händer, dragande som ett blodigt streck efter sig där de foro fram.

– Spräck skallarna på dem! jublade folket.

Mellan ett par marmorkolonner i ett af hörnhusen, ett bankpalats, hade några unga stenografflickor klättrat ut genom ett fönster. Deras bandflätade koketta frisyrer glänste i solen och de vackra ansiktena logo. De klappade i små händer som sutto de på raderna i en af lördagsmatinéerna. Ett par af dem åt försiktigt och delikat ur en konfektpåse, omsorgsfullt aftorkande den röda munnen mellan hvar bit med en liten spetsnäsduk.

Helge kände sin gamla dubbelperson deltaga i kampen. Denna tvådelade känsla verkade nästan samtidigt så, att då poliskordongen med fenomenal körskicklighet gjorde chock var han på ordningsmaktens sida; såg sig

i en blink som polislöjtnant utpekande de svaga punkterna för angrepp och själf med öfverväldigande brutalitet klubbande ned alla hinder. – Platsen rensad på tio minuter! for det genom hans trumhinnor. Men lika så fort växlade hans sympati. När han fick sikte på den hattlöse anföraren för de olyckliga, utsvultna arbetslösa, som under polisstyrkans våldsamma angrepp förlorat all fattning och utan att försvara sig med hukade hufvuden mottogo de krossande huggen, blef han blek af vanmäktigt medlidande. I den sekunden hatade han hela landet och dess styrelse, dess befolkning, dess institutioner och han skulle ha velat i spetsen för hundra tusentals upproriska ha vältat dess millioner. Den gamle mannen hade sprungit upp på den omkullslagna kabelvagnen som på en barrikad; med vänstra handen tryckt mot hjärtat, där medaljerna hängde, lyfte han i en enkel, tragisk pose den knutna högra handen, rystande och anklagande, mot himlen. En irländsk koloss med glödande kopparansikte och hjälmen hårdt spänd på det kortklippta hufvudet hoppade upp bakom honom, lyfte den tunga battongen och bokstafligt klöf med ett förfärligt slag folkfantastens hjärna. Blodet sprutade högt och det fladdrande hvita håret blef mörkt; han föll framstupa, först på knä som ett slaktdjur inför klubbslaget ute i Stockyards, och sedan öfver på sidan. Helge väntade nästan att se kroppen vid fötterna hissas upp vid länkar i luften och polismannen öppna strupen för att fullborda slakten – så lik var scenen de stora abbatoirafrättningarna. Vagnen verkade därtill som schavott och i den klara, kalla och skarpa luften, där minsta vindpust skar som knifvar, lyste blodet rödt som vin. Ett tjut steg rundt gatukorsningen. Så blef det tyst. Därpå small ett skott och väggarna bollade ekot. I en handvändning voro polisvapnen dragna ur bakfickorna och nu knallade en mördande eld ur Coltrevolvrarnas pipor.

– Fly!

Som en orkan svepte massan allt med sig. I denna väldiga våg som ref ned stängsel, trottoarskyltar, staplar af lastgods och varor, lyktpålar och telegrafstolpar, sågs svarta negeransikten med ögonhvitorna dubbelt stora af skräck, kinesiska träansikten ännu stelare af ångest, polacker och italienare, judar, grufarbetare från Michigan, skogsfällare från Minnesota, järnvägsläggare från Kansas, farmare som mist sina jordlotter, cowboys och mestizer, mexikanare, gäckade guldsökare från Klondyke och en här af stadens egna nödlidande arbetare. Trampet mot asfalten växte till ett dån – det var blott ett ögonblicks andrum, och Bendel fick med ens ett raserianfall som gaf utlopp åt alla hans inneboende blandade och sammansatta förnimmelser. Han grep närmaste man på trappan med båda händer om halsen, skakade honom hit och dit så att han blånade, slog en annan med knytnäfven midt i ansiktet, sparkade och puffade, bet, slet, trängde sig igenom som en projektil och var inom en minut försvunnen bakom porten. Han hörde larmet och tjutet dunka tillsammans med blodet i sina öron, men sprang utan någon tanke genom långa korridorer och vände till sist mot vänster. Där såg han en annan port, den stod öppen till en tom bakgränd. Här rusade han ut och föll öfver ett par blecksoptunnor.

Han blef sittande. Det dansade ännu utom och inom hans hufvud. Snart blef han lugnare. Det var bistert kallt i den skuggsvarta gränden. – Hvad var klockan? Han tog upp sin billiga Elgin. – Half tio. – Om en kvart öppnade börsen. – Hvar är jag? undrade han.

Bendel reste sig, rättande på kragen. Han igenkände Washington street på en krogskylt. Där strömmade människor förbi, men de sprungo icke. Det var tydligt att striden och förföljandet, sprängningen, spridandet och afslutningen dragits norr ut mot floden.

Han gick mot grändöppningen.

– Där gå de nu, tänkte han, helt lugnt och businessandäktigt, de som ha arbete. Mindre upprörda än om de hade sett en tjurfäktning eller en knytnäfskamp, ja, en tuppduell eller striden mellan en orm och en mungo. Det här var på sin höjd så intressant som när de tränade terrierna kappas om att bita ihjäl infångade råttor i de stora burarna i vadhållningsbarackerna ute på västsidan!

Helge hejdade sig. Några steg från den soldränkta gatan stod i grändens skugga en darrande trasgestalt. Han stödde sig med ena handen mot muren och aftorkade med en smutsig, snödoppad näsduk i den andra ett sår i pannan. Underliga ryckningar fick hans kropp att galvaniskt draga sig samman; han hostade, och då han spottade, var det blod.

Bendel ville gå i en båge förbi stackaren. Men denne vände sig förskräckt om vid gnisslet af stegen.

Det var ett magert ansikte, rundt om beväxt med knollrigt ljusbrunt skägg – sådant skägg blir när det hvarken rakas eller klippes. Ett par blå ögon, förtviflade, liksom halfbrustna, med samma märkta ödesuttryck som hos ett dödssjukt djur mötte Bendel. Han stannade och sökte i minnet ett anlete – de drogo förbi i hundratal från den långa emigrantdisken i steerageafdelningen, nej, nej, längre tillbaka, kanske bland svenskarna i kolonin öfver på nordsidan det första året, nej, icke heller där, fabrikerna, där han sökte arbete – nej, ännu längre tillbaka. Och så i en blixt:

– Herre gud – det är ju – det är ju reskamraten från Stockholm, Burmeisters gamle biträde, den duktiga, den lifssäkra och framgångsvissa herr Forsman!

*

Golfvet svallade som ett haf.

Klockan var half ett. Om fyrtiofem minuter skulle börsen stängas. Björnar och tjurar rasade. Deras vrålanden hördes långt ut på gatorna. Ett tjockt lager af damm täckte trapporna och i själfva dörröppningen hängde stoftskyn som en ridå. Det var de otaliga profsäckarnas majs, råg och hvetekorn som hufvudsakligast alstrade denna allt mer tätnande rökluft. Som kalla hvita solar lyste högt upp i den ofantliga salen en massa I oerhörda båglampor hvars hväsande och skiftande strålar trängde genom atmosfärens simmande moln. Det verkliga solskenets guld bleknade och försvann inför snöljuset och dammrymden.

Tvåtusen människor skreko hvar för sig siffror och obegripliga termer.

Två hundra telegrafister inom hvar sitt rivaliserande telegrafkompani, The Western Union och The Postal, knackade i ett på sina apparater dessa två tusens sekund efter sekund gifna order, eller mottogo kabelgram och telegram till dem. Gula blanketter och sönderrifna kuvert, blå och hvita notislappar samt tidningsbitar, kalker- och silkespapper ströddes i högar öfver golfvet, öfver pulpeter och människor, eller flögo likt insekter i luften. Och allt emellanåt haglade en handfull hartsblänkande majskorn mellan mäklarna.

Helge sökte herr Roth.

Han fanns icke i den så kallade fraktgången som låg närmast telegrafafdelningarna, ej heller mellan de stora anslagstaflorna, icke i byffén och icke i Reuters börskontor. Reuter själf, som nu börjat sin hvetekampanj och sällan syntes på golfvet, hade nyss kommit in fondvägen och, hälsad med ett örondöfvande tjut, genast omringats af LiverpoolJack-Baring, Bulldog-Stewart, Tom Morris och Lew Spurter samt ett otal småmäklare. Han gaf hvar och en sitt fyrkantsleende utan att blicken, den alla sökte läsa, skiftade i minsta nyans från det stående granitgrå. Uppe på högsta toppen af hveteplattformen skreko hans agenter på mer hvete till två och tre tiondels cents förhöjning. Hundratals händer sträcktes i luften med spärrade fingrar – hvart finger betydande fem tusen bushels. Och helveteslarmet steg och föll i dånande kaskader som kommo väggarna att vackla.

Det hade kommit ett privattelegram till Roth, och Bendel kände sig mot vanan orolig. Morgonens starka intryck af de arbetslösas hopplösa strid, ytterligare stärkt af mötet med Forsman, som nu nere i en källarkrog väntade på honom, fick Helge att minnas kraschen då den svenske agenten störtades och all den nervositet, som denna katastrof ingifvit honom, vaknade på nytt. Det förekom honom att börsen denna dag liksom

poängterade hur allt i det stora landet var osäkert och blott bestod i nuets ögonblickliga moment. – Med en kall rysning, som likt en isboll löpte längs ryggraden, föreställde sig Bendel det förfärliga fallet att just nu bli ställd arbetslös på gatan. Det genomgår man icke två gånger. Och han såg ett helt galleri af förfallna landsmän, som från en gång utmärkta ställningar kastats i dyn, och där framsläpade en hemsk alkoholisttillvaro till dess de, en efter en, genom delirium eller självmord blefvo borta. Men nya inrangerades alltid och öfver paltorna lyste ofta adliga namn och grefliga vapensköldar, militära titlar eller kända handelsfirmors initialer. Hur stor än världen kunde tyckas vara, i eländets brännpunkt, Chicago, sammanträffade alla. Hur hade han icke till och med, bara för egen del, mött de en gång afundade skolkamrater som icke velat hälsa när han bar profpaket. – Nu hälsade de.

Skulle han nu också – – –

Hvad stod i detta förbannade telegram, som han icke tordes bryta emedan privatsigillet, ett ovalt munlacksmärke, var så fast påklistradt? – Och hvar var Roth?

Agenter skreko till honom under det de flögo förbi:

– Hvar är din J. D.? – Vi vill engagera mer rum – finns det plats för tjugu vagnslaster ...

Antecknande i minnet namn och siffror sökte han vidare.

Klockan slog ett och varningsgonggongen, som nu hvar femte minut intill stängningstiden, kvarten öfver ett, skulle ljuda, slog ett doft vibrerande första slag. – Larmet tilltog.

– Kanske han är nere på kontoret, föll det Helge in.

Han boxade sig nedför vänstertrappan i hvars svängning springpojkar och bud snafvade i sin ifver och hotades med ihjältrampning. Dammet var kväfvande. De upp- och nedstormande ansiktena liknade dårars, ögonen tycktes tränga ur sina hålor och munnarna flämtade som ett jagande koppel hundars, med röda tungor i spärrade gap. – Namn skrekos i alla tonarter, från gälla nödrop till hesa rosslingar:

– Bradford – Mayer – Brown – nej, nej, telegram – Armour!

Den friska januariluften fyllde lungorna. Gatan bullrade som musik – en glad orkester i marschtakt, och solens sneda strålar fick tjuguvåningshusens rutor att glittra. Alla fönsterskyltar skeno.

Men inne på kontoret härskade en dof, ohygglig stämning. Efter julen kom reaktionen och de resandes antal sjönk till ett minimum. På trottoarerna hade de olika linjerna uppställt hyrda uppsnappare som sinsemellan slogos om de offer, de försökte locka till biljettköp. Priserna reducerades oupphörligt och samtidigt skrefvo hufvudkontoren hotfulla och gnatiga bref, hemställande om minskning i löner och personal.

Men värst var den alltjämt väntade hemlighetsfulla inspektören som ännu ingen ens visste hvad han hette. – Helge brukade upprepa hans namn för sig själf, sedan han läst det i ett privatbref till sin chef, och det förekom honom på en gång ståtligt och grymt likt en prokuratorsignatur med örnsigill under en dödsdom:

– H. Maitland Wolsey.

Detta namn var det som måhända skulle fälla dem alla likt färdigmognad säd under lien. Och när han märkte den tunga tystnaden i alla afdelningarna, där blott herr Swansons kattfjät föllo eller en ensam penna repade, mumlade han i tankarna:

– H. Maitland Wolsey – H. Maitland Wolsey ...

Herr Roth var icke inne.

Lilla Burke, en af bokhållarna, gjorde sig ärende öfver i fraktdepartementet med några kopior.

– Vet man något? hviskade han ängsligt, böjd öfver Bendel.

– Nej, svarade denne.

– Det har kommit två iltelegram till Ranch och en long-distance-telefon. Nu är han på ett sammanträde. Jag har hört efter plats hos Grand Trunk och Cooks, men de afskeda i stället sitt eget folk.

– Sch! varnade Bendel som såg Swanson skela åt deras håll. – Gå tillbaka!

Han började skenbart genomgå kontraktboken, men tänkte fortfarande på framtiden. Månne han dugde till tecknare i en daglig tidning? Han visste en del af knepen med tuschritningar, porträttens snabbförstoring, de stående klischéerna för gatuhändelser, fusket med fotografier, sätten att kopiera och låna från andra, och så vidare, men det äkta handlaget och praktiken fattades. Kvällstudierna hjälpte ej och allt var så dyrt. Sista månadens afgift i den lilla artistklubben hade han icke betalt.

Missmodig såg han ut genom hallfönstret. Äfven hotellet var tyst. Bakom mahognydiskarna hängde betjäning och uppassare, kassörer och portierer sysslolösa. De stora registren emottogo ett namn hvar annan dag och biljardbollarnas smällar hade förstummats. Reuter höll sig nu, sedan kampen väl var i gång, mest på börskontoret. – I en mörk vrå bredvid värmeledningen, där negerpojkarna slöade på en bänk eller spelade amerikansk krona och klafve, satt Morley och sof. Helge undrade om han också i sömnen såg viskyspöken.

Själf hade han de sista nätterna drömt om denne man som skulle komma från England. Det var alltid på kontoret, men ibland funnos vid pulpeterna personer som han numera aldrig tänkte på. Sålunda satt en gång Görlitz' brorson vid kassan och en annan natt en af lärarna vid det gamla Ladugårdslandet. Så öppnades dörren och den väntande trädde in. Härom natten hade han procentaren Larssons utseende, samma polisonger och fadermördare och samma hårda, knipsluga och hånfulla uttryck. Natten efter var det också Larsson och dock icke han. Han var yngre och kindskägget rödt. Det blef till kamrern i Brandstodsbolaget. Och ännu en sömnorolig natt såg han till sin förundring att den främmande var fadern, hvars drag dock senare i drömmen utbyttes mot herr Reuters.

Fadern var död, hjärtat slutade en dag för fem – nej, sex år sedan var det. Och så – hur var det? – Jo, två år senare styfmodern. De lågo nu i hvar sin graf på Nya Kyrkogården och gud vet om han någonsin skulle se deras kullar.

Morfar hade dött strax efter hans afresa. Då brefväxlade han ännu med hemmet. Nu var det fyra år sedan han emottagit ett svenskt bref. Det sista hade varit från halfsystern, som skref att hon var förlofvad med en tjänsteman i tullverket. – Och sen var det tyst, hvilket väl egentligen var hans eget fel som icke gitte skrifva emedan han tyckte sig icke ha något att berätta.

Där kom Roth snedt öfver hallen! Han kom från baren med uppknäppt öfverrock och tuggande på något, förmodligen en kryddnejlika. – Helge fick brådt och läste högt för sig själf ur boken som om noterade han en fraktbeställning:

– Contract 870. Twenty cars provisions for Nelson, Morris & Co.

Dörren smällde.

– Något telegram, Bendel?

– Destination: Fairfield Packing Co, via Liverpool – läste Helge ifrigt och såg därpå upp, en smula förvirrad som efter långt fördjupande i affärstransaktioner:

– Eh – telegram? javisst, var så god, har sökt mr Roth öfverallt ...

– Hm, ja, jag var – uppe på Reuters kontor.

Han slet upp det lilla halmgula kuvertet, hvars röda försegling utvisade att depeschen var europeisk, genomögnade och stoppade den därpå med studerad liknöjdhet i öfverrocksfickan.

– Jag går hem, Bendel. När posten är expedierad så stäng. Intet mer i dag.

Han vände.

Helge tänkte på telegrammet. Men det var ju omöjligt att snappa det ur fickan. Vid dörren vände Roth på nytt, krängde af rocken och kastade den i skrifstolen. – Han hade fått infallet att tvätta händerna.

Helge andades djupt. Det såg ut som en tankeöfverföring. Knappt hade herr Roths mörka hufvud försvunnit i spiraltrappan förr än Bendel klämde sin pincené fastare om näsan och med ögonen vända mot passagerarkontoret blixtsnabbt tog rocken, grep telegrammet och läste det. De få orden lydde:

Wolsey sails tomorrow S. S. Campania.

Toppin.

Det var allt, men en betecknande upplysning, Den kommande mannen inom det stora bolaget begagnade inte ens linjens egna fartyg till denna tripp. Han skulle komma oförberedt och slå ned som blixten. Därför tog han Cunardlinjens nya båt som en vanlig ointresserad gentleman. I morgon var det lördag och nästa lördag, alltså, skulle han vara i New York.

Roth kom. Han hvisslade smått och luktade starkt af fransk tvål. Han var säkert den enda som kunde känna sig oberörd af denna Wolseys planer. Kanske väntade han till och med gradstigning, kanske chefspost i New York? – Och vid denna nya idéförbindelse blossade upp i klar låga alla de nio årens hårdt tilltrampade förhoppningar. Intet var släckt, allt glödde under grå aska, en medvindspust och nytt bränsle, så brann elden klar igen. Med Roths framgång skulle säkert hans egen följa – kanske ombyte, få lämna Chicago, draga mot östern, mot Atlanten, bakom hvars vidder Europa låg. Nästan med tacksamhet såg han efter herr Roth som långsamt vandrade bort öfver hotellhallen.

Och denna känsla sporrade hans förmåga. i ett huj var allt gjordt som skulle göras. Under det de andra med allvarliga eller bekymrade miner, tyst och motvilligt fullgjorde dagsrutinens arbete, gick Helge strålande och smågnolande omkring. Drömmar om natten betyda föga – drömmar om dagen ha dock någon reell grund. Och man kan aldrig veta – nej, man kan aldrig veta ...

Till höger om norra flodtunneln låg en liten kalifornisk vinkällare, där Helge en gång upptäckt att de hade knäckebröd och svensk ansjovis på frilunchbordet. Dit hade han sändt Forsman med en dollar för att vänta på sig, och dit skyndade han nu själf.

Wilckens vinkällare var underjordisk. En trappa af mässing förde ned från trottoaren och där nere brann gas hela dagen. Två stora drufklasar, en gul och en blå, skurna i trä, var skylten, och glasen, i hvilka vinet serverades, voro fingertjocka och hade kvadratfötter. Sågspån täckte golfvet och en gång förde ända ned till Water street, där man kunde höra på ena sidan bruset af kabeltågen, som passerade tunneln, på den andra skvalpet af floden under pålkajen. Om sommaren kom där sjömän från Buffaloskutorna, hvilka seglade genom de fem sjöarna, och de drucko vin och skuro hvarandra med knif. Men om vintern sutto kring de små

bruna borden alla lediga existenser, hvilka en gång haft anställningar i affärskvarteren och nu lefde på hvarandras förhoppningar och gamla kamraters allmosor, under det de tömde rödvin från Missouri som luktade bläck, var svart som bläck och så surt, att det skar som knifvar i magen, och old Frisco-Port.

Forsman var ej där. Det var nästan en lättnad. Helge snokade igenom alla rummen, men kunde endast igenkänna sin forne chef, gubben Andersson, som halfdrucken i ett hörn skroderade för ett lag gamla fördettingar om sina biljettbedrifter i forna dagar. Han förevisade, säkert för tusende gången, den dubbelboetterade och briljanterade guldklocka med inskription, som han fått emottaga »för trettioårig tjänst» af kompaniet, dagen innan han kördes bort. Och därefter flödade förbannelserna öfver Ranch och Swanson, hvilka han döpt till »den spanska apan och pungråttan». – Men med äkta svensk naiv trofasthet fällde han aldrig ett hårdt ord om The Company, i hvars tjänst han gifvit sina bästa tre decennier.

På detta tänkte Helge där han satt gömd bakom en mögelgrön skärm och smuttade på sitt portvin. Alla detaljerna och fasorna vid revolutionen kommo igen. Den ohyggliga spänningen i öfver ett halft års tid, de fåfänga försöken att skaffa ny plats, intrigerna och hemlighetsmakeriet, fruktan vid minnet af ett redan genomgånget arbetslöst år – allt kröp upp som giftiga paddor ur ett gungfly. Och när så allt var förbi och han rent af händelsevis blifvit räddad – hur han då dyrt och heligt svurit för sig själf att nästa gång göra som de andra: vara sig själf närmast, tänka endast på eget skinn, använda samma vapen som de infödde, list, hyckleri, brutalitet, och framför allt låta ändamålet helga medlen. Men inför sitt eget inre jag måste han erkänna, att han blef en dålig imitation; omskapningen var endast half. Tänder och klor fanns, men som åren gått hade han icke vuxit fast i miljön utan tvärtom – bort. Den inre otillfredsställelsen var större än för tio år sedan.

– Mina nerver äro slut, brukade han säga.

En skugga föll öfver bordet. Framför närmaste gasbloss stod Forsman.

Några minuter tidigare hade Bendel tänkt:

– Hvad satan angår mig egentligen Forsman? Hvar och en sin egen börda!

När han nu såg hans dödsbleka ansikte, som var nyrakadt och där skägget suttit hade skiftning i blått, fick han en underlig sammansnörande känsla i halsen, samma hastiga vrede och betryck som inför morgonens våldshandlingar. – Hvad har de gjort honom? tänkte han. – Hvilka infama pinor har de torterat hans tio år med. – Och med »de» menade han hela landet, rasen, landets och rasens lif och lifsidéer.

– Sitt, sitt, old boy, mumlade han rörd.

Forsman satte sig och log svagt:

– Jag har varit och rakat mig. Jag längtade så förfärligt efter det.

I plötsligt hård ton tillade han:

– Som du ser är jag down. Yes, rent förbannadt nere.

Utan att uppmanas därtill berättade han i ett.

Helge kände historien på förhand. Han tyckte det var samma tusen emigrerades erfarenhet. Detta obeskrifliga upp och ned som är utan motsvarighet annorstädes. Följden af vågdalar och våghöjder men aldrig lugn och lä. Det onaturliga slitet som aldrig omtalas för dem därhemma, hvilka endast skola se lönen, men icke få ha aning om hvad den kostat. Här och där lyssnade han:

– Men så blef det strejk och allt stängdes. Sen gjordes lockout för att hämnas. Det var lika galet. Alla afskedades. Till sist kom jag ända till Minneapolis och fick till slut en riktigt god anställning. Var där i fem år. Gifte mig, fick ett barn. Då ombildades firman. Alla afskedades. På nytt detta helvetes sökande. En sämre plats. Ny osäkerhet. En dag afsked emedan en släkting till kassören skulle ha min plats. Sämre och sämre. Så dog barnet. Sedan Vendia. Klent bröst och underlifslidande. Tuberkler, och den sortens historier, tillika med magkräfta, total nervförstöring och sömnlöshet ä' ju de enda gratispresenter landet ger oss. Jag har också trasiga lungor – allt är on the bum. Nej, om man är stark ska man kunna ett yrke eller också vara bonde. Men framför allt komma hit tidigt – ty efter fyrtio är man ju uttjänt, gammal, duger icke. Och så viskyn! Dricker icke du också?

– Jo, sade Helge, men det biter visst inte på mig.

– Nej, det är också olika.

De sutto tysta.

Tänk, han hade till och med varit gift! Haft ett barn. Och nu voro de döda. Det var också en mening som ej var så lätt att förstå.

– Hvar bor du? sade Forsman.

– Långt upp på norr, svarade Helge undvikande. Den lilla fyrkantiga, hvitkalkade boardinghousecell, som var hans nattliga hemvisst, föll det honom icke in att inbjuda till. Han undrade öfver att Forsman, som dock var både medveten, energisk, ordentlig, hade affärsförstånd, varukännedom och praktik, ej kunnat slå sig bättre ut i Amerika. – Men det fordras mer än det, tänkte han, eller rättare: mindre. Man skall vara född för det här landet ...

– Och hem skrifver man ju icke, fortsatte Forsman efter en stund. – Nej, det var jag för stolt till. Jag hade ju både mor, syster och andra släktingar i Norrköping, men det ville jag inte. Nu är för resten mor död och syster min är gift med en handlande. – Apropå det så är din syster också gift – men det vet du väl?

– Nej, vi skrifver inte. Hur vet du det?

Forsman skrattade:

– Nej, man lägger bort att skrifva, det följer också med vistelsen här. Det är underligt att inte det väckt mer misstanke än hvad jag förr hört hos dem där hemma. De skulle väl kunna förstå att tystnaden innebär mycket, antingen till det yttre eller det inre... Jo, din syster är gift med en tullinspektor nånstans. Jag läste det i Svensk-Amerikanska Posten för ett år sedan i Minneapolis. Namnet fäste sig hos mig, Hilda Bendel.

Helge tömde sitt tredje glas portvin.

– Och hur har du det själf, Bendel? Han gaf sin utvandrarhistoria i korta drag. När allt kom omkring var det icke mycket att berätta. Och så bar det emot på ett särskildt sätt. Man blef sluten här ute.

– Ja, nickade Forsman, det är också sant. Och icke heller reser man hem. Det ena året binder det andra vid sig. Nå, din plats vid Kennyonlinjen – den är naturligtvis heller icke säker?

Bendel kände en lätt frossa:

– Nej, det ska gudarna veta.

– Nej, naturligtvis. Intet är här säkert, det är det ohyggliga. Och ibland har jag trott att just det klafbinder en,

förlamar, får en att hålla fast krampaktigt, som en drunknande vid ett halmstrå, vid hvad skräp som helst. Jag vet dem som i tjugu år ha gått i samma dåliga jobb som packare, som underhuggare, och varit kunniga, goda affärskarlar.

Helge hörde endast halft på. Han räknade efter hvad han hade i fickan – två – fyra – sex dollars och några cents. En dollar hade redan Forsman fått, nu kunde han få en till.

– Det är märkvärdigt, sade han till sist, att du icke blifvit din egen. Det trodde jag alltid.

Forsman skakade på hufvudet:

– Nej, det är också en särskild egenskap. De landsmän, som ha det någorlunda skapligt här, tillhör man icke. Det är en annan ras och de förakta oss. Men tro icke att de heller hjälpa hvarandra. Jag såg i Minneapolis hur en liten bondhökare började få luft under sina hökarvingar och klättra uppför. Då blefvo de afundsjuka. Och när han fick politisk äregirighet och blef uppställd till ett val så röstade svenskarna på hans motkandidat, som var irländare, urfienden här i landet. – För ser du, kära Helge, landsmannen fick icke stiga dem öfver hufvudet ett endaste lite' trappsteg. Det ser man ej hos tyskarna och irländarna, de två nationer som verkligt betyda något här genom sin sammanhållning.

– Det struntar jag i, tänkte Helge.

– Och framför allt duger ej att vara drömmare, sade plötsligt Forsman helt omotiveradt.

– Nej, det är sant, mumlade Bendel – men det duger helt visst ingenstans.

Han beställde litet mat, ett par skifvor biff med stekt potatis. Forsman fortsatte med sina strötankar, litet abrupt och utan egentligt sammanhang. Helge hörde att han i många år tänkt, rufvat, tärt på samma tankens cirkelradie: det hopplösa, det osäkra, det mållösa, det hårda och den förfärliga känslan af ensamhet, af att vara utom, af att icke mer äga hvarken fädernesland eller språk. – Han sade mellan ett par tuggor:

– Och så ser du, Bendel, man blir både dubbel och så ensamt ensam allena! Amerikan blir man ju aldrig, och hör icke till landsmännen heller. Hvad är för resten en »svensk amerikan»? Det låter för mina öron hermafroditiskt. Enten-Eller.

Och han muttrade vidare:

– Så smickra de de hemmavarande med officiella uttalanden om hur gärna just den nationen är välkommen – hä? De bästa medborgarna – hä? Humbug! Har du aldrig hört det gängse slagordet yankees emellan: dum som en svensk? Hvad de däremot ärligt mena är vår arbetsduglighet, som ej lärt att fuska som deras egen. Den tillgodogöra de sig också. Bättre och tåligare arbetsdjur än svenskarna gifves icke. Goda som mulåsnor ...

– Ja, ja, sade Helge som började tröttna och innerst tänkte på kontoret och herr Wolsey.

– Inga vänner heller, vidblef Forsman, inga gemensamma intressen – hvar för sig, och dollar till dollar. Till och med amerikanarna själfva ha komponerat en grafskrift, lämplig för invandrare att sättas vid nummerpinnen utan namn på präriens soltorkade kulle:

Homeless and friendless – because he was an immigrant.

– Hm – ja, det är nu öfverdrifvet, menade Helge utan att mena det.

Forsman lutade trött hufvudet i handen. Han hade ätit sin portion till sista bit och med knifven skrapat såsen

af tallriken. Därefter hade han slickat knif och gaffel. Kinderna hade fått två röda fläckar.

Det kom mera mat och de åto, tysta och bedröfvade.

– Har du någon tobak? sade Forsman och lutade sig tillbaka i stolen. Han tog fram ur en ficka en sönderrökt majspipa – dessa corncobs som fått smeknamnet Missourisjöskum, liksom en äggula västerut blifvit ett surrogat och kallas prärieostron – och räckte den mot Bendel.

– Nej, men vi ska ha cigarrer.

De rökte de första blossen i tysthet.

– Vet du hvad, sade bokhållaren – det här påminner mig på sätt och vis om vårt första kafébesök tillsammans. Du vet, nere i ölhallen på – på Jakobsbergsgatan – nej, Jakobsgatan, menar jag.

– Ja, sade Helge, på en gång liflig – det har du rätt i! Hvad hette den nu – Sundgrens – nej –

– Rybergs. Rybergs källare – kommer du ihåg det?

– Om! Javisst. Där var vi litet grönare än nu.

– Jaha, vi var väl det.

Uppassaren kom med ett glas portvin.

– Ska vi skåla för gamla Stockholm i alla fall?

– Hör du, sade Bendel och lade båda armbågarna på bordet. Han såg Forsman skarpt in i ögonen.

– Jaa ...

– Vi höra allt fan så litet hit, du!

– Om vi lyckats, bror, hade det kanske låtit omvändt.

– Nej, nej, nej. Enten–Eller, som du sade. Och äfven i det fallet skulle vi ha varit jesuiter och sagt: Ändamålet helgar medlen! Men förblifvit svenskar ändå!

Helge kände att vinet steg åt hufvudet och det dämpade honom plötsligt. Men han ville ha fram mera af det förtegna och trefvade efter ord.

Forsman såg upp i det bruna bjälktaket.

– Hvarför resa vi hit egentligen? sade han.

– Ja det vete satan! Det är väl en lärande Nemesis.

– För dem som öfverlefva lektionen ja!

Efter en stund:

– Kommer du för resten ihåg den där medicinaren i Rybergs källare? Schurak, som han kallade sig. Nåväl, han är också i det förlofvade landet. Men han har gjort lycka. Han är i San Francisco och har etablerat ett syfilishem, där han botar med patentmedicin. Ser du, man ska’ vara amerikan innan man reser ut ...

– Hur kom du med i skocken i morgse?

– Hå – jag kom som gratisresande på en frakttrain – hängde på ett koppel och lyckades smyga in i en mjölkvagn. Gällde att jumpa trainen innan City Limits. Gjorde så och befann mig strax i en hel armé af arbetslösa som marscherade mot Chicago. Följde med och tog min smocka utan att mucka – det är det hela.

Helge såg sin stad. Han såg den sorlande strömmen under den gamla stenbron; såg linjeräta fasader och skymten af den södra stadsprofilen – en kontur som aldrig glöms. I Wilckens källarhvalf steg ett panorama som en hägring.

– Du, Forsman, sade han, tänker du inte resa hem nu?

– Hem, sade Forsman, hem.

Paus.

– Det förbannade portvinet, tillade han och brast i gråt.

Bendel såg morgonens gatuscen och middagens börsgolf, och de två vyerna blandades till ett. Ingendera rymde hvarken han eller kamraten.

Det var Forsman som på nytt började tala om staden därborta.

– Skeppsbron var nog bra vacker ändå, sade han.

Och därmed voro de inne på ett ämne där det ena ordet gaf det andra. De byggde som ur en leksakslåda och hvarje bit, som fogades till, förskönade minnesmosaiken. Det växte en drömstad i ett drömland hos de utvandrade.

Då kom det en vacklande figur emot deras bord. Det var en liten korpulent, undersätsig man, med rödbrusiga kinder och gråa lockar under den flottiga filthatten. Han hade runda glasögon kring runda, godmodiga grisögon; bockskägg och råttänder, men ett vänligt spelmanssmil om läpparna. Han kunde ha varit en svensk Hans Sachs eller en vanlig träskomakare; en bondsergeant eller en virapräst – en toddybror, en smörgåsbordstalare, hvad som helst, länsman, brännvinsadvokat, Wadman- eller Lidnerfuskare, öfverliggaren från landet eller småstadens förlorade son – allt utom den smarta yankeeskojaren.

– Hej, pojkar, sade han, eller gutter – eller hva’ ni ä’, ska’ ni ha en sup som känns ända ner i stortån? Going to cross – hä? Well, boys, så finns det bara en linje att krossa med! The old reliable – hä? – You know what I mean. The Kennyon –

Han afbröt:

– Det – det är ju Bendel, vet ja’.

Helge reste sig. Det var den afsatte agenten. I detta ögonblick tycktes det honom vara en passande tredje man – nästan som en högre tillskyndelse. Han omfamnade sin gamle principal:

– Kära Nils Andersson – sitt ned! Du ser här ett par –

Så blef han stum.

Vålnaden af herr Wolsey reste sig midt i sällskapet.

Andersson satte sig, han liknade en trampad padda, hos hvilken det just i undergångsögonblicket framträder något rörande mänskligt. Det var som sade hans misshandlade fysionomi: – hvad har jag då gjort?

Det kom vin.

Forsman bligade trött på den nykomne. Maten hade tagit honom och han kände blå dunster svepas kring ögonen. Det var så mycket han ville ha sagt – men det upplöstes i ett enda:

– Skaffa mig ett jobb, Helge!

– Hva' – jobb! skrek mr Andersson. – Jobb nu! Nej, gosse, det går inte. Här – här – här –

Och han fumlade vid västfickan.

Så fick han stora tårar i ögonen. Han sträckte fram en smutsigt manschettomsluten hand – en kort och svullen tass med afbitna naglar, men med en hederlig prägel i alla fall, ett sorts godmodigt gripverktyg som inte kunde göra illa.

– Do you see that, stammade han.

Det var belöningsklockan.

– Den fick jag för trettioårig tjänst, lallade han, märk väl det: thirty years, you know. Yes, Sir – tretti år utan skoj. In my Companys service ...

Helge kände att nu måste han gå. Det hade samlats en del tvifvelaktiga personer kring närmaste bord, hvilka tycktes vänta på en sammanslutning. En af dem, en lång, mörk och mager herre, hvars ansikte hade ett aristokratiskt fördärfvadt uttryck, förekom det Helge i hans omtöcknade tillstånd att han igenkände. Den främmande smålog på ett menande sätt – hvem var det? Han såg skolplanket med höjden, den de brukade storma i striden mellan real- och latinklasserna. Jovisst, det var en skolkamrat – han hade varit fanbärare vid utmarscherna, och Helge inbillade sig att han bar ett adligt olycksnamn, som det dock var honom omöjligt att minnas.

– Skål, sade han och sörplade ur sitt glas.

Forsman var tyst. Reaktionen var kommen.

– Hör du, Helge – hvad ska vi göra?

Han vaggade fram och tillbaka på stolen liksom i sjösjuka.

Bendel samlade sig. Då han betalt hade han ännu fyra dollars.

– Forsman skall ha en, var hans monomana tanke.

De kommo upp och ut. Lyktornas radband voro tända. Med ett af de plötsliga omslag, staden är väderberyktad för, kändes luften mild och det töade öfver träkubbsläggningen. Från tunnelräckets järnstänger droppade smälta istårar.

– Hvad ämnar du ta dig till? frågade Helge i det han knäppte sin ulster.

Forsman stirrade.

På en gång blef Bendel otålig:

– Well, damn it, vi ä' ju inte sentimentala. Kan jag hjälpa dig med en dollar så var så god.

Forsman vacklade och grep tag i räcket.

– Excuse me – ex –

Han fick en bloduppkastning.

– Nu gäller det, tänkte Helge. – Jag kan intet, intet hjälpa! Bäst att försvinna ...

Men den stackars svenska bokhållaren famlade efter honom. Han lallade:

– Vi ä’ kamrater – inte sant? Bli inte rädd – som de andra, landsmännen, svenskamerikanarna. Jag begär ingenting – behåll dollarn. Jag är färdig, slut. Tack ska du ha – i alla fall.

Då vaknade Helge. Han blef så nykter som hade han doppats i en iskall vak och han gick fram till Forsman, fick tag om honom och släpade honom öfver till närmaste hotellport. Det var ett billigt strandlogis, men det var tak i alla fall öfver ett vinddrifvet hufvud och de kommo tillsammans uppför en knirkande trätrappa. – Väl i säng blef Forsman sig själf:

– Jag tar train i morgon dag till New York. Ju närmare östern, dess bättre. Och jag har ett par försänkningar i Brooklyn. Men det blir till att beat the road, you know...

– Han måste ha två dollars, sade Helge till sig själf.

Dem lade han också på komoden, där de lyste i det svaga ljuset som ett par stora sillfjällsögon.

Men ute var det ännu natt. Storstadsnatt med elektriska blåglimtar. När man såg upp mot vinterskyn kunde man tro sig segla i luften. Ty molnen, som flögo öfver de höga fasadkrönen, liknade böljekammarnas svanhvita skum, och djupen dem emellan lyfte och sänkte som vågfamnar. Det drog landskap i skyarnas spel.

Kabelvagnar. Där kom odjuret med en röd vänster- och en grön högerlanterna som en kutters styr- och babordsljus. Han svängde sig upp och de susade nedåt.

Det drog iskallt i tunneln. Inom stålträdsnäten flackade de oskärmade kolspetsarnas sken violett med fantastiska skuggor på de fuktdrypande murväggarna. Oförvägna cyklister följde trots strängt förbud hvarje vagn.

Nu häfde sig banan. Då tåget sköt upp ur norra mynningen, tycktes det flyga i kapp med molnen.

Vinddraget hade svalkat Helges panna. Han stod ensam hos motormannen och såg de små blå elektriska gnistorna hoppa under rattaxeln. De liknade något. – Hvad liknade de?

– Å strunt – de liknade naturligtvis ingenting särskildt – inte brutalt, amerikanskt något särskildt. Men det var ändå något – det där med blåa gnistor. Hvad var det?

Var det fantasiens och drömmarnas blå gnistor, han tänkte på? De fina fjäll, som falla, likt snöande kristaller, när man har passande brillor för ögonen? I deras yra ser man så mycket.

Och just nu såg Helge Bendel en hel del. Han såg som i en inre luftspegling – allt efter som kabeln susade sjungande fram – sitt eget tomma och meningslöst fantomjäktande lif. Det var ett brokigt band, gärna det, men dock, hur enahanda i mönstret. Hvad ville han och hvad menade han – ingenting. Trodde han verkligen på ett drömland? – Nå, ja, ja, så låg det åtminstone icke vid Michigans kuster.

– För mycket portvin, sade Helge och lyfte på mössan.

I detsamma såg han Forsman. Och med honom en hel rad spöken. Fasader och ansikten. Det blef till en

gungande rad – som en kaj – nej – som båtar vid en kaj, en solkaj. Små smala hus, små kontor, små tjärluktande gränder.

Han hoppade af midt i farten.

Nästa mötande kabel tog honom ned söderut.

Efter två minuter var han vid tunnelhotellet. Han gick upp och lade på bordet i Forsmans rum – som man lägger en billig krans – de två dollars han hade kvar. I nattlampans sken såg han skeppsbrokamratens ansikte mot det svettskrynklade örngåttet som en oredig rundel af hvita eterneller.

Då han till slut for upp mot norr, blef han filosofisk. – Det är för jag är full, resonerade han.

Men det han tänkte var:

– Då jag var liten – och han erinrade sig en enda fattig sommar på landet i en skogrik skärgårdstrakt – trodde jag att det var träden som gjorde blåsten! Men nu vet jag att det är vinden – den osynliga – som leker med skogens stackars träd och tumlar dess blad.

Kabeln bara susade.

III.

En grön marshimmel, på hvilken de första stjärnorna framträdde hvita som mjölkdroppar, hvälfde sig öfver det gamla posthuset. Ena flygeln hade redan börjat rifvas och nere på Lake Front uppfördes en lång barack som skulle användas under nybyggningen. Men ännu var frimärksexpeditionen i det gamla huset och inne i en källaraktig skymningsdager såldes genom små fönster de blå och röda fyrkanterna med Washingtons bild. En träställning afspärrade ingången till raseringen och här hade sprickor och rämnor fårat de gamla svarta murarna som knäade och bugnade på sina grundvalar, dem hackor och spett sönderslet. Äfven ytterväggarna bar små runda fläckar där rappningen fallit bort under stötarna från det inre, och i eftermiddagens grönblå ljus lyste dessa kalkplättar som de tidiga stjärnorna högt ofvan.

Helge Bendel hade varit öfver och köpt en massa frimärken i kartor. Nästan dagligen utsändes nya fraktcirkulär förkunnande alltjämt stigande priser. Och emellan dessa fraktförhöjningar kommo de korta meddelandena till agenterna att båtarna voro fulla och intet rum fanns att få. Tjurarna hade börjat leveranserna för att i god tid få elevatorplats till sommarens hveteflod, och bomullsbörserna i S:t Louis och New Orleans fingo allt oftare de lakoniska kungörelserna:

Cymric full. No space.

J. D. R.

Mystisk och underlig tedde sig också den alltjämt med spänning emotsedda herr Wolsey. Först hade han dröjt en tre veckor, eller mera, i New York. Intervjuer berättade om hans kläder, hans skor och hattar samt mönstret på hans halsdukar, om hans anor och vanor, hans engelska uttal och till och med hans åsikter i kolonialpolitik. Men om ångbåtsaffärer och linjeplaner icke ett ord. Senare kom uttalanden om den hotande stormen i Afrika, där dessa förbannade boer började morra mot britterna. Men det brittiska lejonet skulle veta att slå om det behöfdes, sade herr Wolsey, och inflätade samtidigt en komplimang till den amerikanska örnen:

– Liksom er stolta örn! föllo herr Wolseys ord till den gula pressens representant. – Men om kontor eller

agenter eller frakter och passagerare fick reportern icke veta ett dugg.

Senare meddelades alla klubbar, i hvilka herr Wolsey invalts – det existerade ingen svart kula för det namnet. Och därpå förekom dagligen hans namn vid middagar och baler hos de fyra hundra, och slutligen utpekades en del gulddöttrar som möjligen kunde tänkas vara föremål för hans idéer. Men idéer om sjöfart tycktes han vara alldeles främmande inför. – Jag talar aldrig om business, citerades han hafva sagt.

Till sist reste han västerut och nu bäfvade territorierna. Men det blef på nytt en hemlighetsfull och missräknande ovisshet. Herr Wolsey passerade i speciell salongvagn Chicago som en skugga om natten och for direkt till San Francisco. Och där var han ännu. Alltså trodde man för närvarande, att det var från Stilla hafvet, den storm skulle utgå, som antogs vara ämnad sopa rent ända till Atlantens kuster. – Motsols, uttryckte sig herr Roth.

– Jag närmar mig trettitalet, tänkte Helge trött, och här går jag som kontorist i detta osäkerhetens land och darrar för morgondagen. Hvad gör jag egentligen? Köper frimärken och sänder ut cirkulär som en automat. Det har jag nu gjort i snart tio år ...

Och på en gång led vid alltsammans gick Bendel in genom hufvuddörren, hvilken förde rakt in i första klass-afdelningen – han gitte icke gå rundt. De skulle ju för resten strax stänga.

En dam stod vid disken. Hon var klädd i något råttgrått och hennes parfym hade viol i sig. I skymningen såg Helge ett spänne glimma i hennes stora hatt.

Adresseringsmaskinerna stampade nere i fraktafdelningen, under det att frimärkskartorna så hastigt refvos i remsor, att det pep i perforeringen som när en stråke hartsas i ilfart. Herr Roth hade gått och Helge låste pulpeterna. När han långsamt dref ned passagen förbi den oändliga disken, var damen i grått färdig att gå och han höll dörren öppen för henne. Hon tackade med en nick och ett leende samt en stor vidgande blick ur ett par ögon, hvilka hade samma färg som hennes dräkt, men tillika strålade som hattens spänne.

Helge Bendel blef helt förvirrad och rodnade som en pojke. Hans kännedom om kvinnor inskränkte sig till några köpta stunder, hvilka han ofta med afsmak erinrade, och endast efter några cocktails i ett eller annat kamratlag – kontorister eller artistämnen – kunde narra sig själf till att upprepa. Någon annan förbindelse vågade han icke tänka på, lika litet som någon af hans vänner. För egen del kunde han drömma om hem, äktenskap, barn, men en rädsla för små förhållanden, som plantats och grott redan i barndomen, hade vuxit sig fast och stark, och dömde honom, inbillade han sig, till evigt celibat. Ty underverk trodde han icke längre på, om äfven den tiden ej var aflägsen då han i förening med Bendel & Co. också inrättade ett luftslott åt den fé som skulle härska i hans hjärta.

Men ute låg ännu den grönblå marsskymning, i hvilken stjärnorna började hvitna och det var den underliga dygnets mellantid som förlänar äfven den fulaste stad ett kort skimmer af overklighet och romantik. I detta skimmer vandrade den unga kvinnan som nyss gifvit Helge det farliga ögonkastet, och i samma skimmer följde han henne – först hälft omedvetet, sedan med öfverläggning.

Det började med att han, då de kommit ur på gatan, såg efter henne och iakttog den fint böjda ryggen som kurvades, bågades, muskelrörde sig under den smart tailorskurna promenadkappan. Hon gick käckt och hastigt och styrde säkert mellan trottoarens fotgängare, än skymde en axel, än en hatt och ibland blef hon helt borta, men så sågs hennes eleganta och säkra gestalt på nytt. Hon kunde stanna en sekund vid en juvelerarbutik eller kasta en blick i ett modefönster, iakttaga snabbt och bestämdt, utan nyfikenhet eller öfverraskning. Därpå gick hon vidare, då och då låtande en ilsnabb sidblick mönstra sin spegelbild i de stora skyltrutorna.

Helge följde.

Han tyckte att, som en osynlig rök i ett fartygs kölvatten, böljade mellan alla vandrarnas svarta nackar och hvita ansikten den fina doften af hennes violparfym. Därpå upptäckte han att hennes hår var rödt – nej, var det verkligen håret och icke något som hörde till hatten, hvars brätten voro så stora att de skuggade axlarna? Denna mjuka och varma kulör under och mellan det grå, minde honom om en modefärg från hemlandet för länge sedan och som då kallats Eiffelfärg. Han måste gå raskare för att se om det var håret – jo, sannerligen, det var håret! Ett tjockt praktfullt, tungt flätadt hår med matt kopparglans, det stod som metallbucklor på sidorna och dolde nästan öronen. Då hon vände hufvudet – som hon bar litet bakåtlutadt – syntes en liten hvit öronsnibb, i hvilken satt en smaragd, omgifven af en krans små diamanter. Ansiktet var ovanligt blekt i skymningsljuset, men läpparna lyste som vin.

– Hvem är det? tänkte Helge. – En skådespelerska, förmodligen. Hon skall väl resa till England eller kanske till Paris.

Och därpå kom han först att märka att hon gick samma väg, som han ändå skulle, för att få en någorlunda tom kabelvagn. – Tänker hon kanske också ta kabeln öfver till nordsidan? undrade han och beslöt att i så fall försöka få plats midt emot henne.

Men damen i grått stannade plötsligt. Det kom så oväntadt att Helge måste fortsätta förbi henne för att hon icke skulle förstå förföljandet. Han gick några steg och ställde sig därefter vid första bästa fönster. Det var ett af de hundratals biljettmånglarkontoren och först sen han stirrat en stund på ett skrikande oljetryck, föreställande Lake Shoreexpressen i vild kapplöpning med en racerbil, vände han försiktigt hufvudet. – Himmel, hon var försvunnen!

Men hans vana gatuöga upptäckte henne strax därpå i korsningen af en tvärgata. Hon väntade i hopen på att poliskonstapeln skulle höja sin battong för att stanna åkdonen och låta de gående komma öfver. – Han hann upp henne just som tecknet gafs.

Nu bar det af åt State street till. – Det är ju löjligt, mumlade Bendel, men jag kan inte hjälpa det – det är icke ofta man känner sig äfventyrslysten i denna stad ...

Och det var sant. Han kunde ha tillagt: och nöjeslysten. Ty alla slags lustar försvunno med åren och inskränktes till sist till mat och dryck. Ja, äfven aptiten försvann när hungern kunde tillfredsställas och törsten specialiserades på visky. Men allt annat tycktes existera som något för länge sedan öfverkommet, till och med teatrarna blefvo endast iakttagna som affischer och fasader. När han riktigt tänkte på det blef han nästan rädd: hade alla intressen utom tobak och sprit upphört? Nå – dollarsbegäret fanns kvar, men det var begränsadt till ett fastsatt minimum; om han så tilläts att tjäna i hundra år hos kompaniet, skulle han icke komma öfver den nätt och jämnt erforderliga lifsuppehållssumma som nu – efter nära tio år – utgjorde hans lön. Nej, drömmen om de stora pengarna, de riktiga, de runda gulddollrarna, de tillhörde också Bendel & Co.

Hvar var nu det vackra grönblå ljuset, akvarieskymningen, sentimental och melankolisk men likväl lockande och förhoppningsväckande? På en gång var allt svart, de stora lamporna tända, den elektriska, osynliga gnistan hade hoppat från kandelaber till kandelaber sicksack genom alla gator, och väggarna hade låtit sina fönster flamma, taken tändt transparangerna och alla skyltar och ljusreklamer, som strålande svängde, hjulade, vreds, rullade, ormade, klättrade upp och ned, ut och in, slocknade och lyste upp på nytt i cirklar, sammanflätade kransar, piskande snurror, borrande spiraler, all gatans eld och ljuskonst gjorde himlen svart och släckte stjärnorna. En lysande dunst simmade öfver stenjättarna, men detta flammoln endast ökade mörkret utom.

Och med denna förändring följde att damen i grått steg fram i hopen ännu mer bländande, som hade alla dessa ramper endast varit till för hennes räkning. Helge väcktes upp ur grubblerier och slöhetstankar, och beslutet att vid nästa gathörn uppgifva denna lönlösa promenad, stannade på halfva vägen. Tvärtom ökades hans förtrollning och kunde sägas ha blifvit ytterligare satt i svängning liksom de elektriska skyltarna, hvilka hjälpte till att blända och berusa. Han drogs närmare och närmare, som målen mot lågan, till denna vackra och eleganta varelse, hvars gåtfulla profil tycktes honom tecknad upp i en oöfverträfflig kontur på guldgrund. Han snuddade vid hennes kappa, inandades doften från den, lät blicken suga hårets färg och kindens blekhet. Och alla andra människor, som i larmande tusental rördes rundt om dem, svunno in, den ena i den andra, och blefvo bara, närmast, ringlande bläckbäckar, därpå längre bort blankmörka strömmar och till sist, öfver på andra sidan af den torgbreda gatan,' stora svarta floder.

Hon hade nu så länge drifvit upp och ned State street utan att bestämma sig för en enda butik, att Helge med förvåning såg henne slutligen gå in i en helt liten bod, hvars förgallrade rutor utvisade att förfallna panter inom juvelbranschen funnos till salu. Den låg så löjligt inklämd, den lilla affären, mellan några från golf till tak strålande firmabyggnader, att den liknade en billig cigarrettask som af misstag trillat ned bland glänsande navannalådor. Dörren var en spricka och fönstret en glugg, skylten en liten röd lapp och belysningen en dank mellan solar. – Och dit gick hon, denna kolibri, som man haft rätt tro endast skulle flyga till förgyllda praktburar. Det förklarade emellertid den långa, skenbart mållösa vandringen i stimmet och stojet, ty, och isynnerhet för en främling, panthandelshålet var lika svårt att finna som en nål i en myrstack, barren blandades i en röra och fasaderna blefvo ett, flitterguld och flitterkram, det hela, för ögat.

Helge gick tätt upp till fönstret med fara att halka ned i en underjordisk restaurang, hvars hvita marmorkvadrater och polerade mässingsstänger återspeglade ett skärt skimmer, som föll långt ut på asfalten, från nedgångstrappans rosenglober. Han låtsades studera den uppslagna matsedeln, hvilken, börjande med hummer och ostron och slutande med ett dussin olika pajer, äfven klart belystes af glödlamporna.

Hon frågade efter något därinne. Något som icke fanns, ty mannen bakom disken – en liten och gammal man hvars grå hår vid öronen var framborstadt som skygglappar – skakade på hufvudet. Hon beskref detta något, tecknade det på en monter med ett smalt, behandskadt pekfinger. – Nej, nej, runkade beklagande skygglappshufvudet. – Jo, jo, och händer och läppar gåfvo nya upplysningar.

– En så'n gammal idiot som inte kan erinra sig det! var Helges otåliga tanke.

Mannen öppnade nu ett skåp och tog fram en bok, i hvilken han började bläddra baklänges. Med ett finger som såg ut att vara täljdt i mahogny följde han kolumnerna nerifrån och upp. Många sidor vändes innan han till sist stannade och läste upp en rad. – Ja, ja, nickade det kopparröda hufvudet, det är det ...

Nu följde en stunds sökande i askar och lådor. Men ändtligen kom ett litet etui fram, och då det öppnades, såg Helge att det innehöll ett granatkors. Damen tog det ifrigt och letade sedan i sin väska. Bland småsakerna där fann hon en liten börs af guldlänkar och tog ut ett litet guldmynt. I stället stoppades etuiet ned i väskan. Innan hon hunnit göra afskedsböjningen var Helge långt ut på trottoaren.

Hon gick raka vägen tillbaka till hotellet. State street ned och så till höger upp Adams, förbi Kinsleys restaurang. Nu följde Helge helt apatiskt, den lilla spänningen var förbi och gatorna voro som förr, stengrafvar med ljus och brådskande människomyror, där icke en enda tänkte på en annan. När hon svängts in genom de stora cirkeldörrarna, kastade sig likväl Helge efter i nästa glasskifbås och lät sig svängas igenom. Han stannade i hallkorridoren och såg henne gå upp till portierdisken.

Men innan hon ännu hunnit tilltala den leende och bugande herre, som redan räckte henne en nyckel, kom en ung dam hastigt fram bakom en af pelarnas palmdekorationer. Hennes ansikte var ett enda strålande smil

med smilgropar i kinder, haka och, såg det ut, äfven i näsan. Hon var af samma höjd som den grå, hade samma bystläggning och växt, men var kanske något yngre och af mer blond fräschhet. Hennes hår, tjockt och tungt, var också blondt och fylligt som öfvermogen råg, och kunde vid första ögonkastet tros blekt eller färgadt. Hon bar samma eleganta promenadsnitt som den andra, endast färgen var här djupblå. Och ögonen voro blå och runda som hos dockhufvuden och med ungefär samma tanklösa oskuldsuttryck – Hon svängde några bref i handen.

– Se här, Lilly, ropade hon på engelska, stor post! Och två bref från Sverige – ett från pa och ma och ett från Julian i Kristianstad.

Bendel trodde sig höra fel. Det perfekta uttalet af såväl engelska som de två svenska orden, eller namnen, verkade förbluffande Nu såg han sin rödhåriga dam, som blifvit kallad Lilly, ta upp ur den lilla violetta väskan etuiet och visa den blonda smildockan, som genast slog ihop händerna och brast ut i nya smil och smilgropar, hvilka tycktes denna gång sträcka sig till de rundade armarna, brösten och höfterna under det stramande kapptyget. – O, o, skrattade hon, o...

– Fanns, det verkligen kvar, Lilly!

– Ja, Millie, svarade den äldre, låt oss nu gå upp på rummet, vi kan få en kyckling och en butelj dit upp. Jag måste läsa – – –

De försvunno i en elevatorkorg.

– Mister Stevens, sade Helge, som gjort en rundrörelse, så det såg ut som kom han från kontorets bakväg, hvilka äro dessa damer?

Portieren höjde ögonbrynen och smackade med läpparna:

– Um, um, la, la, läckerheter, läckerheter! Något för mister Reuter – eh? Hvilka de äro – hva? Ha, ha, young man, dra in klorna och ta bort tassarna. Det kostar schaber! Hör på, look here!

Och han böjde sig öfver disken och förvred ansiktet i en sorts skräckgrimas som ville han på en gång varna, förföra och upplysa:

– Det är Fanchetti sisters, för satan, känner ni inte till dem? Har ni aldrig hört dem – eller åtminstone sett deras fotografier?

– Joo, naturligtvis, mumlade Helge som icke hade en aning om hvilka de voro.

– De komma från Frisco, afslutade herr Stevens samtalet och vände sig om.

– Fanchetti, hvilket namn! undrade Bendel. Naturligtvis varieté ...

Han var åter kontoristen och alla drömmar voro bortblåsta; det lurade icke äfventyr bakom stadens husknutar – på sin höjd stråtröfvare och ficktjufvar. Nu var det för sent att gå öfver till nordsidan och äta i något af pensionaten, han fick ta en bit i en bar och sen drifva kring. Långsamt närmade han sig en sidutgång.

I mörkret af denna rörde sig något. Det var till vänster en fördjupning, ett hvalf af sten med en stenbänk, och här brukade negerpojkarna, the bellboys, förnöta tiden mellan ringningarna. Här dåsade också gamle Morley, nattvakten, och iklädd en grå, maläten skinnpäls, med en grof läderrem om lifvet och en hufva, som tycktes vara gjord af renmossa, kröp han nu fram ur sin grotta som en troglodyt. Han bar lanternan i ena handen och en korgplunta i den andra.

– Mr Bendel, sade han hest, nu vet jag hvem han är.

– Såå.

– Ja, han heter Simpson, sade Morley med ett underligt uttryck i ögonen, officer Simpson heter han ...

Och då Bendel icke svarade utan endast tankspridt nickade, upprepade han:

– Ja, officer Simpson. Men möter jag honom i natt igen – så – ifall jag igen i natt möter honom – så skjuter jag! Ja, gamle Morley skjuter. Det har han gjort förr, sir.

– All right, sade Helge och gick ut, under det att för hans ögon vreds i breda band blonda och röda flätor.

*

Fru Brantstroms berömda boardinghouse för »bättre svenska herrar och damer» var redan klockan sju om morgnarna i fullkomligt uppror. Det enda badrummet med tillhörande bekvämligheter belägrades af otåliga och yrvakna rumsgäster, som med sömnen i ögonen och håret i testar, nattsvettiga och med en besk viskysmak uppe i gommen skulle skynda sig till dagens kvarnmalning, under det ännu i deras outsöfda hjärnor drömmens gyckelspel och nattens marridter vredos rundt och bildade förryckta stjärnbilder som glasbitarna i ett trasigt kaleidoskop. Från alla rum hördes gurglingar, harklingar och spottningar, under det att vatten skvalade, tandborstar klirrade och skrapade mot glas och tänder, svampar kramades ur och handdukar gnedo och vredos. Utrop af förbittring, svordomar och hviskningar, klockringningar och buller af kastade skodon, smällande klädskåpsdörrar och motsträfvigt knakande byrålådor – andra ljud att förtiga – voro morgonkonsertens blandade körstämmor. Och upp mot dem steg från köket och matsalen, i ett os af brändt kaffe och stekt fläsk, slamret af kastruller och porslin samt gälla pigröster.

Denna morgon då Bendel vid Chestnut street hoppat af kabeltåget för att till omväxling få en tallrik hafregrynsgröt hos gumman Brantstrom, i stället för den oatmeal som likt klister serverades nere i affärsstadsdelens lunchhålor, hade redan första matlaget afätit frukost och den finare delen af gästerna bänkats. Där satt den finska frun af god familj, som rymt från man och barn med en ung tandtekniker, hvilken nu förgäfves letade efter arbete, under det att hon själf fick sjunga folksånger på en busvarieté med det stolta namnet Vikingen. Ett förgrämdt ansikte och gråa hår i de förr smörblomsgula lockarna.

Där var den gamla svenska skådespelerskan, som lockats på turné tillsammans med sin älskare (hvilken kunnat vara hennes sonson) och nu med döden i hjärtat försökte spela Bröllopet på Ulfåsa inför den skandinaviska bondpubliken på Turner Hall: biljetter à tjugufem cents, damer fritt, servering af öl och visky under hela föreställningen och därefter stor bal med fem mans orkester. – Tobaksrökning tillåten hela tiden. – Program gratis. – Hundar få medtagas. – Balen afblåses klockan fyra f. m.

Och där satt Sundstedt, tomtagenten, så viskynervös att han med vänster hand måste fatta om den högra, som skulle räcka efter ett glas, på det icke glaset skulle vältas – och det blef ändå spilldt halfva innehållet. Gamle Youngberg, för länge sedan afskedad från en amerikansk bank, emedan han varit för ärlig, och nu säljande svenska romaner (J. O. Åberg, Emilie Flygare, Marie Sophie Swartz och J–y Br–n) till tjänstflickorna vid norra bulevarderna. – Vidare före detta pampen och lebemannen från Göteborg, hvilken efter konkurs och rymning bjöd ut Jönköpings tändstickor, de fosterländskt blågula askarna, som ingen ville ha i Amerika, därför att de voro bättre än de inhemska. Och hela raden af andra existenser, skuggor och nybörjare om hvarandra, enstaka som skulle slafva eller skoja sig till framgång, andra som genom järnflit hade det tillfälligt godt och åter andra, som lefde på pappors och släktingars rek, under det att de hvar kväll som en slags aftonbön nedkallade en barmhärtig död öfver sina välgörare i hopp om ett arf. – Chevelli, till exempel, en halfförryckt roué, som inbillade sig vara markis och ljög så att han själf trodde sina lögner, eller

uppfinnaren Göransson hvilken hade tre evighetsmaskiner, två flygapparater, en ny kragknapp, samt en propeller som arbetade i motsatt riktning till fartygets kurs och därigenom (enligt Göransson) fördubblade dess hastighet, fullt klara i hufvudet. – Så var det en galen bildhuggare, Bergenvall, som ville göra Kristus och de tolf apostlarna i marmor – »men inte som den humbugen Thorvaldsen, i icke stort mer än naturlig storlek, utan dubbelt så stora som Fogelbergs Odin och Tor i Nationalmuséet». Men den stackars svenske Michel Angelo fick arbeta som gipsstuckatör i afvaktan på marmor-baisse. Där var för öfrigt några tyskar och äfven ett par amerikaner, hvilka liksom de flesta andra lockats af den stora världsutställningen, och när jättekraschen kom, som blef ett väldigt slut på stadens trumfbluff, satte den också punkt för dessa individers drömda förhoppningar – en punkt, som sedan utvecklades en tid till ett tankestreck, för att till sist, efter att kanske ha stått någon stund som frågekrumelur, sluta med revolverns utropstecken. Sålunda var skotten, lilla McKenzie, typisk. Med morfinistens krithy stirrade han glasartadt i sin tekopp, utan att höra eller se.

Kvinnorna! Ack, de hade alla samma utseende; öfverarbetade, utmärglade, i siden och smycken, med söndersydda fingerspetsar, trasiga lungor och landets hemska underlifslidanden, liknade de dockor ur en sömmerskas journal – utan dockans stereotypt vackra ansikte. Ett par hade ännu hemlandets äkta kulör på runda kinder, men de öfriga stank af smink och puder. En var gift och i hög grossess, men satt ännu vid bordet, ty hon måste arbeta till det sista på en ateljé för att ej bli afskedad. Hennes amerikanska kamrat rådde henne också att nästa gång följa landets sed: operation till hvad pris som helst – det fanns icke en läkare som ej var till tjänst.

Vid öfre bordsändan sutto två herrar i enstafvigt samspråk. Det var doktor Hannover som med glänsande utgångsbetyg från centralinstitutet och en vibratorlåda, företagit sig den mödosamma uppgiften att införa verklig sjukgymnastik och massage bland kvacksalvarna och fuskarna i yrket. Han hade ett bredt, buttert och tvärt ansikte, och det såg ut som en vulkan härjat det, men i de bruna lavastöpningar, som omformat den ursprungliga modellen, glimtade ett par vänliga ögon, hvilkas plötsliga godhetsglans säkert var ett återsken från ett präktigt, svenskt hjärta. Utan tvifvel skulle den starka, bredskuldrade, litet tjurnackade gestalten, vinna plats och erkännande en gång trots kårens marodörer, och det enda man kunde frukta var att med tiden också det inre, hjärtat, skulle lavastelna – ty sådan är naturens gång i det landet.

Den andra var hans motsats. Det var Griff, af den kända göteborgssläkten, liten, spenslig och fin, med konstnärsögon, och ett vekt, vemodsfullt drag kring en känslig mun. Han var lika gammal som de öfriga, men kunde i viss belysning se ut som ett barn. Nästa minut visade en fårad panna och det blef mörkt och bittert öfver ansiktets goda och rena oval, som skuggan från ett moln öfver en vacker ängsrundel. Han hade drömt sig en musikalisk framtid och varit Joachims älsklingselev, men fliten belönade honom med en lamhet i vänstra handen. Nu var han en utmärkt bankassistent och på väg till att bli ryktbar specialist inom facket. – Så kan resignationen ibland – ibland! – få vedergällning äfven i Amerika.

Hos dessa två fanns en stol vikt för Bendel och där slog han sig ned.

De hade under snart ett decennium bildat en trio och de voro de enda landsmän, Helge hållit ut med eller, måhända, som hållit ut med honom. De hade för flera år sedan talat ut sinsemellan om allt. De kände hvarandras förhistoria, hvarandras förhoppningar och drömmar, hvarandras styrka och svaghet, spännvidd och begränsning, egenheter, fel och laster. – Men de glömde ej heller, i mörka ögonblick, hvilket annars så ofta sker, hvarandras goda sidor och förtjänster.

Emellertid hade de sällan något nytt att säga. Efter de första vänliga hälsningarna blef det paus.

Samtliga frukostgäster åto med en vanvettig hast, som i och för sig, utom allt annat bidragande, grundlade dyspepsi och magkatarr. De slukade allt som sattes fram med ängsliga sidokast åt kaminfrisens pendyl som om det gällt prisätning, där hvar sekund kunde fälla ett vinnande utslag. Hvar och en hade naturligtvis

stannat till sista minuten i sin säng, och nu fick man skynda sig för att hinna ned på platsen på klockslag, alltid dödsrädd för det i luften sväfvande afskedet. Samtidigt borde icke en munsbit förbigås som ju betalades pengar för. De två tingen kunde ej kombineras och därför gick man medelvägen och uteslöt tuggningen.

Då måltiden började med frukt, som efterföljdes af hafregröt, stekt fläsk med kokt majs, biffstek och ägg, och afslutades med ett dussin tunna pannkakor – utom smör och bröd – samt nedsköljdes med formliga floder af isvatten, mjölk, te och kaffe, det mesta förtärdt kokhett i rykande fart, kunde man få intrycket af ett öfverdådigt bord. Det fick dock inskränkas till ögats uppfattning, i det munnen omöjligt hann uppfatta annat än omväxlande skållande och iskalla förnimmelser. Och väl var, på ett sätt, utan tvifvel detta, då hästkött, margarin, konserverade och pulvriserade, nyuppfunna och patenterade, kemiska och mineraliska surrogat i oändlighet, dock aldrig tilltala gourmetgommar. Men dessa maskinmänniskor åto som hastighetsmaskiner och satte bokstafligt sina egna rekord, tyvärr endast, i motsats till verkliga maskiner, ej utrustade med järnmagar.

Helge åt sin gröt och tänkte med en underlig inre darrning, som han aldrig förr erfarit, att de två hemlighetsfulla svenskorna bodde nere i Grand Pacific Hotel. Han skulle återse dem, de skulle kanhända komma in på kontoret – han var tillfälligtvis uppe i passagerarafdelningen, de, eller hon, frågade något, han hann svara, gifva en upplysning, innan clerken kom – och förbindelsen var gjord. För första gången längtade han ned till kontoret.

Men om de redan rest? Han kände en stöt midt i bröstet. Nej, det var omöjligt. Bilden af kontoret, af den strålande hotellgården, af hela huset, ja, gatan, skyskraporna, hela city, blef sotsvart, som nedrökt, vid tanken. Han kände en nervös ångest, det risslade som rinnande varmt vatten under huden och knep i mellangärdet, han ville flyga upp från stolen och borras som en kula genom väggen, rakt ned till hörnet vid Clark. Och samtidigt fick han en oöfvervinnelig lust att meddela Griff något om allt detta.

Han skelade till Griff för att undersöka hans min – om han var dyster, eller resignerad. Men Hugo Griff satt med ett gåtfullt leende och smulade sönder bröd. De blå ögonen drömde förstorade i aflägsna minnen.

Helge nändes icke störa. Ej heller var han säker på sig själf. Han kände att han skulle rodna, förråda sig med ett uttryck i blicken, en skälfning i rösten. Det var löjligt, löjligt, löjligt, men det var så.

En del af de ätande, eller rättare slukande herrarna, voro färdiga och reste sig utan ceremonier, skrapande med stolar och smackande och sugande som svintrynen. De rullade slarfvigt ihop sina serveter, bundo om de olikfärgade bandstumparna, som höllo gulfläckade visitkort, och slängde rullen på serveringsbordet. Ett allmänt tandpetande var i gång, äfven damerna öppnade sina gap för de kinesiska små stickorna, och visade dubbla rader guldplomber – ett amerikanskt mod att briljera, som voro de guldlagade trasbetarna ringar eller smycken. – Herrarna tände becksvarta, fuktiga morgoncigarrer och störtade ut med cigarren i ena mungipan och fem tandpetare i den andra.

Griff hade vaknat ur sin trance.

– Hur har ni det på kontoret? sade han med sin blida, kultiverade röst.

Helge blef glad. Det var ju utmärkt att den andre inledde.

– Å, som vanligt. Ännu är han inte kommen.

Griff och Hannover voro till punkt och pricka invigda i alla kontorets vedervärdigheter och afvaktade med samma spänning och oro som Helge herr Wolseys ankomst.

– Hå, inte det, du, sade Hugo deltagande.

Nu grymtade Hannover. Hans stämma var butterbullrande, men den kunde också vara vänlig och då lät den som en pojkes i målbrottet.

– Och du själf, Hugo?

Griff gjorde en obeskriflig grimas af på en gång leda, likgiltighet och nödtvunget intresse:

– De tala hela tiden om konsolidering med Commercial National och då går jag. Jag har anbud söderifrån som är fan så värdefullt – ifall man brydde sig om karriär. Men hur det går för de gifta gossarna, det blir en annan sak. De gå också omkring i banken gröna in the face af oro ...

– Och vännen Mauritz?

Mauritz Hannover grymtade något oförståeligt. Slutligen hördes ett barskt:

– Vet hut!

Detta var icke menadt till Griff eller Bendel utan gällde osynliga fiender. Hugo och Helge nickade också förstående och den förre sade i sin vänliga, deltagande ton:

– Säger du det, gamle gosse!

På nytt hördes en underjordisk åska och därpå kom eruptionen i tre starka stötar:

– Djäflar! As! Idioter!

Detta var sagdt på svenska och utlänningarna vid bordet sågo misstänksamma upp mot sällskapet vid bordsändan, under det att skandinaverna generadt smålogo.

Men doktor Hannover lät sig icke bekomma. Tvärtom slog han sin starka bruna massagenäfve med ett hårdt slag i bordet så gröttallriken hoppade till och fru Brantstrom oroligt tittade i köksdörren.

– Så, så, Mauritz! medlade Griff lugnande med sin fina violinhand på vännens arm där jättemuskler svällde.

– Jaa, glo ni, era fördömda ignoranter, muttrade Hannover och gjorde de hemskaste och besynnerligaste ryckningar i lavaansiktet, glo bara!

Och därpå kom förklaringen. Denna gång var det icke charlatanernas motarbetningar, förtal och anslag – de kvacksalfvande landsmän som, i allmänhet obildade, men också bestående af rymda löjtnanter, kassörer och bannlysta familjens olycksfåglar, togo sig före att etablera massageinstitut utan ett grand fackkunskap, eller också genomgingo ett »universitet», där de fingo efter några månader ett obskyrt »diplom», som gaf dem titeln »Doctor» i mystisk terapeutik. Nu var det amerikanerna.

– Inter Ocean, sade Hannover mörkt, denna förbannade tidning som af princip hatar allt svenskt, nekade i går att ta in en annons af mig, emedan de icke kunde tänka sig – eller ej kände till annat – än att ett etablissemang, där massage gafs, dolde något osedligt. Med andra ord att mitt handtverk, min vetenskap – å, det är för djäfligt! – att – att min lokal var en bordell!

Griff brast i ett hjärtligt skratt, så omedelbart att både Helge och Mauritz smittades. – Och ovädersmolnet gled förbi.

– Hugo, sade Bendel med ett försök till likgiltigt leende, har du nånsin hört talas om ett par Fanchetti – eller

något så’nt – sisters, som lär ska vara svenskor?

Hans hjärta klappade som efter en språngmarsch till sista kabelvagnen.

– Fanchetti? Nej, hvad ä’ nu det för nya påhitt. Det låter ju italienskt.

Hannover inföll:

– Hvarför inte makaroni?

Snedt emot dem satt en ung dam med påfallande god figur – antingen den nu var ett konstens eller naturens verk – och hon var modell i en stor kappfirma. På svenska sade hon:

– Jag känner Fanchetti sisters, mister Griff. De äro svenskor båda två och heta Älgström. Fadern var landtbrukare och hade ett stort ställe nära Kristianstad. Och själf är jag från Kristianstad. Vi var skolkamrater både Lilly och Elin – Millie heter hon nu på programmen. Lilly är äldst ...

Modellen hade glömt den engelska accenten och talade bred skånska.

Bendel berättade nu utförligt gårdagens oskyldiga äfventyr, och med den färgläggning, som mindre hans öga än hans hjärna iklädde allt, fick historien något förstoradt och fantastiskt öfver sig, liksom hade en strålande kimono kastats öfver en vanlig lädermannekäng, och ryckte därför åhörarna med sig. Själf hetsade den hans betslade och spiltbundna fantasi, så att han som vanligt glömde för minuten verklighetens dimensioner, grå och trista, upphäfde tid och rum och sväfvade ut i ett drömland, en lockande rymd, där vidd steg öfver vidd i spelande ljus och färger. Då han plötsligt, svindlande på tinnarna, höll inne, och såg sig kring, märkte han hur den skånska kappmodellen satt med gapande mun och att Griff och Hannover småleende betraktade honom. Han kände som en röd sky blodet bränna i kinderna och stryka öfver pannan. Nu hade han igen yrat.

Griff märkte hans förvirring och slog honom på knät. Hannover började skämta med den svenska damen, i det han härmade hennes skånska uttal – hvilket skulle föreställa ett galant raljeri från den bistra massörens sida. Och under detta fick Griff tillfälle hviska till Helge:

– Gosse, hvad går det åt dig? Det är fan ta mig ingenting att skämmas för – det visar ju bara att du ännu har eld under askan. En annan fattig djäfvul har gått så länge här i landet att man blifvit trä helt igenom, bara barken utanpå och ini trä, trä, trä. Inte ens det – maskstunget och ruttet – fy fan!

Och då Bendel, ännu mer generad, fick tårar i ögonen som ett hjärtnupet våp, fortsatte han i allvarlig ton, i det han uppmärksamt betraktade honom:

– Du talar om henne, den här varietésångerskan, som vore hon en sagoprinsessa, och hvem vet, det är hon kanske också. Du skulle lära känna henne, det är hvad du behöfver. Där går du i den där förbannade linjens tyglar för en rutten betalning och blir till sist som alla andra här – det där är hvad vi alla behöfde, strunt samma om det är den största chimär, man kan träffa på. Tror du inte jag vet dina försök att flaxa öfver planket – än var det målarskolan och än var det biblioteket. Det gjorde jag också – tog fram min violin och gned igenom de allra svåraste etyder af Paganini och Spohr – tänk bara! Och det uppe i ett boardinghouse i ett rum så stort som en garderob. Ända tills det stack till i armen ... och jag tumlade ned på jorden igen och visste hvar jag var hemma. Nej du, det går inte. Men en sån här prinsessa af kött och blod kan kanske få en att rebellera, att protestera, att företaga sig något innan det är för sent: ja, ja, Helge, jag menar väl – men jag tror inte på måleri och musik och konst för oss. Det är bara, liksom böckerna hos Martell i Newberry, nå’nting som skall hjälpa till att ytterligare hålla oss kvar i illusionerna. Det är inte verkligt, och det är felet.

Helge kände sig djupare träffad af vännens ord än han ville erkänna eller visa. Den rödhåriga flickan var försvunnen för ögonblicket ur hans medvetande, och han såg en svart, hög himmel, där inga moln och inga stjärnor hängde. Det var den verkliga bakgrunden till hans och andras lif, när den ej utstyrdes, dekorerades, smyckades med hvars och ens drömattribut. Ett kallt och obarmhärtigt intet. Länge hade han vetat med sig själf att hans teckning och målning, hans artistförsök var fåfängt. Han skulle under nuvarande omständigheter icke kunna bli annat än en klåpare. Men han hade, förfärad, stoppat ned denna tanke så djupt som möjligt i sitt inre jag, ur hvilket den dock allt oftare dök upp som en trollgubbe ur sin ask. Nu hörde han den och sökte genast förställa sig.

– Kära Hugo –

Men tonen var nog. Griff gaf honom en vacker, bedröfvad blick och talade med bortvändt ansikte för att ej höras af de andra:

– Nej, nej, Helge, försök icke med mig. Jag känner dig bättre än du känner dig själf. Du är begåfvad, men du har aldrig fått utveckling. Den får du skaffa dig själf. Men så hör du också till det slags människor som spela komedi med sig själfva. Det har du gjort så länge att det blifvit en nödvändig vana. De tio åren här har sen utvecklat denna vana till att också spela komedi med andra. Du går med mask för alla och är rädd att visa ditt verkliga jag, som du tror är för vekt och inte duger. Och så spelar du komedi – egentligen borde du ha blifvit skådespelare – tills det blifvit din natur. Det är mycket bra, men, ser du, så bryter ändå ibland igenom ditt inre, verkliga jag, och då se de andra dig i korten och bli kanske rädda eller förargade. Det är inte bra, Helge, ty du blir falsk mot andra – till och med emot dina bästa vänner – och värst af allt: du blir falsk mot dig själf.

Här ville Bendel, på en gång skamsen och ond, afbryta men Griff slog afvärjande med handen:

– Nu slutar jag, vän Bendel, men se bara här. Hur lyste inte dina ögon, och hela ditt ansikte fick färg som en ung flickas, när du talade om gårdagen. Och strax var du färdig att vilja förneka alltsammans af någon slags falsk idé om att det vore riktigare. Jag skulle ju vara idiot – och Mauritz också – om jag inte, vi inte genomskådade så tydliga manövrer. Men strunt samma med det, jag menar att du skulle komma bort härifrån – jaa, inte bara från linjen eller Chicago, utan från hela landet. Du skulle hem till Sverige innan det blir för sent.

– Hem till Sverige, utbrast Helge verkligt häpen.

– Ja, hem till Sverige. Du duger här inte. Du duger mindre än andra därför du har större egensinne och motståndskraft. Du är egoist, det ska gudarna veta, liksom vi andra, men ditt inre jag, din dubbelhet, går dig i vägen och sätter krokben för dig själf just när det minst passar. Och därför kommer du aldrig fram här.

– Du har rätt, mumlade Helge, hemligt rörd öfver den välmening, som oegennyttigt lade sanningsord på vännens tunga och lät dem komma osminkade öfver läpparna.

Hannover hade flera gånger sett undrande öfver till Griff, men med flit fortsatt det raljerande samtalet allt högre för att låta vännerna tala ostörda. Nu afbröt han emellertid.

– Klockan lider, boys. Fröken Nilsson här har berättat hela Älgströmska släktens historia. Gubben blef ruinerad på egendomshistorier och så reste de två äldsta barnen hit. De kunde sjunga litet och hade smak och så kom de in i kören vid en operetteater. Och nu äro de divor. Men de underhåller, fan ta mej, hela familjen därhemma, låter bröderna studera och ta studenten, och så vidare. Det är ta mej fan aktningsvärdt!

Och därmed slog doktorn handen i bordet och reste sig.

Modellen smålog.

– Allt det här ska jag berätta för Lilly, upprepade hon flera gånger.

– Ska de uppträda här? frågade Helge.

– Nej, inte nu. Om några dar ha de engagemang i New York, som också är deras hem, hela april och maj. Men hela juni skola de sjunga på Masonic Temple Roofgarden som duettistparet Fanchetti sisters.

Den unge skotten, McKenzie, som också rest sig, ännu blekare än då han börjat måltiden, blandade sig här med en ursäkt i samtalet.

– Excuse me, men jag trodde jag uppfattade namnet Fanchetti sisters. Om ej damerna och herrarna ha sett dem, så gå och se dem. Det är makalöst – makalöst.

Och han bockade så att det långa korpsvarta håret i en tung lugg föll ned öfver den elfenbenshvita pannan.

– Fy fan, sade Hannover, han ser så lastbar ut att han nästan blir perverst skön.

Fröken Nilsson skyndade sig ut, förskräckt öfver denna i hennes tycke djärfva sats, som förekom henne att öppna samtalsmöjligheter i oanade perspektiv.

– Tack, Hugo, sade Bendel, och kramade hans hand. – Men snart törs jag inte tala med dig utan får sitta och göra döfstumspråket. För nu kommer jag alltid att känna det så som om jag gick omkring och humbugade.

– Det gör vi alla, gamle gosse.

– Satans farmor och mormor, blixtrar och psalmböcker! larmade Hannover i tamburen, någon fördömd yankee har flyttat min hatt! Hör nu fru Brantstrom, om detta slarf fortsätter, så ska jag ta och ge henne dubbel massage på både magen och –

– Hysch! skrek Griff, vi få kila med State street elektriska om jag ska hinna.

Och vänd till Helge:

– So long, old boy, tittar du in till Kugel i afton och tar en drink, så får jag höra hur det går med det röda håret. För ser du: det kunde vara början till din frigörelse. Och jag tror icke det är farligt, för jag tror ej att du någonsin kommer att ta något så'nt så allvarligt att du inte kan rycka dig lös ...

– Där tror du fel, sade Helge.

– Jaja.

– Tvärtom, skulle jag lära känna – men det är ju omöjligt –

– Nå men i alla fall, säg ut.

– Så vore jag fast.

– Vid gud i himlen, sade Griff, tror jag inte att du är oskyldigare än jag anat. Du menar väl inte –

– Jo, afbröt Bendel bestämdt, det menar jag. Och det har alltid gjort mig både lysten och rädd.

Och det var sant hvad han sade, han trodde det själf.

På gatan var det Mauritz som gaf afskedsparollen.

– Gå inte och kära ned dig. Det är mycket bra med understödet åt föräldrarna, men inte inbillar man någon att det bara förtjänas ihop på tribunen – hva'?

Och denna välmenade cynism skrek doktorn ut med ett ansikte så fruktansvärdt som en juggernautmask.

Kabelvagnarna rutschade tomma söderut. Helge satt och tänkte på Hugos ord, hvilka likväl väckt hans eftertanke mer än det flyktiga misshag, som är uppriktighetens första verkan. – Hvad skulle han göra hemma? De kände ej till hans ställning. Mauritz, som alla, hade släkt, förbindelser, ett hem där öfver, sak samma om det ej var hvad det en gång varit. Nej, det var omöjligt. Men han kände att ur dunklet skulle detta kastade frö spira upp och oroa honom med sin växt. – Hem? – Hvart hem? Till ett nytt drömland för att på nytt tas i kragen och sättas på skolbänken och pluggas i något verkligt? – Och han var komediant? Ja, säkert. Men var icke Hugo det, och Mauritz och alla? Jo, men han syndade mot sig själf. Det var vackert sagdt af Hugo som afslutning, men gunås det var icke så. Vännen visste ej, trots sin skarpblick, hur litet Helge Bendel betydde för sig själf.

Han mumlade:

– Nej, de känna mig ändå icke.

Och stötarna från kopplen, som dånade likt sprängskott i tunnelns hvalfsvängning, tycktes upprepa dessa ord och liksom fastslå dem med hammarslag i hans medvetande.

På kontoret låg ett bref med New Yorks poststämpel. Pikturen obekant.

Som alla bref under de senare åren uppväckte kuvertet en svag känsla af obehag, och Helge hade redan hunnit så långt på första biten i neurasteniens labyrint, att han föredrog att icke strax bryta ett bref. Han stoppade det i fickan och gick öfver på börsen.

När han passerade hotellhallen klappade hjärtat litet hastigare endast vid minnet af de två systrarnas poser och rörelser mot pelarna och palmerna. Och det förekom honom att han nu stod dem närmare, att det liksom låg en dunkel innebörd uti att de bodde just på detta hotell, och att hans färd till denna stad slutligen fått sin mening. Ja, i det han insöp lyxhotellets atmosfär af parfym, lackering och läder, miste han till och med luktsinnet och utelämnade cigarröken, dammpartiklarna och kroppsutdunstningarna, och utdrog ur det hela endast den för honom i ögonblicket mest tilltalande kvintessensen, en varm och vällustig violdoft.

Uppe på hvetegolfvet var det sensation. Helge hade denna dag glömt läsa första morgontidningen och visste ej att ryktet utpekade firman Bartlett, Frazier & Co. som ändtligt erkända motståndaren till Reuters kupp. Men han fick veta det i ett huj. Herr Roth var i dåligt humör, emedan England på grund af boernas hotande hållning lagt beslag på ett af de största af linjens fraktskepp, och förvandlat det till transportfartyg för en första laddning trupper till Afrika. Helt onådigt underlät han besvara Helges hälsning och frågade kort hvarför han kom så sent? Men Bendel grep första lögn och svarade ögonblickligt att kabeln brustit uppe i Lake View så han hade fått gå i tjugu minuter, innan han nådde State streets elektriska spårväg. Antingen lögnen var för vanlig eller hans min ännu var frånvarande, Roth endast brummade något och tillsade honom i samma snäfva ton att gå ned och ombesörja de vanliga stopptelegrammen. Under ett bedöfvande spektakel från hveteringen, som tjöt med tusen vargstrupar, lämnade han golfvet förvirrad och förödmjukad.

Då steg för första gången tanken om hemlandet. Visserligen kastades den genast tillbaka, men den kom igen som en svallvåg. – Hvad var han väl annat än en obetydlig slaf som vid ringaste självständig rörelse fick sin pisksnärt? I ett plötsligt anfall af raseri drog han upp brefvet från New York med en önskan att det måtte innehålla något ödesdigert som kunde ändra hans lif. – Under det att han slet upp det tänkte han oklart:

– Och jag, kräk, går här och vaggar in mig i förhoppningar om att bli intim med guldfjärilar – det är ju delirium ...

Brefvet var från Forsman.

Han skref att han icke brydde sig om längre att fara till old Sweden. Tvärtom kände han nu säkert att United States, det var contryt i alla fall, det! Vid ankomsten till New York hade han fått en prepaidbiljett hemifrån, men i samma vefva fick han plats hos en groceryman på Atlantic Avenue i Brooklyn. Och då sålde han ticketen och riggade upp sig för pengarna. Och nu hade han tolf dollars i veckan, hvilket ju inte var så kolossalt, men han skulle nog mixa drinkarna så att jobbet blef all right. Och the old man, som var från Småland, hade en dotter, the nicest girl you ever saw, och henne mäkade han love till. De hade varit tillsammans till både church och ball, och han funderade på att gå in i gubbens society, som var ingenting mindre än the Knights of Phytias, hvilket var kolossalt mycket styfvare än både Free Masons och Odd Fellow's lodger. Än vidare hade han haft turen träffa på en doktor, som var specialist i alla sjukdomar, och som hade lofvat kurera honom på ett år. Han fick HerculesTonic och Sibyllas Secret Life Elixir, förutom Carters Little Liver Pills samt en indiansalfva att stryka på hjärtat. Slutligen bar han ett elektriskt bälte af ny konstruktion med torrceller och galvaniska dubbelbatterier, och allt detta mäkade honom till a new man och kolossalt arbetsduktig. Han skulle nog päa back den smula money, han var skyldig Bendel, men kunde inte ännu. – U. S. A., slutade han, är nog bra, om man förstår att take the breakers och det är mer liberty i alla fall här än there over. You bet!

– Men han är ju idiot! utbrast Bendel högt sen han än en gång genomläst brefvet. Han kände icke igen hans språk och han mindes nästan med fruktan hur Forsman uttryckt sin bittra leda i inspirerade meningar, där han till och med glömt bort sitt älsklingsuttryck kolossal. Med ovilja betraktade han episteln och undrade om allt som behöfdes, efter att ha varit tillräckligt länge i landet, var en smula oväntad medgång för att få nytt lif i dödt hopp. – Det är det farligaste, sade han till sig själf, det är emigrantpolypen hvars sugarm aldrig släpper offret. Nej –

Han afbröt tvärt. Ännu medan hans läppar mumlade dessa ord hade han sett upp. Genom hallfönstret såg han de två systrarna komma ut ur en hisskorg och gå in i matsalen. Han urskilde de eleganta förmiddagsdräkterna som något regnbågsskimrande sidentyg, därpå omtöcknades synen af moln. Med ett var kontoristen och hans bref glömdt, var herr Roth, börs, kontor, länder, språk och folk som utstrukna från en krittafla, och själf kände han, blek under blodströmningen till hjärtat, som ett flammande streck den enda tanken:

– Ingenstädes på jorden ville jag vara utom här!

IV.

Lister Building vid van Buren street var en liten skyskrapa, ty den var endast tretton våningar hög, och det var ett gammalt och omodernt hus, enär det var byggdt för tolf år sedan.

Men i gengäld var det kanske det lustigaste hus i staden.

Nere i källaren residerade och regerade en tjock skallig man med ett blekt och pussigt ansikte. Hans händer och kläder voro sotiga, som hade han framgräfts ur en kolgrufva, men hans hufvud, ansiktet inbegripet, var alltid rent. Det verkade onaturligt, ty denne man – som naturligtvis var husets maskinist – kunde icke gärna tänkas hvar halftimme tvätta ansiktet utan att äfven händerna skulle, för någon minut åtminstone, ha visat verkningarna af tvål och vatten. Man fick intrycket att han begagnade någon slags skyddshufva öfver

hufvudet och drog den af och på liksom en handske. För öfrigt var det en tyst och hemlighetsfull man, hvilken liksom Morley i Grand Pacific såg syner och underliga ting nere i sin källare. Till skillnad från nattvakten, omtalade han dem aldrig, men Frank Holme, som tecknat honom, och andra, hvilka besökt honom i underjorden, berättade hur man kunde se honom plötsligt stirra på ingenting och därefter försiktigt som en katt resa sig, alltjämt med blicken på ett osynligt något, tyst som en inbrottstjuf gripa en af skyfflarna i kolbinnen och därpå smyga sig lömskt efter detta något, och till slut gifva det ett väldigt slag med skofvelbladet. Denne man hette Tom, intet annat.

I bottenvåningen var det två butiker, en på hvardera sidan om porten, hvilken var trång, mörk, djup, och hade en svart träram som en likkista. På denna rams öfverkant satt gatunumret, måladt med hvita siffror på en svartstruken brädlapp, hvilken var fastspikad på ramen. Detta ökade intrycket af begrafning, som porten genast meddelade, och förde tanken på fattiggrafvarnas nummerlappar.

Det var underliga och mystiska butiker. Den ena, till vänster, sålde skördemaskiner, men af gammal konstruktion och okändt, namnlöst märke. Det kunde tyckas nästan vansinnigt att här i skuggan af de världsberömda firmanamnens McCormick och Deering utställningslokaler (hela hus) uppträda med denna lilla bod. Ingen kund kom heller och – ännu underligare – ingen ägare syntes. Från farstun såg man in i ett hvälfdt rum, belamradt med hemska och oförklarliga maskiner, som tycktes visa tänder och sträcka klor mot åskådaren. En smal väg mellan dessa mordvapen (som icke ens den djärfvaste fantasi kunde tänkas hänföra till åkerbruk eller pastoraler med rustika höbärgningar), betäckt af tjockt damm utan fotspår, förde bort till något som liknade en giljotin eller fallbila. Och i yttersta mörkret grinade, högt lyfta, en dubbelrad af krokiga gafflar, hvilka påstods vara en mekanisk höräfsa, men som man med en rysning hänförde till tentakler hos en jättespindel.

Butiken till höger var lika omöjlig. Den utbjöd fågelburar, räfsaxar och akvarier, samt frö och föda till fågel och fisk. Icke en lefvande varelse syntes heller här; ingen fågel hoppade i trä- och ståltrådsfängelserna, ej minsta fisk simmade i glaslådorna. Från taket hängde besynnerliga, torkade alger och sjöstjärnor, samt en med rysliga piggar försedd, uppblåst och konserverad, tjockbukad kinesisk fisk. I draget från dörren vände den sig på sin tråd och såg på den förfärade inträdaren, som skyndsamt drog sig tillbaka. – Ingen hade sett ägarna af dessa butiker, och de skulle ha hållits för konkursstängda, om de icke hvar morgon visat en halföppen glasdörr, som förblef i detta tillstånd till natten, då en osynlig hand täckte dem med en svart plåtlucka, ehuru det var fullkomligt otänkbart att ens västerns vildaste bandit skulle ha vågat tränga in i dessa obekanta fasor. – Liksom ju aldrig någonsin en individ i världens ilsnabbast pulserande affärsdistrikt, skulle ha brytt sig om att i förbifarten köpa en fågelbur, ett akvarium eller ett litet tröskverk. – Men alltså fanns det tvenne innehafvare, fast osynliga, och det kunde möjligen tänkas att detta faktum haft sin bidragande verkan till maskinisten Toms fukter i källaren.

I fonden af portgången var elevatorburen. Den var af svartbrunt trä och den knarrade och knirkade ålderdomssvagt, då den med en djup, stönande suck tvingades uppåt. Af stor kontrastverkan var åsynen af föraren, en tolf års gentleman, lika svartbrun som hisskorgen. Han hade platt näsa, knollrigt skosvärtshår och stora kaffebönsögon. Men tänderna och ögonhvitorna voro nästan blåa – så hvita voro de.

Det var världens lifligaste elevatorpojke i världens långsammaste elevator. Under det korgen jämrande steg genom de tolf våningarna, dansade föraren jig, two-step, scotch horn and pipe, sandstep och cakewalk. Han hvisslade oafbrutet och svarade på frågor med sångdialekt. Han hade en cigarrett bakom hvardera örat, liksom en forntids skrifvare buro pennan; ett oerhördt stycke tuggummi i munnen och en röd Kentuckynäsduk om halsen. Han lydde (när det föll honom in) det gamla negernamnet Jim och kunde af förtroliga få kallas Jimmy. På grund af det lifsfarliga i hans ställning var han icke lifförsäkrad af husets ägare, men fick sin veckolön i förskott.

I en vrå, strax bredvid hisskorgens omgallring, var en lucka i farstugolfvet. Det var en veritabel fallucka, ty om alla jordens golfluckor annars öppnas ofvanifrån och fälls upp som locket på en cigarrlåda, så var luckan i Listerbyggnaden, för att vara i stil med husets öfriga egenheter, inrättad att fälla ned och öppnas inifrån. Den ledde ned till källaren och Tom, som hvar gång han öppnade luckan fick en smäll i hufvudet af den – det hjälpte ej hur försiktigt han än bar sig åt: han fick alltid en smäll i hufvudet af luckan, som om den blifvit förargad öfver att störas – lät den helt enkelt stå uppe (det vill säga: hänga ned) natt och dag, och sålunda öka farligheterna och de lurande orsakerna till döds- och olycksfall i den märkvärdiga kasernen. Hvarför denna lucka fanns, visste ingen, då gården bjöd på såväl ordentlig källarnedgång som nedskyfflingshål för kol, samt skylights och luftventiler. Jimmy uttryckte den förmodan, att luckan var där, för att i händelse af eldsvåda ge ökadt luftdrag i det gamla rucklet. Vare därmed hur som helst, maskinisten hade aldrig behöft öppna denna fälla, men just därför, att det var en lucka i källartaket, tog han den som en del i det dagliga arbetet och öppnade och stängde den oupphörligt som hade den varit en af ugnsdörrarna. Detta var till början med, sedan blef han trött på luckans råa öfverfall och lät den hänga. Någon trappa förde icke till den och en stege, som Tom anskaffat, kunde visserligen nå upp till lucköppningen, men icke begagnas, emedan den rätt nedhängande luckan afskar väg att stiga upp. Därför hade han placerat ett par tomlådor under hålet, nätt och jämnt så höga att han kunde sticka upp sitt hufvud öfver golfkanten. Detta gjorde han allt emellanåt, för att fördrifva tiden, förmodligen, ty han kunde icke se något i den mörka portgångsvrån. Men han frambringade däremot en ohygglig illusion, närmast liknande den som trolleriprofessorer kalla »det fritt i luften sväfvande afskurna hufvudet», och äfven ganska härdade yankees hade – isynnerhet om de fått ett par cocktails mer än vanligt – känt håren resa sig och en iskall rysning löpa längs ryggraden, då de plötsligt bort i elevatorhörnets skymning sett ett likblekt, skalligt och uppsvälldt hufvud utan kropp fara upp en sekund och åter försvinna i dunklet. Med skallrande tänder aflägsnade de sig hastigt och månget affärsbesök blef sålunda omintetgjordt.

I detta sorgligt löjliga hus hade också Helge Bendel upplefvat en af sina största lifsillusioner, den att tro han kunde bli konstnär.

Men han var icke ensam. De tolf våningarna inneslöto mer illusioner, spirande och utblommade, än stadens öfriga hus tillsammans, Det var nämligen ett ateljéhus.

Som celler i en bikupa voro dessa små rum lagrade bredvid, under och öfver hvarandra. De innehöllo alla slags konstanstalter, skolor och akademier. Ett dussin nationer voro representerade. Där målades, skulpterades, tecknades. Där väfdes och syddes mönster, broderades och lackerades (japansk professor). Där fanns en journalistskola och en skola för snabbstenografi. Där utbildades talare, skådespelare och föreläsare. Där gafs undervisning i dans, plastik, i »skönhet». Där sjöngs, spelalades och musicerades på fjorton olika instrument, från flygel till banjo. Där var gymnastik, fäktning, boxning och jiujitsu. Till och med en isländare lärde ut glima och det fanns en individ af obestämbar härkomst (han talade alla språk) som undervisade i kortkonster och sättet att härma djurläten. Dessutom funnos där massörer, ortopeder, manicur och pedicur, hårkonstnärer och sådana som förbättrade näsor; patentdoktorer, elektriska kvacksalfvare, specialister i hemliga sjukdomar, indianreceptsapotekare och andra giftblandare. Två detektivbyråer, en sierska och andeskåderska, ännu en trollkvinna, Mademoiselle Styx, som spådde och läste i händerna, en herre som var frenolog, en annan herre som igenfann borttappade saker under somnambuliskt tillstånd, sibyllor, orakler och besvärjare, flera hypnotisörer och en äktenskapsbyrå. Där funnos teosofer, swedenborgare och spiritister. Helbregdagörare genom tron och de nybildade zionisterna. Det var en lysande lumpbod för allt hvad svaghjärnadt och halfbildadt tänkas kunde och som den stora staden erbjöd till publik.

Öfverst, i trettonde våningen, residerade Palette and Chisel Club. Det var en ung konstnärsförening, som icke fick räkna mer än trettio medlemmar. Bredvid den var Smiths teckningsskola, baserad på samma grunder som Académie Julien i Paris. Ett par skulptörer och några målare disponerade öfver de öfriga

takateljéerna.

De ljud som frambringades i denna byggnad – hvilken kunde ha liknats vid Babels torn strax efter förbistringen – låta sig ej beskrifvas. Det var en konsert af ett universalmenageri, och endast det faktum, att icke gemensam ljusgård, hvilken som en luftrektangel genomlöper de moderna husen, fanns, begränsade någorlunda hvar särskild farstus oväsen till egna korridorer. Den smala pelare, i hvilken Jimmys hisskorg gled upp och ned, medförde i negerpojkens hvisslingar, skratt, sång och dansstampningar liksom ett ekosmältande trumpetljud af det larm hvar våning hyste.

Och nere i den svarta fyrkantiga luckan höjde sig allt emellanåt Toms hvita ansikte. Han skelade hemskt åt hvardera af de halföppna butiksdörrarna. Genom den ena hotade i dyster tystnad och ensamhet räfsspindelns lyftade tentakler; den andra visade hur den kinesiska fisken långsamt svängde sin taggbesatta buk och stelt melankoliskt såg på honom. Därpå lyssnade han en sekund uppåt: en rad gnisselljud som från en tortyrkammare, slipstenshvin och buteljskärfsrasp, skar ned genorn elevatorrännan. – Toms mjölhufvud sjönk ljudlöst ned i källarens grafmörker.

*

Allt sedan den dag Bendel emottagit brefvet från Forsman, hade han mer och mer tänkt på reskamraten. Det var icke af intresse för hans öden – dem hade kontoristen, lika väl som han själf, i egen hand. Men han undrade öfver, mer än någonsin i de gångna åren, hur ett fortsatt lif i landet skulle slutligt omgestalta hans jag.

Han erinrade sig ankomstdagen till New York. Det var en fuktig senhöstafton, som dock var mild, och i diset öfver redden lyste millionstadens töckenljus, afbrutna af svängande strålkastares breda floder. Brooklynbrons höga båge tecknades som en skugga från stad till stad, och lamporna på den syntes fästa på himlen. De ilande tågens fönsterögon voro icke större än glöden på en cigarr och frihetsstatyns fackla lyste för sig själf som en måne utan att man kunde se den bärande jättearmen, hvilken dimdunsten omslöt. I all denna rök och tjocka tutade, skreko, vrålade bogserare, oerhörda färjor med sidohjul bärande hela järnvägståg med lokomotiv och last, alla slags mistlurar och foghorn, signaler, pipor och självspelande bojar. Man fick intet begrepp om skyskraporna eller de ringande pelartågen; tullhus och varumagasin som tycktes staplade på hvarandra framträdde i röd gasblossbelysning som hade de brunnit. De stora dockornas pålverk, portar, slussar, bommar, hissar och kedjor liknade föreställningen om forntidens krigsmaskiner, katapulter och skorpioner, som slungade stenblock och sköto pilar mot belägrade städer. Och alla master, stänger, torn och utsprång, vare sig på land eller i Hudsonviken, hade en lykta, ett ljus, en glödlampa, som lyste i hvitt, i gult, i blått, rödt, grönt eller violett. Hamnarnas buller förtogs af vattnets skvalp, hvilket icke hade ljudet af vågsmällar och böljekluck, utan skramlade som metallskrot i grufkärror.

Första och andra klass debarkerade. Emigranterna fingo vänta öfver natten.

Den natten stod Helge och Forsman länge vid relingen, rökande sina respipor och vädrande som ett par rådjur mot land. Där borta låg framtiden.

De hade talat om den, sakta och utan öfverdrift, ödmjukt som inför något stort och ödesdigert, hvilket öfverväldigade dem i nattens ljus och mörker.

Helge hade känt sitt hjärta krympa i brösthålan, som på en gång hade vidgats till ett tomt och ekoljudande hvalf.

Forsmans ansikte var lugnt, men han var en smula blek om näbben – det kunde nu också komma sig af den nyss öfverståndna sjösjukan, hvilken till sist vid bankarna fullständigt bedöfvat dem, så de legat som döda

och rullat på britserna i stanken och svineriet från uppkastningarna och den fräna, halfruttna maten. De kände ännu den salta lukten i kläderna.

– Du far till Chicago? sade Forsman och knackade ut sin pipa mot en metallnagel.

– Utställningen, hade Helge mumlat, utställningen ... Jag tror att där kan jag användas.

Hvarför han trott det, var honom sedan omöjligt att begripa, då ju endast de mest utbildade fackmän och specialister, experter i alla branscher – och de funnos i öfverflöd – kunde ifrågakomma. Men då lockade allt i hägring och drömdimma så att han såg sig själf i de mest olikartade situationer, alltid dirigerande och arrangerande, ett slags faktotum hvilket dekorerade expositionen som hade den varit ett stort skyltfönster i en herrekiperingsaffär.

Forsman hade litet betänksamt meddelat sina planer – de voro icke högtflygande, åtminstone icke strax. Till börja med sätta sig in i förhållandena, lära språket, ta efter sederna. Det var grundläggningen. Sedermera tillämpa, bygga vidare. Och han hade talat så klokt och varsamt att Helge genast såg honom som chefen för ett väldigt handelshus.

Dagen efter hade de skilts. Sedan förtullningen var undanhafsad och de uppvisat de olika attester som intygade att de icke voro brottslingar, att de hade litet pengar, att de ej voro anställda i landet genom kontrakt, icke sinnessjuka, ej voro förlofvade med någon på båten, och blifvit nyvaccinerade, samt aflämnat ett slags veterinärintyg – alltsammans formaliteter, hvilka icke de öfriga klasserna äro underkastade – hade de gått till en stor hamnbar som mötesagenten anvisade. Där drucko de ett glas öl som smakade såpa och fradgade som sådan, med en brungul smutsfradga, och under pelarbanans örondöfvande larm svuro de att alltid meddela hvarandra framtidens händelser. Helge kände i den stunden ensamhetens och ovisshetens alla njutningar och kval; det kröp som en spindel inne i bröstet, tårarna gingo baklänges och kommo icke fram, men höjdes under pannhuden upp till hårfästet, och kändes där, liknelsevis, som om de satt sig, en för en, kring hårrötterna – en liten tårpärla för hvart hårstrå. Fönsterrutorna skallrade då tågen brusade förbi uppe i luften (det stod en pelare tätt till fönstret) och krogen var full af tal som de icke kunde uppfatta. Men de kramade hvarandras händer och Bendel kände morgondagen stå som en väntande öfverraskningens ängel med väldiga vingar i bländande färger.

Att det sedan gått som det gått var ej det märkvärdiga. När han fann Forsman bland de arbetslösa, var det icke det omöjligas förvåning, han känt. När han hörde honom berätta sitt lif i staterna, var det idel kända fakta som framlades. När han förbannade landet och dess osäkerhet hade han reagerat på naturriktigt sätt, och öfverdrifterna eller de små orättvisorna kunde hänföras till den stora rasskillnaden, ungefär som man tänker sig att en katt skulle tala om en hund. Men då han skref detta bref ...

Det var cirka två veckor sedan Helge mottagit det, och till sist hade han formulerat fenomenet sålunda:

Forsman var en annan person som talade nere i vinkällaren. Det är knappt troligt att han själf visste hur han talade. Det var hans gamla jag, hans svenska jag, det var skeppsbrokontoristen Forsman som uttryckte sig under inflytande af tio års degelprocess i det här förfärliga laboratoriet. När jag nu läser hans bref så tror jag icke att han hvarken varit gift eller haft barn eller hem eller sådana platser som han då talade om. Han har säkert endast fått dessa små anställningar i hökarbodar och småaffärer som hans utveckling berättigade honom till – ty det fordras en helt annan typ för det högre i facket här ute, och den frambringar amerikanen själf och behöfver ej importera. Men hvarför ljög Forsman då? Det var ju icke behöfligt för den lilla strunthjälp jag kunde erbjuda – och det var ej heller därför. Icke heller af behof att väcka förvåning.

Här hade Bendel efter flera dagars grubbel fått för sig:

Det var hans inbillade dröm som han såg i spillror. Det var herr Forsmans diktade lif, sådant han tänkt sig det blifva en gång, den saga han åtrått. Någonting i en stor affär, eget hus och hem, maka, barn ... Allt det hade förfuskats och han var slagen till slant, eller stämplad som margarin om man skulle hämta bilden från hans område. Och då fuskade han vidare och lade skulden för det som aldrig händt på omständigheter hvilka mycket väl kunde ha inträffat ifall sagan blifvit sanning. Sålunda diktade han för sig själf en tröst öfver misslyckandet och motgången, öfver det som icke blef. När vinet omsvepte hans utmattade hungerhjärna steg denna inbillning fram och han gaf den till Helge som verklighet. Men när verkligheten åter upptagit honom och gaf honom föda och kläder och ly, då blef han verklighet och återgaf verkligheten, som i brefvet, sådan en Forsman han redan delvis var innan han lämnat hemlandet. Amerika hade tagit hans illusioner – det var skillnaden. Men – och här var det – det var det som innerst gjorde Helge rädd och kom honom att närmare än en gång granska sig själf.

Detta bref var i och för sig betydelselöst. Men dels hade det råkat komma på en dag, då han haft andra anspänningar – Griff och Fanchettis – dels hade det väckt de årslångt begrafda hågkomsterna af hans stad, hans ungdom och dess drömmar. Han tyckte det var som en utmanande varning: här ser du hvad du själf till sist går emot,

Där var också annat.

De två sista veckorna hade medfört frakt och passageraruppståndelse. Våren vaknade och navigationen började ta uppsving. Marknaden var tydligen tjurarnas och alla priser sattes upp. Redan började beställningarna för lyxhytter under juni, juli, augusti; prepaidbiljetterna som hemsändes till släktingar och vänner gällde för april och maj, och kursen på växelmynt steg en och en half cent. Joe Reuter betecknades som sure winner och vid vadslagningar voro hans färger i favör med tio mot trettio som vid en derbyrace. Samtidigt kommo nya rykten om herr H. Maitland Wolsey, hvilken inberättades af underagenterna (som spelade rollen af fullkomliga spejare som hade en fientlig här nalkats) längst ut i Kalifornien, Colorado och Nevada, vara en öfver alla begrepp distingerad person, men med ytterst stränga arbetsbegrepp. Då ingen – icke ens Roth – kände sig viss vid hvilken timme den fruktade uppgöraren-promotorn kunde visa sig, inrättades nya arbetsordningar på så sätt att alltid något, åtminstone till utseendet brådskande fanns för handen. Nya tabeller och listor uppfunnos, ett vägvisarkontor upprättades, där en språkkunnig guide i linjens uniformsmössa gaf gratisplaner och anordnade utflykter till slakterierna för förnämligare resande, som öfvernattade i staden. Då därtill ett verkligt allmänt – om ock tillfälligt – uppblomstrande i alla Clark streets, La Salles och Dearborns tusentals olika biljettkontor, från de officiella hufvudsätenas glänsande byråer ned till månglarnas butiker inom trafikväsendet, gjorde sig gällande och naturligtvis berörde hvarandra gemensamt genom tilltagande ifver och utväxling, så fick kontoret på en gång ny, om ock intresselös och motvillig attraktion. Helge hade blifvit för gammal och rutinerad kontorist för att ej rent mekaniskt gripas af arbetet och han fastnaglades därför självmant vid pulpeten då ej börsgolfvet kräfde honom. I detta med säsongerna återkommande jäktande låg en slags stimulans, hvilken visserligen ej mera födde illusioner, men upptog tiden för dådlösa tankar.

Allt detta förringade tankarna på de gåtfulla svenska sångfåglarna. Efter det första uppblossandet, en raket i natten, föll åter mörker, och då Bendel, trots spananden vid gifna tillfällen, icke såg en skymt af systrarna, blefvo de hälft upplösta till affischbilder i hans medvetande, som i stället började syssla med – genom Forsmans bref som ett medium – hans fädernestad och de gulnande minnena från den.

Ej heller hade han sett Griff och Hannover på länge. För att besöka det svenska boardinghuset om morgnarna behöfde han minst en timmes tidigare uppstigning och det var han under säsongarbetet för trött eller sömnig till. Han hade dessutom en hemlig motvilja att se alla dessa fördettingar eller manierister, som kantade frukostbordet, och i hvilka han anade något tillkommande för egen del.

Kugels lilla barlokal om aftonen hade också försummats. På nytt hade han stått om kvällarna uppe i Smiths akademi och ritat naken modell. Med allt grumligare blick och tyngre hand gjorde han croquis'en. Han tyckte modellen flöt bort, in i väggskynket, och kolspetsen blef trubbigare och trubbigare; sandpapperet lika litet som brödinkråmet begagnades. Då Smith gaf sin kritik hörde Helge icke hvad han sade.

Vid den anatomiska lektionen såg han blott ett benrangel eller en afskuren arm. Det var icke längre intressantare än antikens gipser.

Biblioteket, där han hade en vän i underbibliotekarien, en schweizare vid namn Martell, släkting till konjaksmatadoren, men hälft anarkist och af sällsynt beläsenhet, besökte han alls icke. – Där hade han dock i mer än fem år, och under denne väns kunniga ledning, tillbragt hvar ledig timme – läsesalarna höllos uppe till klockan tio hvar afton – och ifrigt läst hundratals volymer efter en viss ordnad plan. Hela den moderna litteraturen inom skilda länder, från och med romantikerna hade han hunnit tillägna sig; äfven delvis klassikerna och öfvergångsmännen. Och icke blott hufvudverken, utan samtliga (på få undantag när) arbeten, band efter band, de torra såväl som de saftiga, de långa, de korta, de lifssjudande, och de, som skrifvits sen pulsen sackat. När den lagbestämda semestern på fjorton dagar äfven för honom inföll, hade han aldrig råd att draga bort från stadens sommarstinkande kloakgator, men Newberrypalatsets vintersvala marmorsalar blef rekreationsorten. Till och med ett särskildt rum hade Martell upplåtit åt honom och här fråssade han i tusentals sidor till dess han blef blek som bokens papper. Men då så konsten kom och frestade, efter han genom ett tillfälle lärt känna Daily News' tecknare, Frank Holme, slungade han böckerna, inseende att han icke kunde dela sig mer än han redan var delad. – Emellertid fortsatte han att hos Kugel träffa äfven Martell.

På allt detta och mycket mera tänkte Helge Bendel då han en tidig afton gick van Buren street fram för att gå upp i Palette and Chisel Club, där han blifvit medlem för ett par år sedan. Den stela gatan med sina chokladbruna affärshus var ovanligt litet trafikerad och endast vid de största längdgatornas hörn var det kö och myller. Vid Wabash avenue, där pelarbanan började, voro stationstrapporna packade och under plattformernas järnbottnar hade gatuförsäljare slagit upp stånd. Men därpå lågo kvarteren åter tysta, linjeraka och slutet mörka.

Öfver takkrönens skarpa och fantasilösa rand spände en grynig kvällshimmel. Den påminde om en fjärd med knottervågor, och hvarje fjäll var starkt aftecknadt mot en blek pärlemorgrund. Då Helge såg upp mot denna sky, hvars hvälfning knappast skönjdes, erfor han en obestämbar känsla af beklämning, och samtidigt tyckte han himmel och jord växla och att han, stående på ett berg, skådade ned öfver en vik. Lika obestämdt som han i sitt inre redogjorde för nedslagenhetskänslan, hänförde han rymdens aftonspel till sin hemstad.

Lister Building låg i fullkomlig skugga. En nedskrufvad gaslåga inom ett ståltrådsnät, som på en teater, liknade där den tynade i farstun ett slocknande kol i en stor, sotig spis. De två butikernas innanrede var höljdt i svart, han måste famla med utsträckta händer för att få fatt i gallergrinden till elevatorhölstret, hvilket han kraftigt skakade. Detta var tecknet – då ingen elektrisk klocka fanns – åt Jim att komma ned med korgen. Under det han väntade, utslungade han på måfå i mörkret till vänster:

– Hallå, Tom!

Och som ett graflikt eko eller en röst ur ett hvalf kom verkligen svar från luckan:

– 'lå, sir!

Det började knaka och sucka i hisskelettet och de nötta linorna gnisslade kring gråtande hjul. Det lät som klago- och maskinljuden vid en tandoperation.

Helge såg ut mot gatan. Den förekom nästan ljus inifrån detta mörker, och öfver asfalten låg en reflex från himlahvalfvet som ett svagt bärnstensskimmer.

Nu dunsade korgen i så hela ställningen darrade, grindarna skötos åt sidan och Jim ropade:

– Allt klart till himlafärd! – en fras som i betraktande af denna elevators tillstånd fick symbolisk betydelse.

– Hvilket golf, sir? var Jims nästa meddelande under det han med allt det buller och bång som kunde utvecklas – och litet till – satte korgen i rörelse. Utan att afvakta svar tillropade han ett afsked nedåt luckan i följande form:

– Farväl, Tom, gamla gosse, i fall jag inte mer kommer ner så ta hand om hustrurna och barnbarnen ...

Detta på mormonism stötande uttryck förstärktes genom en sång som omedelbart aflöste farvälropet. Jim sjöng under det han med båda fötter trampade en jig i det ruttna golfvet:

– I know some girls
in Alabama!
and half a dozen pearls
in Yokohama!

En för hans ålder rent häpnadsväckande donjuansaktig framfärd i såväl geografi som kärlek.

Sakta knekade hissen till väders. Vid andra våningens passerande hördes ett hundrastämmigt enformigt knackande af skrifmaskiner, hvilka dock icke öfverdöfvade en gäll, sprucken damstämma som skrek i det ägarinnan smällde i händerna:

– One, two, three – one, two, three – one, two, three ...

– Four, five, six, du gamla snåla palsternacka, skrek Jim, nu har hon bara tre elever! Hvem vill lära sig dansa af en nucka, sir?

– Nej, sade Helge, det måste vara ruskigt.

– Och så hon är klädd, fortsatte Jim föraktligt och spottade ut en stråle gummisaft mellan stängerna. – En limpa på hufvudet och vid öronen korkskrufvar. En dag såg jag detta spektakel lyfta på kjolen och ta danssteg och hvad tror ni, sir, jo, hon hade byxor på sig som gick ända ned till fotlederna och var där tillknutna med band. Och så hade hon ett par resårskor – resår, sir! – med rosetter ... Åh, fy djäfvulen!

Jim hånskrattade och spottade på nytt.

– Och en dag, då hennes tre elever gått, såg jag rackarkäringen sätta sig ned på en stol och börja gråta. Hon grät så förfärligt som om hon hade bränt sig, och satt och vaggade på kroppen så hennes grå hårtestar vippade som präriebyss under limpan, och det rann stora tårar ur hennes röda ögon – jag har aldrig sett på maken! Men jag gick fram och gaf en hvissling och då skulle ni ha sett hur hon ryckte till och fick fatt i en liten löjlig solfjäder af elfenben som inte var större än en hand, och den börja’ hon vifta sig med. Och så försökte hon le, den markattan. – Nej, slutade Jim, ge mej då hellre en af de blodfulla, kraftiga ...

Här stannade plötsligt elevatorn, men med en rad af eder, som hade den varit en istadig mulåsna, fick Jimmy den åter i gång. Under djupa suckar häfde den sig öfver tredje golföppningen, där klagande fiolsträngar och utklinkade klavertangenter jämrande bevittnade att det bland annat också fanns ett musikkonservatorium.

– Då är den andra bättre, sade Jim och stoppade in ett nytt stycke tuggummi efter det att han klämt fast den

gamla bussen i form af en kula på en af dörrstängerna. – Jag menar hon med skrifmaskinsskolan. Men det är nog synd med töserna – aldrig få de någon plats. Hon ger mig emellertid en dollar i kvartalet, så jag säger bara: all right.

– Har hon många elever? frågade Bendel.

– Om hon har, sade Jim, nej då, inte alls – bara hundra stycken. – Och, sade han i kännarton, rullande med sina svarta klotögon, där ä' ett par som duger – um, um! Den ena ä' en liten mullig irländska, sir, (för resten något för er, sir!) hon inbjuder till nyp både här och där, och henne tappar man inte bort mellan lakana när det kommer till kritan, sir!

Jimmy blinkade med stor erfarenhet, och stannade korgen för att i fjärde våningen ta in en tallrik som stod på golfvet vid elevatoröppningen. Ett tjugufemcentsmynt blänkte på bottnen.

– Italiensk professor, förklarade Jim öfverlägset och stoppade slanten i högra byxfickan. – Heter lassaron, makaron, makron eller något dylikt. Har ordensband i knapphålet, sir. Gammal gosse med måne och hvita mustachios. Hugger i marmor, sir, gör byster och så vidare. Har väl en hundra gubbar i sin studio. – Men sälja dem? No, sir. Inte en har han sålt på tre år. Jag hämtar hans middag på den här tallriken, sir. Den består af två sandwiches med corned beef, sir. Det är det hela. Hvar dag. Och femcentarn som blir öfver är till mig. – Nåja, alltid till ett litet glas ...

Med stort besvär fick han den gensträfviga hissen åter i gång. Den tycktes mumla knakande eder och förbannelser under vandringen.

– Den andra, återtog Jimmy, förande samtalet tillbaka dit där det afbrutits, den andra är en liten skandinaviska eller kanske svenska, sir. Um, um, sån't hår! Som en majskolf, sir. Hon är en honungskaka! Men, lilla lamm, hon blir blek och kommer här och gråter, sir. Hon är utlärd, eller också har hon inte fler pengar, saknar the stuff. För mistress Harder vill inte ge gratislektioner. Smart kvinna, sir. Hon sa' häromdagen: tjut inte, kan ni inte få plats så finns det väl annat som betalar sig bättre än maskinskrifning, sa' hon. Med sån't hår! – Tydligt, hva?

De gingo genom femte golfvet. Långt bort hördes en teatralisk stämma som med falsk patos och oriktig accentuering deklamerade:

– To be or not to be – that is the question.

Början på den berömda monologen upprepades af en annan snörflande röst i mässtempo. Därpå följde slag med en bok mot en pulpet.

– Stor artist, sade Jim, men valkar på byxknäna och rakning en gång i veckan.

I det hissen höjdes öfver afdelningen hördes underifrån:

– Se på mig, se på mig – så här: – to be or not to be ...

– Som sagdt, fortsatte Jim, hon duger! Jag har mina ögon på henne, sir! Går hon länge utan plats kanske jag hjälper henne en smula – mot vedergällning förstås. Har förbannadt stor lust, sir. Och gör inte jag så gör en annan. – Tro mig, sade han med ett vedervärdigt grin som kom hans brådmogna och köttsvällda mun att visa en glitterrad af porslinshvita betar, – tro mig, det är pengar att tjäna på det lammet!

Den lilla negerpojken, som knappt räckte Bendel till midjan, förekom honom som en liten svart djäfvulsbyting.

– Du är en helvetes karl, Jimmy, sade han.

Jimmy log svårmodigt och skakade nekande på ullhufvudet:

– Ånej, sir, sade han blaseradt, tro inte det! Men man har ju sett en del i världen!

Och han började menande hvissla.

Elevatorn fortsatte sitt mullvadståg. Det började ljusna allt efter som våningarna genomkröpos. Nu hördes kraftiga slag af en käpp mot gallret i våningen ofvanför.

– Voilà! skrek någon, ditt lilla svarta svin, kommer du någonsin!

– Pass på, hviskade Jimmy intresserad och försökte förgäfves ge halningslinan en raskare glidning – där uppe står själfva fan!

Helge lyssnade förvånad till stämman, hvilken fortfor att prata ett slags raljerande nonsens, och som han trodde sig igenkänna, men icke kunde placera. Då korgen i snigelfart kröp öfver nionde våningsgolfvet syntes mellan cigarrstumpar och bruna spottfläckar ett par lackkängor. Klackarna voro sneda och byxlinningen i första fransstadiet, ett spanskrör utan doppsko hoppade nervöst bredvid fötterna. Korgen höjde sig vidare – ett par knän där pressningen gått ur, en jacka med kantband, händer i gula handskar, en manschettrand nästan lika gul som handskarna och så ett knapphål med en nejlika, därpå ett grånadt och härjadt mefistofelesansikte med monokel, och öfverst en cylinderhatt med felben borstad till slitning. Helge gaf till ett utrop, han hade glömt att Chevelli påstods existera i Lister Building.

– Men Chevelli ...

Jimmy stannade elevatorn ungefär som hade den varit en luftballong. Han drog i kabellinan, högg krampaktigt fast i gallret och skrek till osynliga hjälpare:

– Så där ja! Hugg i bara! Var inte rädd – nu ett kraftigt tag – ett till! – så.

– Ha! skrek Chevelli och tog med utbredda armar några steg baklänges. – Hvad ser jag! Mon ami – ni – du! Välkommen, broder – är du sjuk? Hvad felas dig – du är blek, min vän, är du sjuk? Allt jag kan göra, skall göras – jag är helt till din disposition, totalemang, söllemang, bjäng!

– Sjuk? eftersade Helge, en smula förvirrad ehuru han kände till Chevellis ton och fraser – sjuk, nej inte alls,

– Ja, för du vet väl annars att jag blifvit läkare?

– Nåja, det är ju sant – du – du har ett kontor?

– Ett kontor! skrek Chevelli och fäktade med käppen – har man nå’nsin hört på maken! Ett kontor! Två tusen, min kära vän, två tusen, jag har två tusen kontor!

Negerpojken stirrade som förhäxad på Chevelli. Han begrep ej ett ord af språket men den blixtrande monokeln – den enda han sett i sitt lif – hypnotiserade honom. Chevelli upprepade i ett slags raseri under det han grimaserade och gestikulerade som en besatt:

– Två tusen, hör du, två tusen kontor ...

– Ja, ja, sade Bendel.

Från alla våningarna hördes nu gallerruskningar och Jimmy vaknade.

– Skall ers kungliga höghet ut eller in? frågade han.

– Hvad säger du, valp? röt Chevelli. – Do you understand, you little black devil: two thousand, two thousand!

Helge hade stigit ur och Jim seglade långsamt uppåt med blicken till det sista stelt fästad på glasbiten i Chevellis öga.

– Kom, ropade han nu, låt mig visa dig mina lokaler! Här ser du, nummer niohundratjugusju, doktor Sweeney, specialist i hud och könssjukdomar – det är min kompanjon. Stig in!

Han sköt Helge genom dörren in i ett helt litet rum som ej innehöll annat än ett stort skrifbord, ett par stolar och ett skåp. En dörr ledde in till ett annat, inre rum, och där inne skymtade hyllor med askar, flaskor, hvita burkar och retorter. Allt luktade starkt af någon exotisk balsam.

– Jag skulle egentligen upp i Palette and Chisel Club, mumlade Helge.

– Palette – hvad säger du? Hvad är det för en struntklubb, sade Chevelli föraktfullt. – Nej, i går var jag hedersgäst i Union League Club – bara millionärer – och höll senare ett föredrag för dem om den italienska renässansen. Och i kväll skall jag på bal hos mrs Potter Palmer – så du får inte uppehålla mig för länge!

Bendel brast i skratt.

– Nej, sade han, jag skall genast gå. Men hvad är det för hokus-pokus du bedrifver här, hva'? Visa svartkonsterna!

Chevelli var ögonblickligt förvandlad. Han föll tungt ned i skrifbordsstolen, lät monokeln falla och stödde sitt fårade, förgrämda och bekymrade ansikte i de magra händerna.

– Det är ett helvete, stönade han.

Bendel satte sig och lyfte på den massa bref som låg i en korg. De tycktes alla vara skandinaviska och finska, med dålig piktur och stafning, och underskrifterna upprepade i oändlighet namnen Swanson, Nelson, Johnson, Peterson, Olson, och så vidare. Chevelli skakade på hufvudet.

– Ja, sade han, det är min sysselsättning nu för tiden. Jag besvarar all den skandinaviska korrespondensen åt en humbugsdoktor som heter Sweeney. Jag har aldrig sett honom, han bor visst i San Francisco. Men han har ett par tusen kontor öfver alla staterna och tyskar, fransmän, ryssar, italienare, svenskar – alla möjliga nationer, som besvara brefven på hans tusentals annonser. Så här går det till ser du –

Han afbröt och tog fram ett urklipp som han räckte till Helge.

Det var en stor annons i en svensk-amerikansk tidning, hållen i den vanliga braskande stilen, utlofvande bot för de otroligaste sjukdomar om man blott skref till skandinaviska afdelningen i Lister Building.

– Men ser du, fortsatte Chevelli och fäste en underlig blick på Bendel, det är inte det värsta. Utan behandlingen, ser du. Först får den arma sate som svarar ett frågeformulär som han utfyller. Den afdankade medicinaredoktorn, hållen här för ändamålet, vet genast hur det är fatt. En förfallen farmaceut, som också finnes på alla hans kontor, ombesörjer apoteksvarorna. Så blanda dessa skurkar ihop en mixtur af patentmediciner och sända först något som lifvar upp den sjuke. Full af hopp fortsätter han nu kuren och då gäller det att icke göra honom frisk utan dra ut på eländet så länge som möjligt för att plocka honom grundligt på pengar. Därför får han, undan för undan, de förfärligaste gifter och blir sämre eller bättre allt efter som vi vilja. Till sist dör han eller blir kroppsligt förstörd, har inga pengar mer och så får han en sista

dosis riktig medicin och sen adieu!

Chevelli log ett spökaktigt leende.

– Men det är ju rysligt, utbrast Helge och slog handen i brefbunten.

– Javisst, sade Chevelli. – Och att tänka sig att sådant får jag gå med på, för att inte svälta ihjäl – jag som har varit gift med en rysk prinsessa ...

– Hvad tror du, sade Helge, din far, som själf var apotekare, skulle säga om detta ifall han lefde!

Men Chevelli stirrade frånvarande framför sig.

– Och sådana bref, jag får besvara, sade han – de kunde inte återgifvas i tryck. Men värst är, när det kommer till exempel ett sådant här –

Han grep i högen ett bref och läste högt:

– Högst ärade goda barmhärtiga herr doktorn!

Han afbröt:

– Du skulle se hur det är stafvadt! Det är en bonde från Manistee i Michigan. Men jag läser det som om det vore korrekt, annars förstår du inte. – Alltså:

– Nu är all medicinen slut igen och jag blir värre och värre. Jag kan knappt gå mer och vet ej hvad jag skall göra. Goda herr doktor, ni är ju min landsman och vill väl ej att en landsman skall alldeles gå under! För Jesu Kristi skull rädda mig och sänd mig något som snart hjälper! Jag skall sälja två kor i morgon, för alla pengar är slut, och säkert sända pengar i morgon då jag är inne till stan. Min stackars hustru förstår intet af allt detta elände utan tror att det är reumatisk värk och jag skäms att säga sanningen. Goda barmhärtiga herr doktor, jag skall alltid tacka er –

– Håll, afbröt Helge och sprang upp, jag kan inte höra mer! Hur kan du en enda minut stan–

Chevelli skrattade ett tomt, klanglöst skratt och svarade icke. Det var ej heller nödvändigt. Hela hans trötta, förtviflade utseende röjde undergången tydligare än om han ropat ut den till svar. Och den utplundrade brefskrifvaren var ej närmare branten än den, han bönföll om hjälp.

Bendel sade hastigt adjö och gick under Chevellis prat om ett kassaskåp, som gått i baklås, af hvilken händelse han tvingades fråga om tio – nej fem, nå så en, en, en enda dollar! Åtminstone en half – tänk det, ha, ha, mon Dieu, det är ridikylt, femtio cents ...

Helge fann vrån där de smala, branta järntrapporna förde nästan lodrätt uppåt – mer liknande stegar – och han klättrade upp ännu fyra våningar, hvilket trots besväret gick fortare än att invänta hissen.

I öfversta våningen föll ett buteljgrönt ljus från några stora, dammiga takfönster ned på korridorgolfvets nötta plankor. I ett hörn stodo gamla sönderbrutna stafflier, spännramar och kavaletter. En svart katt satt orörlig bredvid en spräckt majolikakruka, ur hvilken reste sig de förtorkade och spindelväfshöljda resterna af en makartbukett. Till och med katten var pudrad af damm och de, som mattade en spark åt den, upptäckte hastigt att den var af gjutjärn.

På en grön dörr var i rödt måladt klubbens namn och palettecknet med penslar, hammare och mejsel. En kinesisk gonggong, i stället för ringklocka, hängde på en krok vid dörren. De invigda slogo två långa och tre korta slag.

Den stod på glänt och ett starkt ljusskken föll ut genom springan. Midt inne i salen stod Frank Holme och målade i full belysning af två starka elektriska reflektorer. På en upphöjning, ett vanligt groft modellbord af trä, öfversålladt af kritstreck och häftstift för att markera de olika poserandes fotställningar, stod en ung flicka i dansattityd. Hennes ansikte var krithvitt af trötthet och belysningen.

Klubblokalen bestod af två sammanslagna ateljéer och ett par smårum. I den stora salen arbetades, studerades och hölls någon gång en fest. Väggarna voro betäckta af skisser och studier i kol, kritor, tusch och olja. Det mesta var croquis'er men äfven några etsningar och ett par monotyper funnos. De flesta medlemmarna voro anställda vid tidningar eller litografiska anstalter och därför funnos prof på träsnitt och reklamplakat. Steinlens kattor och grändflickor, Lautrecs arbetardrägg och ett par imitationer af gamla stick blandades med de egna verken. Pallar, stolar, staffilier, duk- och pappersrullar, kavaletter med våta skynken kring lermassorna, ett par pressar, några mannekänger och massor af buteljer, flaskor och behållare skräpade i alla fyra hörnen och de vinklar och vrår som tak och väggar för öfrigt bildade. En vattenledning rann entonigt, takskynkena och hissgardinerna voro snedt och vindt fördragna som i en fotografiateljé, och rampernas bleck var buckligt och på sina ställen nära att falla ned. Smårummen lågo i mörker, men hyllor med allt slags bråte, portföljer och yrkesutensilier glimtade genom dörröppningen. En tredelad skärm skylde blott till hälften stolen med modellens kläder, den nedtrampade kjolen, den sjaskiga hatten, de sneda stöfletterna och korsetten, rämnad och bruten, i rosasiden. Linnet visade armhålornas svettringar.

– God afton, Frank, hälsade Bendel.

Holme gned duken med en linnetrasa; med en pensel i munnen kunde han ej svara utan nickade endast frånvarande. Han var lång, mager, hektisk. Indianprofilen mildrades af svarta mjuka ögon, som redan dödsmärkta blickade drömmande ut mot något kommande overkligt.

Flickan gick ned och satte sig på en pall. Hon drog upp ena knät under hakan och kliade sig trött på foten. Holme målade rättande och korrigerande ur minnet, oupphörligt låtande trasan förtona en för stark valör.

– Well, sade han slutligen och gick baklänges med hufvudet på sidan och trampande på massan af nedfallna och utklämda färgtuber – well, old boy, how goes it?

– Det går åt helvetet, svarade Bendel.

Och han kastade sig raklång på en urblekt och nedfläckad divan som stod i skuggan af en dörr, och hvars orientaliska täcke icke längre visade annat mönster än några stora åttkanter, liknande golfplattorna i en offentlig toalettkiosk.

Det var i denna sal han hoppats och drömt ett otal af färglysande fantasier. Hur hade icke hjärtat klappat då Holme meddelat honom att han blifvit medlem af klubben, och att hans insända fyra prof voro godkända? Eller när hans första teckning reproducerades i Holmes tidning, bara ett porträtt ritadt efter fotografi, men, herre gud, där stod ju initialerna H och B artistiskt nedklatschade i högerhörnet! Och alla söndagsförmiddagarna, då de hade lefvande modell i dagsbelysning och då han och Frank kommo öfverens om att på paletten endast hafva fyra färger – svart, hvitt, rödt och gult – för att kunna behärska den bättre. Och sedan, hur han allt mer och mer märkte bristerna och otympligheterna, hur han öfverraskade sig själf som en detektiv att komma på hjärnan med helt andra tankar och funderingar, än det handen förehade. Och hur han likväl envisades i blindo att stångas med de tekniska svårigheterna, brottas med uppgifter och teckna om och om igen de motsträfviga konturerna och linjerna. Allt som tiden gick uppfann han nya förespeglingar åt sig själf för att dämpa en inre oro som allt tydligare lyssnade till hvad han ej ville höra: du duger icke! Han såg några af kamraterna, hvilka liksom på lek utförde små mästerverk i färg och form. Och då han förbittrad betraktade sin högra hand, som hade han velat hugga af den, eller maktlös lät stiftet sjunka, slutande dessa ögon som sågo allt men icke kunde meddela duken sin uppfattning, tänkte han på skriftens

ord om ögat som borde rifvas ut ifall det var till förargelse. Det var isynnerhet två bröder, hvilkas namn redan var landsbekant för deras eleganta affischer, som utgjorde hans förtviflade undran. Personligt föreföllo de honom icke blott obegåfvade utan ytliga till idioti, snobbar och flabbar i klädsel, tal, uppträdande, utan intresse för något annat – icke ens konst – än bulevardens butiker och rikt familjeumgänge. Men under deras snabba fingrar skapades de läckraste konstverk, fjärilslätt och konfettiystert, en karneval af brokiga idéer som det var honom en gåta att förstå hvarifrån de hämtades.

Bendel suckade. Han hade gått hitupp för att rent ut fråga Holme om han ej tyckte det vore bäst att han bröt ut ur kretsen och icke upptog plats för en annan. I ett hörn såg han en trasig kinesisk lykta hänga. Han borrade blickarna fast i detta sköra skal som för att ha något att hålla sig vid, om ock bara ett halmstrå, och därpå sade han med, trots bemödanden till motsatsen, underligt sväfvande röst:

– Hör, Frank, säg uppriktigt en sak. Jag är på det klara med mig själf att jag aldrig blir konstnär. Vore det inte bäst att jag gick min väg ur klubben och lät en annan ta platsen? Det är ju många som ansöka.

Det tog kanske en half minut innan Holme svarade. Men dessa trettio sekunder förekommo Bendel ofantligt långa, och i det att han höll andan af rädsla för att markera sin rörelse, hoppades han som hade det gällt en dödsdom att vännen skulle protestera. Så hörde han Holme:

– Om jag skall vara uppriktig – jo! Det är nog många som tycker att du är onödig här.

Bendel tordes ej säga något. Blodet färgade hans kinder och det gjorde ondt midt i bröstet – det sved. Han hade icke trott att svaret skulle falla just så. Han såg alltjämt på lyktan, hvilken förekom honom till sist svänga rundt och antaga formen af den afskyvärda fisken nere i akvariebutiken. Så hörde han Frank igen, långsamt och klanglöst:

– Själf äro mina lungor slut, som du vet, men jag måste arbeta på dubbelt. Hvad skulle jag annars göra? Det är det enda som uppehåller mig. Icke för utkomstens skull, det räcker teckningarna i News till. Men jagföll ihop om jag ej målade. – Och så känner du väl det inte?

Helge teg. Nej, så kände han det icke, och det var just det som var det förfärliga. Hvar var hans plats? Var han en öfverflödig?

Flickan hade på nytt krupit upp på bordet och stod och inpassade fötterna i kritstrecken. Helge reste sig tyst och listade bort mot farstudörren. Frank kunde han se upp till på tidningen en dag. Men här skulle han aldrig komma mer. Där inne stodo några grejor, men strunt i det – han skulle aldrig mer ta i en pensel. Han omsvepte för sista gången ateljéen med ett långt ögonkast, som slungade han en lasso och lät öglan fånga hvad som fanns till afsked och minne.

Det blef väggarnas alla ofullkomliga utkast och försök af nakna kroppar i svart och färg som i olika poser vredos och vändes. Och det blef flickan på modellställningen som nu sträckte ut sina magra armar som ville hon flyga, och därpå stod orörlig som en staty. Så såg han Holme med hektisk brand under kindkotorna ifrigt börja måla – ansträngande sig att på duken fästa denna orörliga flykt.

Dörren föll tyst igen efter Helge.

Elevatorn var just uppe i trettonde våningen. Jim hälsade med en ögonrullning, och tillkännagifvandet:

– Tåg från himlen ned till helvetet, sir!

Vid nästan hvarje våning steg en passagerare in på detta tåg. Underliga, ruggiga figurer, bleka och med matta eller besynnerligt glänsande ögon. Då de nådde bottenfarstun var korgen trängselstufvad. Jim skrek:

– Chicago!

En efter en gingo de ut medan Jimmy tände en cigarrett och knöt om sin halsduk.

– Life is struggle, sade han och tog ett danssteg.

De två spökbutikerna voro stängda. I porten stod Tom. För första gången såg Helge att hans ansikte liknade en bedröfvad clowns och att han saknade ögonbryn.

Som stora insekter stegade varelserna från Listerbyggnaden under van Burens murar. De spriddes åt alla väderstreck och blefvo borta bakom stela stenknutar.

Helge kände det som satt en liten man, ett barn inne i hans brösthåla. Detta barn grät bittert och hejdlöst som ville hjärtat brista.

Men själf sade han i vanlig ton:

– Good night, Tom.

Maskinisten svarade med sin döda röst:

– ’night.

Därpå gick han in i källarmörkret och Bendel stod ensam på gatan.

Så försvann också han om närmaste hörn. Husets svarta dörram gapade som en öppen graf.

Och ur farstudjupet hördes den gamla elevatorn sorgligt stöna och sucka.

V.

Herr S. Tenney Ranch gestikulerade och grimaserade ifrigt. Svartblå i ansiktet af ansträngning, med stora svettdroppar pärlande på den gula kadaverpannan, upprepade han gång på gång samma agentfraser, i det han slog och bläddrade i album, kartor och vyplaner. Herr Swanson struttade omkring honom som en skrockande höna, muttrande förklaringar och upplysningar som fastnade inom hans löständer. Herr Roth halflåg välvilligt småleende öfver disken, och ett par främmande herrar i hans sällskap stödde sig mot skrankafdelningen och försökte visa intresserade miner genom att höja och sänka ögonbrynen, under det deras käppar otåligt piskade byxuppvikningen och lackskornas bolliknande tåhättor. Agentens babbel bubblade som en sodakälla:

– Och tänk, gentlemen, tänk – här har vi fyra rökhytter i mahogny och ryssläder – äkta ryssläder – och vidare, gentlemen, vidare, här, här själfroterande och rullande dubbeltrappa, som för till badrummen med stor simhall i pompejansk fajans, marmor och försilfradt nickel, med fläktar, massagemaskiner, och så vidare ... så, gentlemen, fortsätta vi upp med pneumatisk hiss genom alla åtta däcken och befinna oss på en tennisplan under själfreglerande soltält och med soffor, hängmattor och palmer. Balkongen som syns här är afsedd för orkestern – femtio man, alla solister! – och gentlemen –

– Det är storartadt, gigantiskt, magnifikt! afbröt herr Roth och reste sig.

– Magnifikt, storartadt, gigantiskt, mumlade de två främmande herrarna och rätade på sig.

Herr Ranch fäktade och tog ett par tag i armhålorna för att få fatt i skjortärmarna och sålunda dra upp

manschetterna.

– Vänta, gentlemen, vänta, ropade han, if you please follow me ...

– Skorstenen! hviskade herr Swanson hemlighetsfullt och krummade rygg som en katt bakom sin chef.

– Javisst, skrek herr Ranch förtjust, skorstenen ... Hör bara ...

Och han drog fram nya ritningar och fotografier som han genast började demonstrera:

– Se här – i längdgenomskärning, gentlemen – om vi nu tänka oss den nya båtens ena skorsten – det finns två – lagd på jorden, gentlemen, så är den – märk hvad jag säger! – så är den så stor, att om man lade dubbelspår, järnvägsskenor, gentlemen, igenom den, kunde två Pullmanvagnar passera hvarandra i den – som i en tunnel, gentlemen!

– Ah, sade fraktagenten, underbart, i sanning ett tekniskt mästerverk ...

De båda herrarna mumlade instämmande:

– Underbart – tekniskt mästerverk ... Buktad som en kråmgädda framstötte herr Swanson så godt som under chefens rockskört:

– Och masten!

– Ja, ja, tjöt agenten och dansade upp och ned – masten, masten! Tänk er, gentlemen, tänk er: i forna tider klättrade sjömannen i storm och eld – nej, jag menar strid, nej, nej – tjocka, menar jag, dis, regn, snö och elementens vilda brus uppför svängande tackel och tåg... Och nu, nu, gentlemen, nu är masten här på Oceanic gjord af stål och ihålig. Och när en matros sändes upp på utkik, eller dylikt, då, gentlemen, då öppnar han bara en dörr i masten och går in och klifver uppför en spiraltrappa inne i masten – ha, hvad sägs om det, gentlemen?

Herr Ranch torkade sig i pannan alldeles utmattad.

– Sagolikt, sade Roth.

De främmande herrarna skakade på hufvudet liksom tviflande och öfverväldigade och en af dem muttrade:

– Låter som en saga!

– Den första maj går den första turen, fortsatte Ranch och blickade vädjande till den krokiga herr Swanson som trampade omkring i krumbukter som hade han magknip.

– Första maj, klockan tolf från Liverpool ... sade han.

– Det blir säkert en recordbreaking tur, nickade Roth.

– Vi ta biljetter, herr Ranch, var lugn för det, sade nu en af herrarna. – Men vi kunna icke bestämma dagen. Ni förstår, den förbannade Reuter!

I detta ögonblick öppnades dörren och en herre steg in. Han var klädd i svart och hade sorgflor kring hatten. Under armen höll han en tunn portfölj, sådan som advokater bruka. Han såg enkel och anspråkslös ut, men vid närmare iakttagande upptäckte man dels att tyget i hans kläder var utsökt fint, dels att ögat hade en på en gång forskande och olycksbådande pupill.

– Hvad beträffar järnvägsbiljetterna till New York, sade herr Ranch utan att observera främlingen, så tänker

jag –

– Vi ha tänkt Wabash, afbröt den ena herrn.

– Wabash! utropade agenten, Wabash! Nej, gentlemen, för guds skull, resan skall väl ej börja med självmord?

Mannen med portföljen hade stannat vid disken, men det var ingen som tog minsta hänsyn till hans ärende. I första sekunden veckade sig en lodrät rynka mellan hans svarta ögonbryn, men den försvann genast och han tycktes i stället med plötsligt intresse iakttaga herr Ranch.

– Nej, gentlemen, sade i allvarlig ton denne och borrade blicken betydelsefullt i näsan på en af börsmännen (han såg aldrig folk i ögonen), det är Grand Trunk ni skola resa med! Tro mig, jag är gammal järnvägsman och vet hvad jag talar om: Grand Trunk är den bana, det lönar sig bäst att ta biljetter på!

Detta var bokstafligt sant, i det herr Ranch åt sig utverkat en privat provision från Grand Trunksystemet som gick Kennyonlinjen förbi och stacks i hans egen ficka.

– Har ni aldrig hört, fortsatte han i skämtsammare ton, den lilla anekdoten – som lär vara sann – om Wabash railroad?

Alla herrarna skakade förväntansfullt på hufvudet.

– Åh, sade agenten lifligt, verkligen icke? – Jo, det var en herre som liksom alla andra i vår goda stad hört mycket illa om Wabashrouten, men som ändå beslöt att fara med den. – När de åkt ett par timmar sade han till konduktören som just passerade förbi:

– Jag har bara hört ondt om er järnväg och jag måste tillstå att den första timmen var vägen förfärlig ... Men sen en timmes tid har det bättrat sig betydligt och skakar icke alls som förut!

– Ja, sade konduktören, det har nog herrn rätt i. Vi spårade ur för ungefär en timme sedan och gå nu bredvid skenorna ...

Herr Ranch exploderade af skratt efter denna gamla historia, som han i tur och ordning tilldelade alla järnvägslinjerna, allt efter som den extra provisionen flyttades, och de öfriga herrarna försökte instämma i munterheten. Endast främlingen, som också lyssnat, gjorde en underlig min, hvilken dock hastigt försvann. Nu gick han långsamt ned mot kontorets bakgrund, och då fortfarande ingen ägnade honom någon uppmärksamhet, öppnade han själf en grind och steg in bakom disken.

Bendel, som på afstånd följt samtalet uppe i salongafdelningen, kände en stöt i hjärtat och stirrade förskräckt på den svarta mannen, hvilken helt obesväradt lade ifrån sig sin portfölj, käpp, hatt och sina handskar på närmaste bord. Maskinskrifverskorna togo honom för en af herr Roths börsbekanta och fortsatte likgiltigt brefven efter stenografböckerna.

– Det är mister Wolsey, tänkte Helge, och svetten sprang fram vid hårrötterna.

I en egendomligt låg, men kall ton sade den främmande:

– Hör, unge man, det är mister Ranch, förmodar jag, som talar däruppe?

– Yes, sir, svarade Helge.

– Och hvem är den andre – han med det judiska utseendet?

– Det är mister Roth.

– Ah.

Med påfallande nyfikenhet betraktade han några ögonblick fraktagenten. Därpå sade han:

– Och den där lilla ljushåriga – hvad är det för en figur?

– Herr Swanson, cabinclerk.

– Såå. Swanson – han är svensk?

– Ja.

– Var icke också den förra agenten svensk, det vill säga herr Swansons landsman?

– Jo, sade Helge.

– Men han föredrog att få en – en annan chef?

Bendel teg.

– Eh? sade främlingen.

– Jag förmodar det.

Han såg en stund på gruppen som nu växlade handskakningar.

– Hvad gör den där herr Swanson på golfvet? frågade han plötsligt. – Det ser ut som om han satt på huk. Är han sjuk eller missbildad?

Helge höll på att trots situationens allvar brista i skratt, men bemästrade sig.

– Och det där är bokföraren och kassören? – Han indikerade med hufvudet.

– Ja.

– Det var också en svensk förut. Men han fick åka.

– Ja, sade Helge hastigt, alla svenskar, sex stycken, fingo åka när gamle mister Andersson kördes bort.

– Hvad heter ni? frågade främlingen oförmodadt.

– Bendel.

– Tysk?

– Nej, svensk.

– Hm. Hvad är ni?

– Mister Roths clerk.

I en nyans vänligare ton sade den mörka:

– Det kan ni vara glad för.

Därmed vände han sig och gick långsamt upp mot passagerarafdelningen.

Helge kände en centnertyngd häfva sig från bröstet. Hans bakhufvud blef varmt och en oresonlig glädje kom hans ögon att fuktas. Han trodde sig se en förestående omhvälfning, som skulle straffa de onda och belöna de goda, och ehuru han icke på något sätt, annat än i tysthet, reagerat mot den orättfärdighet, som vederfarits herr Andersson, räknade han sig dock till de senare.

Nu blef herr Ranch varse den främmande. Han stirrade förvånad och vände sig mot Swanson. Denne stirrade lika förundrad som sin chef och äfven herr Roth spärrade upp ögonen. Skrifmaskinerna stannade, bokhållarna lyfte hufvuden och pennor, och i en allmän tystnad kom sålunda den okända att nalkas agentgruppen. Det verkade på Bendel som en af ödet arrangerad dramatisk scen.

– God dag, mister Ranch, hälsade främlingen helt lugnt.

– How do you – tillåt mig fråga – hvem? – stammade agenten.

– Jag kommer från New Yorkkontoret, sade mannen långsamt och tydligt, men fullkomligt obesväradt, under det han ur västfickan drog upp en visitkortsbok – jag kom för resten med Wabashbanan. En utmärkt linje – säkert mycket bättre än Grand Trunk.

– Utan tvifvel, utan tvifvel, sade herr Ranch i hög grad förvirrad och stirrade förfärad på hörnet af ett visitkort, hvilket med olidlig långsamhet kröp fram ur den lilla läderboken, och som visade linjens röda flagga. – Med ett blef han likblek och stödde en skälfvande hand mot disken. Han förvred munnen till ett leende och sade:

– Är det – är det herr H. Maitland Wolsey vi ha äran ändtligen –

– Nej, sade främlingen lugnt, han kommer senare. Jag är linjens bokföringsexpert och reser öfver hela jorden för att ibland inspektera böckerna.

– Jaså, sade herr Ranch, med ett idiotiskt uttryck i blicken, ja, de äro till förfogande.

– Naturligtvis, fortsatte experten leende. – Var så god, här är mitt kort – J. H. Curtiss.

Agenten ville presentera herr Roth, men herr Curtiss hade redan räckt äfven honom ett kort och en osynlig telegrafisk förbindelse tycktes ögonblickligt ha förbundit deras hjärnor, ty de växlade förstående blickar och handtryck som hade de känt hvarandra sedan länge. Herr Swanson, askgrå i ansiktet, klef oroligt omkring pulpeterna, och flyttade i distraktion samma bunt brefpapper från ett ställe till ett annat. Helge kände sig handgripligt besviken, alla gamla kval och motstridande spörsmål, förväntningar och nervösa förkänslor kommo tillbaka med förnyad styrka, och mer än någonsin önskade han ett slut på det hela och att han vore långt från alltsammans. Denna mystiska Wolsey började blifva ett begrepp som man snart kunde existensbetvifla. – Burke, den irländska springpojken, hviskade att kassören, som också var irländare, i hemlighet gjorde tre korstecken.

Nu slamrade på nytt alla maskiner och en feberartad brådska utvecklades. Kontoristerna ringde i telefonskåpen som hade det gällt brandsignaler; ur källarvåningen störtade bleka varelser med famnen full af dokument, portföljer och rullar. Kopiepressarna skrufvades upp och ned, hektograflådorna refvos fram och trottoarens utposterade schakaler, hvilka genast underrättats, kommo släpande med för ändamålet fingerade passageraroffer. – Men intet af allt detta syntes att på minsta vis beröra herr Curtiss. Han förklarade att han icke behöfde någon af bokförarnas assistering, då han hade sitt eget, för andra obegripliga systern; allt han önskade var att alla böcker skulle vara tillgängliga sedan kontoret stängts, det var hans metod att då arbeta allena. Hvad beträffade den frukostinvitation som herr Ranch framställde, måste han

tyvärr afslå den – för dagen – emedan han lofvat herr Roth att komma öfver på börsen och få några upplysningar om det märkliga skådespel, denna beryktade Reuter satt i scen. Och därmed tog han sin käpp, sin hatt, portföljen och handskarna och försvann som en svart och demonisk vampyr.

Herr Ranch sjönk utmattad ned i sin stora, gungande mahognystol och torkade pannan.

– Swanson, stönade han, jag blir galen om detta skall fortsättas ...

Swanson gjorde några tysta grimaser som ett galvaniseradt lik.

– Det är utmärkt! mumlade Helge, för stunden glömmande sin egen oro, och blott erinrande den stackars herr Anderssons ångesttimmar sedan denne insett att han lifdömts.

Men då surret från de arbetande fortsattes och blandades med stimmet från de närliggande kontoren, stigande och fallande likt det aflägsna bruset från en skogssåg, och slutligen förenades med gatubullret, som kom de stora rutorna att vibrera i sina järnramar, greps han på nytt af en kramande beklämning. Tankar på självmord stego upp som visioner, men försvunno åter genast; han såg ett haf med svallande vågor, där hufvuden stucko upp och sjönko; så var det en sumptrakt med smalstammig skog, och giftiga svampar reste hattarna mellan kärrtufvorna och drogo dem åter ned. Ett gungfly var marken han vandrade på och aldrig, aldrig någonsin skulle han få fast grund under fötterna, hvila i hjärnan, ro i sinnet. Det meningslösa och hopplösa i den nuvarande existensen hade så småningom lamslagit honom och gjort hans energi slö, och om en katastrof verkligen inträffade, tviflade han på att han någonsin mer skulle äga förmåga äta sig in på nytt i annan bark. Han skulle gå som sten till botten i gyttjan, ty krafterna, och hvad värre var – ambitionen, hade bortnötts i årens enahanda ingenting. En jämn grå dager öfver ett stort kärr, bruna tufvor i det oändliga. Ett tungt häfvande haf under skytjock himmel. Ett lif, en stråt, utan en stjärna.

Det var drömlandet.

*

Genom en violblå ruta i blommönster med stora liljekalkar i mjölkhvitt, tjocka blad i saftigt grönt och en kant med slingor af topasgult och rubinrödt, föll ett mångfärgadt ljus genom badrummets öppna dörr ut i salongen. Tunga portiärer dolde endast till hälften alkoven, som visade den franska sängens ovalskifva vid fotändan och det dunstoppade blå sidentäcket, hvilket tornats upp till en våg bland hafsskum af spetsar och knypplingar. En lätt ånga från det varma vattnet sväfvade som en amorsky öfver marmorkarets rundade kant, hvilken var hvit som en kvinnoskuldra, och luften doftade som en nyslagen äng af mandel och reseda, af Iris och Violette de Madame.

På en låg divan, mer liknande en stor kudde än en sittplats, satt Helge Bendel.

Dels emedan han var så lång och divanen så låg, dels för att han i en skåpspegels slipade glas obarmhärtigt afbildades i illasittande, färdiggjorda kläder, med för låg och för vid krage, nött halsduk, spetsiga knän och mer än halfbegagnade skodon, dels också på grund af det öfverväldigande och ovanliga i situationen, kände han sig rädd, förbryllad och olycklig.

Det hjälpte icke att han lade vänstra benet i vinkel under det högra – eller tvärtom – och satte ena handen i sidan, han såg lika främmande och löjlig ut för det. Först hade han placerat sin hatt på divanen, men där liknade den en smutsig källarkatt som hoppat upp på en förbjuden plats, och han lade den i skuggan på golfvet. Men spegeln påpekade att detta såg tiggaraktigt ödmjukt ut, och så måste han sitta och hålla den i handen som en springpojke. Håret var litet långt vid öronen och i nacken, det stötte i kragkanten. Han blef varm och kall omväxlande, och iakttog att fingernaglarna voro för korta och illa klippta. Om han sträckte på sig sjönk han för djupt ned, och lutade han sig bakåt med hufvudet mot väggbrokaden, åkte västen upp och

byxorna visade en ullstrumpa. Han blef sittande på divankanten i en obekväm, onaturlig och plågsamt tillgjord ställning.

Det fanns tillräckligt med inventarier att betrakta i detta rum och Bendel hade haft tid att lära dem utantill. Ett halft dussin gula läderkappsäckar af olika form och storlek, med målade initialer och blänkande mässingsspännen mellan bambubeslagen hade först fängslat uppmärksamheten. Olika städers hotell- och reserouteslappar i lysande färger voro som i trängsel klistrade halft öfver hvarandra. Den största kofferten stod öppen och visade en inredning som en byrå, med lådor att draga ut öfver hvarandra. Den öfversta stod öppen och innehöll blott hattar. De liknade stora blommor i blått, i skärt, i hvitt och tearosgult.

En rad af fruntimmersskodon bildade led som vid en uppställning och Helge såg med en slags rysning på de oanade former och materiel de uppvisade. De voro i lack, i kalf, i brons, i gult, i dammgrått, i glashvitt och till och med i violett. De sågo alla ut som nya, glänsande och putsade, hade höga klackar, stora rosetter, spännen med rosenstenar och band, breda som en handled. Alla hade de mycket ordentligt läster i sig, af mahogny, af metall, af ebonit. Och deras utseenden, förekom det honom, hade något rent mänskligt, antingen det nu låg i tåhättans smalhet, klackens fason, hålfotens rundning eller vristsvängningen. De sågo sålunda grymma, glada, koketta, djärfva, utmanande, lättsinniga, perversa, lockande eller hånande ut – men icke ett par kunde tas på allvar, som ett par arbetare eller vandrare, utan liknade eleganta lyxdjur, för hvilka gatans smuts är något obekant.

Det som dock slutligen mest af allt fångade blicken var ett oerhördt toalettbord, så fullproppadt med resenecessärens alla hemligheter i guld, silfver, elfenben och kristall, att det liknade en julexposition. Flaskor, askar, kammar, borstar och speglar lågo hopade om hvarandra, och kartonger visade parfymmärken från Coty och Lubin, tvåletiketter från Houbigant och Pinaud. Där låg solfjädrar och handskar, konstgjorda blommor och långa nålar med stenar, liknande fjärilar. Pudervippor och bref, hvars kuvert buro monogram i silfver, i oliv, i lackrödt, blandades med manikurutensilier och krepértänger, med flor, med spetsar, med fischyer och armband. Den cirkelrunda spegeln, hvilken böjde sig lätt mellan sina två armstänger öfver dessa feminina fladderting, som för att betrakta dem eller kyssa dem, fördubblade i sin skifva det mångskiftande virrvarrets rikedom. Och det föreföll som utsände dessa nipper med reflexstrålarna äfven en intim andedräkt, hvilken hämtats och bibehållits från den osynliga hud de tjänade.

På vänsterväggen var en dörr. Den var stängd och Helge kunde ej afgöra om den skulle skjutas åt sidan eller öppnas på vanligt vis, ty raka portiärer af laxfärgadt siden, som trots den skärande tonen likväl harmonierade med rummets strutsgrå beklädnad, dolde panelens lås. På denna dörr hade han stirrat de sista femton minuterna.

Genom den skulle hon komma. Hvilken underbar söndag det varit! En vanlig mulen morgon med allt stillastående, och allt det igentäppta, som en söndagsmorgon i en storstad för med sig. Begrafningsklämt i luften, sorgdräkter på gatan, luckor för fönstren, stränga miner, tunga steg. Och så, när han missmodig och ensam dref omkring i Lincoln Parks stela, löflösa alléer, hade han mött fröken Nilsson, kappmodellen, och de två systrarna Fanchetti.

Och på en gång sken solen och himlen var blå och det kom gröna blad och knoppar på grenarna, blommor öfver rabatternas ruskor, svanor i dammarna, och stenbassängerna spelade som var det sommar. De hade gått i två timmar i den öde parken och därefter tyckte Bendel att han känt Lilly Älgström i två år. De hade båda gått fort, som om det gällt komma till ett bestämdt mål på bestämd tid, och snart blifvit ensamma med hvarandra. Långt bakom hörde de till börja med de andras rop, men de gingo vidare, talande, talande, talande. De andra blefvo efter, tappade dem ur sikte. Bendel och varietésångerskan visste till slut icke hvar de voro. De hade för längesedan passerat djurhusen och sågo nu en kyrkogård med kullar och kors och hvita stenar skymta bakom poppelstammar. Där hade de satt sig på en bänk.

Helge såg sig förvirrad omkring i hotellsalongen. – Var det en dröm?

Nej, det var verklighet.

Och han såg rakt framför sig, som var det en tafla på väggens grå brokad, stenbänken, popplarnas pelarstammar, flickans bronshår och en röd, röd mun.

Men underligast dock det med ögonen. Pupillerna voro som ringar i ringar, hvilka vidgades och sammandrogos. Han såg in i dessa ringar och tyckte att han föll genom oändliga rum, stora djup och himmelvidder. Och på en gång hade de slagit armarna om hvarandra och kyssts och kyssts, som hungrande, som utsvultna, hvilka icke kunde få nog och i länge tillbakaträngdt raseri nu kastade sig öfver det som bjöds, rädda att spilla minuterna, att förlora något, att gå miste om ett grand af det, de ömsesidigt togo i besittning. Vid minnet af dessa kyssar, som bildat en enda lång kyss, ända till dess det dansat som stjärnor för ögonen, blef Helge blodröd och han steg upp från divanen i darrande upphetsning, ännu tyckande sig känna dessa rörliga och rusande läppar pressade mot hans egna. – Nej, det var ingen dröm, men det var heller ingen verklighet, det var något omöjligt uti det, som kom hans inre att fyllas med ångest och rädsla: det han vunnit skulle han ju om några korta stunder åter mista.

Och på nytt blek såg Helge sig skälfvande omkring i detta rum, där alla föremål fyllde hans fantasi med längtan så att han ville gråta, och där doften kom honom i möte som hviskningar.

Han såg på sitt ur. Det visade på slaget tre. Och klockan tio precis skulle atlanticlokomotivet frustande ånga bort mot öster med denna strålande dröm inbäddad i en af vagongerna, som pärlan i skrinets bomull. Och innan dess skulle främmande, – å, dessa främmande! – människor komma och tala, taga afsked, göra upp planer. Allt var ju ett kaos, han kände och visste intet om hennes lif, vanor, nödvändiga former för branschen, hon lefde på. Hvad som sammanfört honom och henne var hemlandet, här hade slumpen spelat in likt en skyddsgudinna. Om allt därhemma hade de talat, de hade täflat att ödslande vräka minnen, bilder och upplefvelser från tidigaste barndom för hvarandras fötter och Helge hade till sist så gått upp i sitt berättande, att han läst sitt lif som ur en bok. Det blef mer än ett relaterande, eggad af hennes återhållna tystnad och lyssnande ögon, hade han gifvit äfven alla drömmarna, alla tysta hopp och outtalade sammansparda känslor; diktat sig bort ur jordmiljön och häft sig mot hägringarna, fått fjärrblick i ögat och värme i rösten, och till sist, bleknande under ordens och återgifvandets anspänning, plötsligt tystnat som dragande efter andan vid en bergbestignings nådda topp. – Det var då hon kysst honom.

Men om sig själf och lifvet i Amerika hade hon blott antydt några allmänna drag. På nytt hade de, och denna gång så att säga hand i hand, vandrat tillbaka i hemvärldens minneslif. De frågade, jämförde, utforskade, kompletterade ungdoms- och uppväxtåren. Han skildrade sin stad, och inför hennes ögon byggde han upp den, målade den, lefvandegjorde den som hade den varit en miniatyrmosaik samlad och förvarad i en låda. Äfven hon smittades af stämningen och med lysande, ibland beslöjade ögon, och ett sällsamt vemodsleende, berättade hon om sommardagarna på det gamla godset, hvilket blifvit hennes fars ruin. – De liksom sökte hvarandra med stämmorna, undrande och halft skrämda. Efter det våldsamma utbrottet, hvilket kommit impulsivt, letade de efter hemliga länkar som dem ovetande spunnit deras öden samman långt innan de anat hvarandra.

– Det är inte sant, det är omöjligt ... mumlade Bendel, vridande sina händer. Han kände sig förintas inför verkligheten.

Med den oerfarnes öfverdrift tänkte han:

– Då hon rest är allt slut. Jag blir vansinnig.

Han såg för sig kontorslokalen som ett hemskt fängelse, där kamraterna gledo kring likt skuggspöken och förmännen närmade sig dem som bödlar. Det var en underlig sammanställning att tänka sig hur detta hus inneslöt både paradiset och underjorden.

Då knäppte det i paneldörren och Helge kände en prickning öfver hela kroppen som sköljdes den under en varm stråldusch. Han glömde den korta, svinnande tiden, och alla tankar, som nyss stigit jäsande för hans ögon, brusto som luftbubblor inför den enda, hvilken ännu sväfvade helgjuten kring i färgspel och prakt: hon är här.

Lilly Fanchetti sköt dörren till systerns rum åt sidan, gled fram ett steg, och utan att vända sig om, stängde hon därpå, med händerna bakom sig, åter ljudlöst skjutdörren. Ett knappt hörbart klick sade att den fallit i lås.

Hon såg leende på Helge. Detta leende, som lika mycket tycktes utgå från ögonen som läpparna, var oskyldigt och godt, och det gjorde henne yngre och förtog verkan af det öfverlagda i dräkt, det beräknade i frisyr, det dristiga och afsiktliga i posen. Kvinnan blef barn, och små rynkor och veck slätades ut och försvunno, huden var röd och hvit af naturen, håret hade lockar som ringlade fram af sig själfva, och ett inre sken, som af vacker och mild sol, spreds öfver dragen och värmde utan att bränna. Ju längre Helge stumt betraktade henne, dess mer tycktes hon honom fullkomnas, och under det han själf kände sig mindre och mindre, och till sist som ett litet barn, växte hon för hans inbillning till något öfverjordiskt och han stod framför varietésångerskan som inför en madonna. Längre och längre tillbaka letade erinringar och bilder, gömd längtan och saknad; de världsliga attributen, som lågo strödda rundt om dem, försvunno, tankarna gingo till tider, han icke mindes, men anade; ett porträtt af hans mor med de stora, frågande och sorgsna ögonen såg på honom, han kände de armar och bröst, som döden kylt innan knappt ännu hans eget jag förnummit ljus, och som i en dimma tyckte han genom heta tårar, att det, han saknat bittrast i lifvet, här kärleksfullt mötte honom. Hans hjärta blef för fullt och rörelsen gaf honom en lätt susning af svindel i öronen, han var färdig att sjunka på knä och hade redan knäppt händerna och fört dem till sitt bröst som i åkallan, då flickan sträckte ut sin hand och han fattade den. – Förtrollningen var förbi.

Den lilla, af ringar och stenar gnistrande handen, som i ett fast grepp kramade hans, gaf hans fantasier en chock som hade han rört vid en oskyddad kontaktknapp. Slöjorna refvos itu och fladdrade bort, där hängde de laxfärgade portiärerna, där var spegelbordet med de raffinerade skatterna, hvilka säkert hvar och en representerade en vän, ett namn, ett minne, en belöning. Och där stodo kofferterna med skyltande deviser och hela raden af välskötta skodon, som i fräck elegans, vällustigt och sinnligt afspeglade ljusbrytningarna i njutningslystna darrfläckar. I denna ram, i denna luft af konstgjord blomdoft, hvars kvalm förringades genom dekoreringens färger, som genom ögat narrade de öfriga sinnena, i det de förslöades, stod Fanchetti åter som det leende och lockande bytet, han den aftonen följt öfver jättestadens oroliga asfalt. Nu blinkade under hårets röda burr safir- och diamantdropparna i örats krithvita snibb, halsens rundning inbjöd till bett och smek, och genom det tunna, hvita sidenlifvet såg han det fina linnets små skära bandrosetter, mellan axelholkningen och bröstets buckla, som rosenblad. – Och ändock kände han det ännu som om de för en kort sekund mötts på en icke jordisk grund, i ett land byggdt af våra drömmar.

– Jag har varit länge borta, sade Lilly i forcerad ton, under hvilken leendet stereotyperades – men vet du, hvad jag gjort?

– Nej, mumlade Helge och försökte tillbakasvälja rörelsen och förvirringen genom att hvirfla rundt i salongen som sökte han något.

– Hvad har du gjort? tillade han och log mekaniskt.

Fanchetti svarade icke genast. Hon stängde en koffert och började ordna småsakerna på bordet, samtidigt

genom sidoblickar i spegeln rättande ett par nålar och kammar i håret.

– Jag vet icke om du är värd det, min gosse! sade hon slutligen med ett småleende.

Bendel roades af detta koketteri, som han anade likväl dolde en verklig uppoffring. Han smög bakom henne, fångade henne i famn och, glömmande den förlägenhet, han känt, då han suttit ensam och blifvit liksom kritiskt mönstrad af dessa blänkande spegelytor, kysste han henne under örat. Hon blef litet röd och vred sig lös. Med en förebrående blick, hvilken sekundsnabbt förmörkade ögats grönblå iris, sade hon buttert:

– Hvad är det för fasoner, Helge? Du skall vara nu som du var i parken – annars adjö!

Men hon tillfogade genast, då hon såg hans olyckliga skolpojksmin:

– Seså, nu skola vi ha det förtjusande och alldeles för oss själfva. Hvad jag har gjort är detta: jag har sändt bort Ada Nilsson och Elin – Millie – och ser dem ej förr än vid tåget. Icke heller någon annan tas emot; jag är icke hemma. Och så har jag beställt frukostmiddag hit upp på rummet för oss två – och nu ska' vi bara tala om Sverige. Tyst, sätt dig ned, nu kommer –

Hon ropade högt vid knackningen:

– All right, come in!

En neger i svart frack med silfverknappar, silfvergrå sidenväst och blå byxor med silfverrevärer stod i dörren.

– All is ready, madame, sade han med mörk sammetsröst.

– Very well.

Och Helge som sjunkit ned på divanen såg två negerpojkar bära in från en elevator ett litet fyrkantigt bord dukadt med två kuvert. En silfvergrill i miniatyr sköts in på hjul och ett annat fat af silfver med stort ovallock rullades efter. Ett litet block af kristallis hade urholkningen fylld med rysk kaviar, en skål bar persikor anrättade à la Melba. Där var ytterligare några smårätter och en bunt fransk sparris, med hufvudknopparna stora som valnötter. Till sist buro de leende ullhufvudena med spelande ögon in ett par iskylare, fäste servetter kring flaskhalsarna, och den silfverbeslagna hofmästaren ställde egenhändigt en jardiniär med la Francerosor midt på bordet. Han bockade vid dörren och sade i mjukt mezza voce:

– Vid två ringningar kommer araben med mockan.

Hon väntade till dess dörren slutits. Så sprang hon fram, satte sig på Helges knä, gaf honom en hastig kyss och lät händerna burra om i hans hår. Därpå drog hon för portiärerna till toalettrummet och flyttade servisen i den ordning, hon ville ha den. Hon lyfte på locken, vädrande som en katt, skakade på hufvudet och skrattade:

– Var så god, my boy! Jag lät dem ta upp alltsammans på en gång för att slippa springet, och så vi skulle få vara för oss själfva. Nu äter vi hur som helst – det är inte så noga.

Bendel sökte förgäfves komma i en festlig stämning. Men kontrasterna voro för plötsliga och starka. Då han rest sig för att hjälpa Lilly, såg han genom fönstret, djupt inunder, posthusets ruiner och det söndagshvilande ställningsskelettet omkring dem. Det minde honom om hvardagarnas enformiga släp, och dubbelt häftigt kände han redan måndagsmorgonens gråblå fasa. Han blef stående orörlig vid fönstret.

Fanchetti blef ond och stampade i mattan.

– Hvad är det med dig, Helge, ropade hon, om du blir trumpen, när jag menat att vi skulle –

Han afbröt, genast rörd:

– Nej, nej, förlåt mig – men jag tänkte på att du reser ...

Blidkad och ledsen sade hon :

– Men det vill jag inte. Är det bättre att spilla tiden i surmulenhet? Nej. Nåväl, nu ska' vi inte alls tänka ...

Med en viljeansträngning gaf han sig in under hennes lynne och låtsades smittad af det. Så småningom lyckades han också hypnotisera sig själf.

De stängde luckorna och fällde persiennerna, drogo för yttergardinerna och tände alla lampor, i hvars ljus armaturen glänste som vapen. Två smala silfverbägare innehöllo en kylande cocktail, spetsad med mynta, hvars krusiga blad stucko upp öfver kanten. Den flöt som kall eld genom ådrorna.

De drucko det första glaset och åto den första biten i tysthet. Men så småningom började de halfhögt och förtroligt prata. Försiktigt utfrågade Fanchetti honom om framtiden.

Bendel blef hastigt förstämd. Framtiden var något som alltjämt icke dugde att handgripligt röra vid. Vaga föreställningar om den, ungefär som om ett berglandskap i dimma, var synpunkten. Han frågade:

– Och du, Lilly – hur har du tänkt dig åren?

Hon stack vassröret i ett stort rödt bär och lät det dröja mellan de röda läpparna, under det att hon med ögonen fixerade rörspetsen så att de skelade i kors. Med en liten lustig min sade hon:

– Jag blir väl gift.

– Ville du gärna vara gift?

– Jag ville gärna ha ett hem om jag fick en bra man. Men han skulle älska mig och han skulle vara rik.

– Och icke vara svartsjuk på ditt förflutna, sade Helge tämligen hårdt.

Lilly svarade i starkt kontrasterande, lugn och tillrättavisande ton, med ett blidt och undergifvet leende:

– Nej, jag sade ju att han skulle älska mig.

Från gatan hördes inga ljud, emedan det var söndag och stadsdelen låg öde. Men i något rum bredvid började ett barn eller en kvinna att snyfta. Det undertryckta ljudet, till hvilket de båda ofrivilligt lyssnade, kom dem att erfara samma känsla af tomhet och samhörighet som järnvägsperronger och väntsalar meddela. Ovillkorligt sträckte de ut händerna under bordets rosor och knöto dem i hvarandra. Några stora krumblad föllo från jardiniärens blommor.

– Vi få inte bli sentimentala, sade vissångerskan.

Och hon sprang upp, lät händerna strama sidenblusen slät nedåt midjan och sköt fram champagnekylaren till Helge.

– Servera, befallde hon.

Korken small och under det Fanchetti tankspridt rörde kolsyrepinnen af elfenben rundt bland skumpärlorna, letade Helge i minnet efter hvad denna scen liknade. Men han kunde icke finna bilden – den låg långt bort

och samtidigt nära; det var en sammanblandning af två syner. Plötsligt såg han Reuters kalla, fyrkantiga ansikte.

– Känner du Reuter? sade han.

Hon såg upp, öfverraskad och frågande:

– Menar du Joe Reuter?

– Ja.

– Ja naturligtvis.

Och hon tillade innan han hunnit fråga:

– Det finns inte en af de unga millionärgossarna från väst till öst som icke jag och Millie känner. Det är ju helt naturligt. – Men hur kom du att tänka på Joe?

Han gjorde en otålig gest. Det familjära och öppna i hennes svar retade honom hemligt. Han kände sig aflägsnad tusentals mil från hennes lif och miljö.

– Han äger det här hotellet, mumlade han.

– Nej, det gör the governor – hans herr far, sade Lilly och skrattade.

– Det måtte vara skönt att ha en så’n far, envisades Helge.

– Ja, du, hvarför har du inte valt en sådan gubbe?

Hon nickade och drack.

Men med vinet kom ändtligen stämningen. Helge fyllde och tömde sitt glas och vid frukterna kappades de om erinringar. Nu kände han hela hennes släkt.

Hon bad honom än en gång beskrifva hur han följt henne den aftonen, hon varit inne på kontoret. Och Helge gaf i detalj sin redogörelse, skildrande hvart fönster, hon dröjt vid. Men det var egentligen sitt porträtt, hon önskade, och han målade i ord hvarje skiftning i hennes hår, dräkt, gång och hållning.

Hon hörde leende på, förtjust som ett barn. Och hon lyssnade efter vissa tonfall i hans stämma, och då ömheten ibland tycktes henne klangäkta, tryckte hon hans hand.

– Hvad gjorde du, sade han till sist, inne i den där lilla butiken? – Och han beskref hur han stått i låtsad eftertanke framför källarrestaurangens matsedel och genom rutan följt hennes minspel.

– Å, kan jag inte slippa, sade hon. – Det var ett granatkors, ett minne, som jag för länge sedan i en olycklig stund pantsatt och nu lyckats uppspåra.

Hon reste sig, kysste honom på håret i förbigående, och ringde.

Araben kom med ett åttkantigt bord och de små kopparna, hvars gröttjocka innehåll sedan locken lyfts doftade starkare än alla parfymerna. Hans blå turban med det lindade kantbandet, som liknade en svart och gulfläckig orm eller en smal jaguarsvans, vaggade öfver bronsbrickan och speglades som en matt, blå måne bland siraterna och arabeskerna. Det krusiga skägget var svart som drycken.

Nu sutto de i divanen sedan tjänaren gått. Helge var underligt nervös. Det starka kaffet hade gifvit honom

en våldsam hjärtklappning. Han såg på klockan. Hon var sex.

Äfven Fanchetti var orolig. Gång på gång rynkades hennes låga panna för att åter utslätas. Emellanåt betraktade hon i smyg Helge och det kom något vemodigt i blicken. Hon strök honom då öfver håret. Men det var en moderlig smekning.

Då det blef tyst började hon tala om engagemangen. De hade tänkt att i sommar resa hem till Sverige, men ett par anbud, som voro högre än någonsin förr, band dem. Det var april och maj i New York vid Madison square, och det var juni i Chicago i Masonic Temple roofgarden. Juli och augusti en turné längs oceanens lyxbadorter – eller hem.

Helge lade sitt hufvud i hennes knä och slöt ögonen.

Hon talade vidare om de nya sånger som beställts och skrifvits för dem, om musikens applådknipande poänger – det gällde att melodien blef hvisslad af hvar gatpojke mellan Broadway och Bowery.

Hon nynnade en stump.

– Där faller hela orkestern in, sade hon, på en gång, förstår du, helt oväntadt: bom! bom! lalalala bom!

Och äfven om Paris och den franska rivieran berättade hon. Helge tyckte sig lyssna till skramlet från ett juvelskrins praktfulla innehåll, och det förekom honom att någon relaterade en dröm. Dessa ställen fanns, detta lif lefdes, detta guld flödade, men han skulle aldrig se och upplefva det. Några våningar inunder fanns ett aflångt fängelse, där han i bästa fall skulle fortfarande i åratal få tjäna sitt bröd. En fråga brände hans tunga, men han kunde icke förmå sig att uttala den. – Han skulle ha velat framkasta en undran om, huruvida icke Lilly med sina många bekantskaper kunde skaffa honom något bättre och bättre passande i New York. Men han teg, ty han blygdes utan att veta hvarför.

Utan öfvergång sade hon:

– Nu skall Helge snart gå.

Hon lade sin hand öfver hans mun för att kväfva utropet och kysste honom på kinden. Hennes mjuka öfverkropp pressades mot hans arm.

Han gled ned på golfvet och slog armarna om hennes knän:

– Inte än, inte än!

– Nej, inte än. Men snart. Jag måste packa och det kan jag endast om jag är ensam. Jag har åtagit mig allt för Millie också, för att vi skulle få vara ostörda ...

– Ja, ja, mumlade han. – Men jag vill med till stationen.

– Nej, sade hon bestämdt, det har vi ju redan talat om. Det är det värsta jag vet. Jag vill aldrig se någon stå och se olycklig ut när tåget glider bort.

Det var sant. Redan i parken hade hon sagt detta. Nu tänkte han ett ögonblick på hur ofta, utan tvifvel, hon fick säga detta till olyckliga fånar. – Hvilken fåne jag är, sade han ohörbart.

Och ett häftigt och pockande begär fyllde honom, ett sorts raseri öfver någon orättvisa som ständigt utöfvades just mot honom ensam. Han bet ihop tänderna och böjde hufvudet mot hennes knä. Han kysste det. Hårdt och genom det mjuka tyget, hvilket återgaf den fasta rundningen som om det varit ett marmorknä.

Hon satt orörlig, men hennes min hade blifvit trött.

Han lät handen lekande famla öfver hennes skospänne och därpå sakta stryka öfver vristens fina silkesstrumpa. Han gjorde ett grepp kring vaden.

Då böjde hon sig ned och tog hans handled, helt lugnt och behärskadt, i ett vant knycktag. Därpå reste hon sig:

– Så, min gosse, sade hon.

Helge satt ett ögonblick kvar på mattan och det sjöd i hans hufvud, dansade för ögonen. Därefter sprang han upp, ref till sig hatten och störtade mot dörren.

Men Fanchetti var snabbare och stod med ryggen mot den. Hennes stora grå ögon sågo rakt på Helge med ett uttryck af nästan sorg. Hon sade intet.

Helges blickar gnistrade och fula och förfärliga ord ville ut ur hans mun, men han sväljde dem. Till slut fick han fram:

– Hvarför inte jag?

– Därför att jag tycker om dig, därför jag vill att vi skola vara vänner, och därför att jag kommer tillbaka i juni och då vill jag, att vi skola kunna träffas som nu.

– Och då? mumlade fånen och såg som en bedjande på kvinnan.

– Då, sade Fanchetti och log, skall jag hålla gränslöst mycket af dig ...

– Jag älskar dig! hviskade Helge skälfvande på målet.

Lilly såg långt på den gängliga gestalten, hvilken virrade en smula af och an som ett rotlöst ungträd. Hon slöt ögonen. Men strax därpå öppnade hon dem igen, och i det ögonbrynen höjdes och sänktes en enda hastig häfning och hon lätt bleknade, sade hon:

– Du är ett stort barn, Helge, och därför håller jag af dig.

Hon gick från dörren och satte sig vid toalettbordet. En liten stund stirrade hon in i glaset på sin egen bild, som blänkte hvit mot en rökig och blågrå brokadgrund. Helge stod tyst och betraktade henne. Han såg henne böja hufvudet i handen och sedan sitta så.

– Gråter hon? tänkte han.

Men kort efter skakade hon på hufvudet som åt egna tankar, steg upp och gick till honom. Hon slog armarna om hans hals, kramade sig till honom och kysste honom utan lidelse. Helge besvarade denna smekning med att kyssa hennes händer, som han häftigt tryckte.

Hon nickade liksom till tecken att han icke behöfde förebrå sig något eller bedja om förlåtelse. Och med en blick på den lilla resependylen, hvilken stod i sitt läderfodral bland flaskor och nipper, sade hon:

– Så, min gosse, min egen gosse – du skall gå.

Och då han stammande började på en lång förklaring och ville att hon skulle försäkra honom att icke glömma, icke ondgöras, icke låta andra –

Så lugnade hon honom med några få ord: han skulle få bref, telegram, adresser, porträtt, redan från första

dag hon reste. Och han skulle skrifva regelbundet.

Hon smålog mot Bendels förtviflade ansikte, hvilket verkade smått komiskt i sin bedröfvelse. Från den långa smala, med små stenar besatta guldkedja, hon bar om halsen, tog hon vid skärpspännet ur en liten berlock, en liten silfverlanterna med en rubin till lyktöga och räckte Helge.

– Den skall du ha till lycka – to a mascot – sade hon, låt den lysa för dig, från Lilly ...

Ännu en gång bad han att få dröja, att få komma upp senare, att få följa till stationen, att få gå dit ned ensam?

Men hon blef ond och han gaf sitt löfte att vara förståndig, att vara hennes vän och att skrifva.

De skildes med leende blickar.

Men redan i gången ville han gå tillbaka. I elevatorn steg han ur vid fjärde våningen och började gå uppför trapporna. Så tog han reson och smög ned.

Först gick han i den stigande skymningen på de tomma gatorna mellan husens fästningsvallar och såg hur ljusen tändes i hörnen, där barer och apotek lågo. Men han kunde icke förmå sig att lämna stadsdelen och komma norr om floden. Han ville icke träffa någon, hvarken Holme eller Griff eller Hannover, utan vara ensam och genomgå dagens underbara händelser. Senare skulle han nog ha behof af att åtminstone till Griff få anförtro sig; att ha någon att tala med om Fanchetti, någon att fantisera för, att bygga luftslott och hoppas inför. – Men icke i afton.

Han vände och gick rundt i kvadratkvarteren, svängde om stenblocken och såg hela tiden i gatöppningarna hotellets strålande fasad och trottoartakets ramper. Slutligen gick han in bakvägen på kontoret som ett sista tillflyktsställe.

Där inne var stilla och kyligt som i en kyrka. Alla de tomma pulpeterna och stolarna stodo stelt i rad efter portvaktens söndagsstädning. Alla papperskorgar voro tömda, datokalendrarnas lappar ordentligt afrifna för morgondagen, alla reklambroschyrerna ordnade i lika buntar. Två stora kandelabrar på Clark street kastade ett hvitt ljus som månsken in genom det höga hvalffönstret, och aftecknade rutans skyltbokstäfver i baklängesskrift på mosaikgolfvet. Det lyste på modellskeppens tackel och rår, på väggarnas mariner och på telefonkioskernas mattslipade rutor. Mellan föremålen gapade svarta skuggor, men Helge ville ej tända ljus utan satte sig längst bort i en soffa i fraktafdelningen.

Här satt han en stund och grät och till sist somnade han.

Han vaknade i en dröm. Han hade varit hemma och många år tillbaka i tiden. Det var på en stor gård till det hus, han bott i som pojke innan fadern fått platsen i Brandstodsbolaget och flyttat till Norrlandsgatan. Det var vid Majorsgatan och han såg gården med den gamla linden, raden af spjälade afträdesdörrar och den svarta brandstegen som stod upp mot en hög, gråhvit brandmur. Han såg också barnen som lekte jägare och hund mellan trädet och soptunnan. Och midt på gården i en folksamling stod en gammal afdankad herre, en tysk-dansk som gick omkring och härmade djurlåtar och gjorde trollkonster. Han hade hvitt hår och hvita mustascher och pipskägg, litet grådaskigt och bockaktigt, men af gammal fransk snitt. Hans ögon voro bruna och vänligt förtviflade, och hans rock var brun och lappad på armbågen. Han sade:

– En lille schvin!

Och så grymtade han som en gris.

– En schkate!

Och då kraxade han som en kråka.

Sedan tog han upp ett sammanvikt papper och lät det bilda en mängd figurer – en hatt, en lykta, en solfjäder, en trappa. Och till sist drog han blår och granna pappersband ur munnen.

Från fönstren kastade man kopparslantar invecklade i tidningspapper.

Helge såg vaken för sig den gamla gycklarens drag, så tydligt som hade det varit i går, han lekt på den gamla gården.

Kontorsklockan slog och han ryckte till. Det var tio slag. – Nu gick tåget.

Han frös till och reste sig. I detsamma knäppte det bort vid Clarkstreet-ingången och en patentnyckel skrapade. Någon skulle komma in i kontoret.

Bendel blef hastigt fullt vaken och smög ut genom bakdörren, hvars pneumatiska stängare ljudlöst slöt den efter honom. Han ville icke ses, men undrade hvem som så sent en söndagsafton besökte kontoret. Genom hallrutan spejade han försiktigt in i lokalen.

Då såg han en herre långsamt komma in och vrida ljus på en tre, fyra lampor; utan brådska ta af sig öfverrock och hatt och därpå draga af sig handskarna. Det var experten, herr Curtiss.

Han låste upp klaffen på bokförarens ståpulpet och bredde ut några papper och ett par böcker. Långsamt och metodiskt började han genomgå kolumnerna, då och då görande en anteckning i en liten kladd.

Helge såg ibland hans ansikte fullt belyst. Det var kallt, lugnt och inåtvändt. Då han någon gång såg upp, hade hans svarta ögon lika litet uttryck som ett sotadt solglas.

För endast några minuter sedan hade hotellet hyst under samma tak en varelse, hvilken snuddat vid Helge Bendel som ett bud, en uppenbarelse, en fläkt, från det lif och den värld, som drog honom förbi. – Nu återstod kontoret.

VI.

Under hela april emottog Helge så godt som dagligen bref från Lilly Älgström-Fanchetti. Det var en underbar tid och han tyckte att denna nyckernas löftesmånad med skyar och moln, himmel i blått och grått, med snö och hagel, med sol och regn och alla väderstreckens vindar, skiftade liksom hans egna stämningar.

Första veckan var det två, tre, fyra bref om dagen. Men icke endast bref utan vykort, hela packor af korsband med tidningar, program, porträtt och noter. Det var kritiker och reklamer, affischer, sånger, intervjuer och till och med modejournalsbilder, för hvilka systrarna poserat. Så var det telegrammen, hvilka pockade på svar och förorsakade honom fullkomliga förtviflansanfall då han icke hade råd att telegrafera. De kunde komma på de otroligaste tider, midt i natten eller klockan sex på morgonen; vara afsända i stundens infall, födda af ögonblickets impuls, i ett gladt lag, vid en midnattssupé, i en ensam och öfvergifven minut i ett hotellrum, på en autotur, på en segling, från ett utvärdshus. De innehöllo ingenting och sade därför så mycket. Ett lydde: Darling, hvad gör du nu? Ett annat: Drömde i natt om dig. Och ett tredje: Tänker alltid på dig. Ännu ett annat förkunnade blott: Godmorgonkyss. Men detta meningslösa och ljufva nonsens inspann honom i ett trollsländeskir af nya drömmar och förnimmelser, som gaf hans hjärna, honom ovetande, ny näring och utveckling.

Brefven voro alltid på engelska och utgjorde verkliga luntor. Med stor, nästan manlig piktur fyllde de ofta

tjugufyra eller trettio sidor. De innehöllo utförliga redogörelser om dagligt lif, uppträdanden, planer, sömmerskor, inbjudningar och önskningar. Därtill kom hundratals hälsningar, tusentals ömma försäkringar, hundratusentals kyssar och milliontals undrande frågor och hänsyftningar. Ibland afskref hon sentimentala dikter af okända författare, ibland redogjorde hon för en kostym. Endast en sak berördes aldrig: inkomster. Hon kunde skrifva och vara glad öfver ett framtida engagemang, men af finkänslighet för att icke framkalla jämförelser, antog han, nämndes aldrig en summa.

Dessa bref gjorde Bendel periodvis halft förryckt.

För det första kunde han icke besvara dem. Äfven om han skref hela natten utgjorde de icke vederlag. Vidare hade han icke tid att genast läsa dem, och de fordrade dessutom flera genomläsningar, för att bilda klart begrepp om innehållet. Det var honom en gåta hur hon kunde skrifva så mycket, och han fick intrycket, att om hon förde samtidig korrespondens med flera vänner, så behöfde hon ett sekreteriat. Men äfven om han disponerat öfver sin egen tid, hade ämnen fattats. Sitt dagliga lif berörde han aldrig och i fantasier sväfvade han visserligen ut till börja med, men då de icke besvarades, indrog han dem som oförståeliga. Därmed hade han icke något annat att skrifva om än sin längtan och kärlek.

Nu infann han sig alltid först om morgnarna på kontoret för att kunna genomgå posten. Där lågo de tjocka kuverten som små paket och doftade honom till mötes. Hjärtat hoppade och fingrarna skälfde. Ibland var det verkliga paket. Han hade nu öfver två dussin olika kabinettsporträtt af såväl Lilly som systern. I alla slags dräkter och poser, på estraden och promenaden, i privat kostym och i intimt negligé. Hufvud, bröst, half och hel figur. I ställning som madonna och helgon, som hemmets drottning, som oskuld, som allvarstyp och som förförerska och nattfjäril, som Sappho, som Thaïs, som antikens hetär och nuets kokött, som skådespelerskan och Nana. – Och alla dessa fotografier buro namn och långa dedikationer, smeksamma eller skämtfulla uttryck och hemliga häntydningar eller öfverenskomna chiffer.

Men det var dock brefven som öfverväldigade mest, och till sist hade Helge icke plats för dem i pulpeten. Han bar alltid det sista på sig och lämnade så småningom hemma i sitt rum de senast ankomna. Han sof med några under kudden och inbillade sig, att det han då drömde skulle betyda eller förutsäga något. Han kunde icke läsa dem öppet på kontoret, utan måste uppsöka de otroligaste och minst poetiska nödvändighetsplatser för att kunna få ostörd sluka innehållet första gången. Stundom gömde han brefvet oöppnadt hela dagen för att på aftonen fira fest i ett kroghörn. Eller han öppnade kuvertet och såg blott efter att brefvet slutade med en öken af omfamningar, ett lufthaf af kyssar och det dyrkade namnet tillsvuret honom allena. Därpå uppsköt han läsningen åtminstone till frukosttimmen.

På alla slags papper och i alla förtoningar voro dessa bref. Tjockt, fyrkantigt format, oskurna kanter och i vattenstämpeln en krona, ett lejon med yxa, en enhörning eller annat heraldiskt emblem. Där var pärlgrått papper med silfvermonogram, hyacintfärgadt med initialerna i violett, där var elfenbensgult, mossgrönt, lila; där var japon med guldarabesker som en drake, och där var indisk säf med kobrafjäll i högerhörnets vapen. Alla luktade de starkt af parfym och Helge var rädd det skulle märkas. Sedan han en dag burit ett bref i fickan, stannade doften kvar i kläderna.

Till och med kuverten hade sin speciella charm, de voro fodrade med finaste silkespapper i olika kulörer, och han tyckte att detta frasande och doftande innanrede påminde om kvinnors underkläder, dessa plagg, som endast afslöjas för de benådade.

Men det var mer än bref och telegram, mer än tidningar och vykort, det var också , presenter. Detta hade gjort honom förskräckt, ty han kunde ju icke ge något tillbaka. Efter lång öfvervägning skref han också så. Och trots hennes protester, fasthöll han vid sin idé till dess hon insåg grunden.

Till födelsedagen i april hade hon sändt ett par manschettlänkknappar af guld med små diamanter. Han lade

dem omsorgsfullt in i bomullen – dem skulle han säkert aldrig kunna begagna. Utan anledning sände hon plötsligt ett toalettetui af ebenholts med silfverinläggning. Han lade ned det i sin koffert för att det icke skulle kontrastera för starkt mot boardinghuscellen. Slutligen fick hon en skrocknyck och sände som ett minne en liten medaljong, enligt franskt bruk innehållande några hår från hennes kropp. De voro mörkare än hufvudets och skulle, liksom lanternan, medföra tur och lycka. Och den lilla kapseln bar han i sin västficka.

Bendel ömsom rördes och retades af dessa infall, hvilka förståndet sade honom vara lika för alla, hon var i vänskaplig beröring med. Han saknade dels hennes personliga närvaro, men kanske ännu högre hennes andliga. Dessa yttringar af högre eller lägre intresse tycktes honom både banala och frivola, såväl i tankar och ord som i handlingar, och genom en outredd idéassociation förband han dem med det obehagliga intryck, raden af lyxskodon uppe i hotellrummet gjort på hans sinne.

Men saknades en enda dag de välkända konvoluten på postdisken, blef han utom sig. Han kände det som störtade hela staden i spillror och han stode ensam bland ruiner. Han tyckte sig förlora lifvets enda lycka, ja, lifvet självt. Han blef blek och sjuk af förtviflan, spänning och vansinniga inbillningar. Det var honom omöjligt att utföra det enklaste af de innötta göromålen, och bisarra och outförbara förslag, såsom att begära ledighet och resa till New York, döko upp i hans förvirrade hjärna. När sista posten inlämnats, smög han ned till självfva generalpostafdelningen, ljög ihop historier i bolagets namn om väntade viktiga bref från personer i östern, endast för att kunna få öfvertyga sig om att intet bref af misstag kvarglömts vid distribueringen. Och på natten efter en sådan dag, kunde han hvarken sofva eller ens ligga i sin säng. Då sökte han upp Griff eller Hannover och förförde dem till nattkafé. Och här utvecklade han en onaturlig liflighet för att förmå dem sällskapa i det längsta.

Då brefven däremot regelbundet, som drifna af urverk, hopade sig i pulpetlådan, blef reaktionen motsatt. Då kunde han känna en dof leda, som innerst förvånade honom, och hvilken han ångrande förebrådde sig. Men det hjälpte icke. Han tyckte det hela falskt och omöjligt, han frågade sig själf hur han kunnat kasta sig in i något så chimäriskt, och han förargade sig öfver hennes motstånd och tillrättavisande vägran den gången, han begärde, hvad han var säker på dussintals andra fått njuta. Oerfaren och manligt egoistisk, hetsade han upp sin fantasi, föreställde sig osanna orättvisor och diktade scener, spelade komedi för sig själf och njöt en slags vällust i denna barnsliga självplågan. Men minsta rubbning i tanken, att han på allvar aldrig skulle få återse henne eller gå miste om åtminstone hoppet att äga henne, åstadkom genast ett omslag och han grät, i det han trodde att tårarna fälldes af lidelsefull kärlek.

Kastningarna mellan dessa poler utgjorde april. Aldrig hade Helge Bendel sämre utfört sina plikter, gjort dåligare och slarfvigare arbete och aldrig känt sig lyckligare eller olyckligare. Hvad kontoret beträffar, skötte han de löpande åliggandena rent slumpmässigt, lät instinkten afgöra hvad som var nödvändigt och icke; lassade en del på irländaren Burkes skuldror, och tog för resten det förlorade igen vid en hastig, koncentrerad, forcerad, nattlig seans på ett par timmar. Den allmänna affärsnervositeten, som nu genom Reuters manipulationer och Wolseys obegripliga osynlighet, drifvits till sin höjd, hjälpte att öfverskyla luckorna.

I maj förändrades det strategiska läget på så sätt, att brefven från Lilly Fanchetti blefvo sparsammare. De kommo först hvarannan, så hvar tredje dag och till sist blott en gång i veckan. Genast började Helge i motsvarande mån att skrifva oftare – en, två, tre gånger, slutligen hvar dag i veckan. Och då numera alla telegram upphört, hände det, att då han ej fort nog fått svar på ett bref, han sände telegrafiska förfrågningar och förebråelser.

Allt var nu från hans sida löjliga öfverdrifter, och han resonerade icke mer öfver deras förhållande, som ju endast var ett sken. Nu betydde plötsligt sångerskan allt, som under det korta momentet vid deras middag.

Hon var maka och mor, syster, vän – allt utom älskarinna. Han blef fysiskt sjuk vid tanken att mista henne, och tyckte att han ägt henne långt intensivare och högre, än om han en enda gång beskärts en omfamning.

En söndag tog han sig för att måla en skiss af sitt rum i afsikt att sända henne. Men det blef så underhaltigt, att han strax förstörde bilden. I stället dök fram i hans minne en akvarell af Egron Lundgren, som han älskat bland många andra i de tysta timmarna efter stängningstiden i det gamla muséet därhemma. Och mest på vemodig lek målade han den ur hågkomsten. Han hade endast vattenfärger – de andra stodo öfvergifna i Listerbarackens högsta bur – och ett block Whatman på 10x7 inches, och denna storlek stämde med bladet i akvarellmontren. Det var en bit Indien – en lysande pagod i saftig grönska med målarens hela bredd och bravur, och Helge klatschade oförskräckt på, med täckfärger och allt, och han fann kopian lyckad. Han lät rama den med bård och glas och sände den till Lilly som ett suvenir. – Det förekom honom, att han därmed betalt hennes presenter.

Hon blef också verkligt glad och för första gången på länge fann han en öm och äkta ton mellan raderna – liksom ett rent ackord kan stanna i luften, bli ett med den, och hvila där osynlig, men hörbar för det inre örat.

Majs dagar gledo med stigande värme mot slutet. Från H. Maitland Wolsey kom underrättelsen att det var för sent att nu besöka Chicagokontoret. Han skulle närvara vid en utställnings öppnande i Georgia, senare var han inbjuden af New York Yacht Club att som fackman sitta i juryn vid Sir Liptons försök, att med sin nya kappseglare Shamrock besegra Amerikas Defender och vinna den efterlängtade pokalen; och därpå kom turen till badorterna. Men i juli kunde det ju dock hända att han tog, hvad han nonchalant kallade a sweeping tour till fläskstaden, och frasen framkallade en rysning hos alla kontorsmedlemmarna utom mr Roth och Helge. – Den senare tänkte icke mer så långt som till juli.

En enda gång hade distanstelefonen ringt honom upp från New York. Det blef en uppståndelse utan like. Han var öfver på börsen och Burke kom störtande upp på golfvet som hade det gällt lif och död. Helge rodnade och bleknade – han trodde något allvarligt och afgörande händt. När han se’n stod inom ljudisoleringsskåpets svarta filtväggar och hörde i sitt öra, långt, långt bortifrån, en vanställd röst i hackande vibrationer uttala hans namn och tillägga några betydelselösa ord, af hvilka hälften utgjorde uppmaningar till honom att tala högre, så kände han denna uppringning som ett hån och en parodi på deras kärlekshandel. Och då han minuten efter hörde afkopplingsklicket i sitt öra, och en röst från Buffalo skrek några oförståeliga kommandoord, var han på en gång förvirrad och underligt nykter. Ute i kontoret stirrade alla på honom och mr Ranch, grön och gul och svartfläckig i ansiktet af rädsla och oro, förbannade inför mr Swanson, som var hvitare och hundmjäkigare än vanligt, denne svensk som lyckats smuggla sig kvar i tjänsten, och som han nu genom den märkvärdiga telefoneringen antog konspirera med New York-kontoret. – Helge skref genast till Fanchetti och besvor henne att icke mera ringa upp, då denna dyrbara extravagans icke kunde förstås af linjen, där hans ställning var så underordnad. Episoden hade mer än något annat enbart pinsamt berört honom.

De sista veckornas aftnar hade han tillbragt i Kugels lilla North Clark-streetbar tillsammans med Hannover och Griff. Mest njöt han af att sitta ensam med Griff, då Hugo tycktes honom med mer deltagande åhöra hans fantasier. Doktorn däremot log skeptiskt eller ironiskt och sade brutala saker om systrarna. För öfrigt blef Helge så småningom tystare. De två andra hade börjat tala om planer att tillsammans resa hem under sommaren och Bendel kände sig utestängd. De hade intressen och människor i hemlandet – hvad hade han? Glömmande chimären, som han väntade inom några dagar, såg han den gamla, bekanta synen af torget, slottet, strömmen, bron, tornen, kajerna. Staden fanns ju – det berodde endast på att säkert veta om den kanske, när allt kom omkring, ändå låg i drömlandet?

Han hade blifvit ännu magrare och hålögdare. Något febersjukt speglades i dragen, och med de flackande

blickarna, de nervösa munryckningarna, och de med barock munterhet omväxlande melankolianfallen, förekom han som en dåre – hvilket han ju också var.

*

Sommarens första, verkligt varma dag hade gått. Utan skymning kom natten – en stjärnklar söderns juninatt med en låg måne, hvilken hängde öfver Lake Michigans svarta yta som en stor skifva blodapelsin, där Tychos ringberg var det sprängda kärnhuset. Under bostadsgatornas alléträd glimmade tobakspiporna, och männen sutto på dörrarnas trappor, trötta, varma, törstiga. Hvita skjortärmar och blusar blandades, under det bleckspannet med lageröl räcktes från mun till mun. Krogdörrarna skuro gula streck i mörkret, och ett jämt tassande af snabba fötter, ett skrammel af tenn- eller porslinskannor, gingo till och ifrån dessa dörrar och förlorade sig under träden. Avenyernas lukt af damm, hästspillning och upphettad asfalt förtogs så småningom af röken från billig Virginiatobak och den sötsyrliga maltstanken från tunnor och fat, hvilka oupphörligt tappades.

Men nere i city pulserade det börjande nattlifvet – en bisarr kopia af europeisk och amerikansk nöjessmak, som i denna stad, där öster och väster skarpast kontrastera, ytterligare framhäfves. Clark streets vulgära restauranger, barer, spelhus, bordeller och opiumshålor strålade i en barbarisk belysning, som på intet sätt nyanserades eller dämpades af kupor, skärmar eller ens glashufvar, utan hvars elektriska ramper, oskyddade och kolspetshväsande, bredde ett intensivt, ögonsvidande ljus i masugnshvitt, i rödt, i violett. Den skrikande effekten förstorades af speglar och reflektorer.

I detta ljus trängdes alla nationers ansikten, och belysningen gjorde de lastbara, liderliga och djuriska uttrycken ännu ohyggligare, så att myllret liknade en karneval af animala masker. Fonografer och mekaniska positiv, självspelande pianon och gälla banjoer, samt mässingslock, trianglar och negerkastanjetter – ett par svarta, flata träpinnar – bedöfvade öronen med gatans senaste idiotmelodier. – Ibland hördes inifrån husen höga vilddjursskrik och rop på hjälp; slag, stötar och sparkar kunde urskiljas mellan eder och gråt, och ett enstaka revolverskott smälla. Genom de söndriga spjälluckorna i ett skrangligt hotell, var det en vanlig syn att se en halfnaken flicka med sönderrifna kläder, knappt mer än ett barn, nyss väckt ur en giftnarkos och jämrande af fasa, förgäfves fly undan en förbannelsevrålande bandit med tjurman ned i pannan och svartblå gorillakäk. Närmaste gathörns poliskonstaplar lyssnade intresserade och väntade makligt på värdens mutor.

Men några kvarter österut låg State street. Där brunno jättebutikernas skyltfönster i nattlig prakt, strålade teatrar och lyxkaféer, hotellradernas glänsande entréer och skyskrapornas marmorfasader. De höga kandelabrarnas hvita solar, reklamtransparangerna och de diskret och läckert draperade hotellfönstrens krämfärgade ljus, gjorde natten till festlig dag. Höga cabs och tusentals promenadautos rullade som vid en uppvisning under detta sken.

Vid Masonic Temples granitfot i nordöstra hörnet af Randolph street var trängselkulmen nådd. En kompakt kö hade bildats utanför takvarietéens elevatordörrar, och de vagnar, hvilka skulle fram till den franska restaurangens eleganta glasingång, fullbordade afspärrningen. Helge insåg att det var lönlöst att försöka tränga sig igenom.

Han hade heller icke vidare stor lust. Dessa junidagar, som han ömsom med bäfvande fruktan, ömsom med vanvettig längtan emotsett, hade visat sig vara ett oanadt martyrskap, ur hvars inferno han nu lyckats sakta arbeta sig upp.

– Plats, plats, gif plats där! vrålade husets portierer, kvarterets polismän och restaurangernas tamburmajorer, i det de, skuffande och armbågande, med battonger, stafvar och händer sökte vinka och teckna vägen åt kuskar och chaufförer. Smällande piskor och tutande horn hotade och varnade, och filen af åkdon gled som

stora sniglar genom den vaggande, böljande folkmassan. – Bendel svängde sig under ett suntält och lutade sig trött mot baldakinstången. Den röda trottoarmattan kändes som mjuk sand genom hans tunna, brännande sulor.

Han väntade på Fanchettis.

Sedan den dag de båda systrarna återkommit till Chicago, hade Helge sett dem så att säga i stumpar och småstycken, bitvis, glimtvis. De voro alltid upptagna, och fanns en paus i detta ändlösa jäktlif så sofvo de. Han hade genast fått ett passepartoutkort till varietén, men han brydde sig icke längre om att begagna det. Minnet af första kvällen hemsökte honom som en mara. Han hade köpt sig en ny kostym, en tunn grå sommarhabit af sista snitt och med silkesskjorta och sidenskärp. Det var naturligtvis en färdiggjord kavajutstyrsel, men den var från Marshall-Field, och han hade aldrig i lifvet förr köpt något så dyrt. Därtill kommo nya kragar af modern modell, halsdukar och en halmhatt i plantagestil, samt bruna skor med breda rosettband. Det hela gick till mer än en månadslön och han hade tvingats låna af Griff.

Så kom premiären. Till tåget hade Helge icke kunnat komma ned, då de anlände under börstid och Reuter som bäst lät sina löjtnanter befrakta allt, som hade form af en båt och kunde flyta. Men han hade flugit upp genom hissen till deras rum och där fått trycka Lillys fingerspetsar genom gläntan af en dörr – hon höll på att klä om sig till den viktiga repetitionen. Hon skrattade halft generad, och Helge kände sig ytterst illa till mods. Emellertid – där var biljetten och så skulle de ses om aftonen.

Den aftonen skulle han sent glömma. Hvar gång, han tänkte på den, fick han invändigt frossbrytningar och feberskälfningar, ehuru han till sist skrattade åt den, åt sig själf.

Då Helge en timme före tiden infann sig, fann han att hans plats var en loge – icke den främsta, men nära på. Han hade sett takvarietén en gång förut och var icke öfverraskad af palmerna, i hvars blad stjärnorna tändes. Men den publik som så småningom fyllde det oerhörda golfvet, eller rättare taket, slog honom med till börja med häpnad, senare rädsla. Det var stadens rikaste värld i utsökta toaletter, damernas från Paris och herrarnas från London. Alla herrar buro utan undantag frack.

Han kände sig som en orm i en myrstack. Rundt om honom knallade champagneflaskorna vid alla bords silfverbehållare, och han tyckte han åts af tusen ögon. I skärpfickan hade han ett tvådollarsstycke – det räckte icke till drickspenningar efter den måttstock, som här förtärdes och serverades. Två gånger kom en hofmästare och bad att få se hans biljett. Flera gånger pekade herrar med spatserkäpparna på honom och hans loge, och frågade om den verkligen var upptagen. Till sist fick han, tvärs öfver parketten, se herr Reuter, och i hans sällskap mr Roth, Gomez Bradford och minst ett dussin andra bekanta mäklare och lebemänner. Han blef förskräckt och dolde sig bakom en gardin. Uppdagades han här, skulle man tro att han bestal kontorets fraktkassa.

Föreställningens brokiga band afrullades för hans ögon utan nöje. Han hörde negermelodier och valssånger och såg smidiga lemmar, frasande tyll, svängande trapetser, spänd trikå och naket, rundt, hvitt hull. Kinematografens flackande ljus, de dresserade djurens läten, lukten af målning, af sand, af sågspån, blommor och parfym, berörde endast ytligt hans medvetande, som i en slags domning hängde vid programmets midtnummer. Men när de så ändtligt kommo och i sina djärfva dräkter, hälsade af brakande jubel och ett blomsterregn, i hvilket han ej hade minsta blomma, sjöngo sina vågade kupletter, var det en desillusion. De dansade och visade sina välskapta kroppar – men därutöfver höjde sig ej prestationen. Det var köttet som betalades.

Modstulen hade han väntat i ett hörn af den smala korridor, bokstafligt en takränna, hvilken ledde till scendörren. Där var fullt med svarta frackryggar, och negeruppassarna buro in buketter och kransar med visitkort. Till sist smög han sig in på scenen under ett akrobatnummer, och i detsamma kom Lilly ut. Hon

såg märkvärdigt irriterad ut, nästan ond och sade brådskande:

– Hvad är det för kläder du har på dig – du ser ju ut som ett bodbiträde på en helgdag? Har du ingen frack?

Och då Bendel förlamades inför detta oväntade utbrott, fortfor hon, stampande med foten:

– Du kan väl inte tänka dig att gå med på en supé, klädd så där? Ibland ett helt sällskap i eveningdress ...

Men när hon såg hans djupt bestörta min, som icke kunde dölja den kränkning och det lidande, han på några sekunder genomgick, sade hon i ändrad ton:

– Helge, vi träffas i morgon – då få vi det mycket bättre ... Jag bryr mig alls icke om de där narrarna – dessa stage-Johnnies! – det vet du, men det är nu en gång nödvändigt ... Se så, var en förståndig gosse ...

Det Fanchetti emellertid trott vara för hennes skull afspegladt i Bendels ansikte, var något helt annat, och som från hans barndom förföljt honom. Det var pinan af fattigdom. Det var känslan af hur futtigt litet lifvet egentligen betydde, då allt endast berodde på hur väl fylld fickan var.

Sedan denna kväll hade Helge ofta hämtat Lilly och ett par gånger äfven från en undanskymd plats följt hennes nummer. En söndag hade de spatserat och ätit middag ute i en liten förstadskrog. Då var förhållandet naturligt, men icke som den gången i hotellet. Nu voro de ett par landsmän, ett par släktingar, ja, möjligen bror och syster. Men äfven under denna form lurade stötestenar och samtalet tynade. – De hade i brefven öst ur sig allt som bordt komma långt senare, och efter denna i otid spillda möda kände de samma olust som efter en meningslöst genomvakad natt.

För öfrigt såg han dem icke. Fröken Nilsson, som han en gång mötte i kabelvagnen norrifrån, beklagade sig häftigt. Icke en enda gång hade Lilly och Elin besökt henne. Och då hon telefonerat från sin kappaffär, hade dagen efter ett bref kommit från systrarna med en varietébiljett. De skrefvo att de alltid voro upptagna, dag och natt, och sörjde däröfver, men det var nödvändigt för att grundlägga deras rykte i Chicago. Se'n skulle de hvila ut – resa hem kanske. Hon skulle icke vara ond ...

– De festa ihjäl sig, det är hvad de göra! hade modellen slutat på indignerad skånska.

Nu väntade Helge denna afton för sista gången. Det hade han sagt sig hvar afton, då han följt dem till hotellet och afskedats vid portalen. Men i kväll skulle han säga det till Lilly och sen skulle denna maskerad, i hvilken han blott, som vanligt, var åskådare, för honom ha ett slut.

– Plats, plats! ropade alltjämt portvakter och poliser, under det husets ljusreklamer tändes och slocknade, lyste och dog och lefde upp på nytt, låtande dagrar och skuggor beständigt skifta öfver mängdens bleka ansikten. Högst upp skimrade en stjärnkrans kring takvåningen, där varietén låg.

– Nu är andra afdelningen slut, skrek någon och trängseln blef också mindre. Hisskorgarna kommo tomma ned från tjuguandra våningen.

Helge ryckte till. Ur mosaikfarstun såg han den lilla McKenzie, i svart och hvitt, komma fram i båglampsskenet som en skuggspelsfigur. Under armen hade han ett balettbarn, inhöljdt i en hvit supékappa, hvars svandunsfåll lyftes högt öfver ljusblå silkesstrumpor, så tunna att de visade vänsterankelns guldkedja. Det hade blifvit ett mod, dessa fotband, och i stället för armband gaf närmaste vän en smal, juvelbesatt länksuvenir, hvars intima gömma blef kring ankelleden. – Med ett smil mindes Helge att Lilly otåligt sagt, att hon ju icke kunde bära tjugu.

Skotten, som i det starka ljuset såg ut att vara nedmjölad i ansiktet, hjälpte sin dam in i en cab och hviskade en adress till kusken. – Nu kunde det ej dröja länge, ty balettnumret var närmast efter Fanchettis, och Helge

såg hur allt flera af de små dansfåglarna flögo ur elevatorburarna med ifriga eller blaserade kavaljerer. Och riktigt – där kom både Lilly och Millie.

Han såg på den transparenta urskifvan vid hörnet – sin egen billiga Elginklocka, hvilken ej dugde att pantsätta, hade han sålt en dag till Burke, då han behöfde en dollar. – Klockan var half tio.

– Vi ska hem, sade Lilly, jag har hufvudvärk och går icke ut. Om du är söt, så får du stanna en timme. Jag tar ett pulver och lägger mig och du sitter bredvid sängen och håller mig i hand’.

Han skrattade. Den hufvudvärk, hon talade om, var af nyckfullt slag. Den kom och försvann lika plötsligt, och det fanns intet pulver eller recept som hjälpte den. Hon hade berättat att de förnämsta utländska läkare gifvit henne olika ordinationer, men utan resultat. – Det är straffet för mitt lif, hade hon så tillagt, litet vemodig.

– Jag går också hem, sade Millie. Hon såg frisk och ofördärfvad ut och alla hennes kindgropar logo. Ögonfransarnas starka tuschering tedde sig dock besynnerlig mot de ljusa brynen och det blonda pannhåret.

– Ska vi åka? frågade Helge, då de bogserats öfver gatan af en konstapel.

– Nej, nej, jag vill gå – där uppe fanns ingen luft i kväll.

Och Fanchetti vädrade med vidgade näsborrar.

De gingo fort, i den vanliga amerikanska promenadtakten, som verkar öfverdrifven och tillgjord. Den ena skyskrapan efter den andra dök upp i nattljuset, förstorades, bredde ut sig och passerades. Bortom Adams street blef den oerhörda avenyen mörkare, och vid van Burens hörn var den nästan folktom, trots pelarbanan. De vände till höger.

– Nu skulle jag säga det, tänkte Helge. Men han teg.

Systern pladdrade om en dräkt, hon sett i en loge. – Kommo de till Paris i sommar så skulle de köpa ett par modellklänningar, hon visste en adress vid Boulevard Malesherbes, där de såldes i hemlighet.

– Tänk, att inte Helge någonsin har varit i Paris, tillade hon.

Van Buren var mörk och dyster som vanligt. Från Lister Building hade Helge sett några skepnader smyga ut som skuggor från en grafsockel. Clark lyste i fjärran med röda gasbloss öfver bananvagnarna, och kulörta lyktor vid ingången till kinesstaden. Men posthusets mörka ruin dämpade såväl ljuset som surret.

– Lilly, sade Bendel, och gick öfver på hennes andra sida, lämnande platsen mellan systrarna. – Lilly, upprepade han i allvarlig ton.

– Ja, hvad är det som är så viktigt? Kom ihåg att jag har hufvudvärk! Jag hör på rösten, att det nu skall igen bli någon sorts moral.

– Nej, nej – när var det för resten det? Men det gör detsamma. Jag skall säga dig något när vi kommer upp.

– Gör du det! sade Lilly leende.

De gingo in Van Buren-ingången.

I denna farstu var en liten hisskorg, som endast rymde fyra personer. Den kom just ned, gallergrinden smällde, negerpojken hoppade åt sidan och i korgens ampelljus stod mr Reuter och en annan herre framför dem.

– Oh, la-la, sade spekulanten fryntligt och lyfte lätt på sin panama, det är som vore vi i gay Paree – eh? Mr Carthy, låt mig föreställa dig för två af vårt lands skönaste konstnärinnor, if you please, ladies: mr Carthy – the sisters Fanchetti.

Helge hade förvirrad trädt tillbaka i en pelarskugga. I mr Carthy igenkände han en af golfvets djärfvaste mäklare – den, som efter att en dag i vintras på några minuter ha förlorat en half million, antogs skola blifva Reuters förnämsta tjur, och som också sedan alltid ledt slagen i fältherrns frånvaro. Det var en man som kunde tagas för tvilling till Reuter. Han hade samma fyrkantighet i sätt och rörelser, men var mindre och bar en stubbmustasch, till den grad hackad, att den minde om en nagelfil.

– Hallå, Joe, var Lillys obesvärade hälsning – men vi ha sällskap – en landsman och gammal vän från andra sidan.

– Det är sant, sade Reuter, damerna äro från Norge eller, nej, hur var det? Sverige, tror jag. Men, herre gud, det är ju Roths unge man – i Kennyonlinjen, tillade han förklarande åt herr Carthy.

– Bendel, mumlade Helge bockande.

– Ja visst, Bendel. Välkommen med, Bendel, vi fara upp och dricka ett glas allesamman ...

– Men har inte miss Fanchetti hufvudvärk, mumlade Helge undvikande. Han kände situationen som på en gång pinsam och löjlig.

– Å, prat, hufvudvärk! Hva' ä' det för snicksnack? Den skall jag bota på fem minuter med ett universalmedel, som bara jag känner till. Headache-tonic à la Joe Reuter!

Han nickade vänligt med ett fyrkantsleende åt Helge, som måste le tillbaka.

Bakom hans rygg tryckte Lilly Helges hand och såg honom bönfallande och uppmanande in i ögonen.

– Så, hviskade hon, gå med – det blir bara roligt och – och nyttigt ...

Joe Reuters stora, starka hand slog ned på hans axel och han kände sig utan vidare skjuten in i hisskammaren. Fanchettis följde.

– Nu fara ni upp till högsta våningen, sade Reuter, så komma Carthy och jag genast efter i en annan elevator. Jag har en god idé.

– Det har du ju alltid, sade nu herr Carthy.

Korgen sköt upp.

– Hvad skall jag göra, utbrast Helge förtviflad, inte kan jag sitta där i denna millionärs sällskap – jag har ju bokstafligt inte –

Han höll inne. Ehuru han talat svenska såg elevatorpojken förvånad på honom och Lilly skakade förargad på hufvudet.

– Äsch, sade hon, ta inte allting så högtidligt.

Och därmed började hon lågt hviska med systern.

De stego af vid tionde våningen, där deras rum lågo, för att ordna sina toaletter och Helge fick ensam gå upp till adertonde. Han gick några minuter omkring i de tämligen låga korridorerna, hvilka upplystes af några

glödlampor. Hotellpersonalen hade här sina rum.

Genom små gluggar såg han ljusen brinna i södra stadsdelen, hvilken som en kartvägg reste sin yta och flöt ihop med himlen till en mörk och trasslig bakgrund. Det drog svalt från en osynlig ventil.

Helge kände en nervös leda. – Om jag kunde resa från allt! suckade han.

Nu kom en stor hisskorg upp. Det var Reuter och Carthy och två uppassare med en öfvertäckt korg. Reuter såg sig omkring.

– Hvar ä' flickorna? frågade han nonchalant.

Men i detsamma höjde sig i en vrå den lilla elevatorn och Fanchettis uppenbarade sig i ljusa klänningar och med rosor vid bröstet och i håret. Millie klappade i händerna och spelade den självsvåldiga ingenuen:

– O, skrek hon och tog trippande danssteg, så förtjusande lustigt – hvart ska vi egentligen?

– Upp på taket, små barn, sade börsmannen. Det är the old mans hus, och som arftagare bjuder jag på toppen så länge den ännu finns.

– Öppna vindsdörren, befallde han en af tjänarna.

Denna lydde och uppför en kort trappa kommo de in i en rymlig, halliknande vind som tycktes vara under afstannad reparation. Öfverallt syntes plasterverk och träställningar.

Reuter skrufvade upp några kontakter.

– Jag ämnar göra en klubb här en gång, förklarade han.

– Nu upp på taket.

Tjänaren tvekade.

– Öppna luckan, sade Reuter, och ställ upp en stege.

Mannen invände:

– Dear mr Reuter – ni vet visst inte att gamle herr Abraham förbjudit det – sedan – sedan den där gången då ni hade naken balett där uppe, och poli–

Millionären blef hvit af vrede.

– Hvad satan vågar du säga, hund! röt han till, och en boxstöt, ett knytnäfsslag under hakan, sträckte negern som död till golfvet. Kvinnorna skreko och äfven Helge bleknade, men herr Carthy endast skrattade och förklarade att sådan var Joe Reuter alltid, när han var i sitt esse. Hvad svarthuden beträffade, så blef den senare alltid rikligt ersatt för värk och sveda, ja, sade mr Carthy, det var en ren täflan mellan hotellets färgade personal, att hålla sig framme och i lämpligt ögonblick få en knock-outstöt af deras älskade Joe.

Och negern, som nu kvicknade till, tycktes verkligen besanna detta påstående. Med blödande tänder reste han sig upp, men väl på benen, gaf han sitt bredaste apgrin och skyndade fram på nedärfdt, krypande slafmanér för att bedja herr Reuter om ursäkt. I en blink var stegen rest och spekulanterna, som skrattande pratade om att lära hvem som helst mores, hade klättrat upp. Bendel äntrade efter och därpå följde tjänarna. Sist kom också Fanchettis och de utstötte ett skrik af förvåning öfver anblicken från taket. – Den var sagolik.

Ett golf var lagdt ända ned till barriären åt Clark street och bekväma liggstolar, sådana som ångbåtsdäcken uppvisa, stodo kring låga korgbord. På dessa ordnades hastigt buteljer och glas, ishinkar, fruktskålar och cigarretter. Herr Carthy profvade sifonerna genom att spruta uppassarna i ansiktet, och herr Reuter slängde af sig sin tunna, hvitrandiga kavaj, knäppte upp de länkblixtrande manschetterna och vek upp ärmarna, samt började bereda sin specialbål, bestående af stora guldpersikor i en kristallskål, på hvilken hälldes några flaskor champagne och moselvin samt ett par spetsglas fin konjak. Därpå ställdes skålen i ett lager af salt och is, och börsmannen svor en dyr ed på att detta var världens enda munvatten, hvilket han erbjöd till afprofning.

Öfver sällskapet hvälfde en stjärngnistrande himmel, djupblå, klar, i tindrande, svindlande höjder. Michigansjöns ofantliga yta mötte österut detta hvalf, och vattenspegeln kunde tros börja omedelbart nedanför skyskrapans fot. De lägre husmassorna blefvo blott till ett svart band, under det att de öfriga jättehusen reste sig som klippformationer, basaltpelare eller kupoltorn. Den aflånga sydsidan af staden förlorade sig mellan myriader af ljusprickar, som liknade eldflugor, i ett kaos, och västra och norra delarna lågo som svarta odjur, i hvars ryggsköldar enstaka ljusrännor spelade. Snedt till vänster syntes Masonic Temples takkrön som ett strålande diadem och längre västerut, bort öfver vattnet, sväfvade i luften en skimrande dunst, hvilken var reflexen från Milwaukee. Men själfva sjön tedde sig som en mörk sammetspläd, här och där besatt med ett spänne eller en metallknapp. Det var de stora dubbelfärjorna hvars rad af upplysta fönster speglades i djupet. Och knapparna voro lanternor från ensamma bogserare, hvilkas hesa pipor man hörde melankoliskt skrika i natten utanför de långa vågbrytarna. Och där brann till sist ett par fyrar; en med ett stadigt brinnande rödt öga, klart som en rubin, den andra svängande i afmätt tempo en lång, forskande, gulhvit ljussvans öfver det lugna vattnet. Men lågt nere, och ännu rödare än förut, nästan som en rödbetsskifva, hängde månen. En kort reflex i sjön, rakt under det döda himmelsklotet, liknade en bit marmelad.

Allt efter som ögat insög nattens valörer, framträdde tydligare detaljer, och samtidigt ordnade örat nattens storstadsljud. Först hade Helge tyckt sig träda in i en sväfvande stumhet, ungefär som han föreställde sig stillheten kring en ballonggondol. Men nu när han kunde vid strandens norra bågkrök urskilja hvitt frässkum, som ibland fosforerades, mot den höga strandpromenadens kajmurar, hörde han också Michigans brusande andhämtning och därefter äfven suset från parkerna. Slutligen steg ett jämnt sorl från gatorna, och lyssnade han, urskiljde han tydligt kabelvagnarnas klockor och elektriska ledningars hväsande. Men därtill kom ett hemlighetsfullt mummel, som stundom öfvergick till rent orkestrala effekter, och detta kunde han icke genast förklara. Det var nattvinden som spelade igenom alla citys takspiror, väderhanar, vindflöjlar, skorstenshufvar, flaggstänger och skyltställ.

Takskyltarna tedde sig som groteska varningar till invånarna. Som Helge satt såg han i rad ett halft dussin af dem, hvilka i flammande eldskrift på natthimlen förkunnade orsak och verkan. De tre närmaste, i en växeleld af hvitt, grönt och rödt, annonserade ett viskymärke, en havannasort och ett köttextrakt. Men strax bakom brunno tre andra ramar, hvilka buro orden Pepsin Gum, Castoria och Oat meal. Det blef till en karaktäristik. Hvad som fördärfvades af de förra, botades af de senare. Först viskyn, tobaken och matsurrogatet, sedan konstgjord matsmältning, hafrevälling och ricinolja.

– Drick, unge man, skrek Reuter.

Bålen var utmärkt. Den iskalla drycken tycktes springa porlande upp rakt in i hjärnan och klara cellerna som en spolande hafsbris. Gommen kittlades af fruktsmaken, och kolsyrebubblorna spridde aromatiska stänk in i näsborrarna, som begärligt insögo doften. Redan efter första glaset hade Millie själfsvåldigt lagt upp fötterna på bordet och dragit upp sin spetsvolangerade kjol till knäna. Mr Carthy var hennes riddare och hade satt sig på golfvet, så att hans hufvud kunde hvila mot hennes smalben.

Bendel betraktade Lilly. Hon låg på ryggen i hvilstolen och såg upp mot stjärnorna. Ljuset från luckan, hvilken reste sig som en vindskupa eller nedgången till en kajuta, föll öfver hennes hvita händer och kom några ringar att blixtra. Hon samtalade med Reuter.

– När reser Joe, sade hon.

Millionären tände en cigarrett och blåste ett blått moln mot henne.

– Jag tänker jag tar en tripp i juli, sade han. – Jag måste öfver och se efter börsgossarna i England. Men några dagar hinner jag alltid kasta bort. Och då sticker jag öfver Kanalen. Bor du i Paris på Grand Louvre som förut?

– Ja, svarade Fanchetti, vi äro där i början af juli.

Alla hade tändt de utsökta cigarretter som en neger burit kring. Fem eldspetsar glödde i dunklet och bildade en nästan regelbunden femhörning, som kom Bendel att i tankarna rita upp linjens stjärnemblem. De små glasen fylldes och tömdes oupphörligt.

Millie och herr Carthy hviskade tillsammans och plötsligt kastade hon sig tillbaka och brast ut i ett våldsamt skratt. Tryckande en liten näsduk mot munnen flämtade hon:

– Nej, det var då det fräckaste jag någonsin har hört!

Och hon gaf mäklaren ett lätt slag på munnen, hvilket han besvarade med att bita henne i handen.

– Men Millie då! hördes systerns lugna stämma.

Helge slöt ögonen. Han kände doften af Lillys senaste parfym, och ännu medan han tänkte på den, hörde han Reuter som genom en tankeöfverföring fråga:

– Hvad är det för en essens du begagnar, din lilla trollkatt – jag börjar se syner ...

Och han hörde henne läspa till svar, mjukt och sonort, inställsamt som en kurrande spinning:

– Fleurs d’amour ...

Därpå uppfångade örat ljudet af en kyss.

Det brände till i Bendels kinder, men han öppnade icke ögonen. Han knep dem hårdare samman och såg på svart grund en lysande grönblå stjärna, som hastigt blef svart med orangebräm, och därpå fick purpuruddar. – Hur barockt egentligen, tänkte han, att jag sitter här. Är det för resten riktigt sant? Den invandrade kontoristen och mannen därborta, hvars syster är gift med Indiens vicekonung. Jag måste gå.

Han såg upp. Stjärnorna dansade i rymden och tycktes sänka sig ned på gyllne snören. En neger staplade ny is kring bålen.

Reuter och Carthy växlade några repliker. Det var först affärstermer i likgiltig ton, därpå talade de om resor. Flickorna blandade sig i samtalet och deras klingande röster skar som bjällror mellan affärsmännens hårda stämmor. Nu talade de om den franska rivieran och spelbanken i Monte Carlo.

– Jag skall hvila ut där i februari, sade Reuter.

– O, en gång vann jag ett tusen francs, pladdrade Millie. – Vi uppträdde i Nizza. Minns du den tokiga italienska prinsen, Lilly? Gud hvad han var galen ...

Och ett virrvarr af glada anekdoter sprudlade som en kaskad ur allas munnar.

Helge vågade icke yttra ett ord. Han hörde icke till den solskensvärld där dessa paljettvingar tumlade. Beskrifningarna ljödo främmande, ehuru han kunde och kände dem förut från böcker.

Sakta reste han sig och gick fram till takestraden. Ingen observerade det. Han stod några ögonblick och såg ut mot sjön, hvilken återtagit den röda månen som hade den varit ett utlånadt korallsmycke. Fyrarna tyste oförändrade och en bogserare tutade bortom norra pirarmen.

Som han stod där, kom han helt omotiveradt att minnas en dag för länge sedan, då han hemma i Stockholm klättrat upp på Kastellholmshöjden och satt sig att fundera öfver framtiden. Det var kort innan tärningen kastats och han rest hit. Det var medan ännu en sista skymt hopp likt en slöjflik dolde verkligheten om gubben Larssons testamente. Han mindes dagen tydligt: en blåsig höstmiddag med svallvågorna i flintgrått mot stupets strand, alldeles invid det lilla värdshuset. Söder och Beckholmen och Tegelviksvarfvet under rökar och skyar, måsar som skreko och sluparna som pistongdunkade krängande förbi. Och öfver Djurgårdsskogens mörka rand Belvederens röda torn.

Det såg han också från morfaderns vindskupa på gamla Norrbro. Ack, nu voro de döda, alla dessa som dock stått honom närmast, hur främmande han än ibland känt dem! Gubben Dreschel sjöng ej mer »Ich bin ein lustiger Student», och mormoderns milda, skrämda fågelögon hade slutits. Fadern var död, styfmodern också – alla voro de försvunna. De hade nog alla menat väl och hållit af honom på sitt vis, och i alla händelser voro de hans på något sätt. Han fick tårar i ögonen och i ett dis tyckte han Michigan förvandlas till viken vid hemstaden.

En isande ensamhetskänsla grep honom. Det var en mild juninatt under tropisk himmel, men för sekunden skalf han till, som om han stått midt i vinterns snöblizzard, då stormen frös lemmarna döda intill märgen, och snön slog bårtäcke öfver dem. Den hårda isstaden kramade honom.

– Jag kastar mig ned, tänkte han. Så är det slut.

Ljusreklamerna rullade slocknande och tändande upp och ned. – Whisky – Habana – Extract of Beef ... Det susade nerifrån djupet. Skyskrapans alpvägg lockade – ett språng!

Han blundade.

Då hörde han millionärens kalla röst. Det var en order till negern:

– Ställ i ordning gula salongen för mig och en dublett för mr Carthy. Supé för två i hvardera rummen. Magnum som vanligt ...

Nej. Icke än. Det fanns ett stycke väg kvar. Han hade gått fel, men i labyrinter får man ofta gå tillbaka. Och leende åt sig själf smög han längs balustraden mot takvinkeln vid van Burenhörnet. Där var djup skugga och han dröjde vid några rörhattar.

Från gruppen borta på golfvet hördes suckar och fnissningar. Helge Bendel tog upp ur sin skärpficka den lilla lyckomedaljongen, lade den på plåtgrunden och satte skoklacken i kraftigt tryck mot den bräckliga, glänsande reliken. Ett knastrande, som när man trampar på en skalbagge, hördes.

Därpå tog han upp smulorna, hvilka ännu sammanhöllos af hårslingorna, och kastade dem långt ut i mörkret.

Han kände sig fri och frisk som från en förnedrande förgiftning.

– Nu går jag, sade han till sig själf. Det har blifvit till en nödvändighet att upplösa all slags Bendel och Co.

Han fann nedgången genom att gå omkring en del hufvar och takbråte. Väl nere från vinden tog han den lilla hissen och gick sedan öfver stallgårdarna för att komma till La Salle street.

Här var mörkt och de höga innerväggarna hade endast få upplysta fönster. Hotellvagnar, omnibussar och några stora transportbiler stodo midt på asfaltkvadraten. De nyuppförda garagen af korrugerad plåt lyste matt. Från stallarna luktade det af hö och hästgödsel och hördes hofstamp. Vid en vattenpost, där några balar lågo under en presenning, darrade lyktljus.

Det var gubben Morley som kom på sin rund. Han hade tydligen druckit mycket, ty han vacklade hit och dit, och lanternan vippade som i sjögång. Men han småmuttrade för sig själf.

– Du går undan för mig, hörde Bendel honom mumla, du går undan, Simpson. Men jag känner dig. Jaa, dig Simpson känner jag. Och när du kommer i ett hörn så skjuter gamla Morley – gamla Morley skjuter ...

Den dinglande lyktan försvann in i en gång och en fantastisk skugga slingrade efter den. Helge skyndade genom bakporten.

Här nere var luften ljum och kvaf och från matkällarna stego ruttna dunster. Fnysande ville han springa ut ur hvalfvet.

Då smällde två ekande skott, så tätt på hvarandra att de ljödo nästan som ett. Det slog lock för Helges öron.

Därpå ljödo rop och hördes bullret af klampande fötter och fönster som skötos upp. En båglampa började hväsa och flacka.

I skenet såg nu Bendel herr Stevens uppretade ansikte.

– Förbannelse, skrek portieren, den gamla fyllhunden duger icke längre – det är nu andra gången han skjuter efter inbillade tjufvar. Ty naturligtvis var det inga verkliga nu heller. – Eh, Morley?

Ett par negrer hade funnit nattvakten och tagit ifrån honom revolvern. Han stod stammande och hackande vid en ledningskran och endast förvirrade och osammanhängande ord kunde uppfattas. Karlarna skrattade.

– En officer, lallade Morley, en officer – en grann karl – en gång –

Mr Stevens skakade på hufvudet och gick tillbaka in i hotellhallen, som brann i regnbågsfärger under tusen glödlampor, och från hvilken matsalsorkesterns toner svagt hördes. – Helge kände på nytt en lätt frossbrytning.

Så längtade han med ens efter Griff eller Hannover eller någon annan, som han kunde få prata med ett par timmar uppe hos Kugel. Bara icke en amerikanare.

VII.

Helvetet.

En värmevåg hade i juli nått staden. Hettan var ömsom fnösketorr, ömsom fuktig som i ett bykhus. På den rykande asfalten föllo djur och människor omkull, träffade af solsting, och hundratals dogo om dagen. En förpestande stank från de stora slakterierna lägrade sig som en sky öfver detta inferno och det luktade af as, af blod och upplösta inälfvor, af skämda ägg och rutten tång, af sjöskadad majs och djurexkrementer.

Floden slammades upp och på dess yta flöt vidriga oljor, likt var ur pestbölder, som togo eld och brunno och en hel natt stod själfva floden i lågor. Vattenledningarna voro förgiftade och förde tyfus och febrar in i hemmen, stora moskiter åto de fördömda, som, utmärglade likt benrangel, släpade sig längs husens skuggkanter ned till det dagliga slafveriet i city. En indisk insekt, giftig som taranteln, uppträdde och fick namnet kissingbug, emedan den under sömnen angrep och bet i läppen, en kyss som var dödens. Termometern visade ett hundratio grader Fahrenheit i skuggan och intet moln skymde för en minut solen. Om dagen liknade luften ett rödt stoftlager, i hvilket en glödande kula hängde; genom sulorna brände marken och skodonen sjönko ned och fastnade i asfaltsbeläggningen. Om natten sökte de olyckliga en timmes sömn på taken, på gatutrapporna, på trottoarerna eller vredo sina svettströmmande nakna kroppar på rummens golfmattor af strå. Skallerormar vågade sig från prärien ända in i parkerna och kadavren af stupade hästar fingo ligga kvar på gatorna dygnvis, till dess de uppsvällda bukarna vimlade af hvita och rödgula maskar och gasutströmningen kom förbipasserande att vrida sig under uppkastningar. Massor af fabriker stängdes, familjer svulto, förbannande lifvet, självmorden ökades dagligen, och rånare och röfvare af alla slag öfverföllo och plundrade öppet midt på dagen i själfva affärsdistrikten. Åldringar och späda barn dogo som flugor, män och kvinnor i kraftåren blefvo vansinniga. Hettan kunde afbrytas för en dag af ett fruktansvärdt oväder, då åska och hagel rasade och skyfall svepte kring de höga husen, under det hvita blixtar jagade hväsande ända tätt vid marken. Då blossade eldsvådor upp i alla kanter af den förfärliga staden och marken skalf och Michigan, piskad af alla vindars furier, slog sönder de stora stenkajerna i små smulor som hade de varit af glas. Men nästa dag anlände en ny värmebölja, ännu fruktansvärdare än den förra, och på nytt försmäktade allt i helvetsugnen.

Under tiden forsatte Joe Reuter triumferande sin hvetecorner. Hungersnöden i Indien, liksom missväxten i Ryssland, hjälpte honom, och man talade om att hans vinst skulle kanske gå upp till tjugufem millioner dollars. Själf låg han vid ett normandiskt hafsbad, men hans armé af mäklare förde kampanjen segerrikt framåt. Athletic Club, som särskildt omhuldades af Reuter, erbjöd på taket af sin tjuguvåningsbyggnad en idealplats under värmen för börsens män. En snöhvit marmorhall öppnade ut till den väldiga insjöns blå yta; stora isblock afkylde temperaturen och jättelika fläktar i propellerform, drifna af elektricitet, förde en ständig frisk bris under portikhvalfven. En kolossal bassäng af porfyr och nickel innehöll, genom ett dyrbart och inveckladt system, rinnande, kristallklart vatten, och rundt om stodo låga bambubord och Chesterfieldssoffor, där millionärerna sögo iskalla cocktails ur slipade glas, under det massörerna gnedo deras muskler. Ett otal telefoner och telegrafbord förde dem i kontakt med alla viktiga punkter i staterna, och en svärm af ilbud väntade med sina motorcyklar i nedersta hallgården på att utföra minsta nyck. Här uppe kunde de tro sig vara på en medelhafsterrass, och icke en mygga, icke minsta orena doft steg till deras penninghöjd. Om aftonen förde dem susande lyxautos ut till en trädgårdsvilla af marmor, och i nyuppfunna, särskildt konstruerade hängsängar, de så kallade airbeds, sofvo de – liksom en gång de rika i det gamla Kartago – behagligt omviftade af de tyst snurrande elektriska fläktarna. Och under det de sofvo, förökades af sig självt deras rikedom.

Men uppe på golfvet flämtade, svettupplösta, dammfyllda, den olyckliga skaran af underordnade mäklare, agenter, småspekulanter och kontorister. Med blodsprängda ögon, utan rock och väst och med näsdukar kring halsen, skreko de sig hesa på siffertal som närmade sig explosionspunkten. Nu visste man att Bartlett, Frazier & Co var motståndaren, att slaktaren Cudahy också bekämpade Reuter, ja bankiren Carruthers tillsammans med gamla Marshall sades äfven tillhöra björnarna. Men det var icke nog. Ty om sonen bakom sin rygg hade fadern – ja då kunde han icke knäckas. Hur mycket gamla Abe ägde visste ingen, men då han kunde köpa sin dotter en Indiens lord och vicekonung, så kunde han säkert också hjälpa sonen.

Det hviskades visserligen om att själfva Armour, köttkungen, skulle ha i hemlighet beslutat blifva björn, blott för att tukta en ung spoling, som trodde sig kunna regera öfver världens bröd. Och ifrån Wiesbaden, där köttmatadoren – förbjuden att någonsin ens tänka på en kötträtt – skötte sin magkräfta, skulle han

dirigera slaget mot Reuter. Men det antogs för otroligt och hänfördes till rötmånadsfantasierna.

Emellertid nedlades på samtliga transatlantiska ångbåtslinjer en utveckling som aldrig förr. Fraktprisen voro fabelaktiga och spekulativa hufvuden drömde redan om att i en trust konsolidera alla bolagen. Chicago var för ögonblicket hjärtat och betydde mer än hamnstäderna oceanerna rundt. Transportvaran sågs aldrig, men rapporterna utvisade de tusentals vagnslaster som dagligen utskeppades, voro på väg eller stodo hopade i järnvägslinjernas elevatorer.

City erbjöd middagstiden en anblick af obeskriflig art. Det var kontoristernas lunchtimme.

Med genomblötta skjortor och västar, likbleka och utpinade, raglade de in i Kohlsaats ångkök, där imman insvepte dem som i ett turkiskt bad. En del hade påhittat att dricka kokhett kaffe, kopp efter kopp, och på så sätt mycket riktigt få motsättning i den yttre och inre temperaturen. Men de flesta drucko som törstiga kameler lemon squash, isvatten, alla slags läskedrycker och mjölkblandningar litervis. Med fånig blick, håret i stripor och kragarna upplösta i en stärkelsemassa, hällde de i sig de iskalla dryckerna under det en otålig, törstande kö bakom dem puffade och trängdes för att nå fram till diskarna. Oerhördt stora vattenmeloner, klufna i fyra delar, langades från den ena svettskinande negern till den andra och slängdes fram till kunden. De gurkgröna skalen, det underst hvita, sedan läckert laxfärgade, porösa, vattensaftdrypande köttet, beströdt med ispärlor, saltades och pepprades hastigt, och därpå slukades, sögs, smackades innanmätet ned så att de stora, svarta kärnorna trillade som hagelkorn smattrande mot tallriken. Därpå en paj – äppel, kokosnöt, mince, aprikos – och ett par glas isvatten. Och till sist en svart cigarr, färsk så den dröp mellan fingergreppet.

I rader stodo därpå männen slöande längs husväggarna, hvar helst en skuggfläck erbjöd sig. Gatans intensiva solband, där trafiken myllrade på körbanan, fingo deras kontorsögon, som alltid arbetade vid konstbelysning, att svida, och de kände svindel under hattbrätten. Till sist infann sig mellangärdskramp och magplågor, och stönande måste de skynda in i hotellen och skyskraporna. Senare fick några glas torr visky med pepsin, kinin, absinth eller blåbärsextrakt hjälpa dem komma öfver eftermiddagen. Och aftnarna, när staden ytterligare stank af surt öl, tillbringade de på en farstutrappa med en majspipa eller en tuggbuss och en stor vattenkanna, fylld med lageröl.

Men inne på kontoren snurrade på hvar pulpet en liten elektrisk fläkt, så att små blåhvita sprakgnistor hoppade kring kontaktaxeln. I taket svängde som stora kanotårsblad likaledes fläktar, och mosaikgolfven fuktades med ättiksvatten. Men äfven om luften där inne afkyldes, så trängde likväl abattoirdunsterna in från yttersta sydsidans blodträsk, västsidans fabriksaffall, fattighålornas smuts och präriens sophögar. Från norr kom flodens kloaklukt och från öster slammdofter som från ett delta, ty det mesta af Michiganstranden var opåladt. Och såg man på dessa skrifvande, räknande, läsande och antecknande gestalter, blefvo de efter en stunds betraktande till skelett. Den osunda ansiktsfärgen, de slappa dragen, de slöa ögonen eller hektiskt brinnande blickarna, händerna med ett myller af blåa ådror i fuktig, hvit hud, kotaxlarna och handklaversbrösten förutsade det hastiga slutet. – Och sedan skulle de vara lika hurtigt undanskaffade, ersatta och glömda som grändernas öfverkörda hundar och ihjälslagna kattor, hvilka den rika kompoststadens feta råttor och milliontals asflugor firade dödsorgier vid.

En väldig, dammhvit automobil, med lyktor, strålkastare och reservringar omsorgsfullt segelduksinsvepta, reskorgarna och sidhölstren vaxdukstäckta, samt sufletternas kappstycken nedrullade och fastspända, stannade utanför Kennyonlinjens hufvudportal. Den långsträckta hufven, som pekade mot norr, bar ofvanför fabriksmärkets plåt två korsfällda flaggor inhamrade i mässingsbandet – linjens berömda nautiska vapen.

Klockan var två. Samtliga clerker, chefer och äfven de två agenterna hade återkommit från luncheon. Herr Ranch utvecklade i ett något dimmigt anförande, att då alla andra större linjer enligt tyst öfverenskommelse

döpte sina båtar med namn, som genast särskilde dem från konkurrenternas, så borde en jättelinje sådan som Kennyon undvika ljudlikheter, framför allt i ändelserna. – Tag till exempel, sade han till herr Roth, som tankspridd lyssnade, tag Cunard, de sluta på ia allesammans, White Star på ic och American Line ha städer, City of New York, City of Paris. När nu Guion Line upphört att existera, så tycker jag Kennyon kunde låta samtliga namn ända på on – eller hur, herr Roth?

– Det är en idé, sade fraktagenten.

Herr S. Tenney Ranch föreföll underligt upphetsad, ja, rent ut sagdt, en smula berusad. Han tuggade på några pepparmyntspastiljer, men en ljum viskyandedräkt blandades likväl med konfektaromen. Hans nästipp var röd och ögonen skeno som karbunklar. – Allt efter som julis datolappar hasplades af på väggkalenderns padd, hvilken i etsning af Wylie, Royal Academy, bar linjens nya skepp, tog sig herr Ranch allt flera extra apéritiffer redan till frukosten. Och öfriga linjers agenter hade börjat draga sig för att dinera med honom i deras gemensamma klubb.

– Det var en stor bil, sade herr Ranch och såg ut genom fönstret, förmodligen rikt folk från södern som vilja beställa biljetter redan i Chicago. – Swanson! haf plankartorna i ordning.

Herr Roth såg ut genom dörren. Som han stod, hade han bättre öfverblick och plötsligt ryckte han till. Han nickade leende åt passagerarchefen och gick långsamt ned till sin afdelning. Öppnande grinden sade han i halfhög ton:

– Bendel, stanna fläktarna, de göra för mycket buller.

Helge vred af kontakterna och det stora rummets sorl minskades. Ett döende sus som af flyttfågelsvingar svann hän med de sista skrufslagen.

Däruppe hade dörren slagits upp på vid gafvel af en betjänt i halfcivil resedräkt – han kunde också tagas för en privatdetektiv. Genom den höga ingången kommo fyra herrar. Tre af dessa voro i vanlig ljus sommardress och fängslade icke uppmärksamheten på annat sätt än att de förefòllo som uppvaktande kammarherrar åt den fjärde. En af dem rusade in och aflöste betjänten i att hålla upp dörrhalfvan, de andra bildade ute på gatan lefvande spaljé. Den som sålunda gjorde sin entré var däremot tillräckligt uppseendeväckande.

Det var en man i trettiofemårsåldern – måhända mera – men så ovanligt lång, hög och smärt att enbart figuren förvånade. Trots magerheten fanns skulderbredd och det var något sporttränadt öfver gestalten, skvallrande om tennisplaner och golfgrunder. Hans klädsel var äfven iögonfallande. Han var en raffineradt uttänkt studie i svart och hvitt. Benkläderna voro af tunt, krämhvitt ylle, med oerhörda linninguppvikningar öfver lackskorna, där en tunn svart silkesstrumpa skymtade. De voro så starkt pressade att icke ett veckspår syntes efter resan och liksom öfriga delar af kostymen sutto de gjutkorrekt. Den svarta, dubbelradiga kavajen hade något yachtmässigt i snitt, kragslagens fall och knapparnas placering. Ur en bröstficka hängde en lång, snöhvit snibb af näsduken, med bred, mörkblå bård. Men märkligast var skjortan, som var helt djupsvart ända ned till det mycket breda, dubbelomvirade svarta höftskärpet af vattradt siden. Den höga, dubbelvikta stärkkragen var likaledes svart och glänste som jet, men hade en nästan omärklig, krithvit kantrand. Halsduken, af hvitt siden, gick i elegant fågelstjärt ned under skärpet, och i den rika knuten var stucken en guldnål med en pärla, stor som ett svalägg. Den mjuka hatten var af fin filt, krämhvit som byxorna, men bandet var af samma siden som halsduken. Om vänstra handleden hängde en guldkedja och i högra ögat satt som fastväxt en stor monokel med guldcirkel och böjlig bygel, men utan band. Manschetterna, hårdt stärkta, voro glänsande svarta som kragen och dubbelvikta som den. Länkknapparna voro pärlor i stark guldkätting.

Ansiktet som tillhörde denna anläggning gaf på intet vis efter i samhörande kontrastverkan. Håret var ramsvart, naturligtvis ytterst välklippt och schatteradt, skuret som efter linjal vid öronen. Den kolsvarta mustaschen, nästan fyrkantigt kuperad, lämnade en hvit hudrand öfver öfverläppen. Ögonen, svarta och obehagligt matta, hade stora, framfallande och kupiga lock som prins Edward af Wales, och monokelns stora, glänsande glasskifva gaf dem båda något ytterligare stirrande uttryck. Men huden i detta magra ansikte, hvars rakade haka var för svag, var af en sällsam blekhet, fin som en kvinnas, och solbrännan öfver kinderna var så lätt att teinten tycktes brylérad genom glas. – Det var ett arrogant och charmerande ansikte, men opålitligt och oroväckande.

Det fanns icke en kontorist i hela kontoret, från the headclerk till minsta bellboy, som ej med en stöt i hjärtat på en gång tänkte samma namn:

– H. Maitland Wolsey!

Och trots hettan utifrån medförde hans inträde som en köldvåg, hvilken lamande för några sekunder frös allas händer.

En af hofherrarna, i gul, khakiliknande kavajkostym, lutade sig fram öfver disken och sade anmälande:

– Det är mr Wolsey ...

Herr Wolsey lade en ytterst smal, svart jakarandakäpp med stor guldkrycka på disken. Därpå sade han med stark Londonaccent:

– Mr S. Tenney Ranch, förmodar jag? Jag är mycket glad att se er, herr S. Tenney Ranch. Verkligen mycket, mycket glad ...

Det till öfverdrift accentuerade engelska uttalet kommo vokalerna och de afhuggna r’en att rulla ekande genom hela lokalen. Det var en klangfull och vacker stämma, men med något kallt, stolt och högdraget i betoningen. Herr Ranch skyndade ut genom cabingrinden och bockade:

– Vi ha länge väntat –

– Ay, sade herr Wolsey. Det var hans sätt att uttala såväl adverbet som interjektionen ja.

– Och det är linjens – den ärofulla linjens – Chicagokontor en stor och uppriktig glädje att ändtligen få hälsa dess främsta representant i staterna – Guds eget land, sir! – välkommen!

– Ay, sade mr Wolsey.

– Vi ha, fortsatte herr Ranch, och fäste en oskuldsfull blick på Wolsey, vi ha under ett sällsynt svårt år kämpat mången en kamp, mången en hård –

– Ay, ay, ay! kom det nu från herr Wolseys mun, så kraftigt och afbrytande att herr Ranch förskräckt höll inne. Han såg osäkert på londonmannen och en krypande känsla steg rundt halsen upp i nackskinnet. Ju längre han såg, dess ohyggligare förekom honom Wolseys min, och han började darra som ett får inför en pytonorm.

– Ay, hvar är mr Roth?

Roth rörde sig ej ur stolen. Han hade tändt en cigarr och gräfde bekymmerslöst i en brefbunt.

– Mr Roth, skrek Ranch, mr Roth – här är herr Wolsey!

– Såå, sade fraktagenten och reste sig långsamt.

– Ay, mr Roth, hälsade promotorn med ett leende som på en gång lyste upp hans eleganta mask och var af stor verkan.

– Ay, jag är lycklig – och både personligt och på linjens vägnar – att träffa er!

Ranch blef askgrå och därpå grön i ansiktet. Äfven Roth skiftade färg.

– Ay, sade Wolsey och gick in genom en afdelningsgrind, så att han kom att stå midt emellan de två branschkontoren – jag har icke nu tid att hälsa närmare på personalen. Jag skulle annars gärna ha velat tacka en hvar särskildt för troget och tillfredsställande arbete i linjens tjänst. Tyvärr måste jag genast resa vidare. Och tyvärr måste jag också i största korthet meddela, att omgripande förändringar ha bestämts af hufvudkvarteret i London – bestämmelser, för hvilka jag endast är en utomstående tolk! Linjen skall nyorganiseras. Vår herr Curtiss (och här fäste han en blixtrande monokelblick på herr Ranch, som grep tag i en skrifmaskin till stöd) har ledsamt nog i sina rapporter konstaterat ett nedgående i stället för ett uppsving i Chicagokontorets – ja, hvad skall jag säga? – böcker, räkenskaper. Dock endast i passagerarafdelningen. Hvad frakten beträffar står dess resultat öfver loford. Men sådana har ju också tiderna varit. Ingen skall därför tro att linjen lägger mr Ranch något som helst till last. Tvärtom. Våra styresmän i London ha beslutat att begagna hans eminenta duktighet som ledare och ekonomist på andra, svårare och högre fält – hvar är ännu icke afgjordt. Att en tid framåt, till dess måhända nya arrangemang hunnit ordnas, förestå såväl frakt- som passagerarafdelningarna i Chicago, är herr Roth utsedd. Herr Ranch skulle enligt Londonstyrelsen omedelbart inge sin demission och afvakta hederfull förflyttning. Det smärtar mig att tillägga att omändringarna utan tvifvel också medför hela personalens gradvisa afmönstring – allt skall organiseras med nya krafter. Men det blir något senare och jag vet ej detaljerna. Kvar här stannar mr W. K. Fay för att tillhandagå mr Roth. Ay.

Hela denna långa harang hade herr Wolsey tonlöst och onyanseradt läst upp som ett tal vid en subskriberad bankett. Nu såg han sig om och en herre i grå habit och med typiskt engelskt portvinsansikte och små tätklippta polisonger steg fram.

– Mr Fay, presenterade han, mr Ranch – mr Roth.

Båda agenterna hade svårt att undertrycka sina känslor, men denne Wolseys närvaro trollband. Han gick först ned i fraktafdelningen och satt fem minuter hos herr Roth, sakta samtalande. Därpå låste han sig inne med herr Ranch i dennes privatrum för tio minuter. Under tiden samtalade herr Fay med herr Swanson, och de två öfriga herrarna promenerade omkring och beságo målningar och skeppsmodeller. – På slaget half tre körde gästerna efter sekundsnabba handskakningar sin väg. Den så länge afvaktade omhvälfningens rent handgripliga ceremoni hade tagit en tid af precis en half timme. De bekräftande officiella dokumenten voro säkert redan på väg.

Efter herr Wolseys försvinnande föll ett tryck öfver kontoret, som ingen brydde sig om att dölja eller söka upplifva. De voro alla afskedade eller hade känslan af att det så skulle ske. Till och med Roth satt tankfull med trött min och rynkad panna. Herr Ranch hade gratulerat honom, men med en blick bakom guldpincenéen, som tydligt sade att gömdt var icke glömdt ifall åren voro honom gunstiga. Därefter hade Ranch stängt sin pulpet och tagit tåget ut till Evanston.

Helge satt, också han, helt slö vid konossementbordet. I stora högar lågo staplade öfver den breda skifvan kopiorna af fraktbref på varor till ett värde af millioner. Där fanns allt som åtgick till människans nödtorft, njutning och lyx. Mat, kläder, maskiner, och elddrycker att värmas, glädjas eller döfvas af. I råvara, i brukstillstånd, i balar, säckar, lådor. Järn- och stålverktyg att bereda jorden för fröet, apparater att behandla

och förvandla plantan med. Ännu andra mekaniska uppfinningar att vidare utveckla och bearbeta de olika materialen. Allt fanns där på de tunna bladen med nummer och namn och märken och adresser och vikt och värden och antal. Men icke en enda liten smula tröst eller hopp eller ens tack för god behandling.

Han sneglade på sin chef.

Roth satt som förut. Hans cigarr hade slocknat och en liten askpelare hade fallit ned på hans knä. Den semitiska profilen var sluten och allvarlig, nästan sträng. Bendel vågade icke fråga honom om något.

Det var som dröjde H. Maitland Wolseys skugga midt i kontoret. Hvar och en af medlemmarna hade kvar på näthinnan den fantastiska bilden i svart och hvitt som en kinesisk arabesk och hade de sett upp i taket hade mannen säkert framträdt på den gipsade ytan i naturlig storlek. – Det föreföll Bendel att hans blixtbesök var overkligt.

Afskedade! Var det möjligt att dessa trettio minuter inneburo alla dessas, rundt omkring honom, möjliga ruin? Och de som berodde på dem? I allt kanske ett par hundra individer.

– Men det är ju omöjligt! utbrast Helge helt högt.

Roth vände snabbt hufvudet.

– Hvad är det, Bendel? sade han.

Helge steg upp.

– Är det meningen att jag skall betrakta mig som underrättad eller varnad om ett afsked, herr Roth?

Agenten putade ut med munnen.

– Nåå, ännu är ju intet bestämdt i detaljer. Men det är ju klart att jag behåller Bendel så länge mitt ord gäller något.

Helge kände sig dristigare.

– Men om herr Wolsey hade någon, han ville placera, eller låt oss säga, någon annan – ty jag vet ju systemet vid en omskiftning?

– Jag har ju också ett ord, sade herr Roth kort.

Så småningom började personalen åter sitt arbete. Men skrifmaskinernas buller ljöd underligt liflöst, i knackningar, ringningar och signaler var det något dödt och själfva pennornas raspande förekom innehållslöst. Endast när ett blad vändes i någon af de stora folianterna i bokföringsafdelningen, och knäckte till i vändningen med en liten skarp klick, tycktes ljudet obekymradt och som förut. Men det var nu också ett ovanligt hårdt och kallt smälljud – nästan som en revolverknall.

Hvar och en skyndade sig att göra färdig dagens nödvändiga arbete, som icke kunde fuskas undan till morgondagen, på grund af annans kontroll. Men därpå aflägsnade sig utan vidare den ena efter den andra, långt före stängningstid. De gifta männen voro bleka och allvarliga, de ogifta följdes åt i grupper till närmaste bar för att diskutera möjligheter och utsikter. Stenograföserna pladdrade, tämligen obesvärade, om dagens händelse, och de ännu unga och vackra af dem till och med skrattade åt alltsammans.

Klockan fem gick Helge.

Öfver stadens nordvästra partier sam en röd rök och i denna skydunst sänktes solen som ett eldshjul.

Slaktlukten tycktes stiga upp ur marken, lossna från väggarna, det var som om stadens skämda andedräkt pustades ut mot solnedgången. Fotgängarnas trötta, stadssommarslappa ansikten, genomsvettade kläder, dinglande gång, allt, hela gestalterna, förekommo som urvridna, utpressade, som dragna genom en tvättmaskin. Och man kunde tro, att det var dessa stackars halfdöda varelsers utdunstningar, som förpestade aftonluften.

– Hvart skall jag gå? Hvart skall jag gå? Gudar och djäflar: hvart skall jag gå?

Bendel stod i ett gathörn och höll sig i en lyktkolonn. Han stirrade slött på en sammangyttring af våldsamt ringande spårvagnar och läste mekaniskt en omkullstörtad omnibus' takdevis: Parmelees Express Co.

– Griff och Hannover äro resta, Martell har semester, och är bortrest, uppe hos Kugel finns ingen och för resten är jag i skuld hos honom ...

Han såg vännerna hemma i Sverige, och det blef till en lång, sval hafsvik, där de badade. Sköna, kalla svallvågor. Barrlukt. Svensk mat. Han kunde höra massören skratta och tjoa som en triton så det rungade i skogsbackarna. Också Griffs fina drag fingo skimmer af frid och lycka – han hade sin mor borta på den hvita villans veranda. Nu blåste en båt. Vågorna svallade mot vassen.

– Give room there – look out! – must kill the horse.

Spårvagnarnas klockor ringde skrällande och förarnas eder och förbannelser flödade som smattrande hagelskurar. Den ena omnibushästen, en stor elefantgrå kentuckyhingst, hade fått ett långt gaffelstycke från en af spårvagnarnas säkerhetsnät inborradt i ena ljumsken och blödde starkt. På skälfvande ben, fnysande af smärta, stod den nu, ännu fastlänkad till vagnen, midt i spåren. Poliskonstapeln tog upp ur sin bakficka den stora Coltrevolvern. Hopen tog ett steg tillbaka. Han satte mynningen på en bestämd fläck i hästens panna, ungefär midt emellan ögonen. Människoringen drog sig genast tätare samman och både ögon och idiotiskt gapande munnar tycktes stelt stirra på denna fläck, där revolverpipan hvilade. Polismannen tryckte af. En skarp detonation. Djuret knäade, föll därpå om och sträckte, styfnande, ut de fyra benen, hvars hofvar slogo mot spåren. Konstapeln stoppade ned sin revolver och lyfte på hjälmen, från hvars svettband bruna droppar tillrade. Åskådarna sågo stumt på hvarandra med ett slags blekt leende som sade de: – så enkelt är det, tänk!

En röst sade högt:

– Jag tror jag går hem och gör det samma.

Endast några få skrattade.

Remtyget löstes från hästen och några karlar höggo i man och svans och släpade kadavret öfver till vänstra rännstenen. Massan upplöstes och spårvagnarna vecklades ur blockadhärfvan.

– Lillys bref måste jag bränna, kom det för Helge. – Och porträtten. Allt sammans.

Han hade icke sett systrarna sedan den natten, då han lämnat dem på taket. Reuter hade icke ens med en blick eller nick påmint om samvaron. Det var som hade den alls icke ägt rum och som existerade ej Bendel.

En morgon fann han ett tjockt och parfymdränkt bref med Fanchettis välkända, stora, nästan rätt uppstående piktur på kuvertet. Han vägde det i handen och hjärtat hamrade hurtigare takt. Men så tog han raskt ett af de större firmakonvoluten, kuverterade hennes oöppnade bref och skref den vanliga New York-adressen – ett postboxnummer samt lät Burke genast expediera brefvet. Efter denna returnering kom en gång ett vykort från Ostende, föreställande myllret på plagen utanför badhotellen. – Vänlig hälsning och »good luck» önskas af Lilly Fanchetti! stod det snedt öfver bilden. I några dagar lät han kortet stå på konossementbordet.

Det var ju en sorts sommarbild.

Helge släppte lyktstolpen, hvars järnryggrad han omklamrat i en half timme. Så eländig, hopplös, ensam och företagslös hade han icke känt sig förr. Förr hade alltid blåa flikar, gyllne ränder och aningar om rosaperspektiv skymtat i de svartblå åskmolnen. I denna atmosfär af dödstryckande hetta och ruttenhet, under pressningen och tyngden af kontorskatastrofen, med saknadskänslan af de få gemensammas bortovaro och de tillintetgjorda illusionerna i olika afseenden trodde han sig se slutet. – Och i så fall: worauf wartest du? Så enkelt. Som nyss med hästen.

Då ljöd en gonggong. Det var icke polispiketens, ty klangen var finare – eller gällare. Han såg ned mot söder och urskilde hur på båda trottoarer svarta människokilar långt bort störtade fram. På körbanans sidor stormade ett band af cyklister. Och midt på asfalten kom i rasande fart en välkänd vehikel – Daily News' lilla char-à-banc med det svarta dubbelparet hästar. Tre, fyra reporters klängde sig fast inne i det krängande skrofvet, och på bocken, bredvid kusken, hängde Frank Holme, med ena handen hållande sin mössa tryckt öfver de luftdragsflygande mörka lockarna, den andra fattade i ett krampaktigt grepp den stora skissboken.

Helge hann endast tänka:

– Han ser ut som en kalkvägg i ansiktet.

Så voro de förbi. Hofvarnas smatter aftog.

Men i kölspåret af den påpassliga reporterexpressen följde nu sydsidans första station af brandkåren. Tre tunga, mässing-, koppar- och nickelglänsande ångsprutor bullrade ringande och tutande förbi. Cinnoberröda brandstegar, små kabrioletter och giggar, två långa flakvagnar, fullsatta med manskap i oljerockar och brandhjälmar, samt polis- och ambulansvagonger ströko som streck längs gatan. Och från norr, öster och sydväst hördes samma signaler, hjulbuller och redskapsrassel. – Det var brand.

Samtidigt klapprade sulor rundt omkring som klöfvarna från en af yardens horder. Flämtande i den tunga aftonluften störtade Clark streets mängder i riktning af vagnarna. De sprungo som ett koppel flämtande hundar, med ögon och tungor ute ur kaviteterna, utan hattar, med uppfläkta skjortor och fladdrande halsdukar. Det hässjade ur tuberkellungorna och mellan de ekosmällande fotspringen hördes oartikulerade rop, framtvingade som pistongslag:

– Det brinner – det brinner, – fire, fire! Eldsvåda!

I denna upphetsning, som den kväljande och sakta stekande ugnstemperaturen liksom underströk, kände Helge ett onaturligt begär att åskåda eldsolyckans gratisspektakel. Det var pöbelns begär efter skådespel, men också massdjurets tysta önskan om något förlösande, förstörande. Om en brand på nytt kunde lägga hela staden i aska, skulle han, liksom flertalet, endast obetydligt beröras däraf – ja, rent af profitera.

Häpnande inför sina egna reflektioner såg han upp. Öfver hustaken vällde tjocka moln af rök och skyskrapornas öfversta våningsfönster på östra sidan af gatan voro blodfärgade. Himlahvalfvet kunde tros muradt af tegel.

Nu märkte han att folk kom ut ur butiker och gatdörrar och stirrade upp mot skyn. Barhufvade män och kvinnor gingo ut på trottoarerna och pekade. Midt på körbanan stodo människor, och hästarna höllos inne under det kuskarna med piskskaften visade hvarandra himlens flammande reflexer.

– Det är på västsidan, det brinner – det är vid västra floden – det måste vara en elevator ...

Och snart visste någon platsen:

– Det är Reuters elevatorer!

Från mun till mun upprepades namnet:

– Reuter – det är Reuters.

Alltjämt hördes i gatmynningarna brandvagnarnas skrammel, hästars flåsande, ilande fötter och trumpetstötar.

Plötsligt började Bendel springa som de andra. Han kastades in i en flock som svängde vid Madison street och därpå rusade västerut.

Långt innan de hunno västra tunnelbron sågo de lågor i den kompakta röken, hvilken i en oerhörd spiralpelare tycktes växa milshög och därpå utbreda sig i kägelform. Helge föreställde sig att ett utbrott af ett eldsprutande berg skulle te sig som denna brand.

Bron var spärrad af polis.

Helge följde ett par män som nu sprungo in öfver en kolgård, hvarifrån de kommo ut på västra flodarmens strandgata, en svart, stybbmark med uppruttnad träkubb och fallfärdiga plank. Den var packad med människor, och på träbarackernas tak, på staket och pålar, i flodens pråmar och på själfva kättingarna, stodo, sutto, lågo, klämde och hakade sig fast som flugor, tusentals nyfikna. Alla dessa gestalter lyste som i självantändning. Jättebålet på andra stranden illuminerade hela den sig här sänkande östra stadshalfvan, som hade den öfverstrukits med rödfärg.

Det var verkligen Reuters spannmål, som i bländande fyrverkeri, under form af glödande stjärnor slungades upp mot himlen, för att därefter i ett praktfullt gnistregn falla som svarta sotkorn i den speglande floden. Det var däremot icke hans byggnader, utan en hel komplex af elevatorer, höga som bergsfästningar, fula som fängelser, tillhörande North Westerns stora järnvägslinje. – Med ett sarkastiskt leende lyssnade Bendel till de närmastes anmärkningar. De trodde att spekulanten här förlorade förmögenheter, och att branden kunde betraktas som ett slags straff för hans förmätna försök, att göra sig till envåldshärskare öfver folkets bröd. Men det var icke så: icke en cent förlorade Reuter, allt, spannmål, vagnar, murar och maskiner var försäkradt och, om något, gjorde han en vinst, då det ej fanns fordon nog att transportera bort i kontraktstid all hans hopade hveterikedom.

Från strandgatan såg man eldsvådan blott som ett stort panorama. Den brinnande spannmålen bildade underbara rökformationer, hvilka en svag sydlig vind sopade norrut. Men inga detaljer kunde ses – icke ens flodsprutorna, hvars arbetande dunkslag likväl hördes ur vattnet. Brandkåren sökte tydligen endast begränsa, icke släcka vulkanen, ty ångmolnen, som i hvita skyar förut fräst upp under sotröken, hade försvunnit. Vattnet förvandlades af hettan till en dunst långt innan det kunde nå murarna, och därför brann, synbart utan motstånd, det väldiga hveteoffret.

Mängden iakttog under tystnad utvecklingen. Individerna smälte alltmer samman, blefvo stilla, gestikulerade icke, stelnade, som stöpta till en slaggmassa från bålet. En enstaka hand kunde höjas, och då sågs den som en flagga inför en slagfront, röd, liksom brinnande. Vid en murs fall eller ett taktorns störtande gick ett långdraget mummel genom folkhopen. Därpå åter djup tystnad.

Hvarken hetta eller ljud nådde till denna plats. Då Helge stirrat en lång stund på branden förekom det honom som flöt vatten och luft ihop. Floden var en blank låga och de stora, brinnande husen en rämna som en port, men icke till himlen utan inferno.

– Hallå, Bendel! sade en grötig röst.

Helge vände sig. Bredvid honom stod Hastings, en af second-cabinkontoristerna. Skenet färgade hans annars bleka, magra ansikte. Han var ogift och klädde sig med en viss pretention. Men detta anspråk på modedress var denna afton sorgligt upphäfdt. Hans skjorta var så skrynklig och fläckig som om den trampats och stampats på, och stärkkragen hade smält som en stearinbit. Äfven kläderna sågo ut som gamla – han hade golfdamm och gatsmuts på dem. På knän och armbågar sutto torra spillningsrester och halmstrån.

– Hallå, Hastings! svarade Bendel.

– Jag är förbannadt drucken, sade Hastings med ett hickande. – Jag har druckit som djäfvulen, kära Bendel.

– Det är ju bra, sade Helge.

– Ja visst är det bra, skrek kontoristen. – Och nu ha vi den här eldsvådan – den, den, den är – också bra.

– Javisst.

– Men hvarför ä' inte du också full – hä? All the boys in Kennyon Line are drunk to night! Yes, sir. Vi fira vårt afsked. Tror du att jag bryr mig om det? Att jag är rädd för det? Att jag inte kan få ett annat jobb – hva? No, sir. Jag skall visa denna förbannade H. Maitland Wolsey Esquire, att jag inom två år ska vara ledaren för den största linjen i världen, sir. Yes, sir. – Do you hear: the biggest line in the world. Jag är amerikan. Inte någon förbannad engelsman eller svensk – do you understand? Född i guds eget land – i guds eget land! Vår stolta örn och vår gud, sir.

Hastings fattade tag i en lyftkran, ty han var nära att falla framstupa. Han fick ett häftigt illamående och under kräkningarna föll hans hatt af och ned i vattnet. Hans oordnade hår, som reste sig åt alla sidor, liknade flammor i eldsbelysningen.

– Han har fått nog, mumlades det rundt om.

Men det lyckades honom att räta upp sig på nytt. Och då Bendel ville förmå honom att gå, utfor han i skällsord, blandande ihop linjens funktionärer, Roth, Bendel, Reuter och en del obekanta privatnamn, hvilka han alla förebrådde sin ställning. – I morgon skall jag skjuta mig, upprepade han. – Men först ska jag skjuta alla andra ...

Han råkade i dispyt med en arbetare, som också var rusig. De höllo hvarandra i rockslagen och skreko obegripliga meningar i öronen. – Bålet på andra stranden blef större och ljusare, och en värme som från en ugn började märkas.

Bendel gick.

Då han lyckats armbåga sig igenom skarorna och på några krokvägar kommit in i en af de västra gränderna, förvånades han öfver mörkret, som rådde där. Natten hade kommit, och i de stråkar, hvilka löpte parallellt med eldhärden, och sålunda hade döljande husmurar, trefvade han sig fram som en blind, med ögonen ännu bländade af flamskenet. Allt emellanåt öppnade sig utsikter som stora luckor, och då såg han det rasande eldhafvet. Bränder och gnistor började ryka mellan gaflarna.

En bred väg öppnade sig. Det var Milwaukee avenue, hvilken på snedden skär den stora stadsdelen. Här körde långsamt en rad af olika ambulansvagnar med röda och hvita kors, katolska namn och en massa hospitalsoch sjukhusbeteckningar. Scenen minde honom om soldaternas återkomst från spanska krigets pestsmittade Kubakuster.

Den breda avenyen flödade af vatten som under en öfversvämning. Minst ett tjog ångsprutor stodo här i rad,

och en del af dem hvisslade efter kol. Kolbunksvagnarna foro omkring i kvarteren med röda signallyktor på fimmelstången. Vid nedhuggandet af en del stolpar till telegraf och elektriskt ljus, hade ledningarna afbrutits och allt släckts. De gapande, nattsvarta rummen mellan starkt rödbelysta ytor verkade förvirrande på såväl hästar som kuskar. Brandmanskapet misstog sig flera gånger i en del manövrer och angrep i isoleringsarbetet hus utom eldradien.

– Spärradt! Gå tillbaka!

Helge kände en battongstöt mellan refbenen.

Han gick några tvärgator längre västerut. Där krökte floden och vid första norra bron fanns ingen bevakning. Till och med uppe i brotornet visade en liten brinnande oljelampa öfver skrufinrättningarna, att skjulet var tomt. – Här gick han öfver.

I och med det samma han satte foten på nordvästra kajbredden kände han en het pust från brandstället som slickade en osynlig låga hans kinder. Och samtidigt hörde han ett bullrande dån, hvilket oupphörligt tilltog. Det rasslade som stora järnvägståg i full fart öfver klippviadukter och stålkablade hängbroar.

Dånet och hettan blef intensivare.

Nu stannades han af en soldat. Men denne, som säkert var från det lilla Fort Sheridan, och icke kände så noga till stadens irrgångar, lät sig nöjas med försäkringen att Bendel bodde vid nästa gata.

Denna gata var emellertid en banvall, betäckt med delvis uppbrutna skenor, som i ett kaos af sammangyttring aftecknades mot ljuset likt refbenen på något prehistoriskt jättedjur. Från vallen såg han ut som öfver ett läger, där yxor och hjälmar, slangar, stegar, sprutor och okända redskap glänste. Soldaterna kraflade om hvarandra som stora skalbaggar, hvars ryggpansar fångade eldstrimlor och vattenstänk.

Höga rop och gälla hvisselpipor omväxlade. Ett starkt fräsande, öfvergående till sjudande, som utsläppningar ur en kolossal ångpanna, fyllde Bendel med nervös rädsla. Han väntade att få höra en explosion.

Taken hade störtat i de fyra hufvudtornen, på hvilkas krön man härifrån ännu kunde se i utskärning de alfabetets första bokstäfver, A, B, C, och D, som betecknat elevatorplatsen. Från tornet B steg en eldpelare lodrätt mot himlen, och rökmassorna ofvanför runno som smält koppar i nordlig riktning. En outhärdlig lukt af svedt och brändt, omöjlig att definiera, kom stötvis från denna krater. Och med den heta vinden fördes nu tydligt as- och blodlukten söderifrån.

– Det är helvetet, mumlade Bendel.

En svart figur sprang förbi honom, men snubblade på ett växelspår, föll och rullade rundt. I det starka skenet såg Helge att det var en reporter – han bar sin yrkesstjärna fäst i sportmössan. Som en katt var han åter på benen och försvunnen i det flämtande virrvarret af skuggor och ljusbrytningar.

Men det gaf Helge en idé. På västen, under jackan, bar han alltid den lilla silfverskölden, som meddelade hans Board of Tradenummer och tjänade till entrémärke. Han satte det i halmhattens svarta band och dök ned bland de irrande skepnaderna i brandgården.

Hettan var förfärlig. Det kändes som krympte huden samman till små kulor i ansiktet. Långt bort såg Helge hur manskapet vid slangarna oafbrutet öfversprutade kamraterna, som raserade plank och väggar, med vatten. Det stod tät ånga från oljekapporna.

Han gick några steg längre fram. Nu knottrade sig skinnet till fjäll, och han sprang bakom en hög vagn. Där

stod en patrullkärra och i den sutto ett par män med blocknotes i händerna. En portativ telefon slingrade sin tråd ut mot några stympade avenyträd. – Det var Daily News' reportervagn. Längre bort stod den röda redaktionsbilen.

– Hvar är Frank Holme? skrek Helge med händerna för munnen som ett talrör, ty bullret från den kokande helvetesspiseln steg och föll här som ett vattenfall.

Men ingen hörde hans röst.

Larmet tilltog. En mur rasade och ett vrål besvarade fallet. Det var från dem, som träffats af de kringflygande eldbränderna.

Då såg Bendel tecknaren komma springande mellan pikévagnar och frånspända hästar. Han var så gänglig och tunn, och pannan hade blifvit skallig vid tinningarna, han liknade ett benrangel. Ögonen voro onaturligt uppspärrade.

Bendel gick tätt inpå honom.

– Frank! ropade han.

Holme slängde en i vaxduk sammanrullad packe upp till reporterna. – Det är femton skisser, sade han, två fyraspaltare, tre dubbel- och tio enspalts ...

Utmattad stödde han sig mot de höga hjulen. Han skälfde i hela kroppen som af frossa. Nu såg han Helge.

– Är du här? sade han utan förvåning.

Bendel betraktade honom i det vildt flackande ljuset, hvilket ibland fick ett rödblått skimmer som bengalisk eld. Han blef bestört öfver vännens utseende.

– Du är sjuk, Frank, hem för satan!

– Vill du tro att jag fryser? sade artisten och hackade tänder. – Det är slut, old boy. Store gud, att frysa inne i själfva helvetet! – Ge mig en brandy – det finns i vagnen.

Helge klättrade upp och röt in i örat på en af journalisterna:

– Brandy – för Frank Holme!

Utan att svara ett ord tog mannen fram en resflaska ur en ficka under kuskbocken och räckte Helge.

Han skrufvade af den ihåliga proppen och fyllde den med konjak. Holme tog den och ville dricka. Men fluidet rann ut mellan hans skallrande tänder och han tappade den lilla bägaren.

– Finished!

– Tag bilen där – jag skall följa dig –

Men Holme stötte Bendel tillbaka och stapplade bort i riktning mot flammorna. Helge rusade efter.

– Hej, Frank, stopp, vänta! ropade han.

Ett gemensamt skri från tusen strupar höjdes, och denna gång öfverdöfvade det lågornas brus och stormdraget genom de brinnande tuberna. Från frontkedjan hade signalerna gifvits att murarna voro i begrepp att falla.

På en gång jagade allt i vild flykt tillbaka. Med hästar, vagnar, kärror och spruttrossar sprängde kåren norrut. Det såg ut som en oordnad, hållningslös, odisciplinerad handling, men var i självfva verket en efter alla regler ledd rörelse. På fem minuter låg planen framför det brinnande spannmålskomplexet öde. Det till undergång invigda elevatorhuset belystes nu klart af fyra reflektorer från en stor motorvagn, hvilken kört upp på banvallen.

Och i detta ljus såg Helge, som följt tidningsvagnen till ett maskinhus, hvilket låg på en grundmurad höjd, en syn, som frös i hvarje por svettdroppen till en sekundens ispärla.

Midt på planen, icke tjugu meter från den dömda byggnaden, stod Frank Holme.

Ett outsägbart ångestljud gurglade i Bendels strupe. Han ville också peka, men armen hängde liflös som träffad af förlamning. – Såg då ingen annan det gängliga skelettet där borta, hvilket trots hettan försökte taga ännu några närmande vackelsteg?

Jo, de sågo det, och på nytt steg ett fasans rop från alla munnar. Och icke nog därmed – från vänstra flanken galopperade ett spann nedför sluttningen.

Men det var för sent.

Helge såg den dödssjuke konstnären plötsligt falla framstupa. Han hade sträckt upp händerna och ställningen kom att för momentet likna en gestalt, som tar sats för ett hopp eller en inbillad flygning. Gesten blef en parodi på modellens pose, den kvällen uppe i klubben.

Ett underligt skrufvande ljud hördes. Bendel såg hur soldaterna vände de stegrande hästarna och galopperade tillbaka. I nästa ögonblick störtade hela den, så godt som genomglödgade, norra hufvudmuren.

Man såg in i ett hvitt haf – därpå böljade en kväljande rök ut öfver gårdarna. Allt blef rödt. Det såg ut som om från jord till himmel restes en sprakande, slukande Baalstod. Helge rusade ned mot mörkret bakom lokomotivstallarna, hvars alla rutor sprungit. Han såg här och där människor falla omkull.

Fattad af verklig rädsla – en ångest som grep i hans hjärna med klor – sprang han norrut. Inne på de ljusstrålande avenyerna hörde han tidningarnas extranummer vrålas ut af hesa viskyröster. Men han irrade utmattad och med huggande mjälte vidare, och genom slingrande vägar nådde han till sist North Clark street.

Det var som i Citykvarteren. Trottoarerna voro fulla af män och sjaskiga kvinnor, hvilka i klungor pekade mot natthimlen. Och då han slutligen vände sig om och såg mot söder, tyckte han sig skåda upplösningen.

Högt öfver de låga bostadshusen flammade hvetebålet. Men öfver röken och gnistorna seglade som ofantliga, brinnande läderlappar stora flagor af boss och väf. Eldsvampyrer, som kommo för att hämta de väntande offren.

Och där borta låg Frank, i detta nu förintad till hvitaste aska.

Gatans asfalt tycktes honom resa sig som en vägg. Helge mumlade under svindeln, i det han föll:

– Helvetet.

VIII.

Tjur eller björn?

Reuter eller – ?

Hvem?

Ingen kunde svara. November-decemberhvete noterades till öfver en och åttio – detta pekade hän på två-dollarshvete. Men ett dylikt pris var omöjligt. Dollarhvete redan var sällsynt, hur skulle det sluta? Krasch måste komma, men när, för hvem, hur stor, hur länge och hvad sedan?

Hvar augustimorgon, då golfvet öppnades, hälsades tjurarna af ett härskri från björnarna som kom siffrorna att stiga och falla som en taskspelares kulor. Allt vacklade som skepp i sjögång, marknaden var vild och nära paniken, fluktuationen fabelaktig och hvetet ömsade händer tio gånger i minuten. Tillförsel och utförsel sågo på bulletinerna lika förvirradt tillkrånglade ut som en tågtidtabell och äfven invigda tappade förståndet. På börsens svarta tafla spikades hvar dag ett halft dussin mäklarnamn som gjort sina sista kullerbyttor och nu för alltid försvunno ur vimlet. Till och med svensken, som landsmännen betraktat som en liten gud fader, Bob Lindberg, en dryg närkingsbonde, fick göra sin bittra sortie. Han lyckades i tid få skrifva sitt hus och bohag på hustrun, annars hade uppkomlingen gått som tiggare från den farliga valplatsen. Detsamma hände Anshelm Mayer, en verkligt stor mäklare, och i motsats till Lindberg en drifven affärsman som hade spekulationen nedärfd i blodet. Men han sadlade om och blef björn, och det kostade honom förmögenheten – så när som på palatset vid Lincoln Park. Flera äldre firmor drogo sig helt ur spelet – till och med med förlust – stängde kontoren och afvaktade.

Reuter var för länge sedan tillbaka. Men i detta stenansikte lästes intet. Det fyrkantiga leendet var hvar dag lika. Lika vid börsens öppnande och lika vid stängningen. Och hvar dag upprepades samma fenomen. Då klockan led mot ett kom hållning öfver det hela, partierna afslötos i cornerns favör, tjurarna buro hornen högt och björnarnas klor blödde. Hvar dag fick Liverpoolbörsen – med en tidsskillnad af sex och en half timme – det stående kabelgrammet: Board closes strong. Market bulls.

Och ändå! Ändå var det något som knakade. Fogningarna kunde icke bära trycket i evighet. Hvarför kom icke cornern? Hvem höll det sista stora greppet på hvetet – när voro dessa partier uppköpta, och hvem var det väl som kunde neka att sälja till två-dollarskurs? Och, hvad värre var, hvem var mäktig nog att börja sälja till underpris – och samtidigt inköpa till öfverpris?

När detta upptäcktes stannade börsens hjärta, marknaden höll andan och en hel dag stodo tjurar och björnar i tystnad mot hvarandra, båda sidorna lika förlamade. Nu var kraschen där, de kände den som ett åskmoln öfver hufvudet, det gällde blott hvem blixten skulle träffa. De på en gång orubbade noteringarna lågo som ett väntans tankestreck öfver den dagen.

Men nästa dag slungade Reuter kursen upp med två och en half cents.

Hans armé arbetade med en precision utan like. Endast på grund af de inre kontorens öfverlägsna organisation kunde allt sammanhållas, samverka och förut planeras. Nu var det ingen hemlighet längre hvilka som stodo jämnsides i första slaglinjen. Sedan Mayer kastat om och därefter dräpts, samt Carthy proklamerat sig som tjur visste man att under Baring – Liverpool-Jack – stodo Tom Morris, Lew Spurter, Ake Goldsmith och Fred Brown. Det var en stolt lista och då därtill fogades »bulldoggen», Stewart, som Barings närmaste man, kunde Reuters position anses hållbar. Men på andra sidan vägde de stora namnen Cudahy, Carruthers och Marshall. De hade pengarna, men voro icke spannmålsspekulanter. Nästan uteslutande mäklaremotståndare af betydning var firman Bartlett, Frazier & Co., som i sin delägare Jim Patten hade en oskattbar strateg, lika brutalt motståndskraftig som Reuter, men erfarnare och nästan dubbelt så gammal. Slutligen var det Gomez Bradford. Det var räfven. Han var spelaren som aldrig visade kort och hans intagande, sydländska honungsleende hade samma sötma då handen höll ett par tvåor, som när den bredde ut en imperial straight flush. Men hvems agent han var – det var frågan. Här var hemligheten,

ovissheten, framtiden, afgörandet, segern och katastrofen.

Och man sade:

Tjur eller björn?

Reuter eller – ?

Hvem?

Golfvets knallande kursåskor, de sårades jämmer och segrarnes triumfrop gåfvo intet svar. Prisen stego och världens millioner småvarelser fingo betala.

I Kennyonlinjens lokaler härskade en dof högtidlighet och en engelsk ordning, hvars make troligtvis icke förut funnits inom slaktarstadens kontor. Mr Fay var en punktlighetens apostel och hans lifsgärning en apoteos till samma dygd. Om man kunnat undersöka hans inre, exempelvis klyfva hans hjärta, så hade, bildlikt taladt, säkert vänsterhalfvan visat sig vara en rätlinjerad debetsida, hvars saldo på öret stämde med högerhalfvans kreditblad. Alla intriger hade slopats som ovärdiga den brittiska jätteaffärens skötsel och lugnt och klart ordnades problemen. Herr Ranch var försvunnen – det vill säga, efter sin abdikering sades han befinna sig på en rekreationstripp någonstans i östern, med permission på obestämd tid. Ur ett privatbref från Toppin till Roth, visste emellertid Bendel att hans hatade före detta chef då han infunnit sig i New York fått kallt och klart besked att han icke vidare behöfdes i bolagets tjänst. Ja, han hade till och med mellan fyra ögon från en af linjens allra högsta engelska representanter (han var så hög att hans namn icke fick nämnas) fått höra orden: strafflag och fängelse. Därmed var herr Tenneys saga all i det kompaniet.

Men ännu underbarare var det med H. Maitland Wolsey Esq. Han hade också helt plötsligt lämnat sin uppgift och, som det hette, förlagt sina stora promotiska intressen till en annan hemisfär. Det såg nästan parodiskt ut efter den roll han spelat. Men det förklarades i de artigaste och mest förtäckta ordalag möjligen bero på, att då han säkert väntat afgörandet af ett länge planeradt äktenskap med en milljardärs dotter, han helt oförmodadt fått veta att den unga damen ämnade välja inom nationen. Denna tämligen sällsynta patriotism hade verkat afkylande på herr Wolseys tidigare sympatier för den stolta örnens och guds eget land. – Äfven han hade inlämnat sin demissionsbegäran.

Herr J. D. Roth ansågs emellertid som Chicagokontorets verkliga dubbelchef. Alla passagerardokument underskrefvos med hans namn, och framlades inför honom af herr Fay som en slags minister. I samtliga stämplar och sigill tillfogades efter hans namn W. A. – hvilket betydde Western Agent.

För öfrigt hade mer än halfva antalet kontorister befunnits värdiga och dugliga att få kvarstanna. De däremot, som herr Ranch speciellt anställt, strökos utan barmhärtighet den första augusti. Nya hade genast tagit deras platser, men de flesta voro från New York eller England och Helge inledde ingen bekantskap. Han själf stod inför sitt öde lika afvaktande som någon af börsens björnar och tjurar inför marknadssituationen.

Han hade öppet talat till herr Roth. Först hade han begärt en löneförhöjning. Den hade han också fått, men den var så löjligt liten – en afrundning af hans månadslön så att siffran blef jämn i stället för udda – att tillägget icke betydde något. Därnäst kom spörsmålet om framtidsplats. Då hade agenten ärligt sagt att han icke trodde att han själf brydde sig om att stanna så länge i kompaniets tjänst. Allt pekade i riktningen af trust på alla affärslifvets områden, det var säkert nästa decenniemakt i Amerika. Med den skulle det nya århundradet börja och då ginge Roth söderut – hvarifrån han för resten var kommen. Det var klart besked och Helge tackade. – Nu kände han, att han skulle vänta och se hvad som skulle hända, och situationen ingaf honom en tanke, som stegrades till visshet, att något måste hända.

Om nätterna låg han vaken och grubblade öfver om det ej fanns en enda människa därhemma, han kunde skrifva till. När han somnade, drömde han ofta att han var hemma, och greps i drömmen af fasa öfver det ovissa han skulle där genomgå. Vaknade han, konstaterade han med lättnad att det blott var en dröm. Men om han drömde att han reste till Amerika, fylldes han med kval och ångest inför hvad som där väntade. Och då han vaknade efter en sådan dröm, kom ingen tillfredsställelse utan en svidande tomhet efter Sverige.

Ibland drömde han att han var liten och ändå stor och gick i den gamla ladugårdslandska elementarskolan. Det var marter och pinor. Han var kvarsittare, och från de undre klasserna kommo små pojkar i kortbyxor, som kunde mer än han, och det fast han varit i Amerika och var lång och erfaren. Den afskydda läraren doktor Köller steg in med sin religiösa hycklarmin och talade om naturlära och engelska. Och all Helges kunskap i språket var som bortblåst, han kunde icke böja hjälpverbet do. – Men jag har ju varit tio år i Amerika, tänkte han förtviflad och våndades i drömmen. Och Kollers min blef hycklande sträng, och han slog med två fingrar i handens innersida. – Bendel, kom hit Bendel, sade han. – Har jag icke sagt Bendel... Bendel får en sista varning! Läraren liknade Markus på Dürers målning i München, som Helge sett afbildad i kopparstick uppe på Newberrybiblioteket. Men det var en gråblond Markus med salt och pepparskägg. – Så vaknade han och såg dagen gråna. Vände sig och borrade hufvudet i kudden. Fick till sist den sista morgondrömmen, som ofta var ombord på en atlanterångare, men om den gick hem eller bort visste han ej. Det var oceanen utan land och han hörde vågornas rullande. Det röt, det rullade. Svallet blef ihållande så han vaknade. De första kabelvagnarna gledo ner mot söder och gongongerna stampades ursinnigt.

Nu hade Griff och Hannover kommit tillbaka. Hugo hade rest öfver Tyskland för att upplifva minnen från studieåren. Men han hade icke träffat någon af de gamla kamraterna. Så hade han gått ut ensam en natt från den ena ölstugan och vinkällaren till den andra, till dess han blifvit full, och så hade han rest. Om Sverige talade de litet och förbehållsamt. Gjorde en del småanmärkningar till fördel för Amerika, som ville de öfvertyga både sig själfva och Bendel att de hade det bäst här. Men efter en stund sutto de tysta och stirrade på golfvet, försjunkna i tankar. Till dess Mauritz med en ed slog handen i bordet och röt på baruppassaren.

– De ha naturligtvis minnen från släkt och föräldrar, syskon ... tänkte Helge.

De sutto om aftnarna hos Kugel och drucko weissbier med en droppe kummel i. En kvart efter tio kom Martell. Liten och fin, allvarlig, med skarpt ansikte och en kort mustasch, som skar som ett streck, kompletterade han Griff genom sin energi. Men båda voro lika slutna och diskreta.

Värmen fortfor. Nattluften hängde som en svartblå gardin utanför den öppna dörren. De togo af sig i skjortärmarna, lade fötterna på stolar och släckte auerbrännarna. Pipornas bloss lyste ibland upp ansiktena. Så kunde de sitta i timmar under enstafvigt samspråk.

En afton sade Griff:

– Jag har fått antydan om afsked från banken.

Bendel ryckte till och alla togo tigande piporna ur munnen.

Så skrek Hannover:

– Nå, för djäfvulen?

Hugo ryckte på axlarna.

– Pja.

Mauritz härmade:

– Pja – pja! Hvad är det för mjäkighet!

Men Helge frågade ifrigt, darrande på rösten:

– Nå, Hugo, reser du då hem till Sverige?

– Nej, sade Griff, där har jag intet att göra. Jag far söderut – ned till New Orleans, därifrån har jag ett godt anbud.

– Det är riktigt, sade doktorn.

Äfven Martell nickade bifall.

Helge föreställde sig staden. Febrar, en hetta öfver all beskrifning, negrer, bomull, alligatorer och ormar. – Men i alla fall: nytt lif, intressen, efterfrågan, duglighet, framtid.

Senare, då den lilla tjocka böhmaren Kugel kommit in från det större barrummet med ett nytt lag stora, iskylda glas, sade Martell:

– Jag reser snart också.

Den gången drog massören upp auerlågan. Och i det hvitgröna ljuset stirrade alla på biblioteksmannen.

Han nickade leende:

– Jo, jag har också fått en vink om att jag är öfverflödig.

Och han berättade att sedan han ordnat och katalogiserat – tillsammans med ett par andra bildade européer – de nya samlingarna, hade han blifvit den amerikanska överbibliotekarien besvärlig. Denne, som icke var fackman, hade icke en aning om böcker, och hans otroliga okunnighet framkallade situationer, som hotade att upphäfva institutionens värdighet. Vid en inspektion hade han slagit omkring sig med en massa yrkesfraser, hvilka han emellertid placerade i oriktig följd. Och han hade till och med uppdiktat författarnamn och fingerade boktitlar, samt gifvit citat. – Vi äro små och stora (hade han exempelvis leende och med flytande tunga sagt till ledamöterna) men både stora och små böra verka så att allt blir endast stort – som den franske klassikern Dutoifois – 1772 – så utmärkt säger i andra delen af sin Moral och Historia ...

Och de inspekterande, som stodo på ungefär samma nivå som bibliotekarien, hade beundrat hans lärdom.

Den lilla schweizaren flammade upp i indignation och vrede.

– De äro idioter, analphabeter! utbrast han.

De tvingades skratta.

– Men han är släkt med testators arfvingar, fortfor han, och sitter där han sitter. Och jag reser gärna. Jag har erbjudande från kongressbiblioteket i Washington.

– Bravo, ropade Hannover.

Och Helge tänkte bittert – mot sig själf och för sig själf:

– Ja, de ha alla erbjudanden och duga till något och komma loss, och vidare ... Men jag, men jag!

– Jag reser också, sade han till slut.

Han utvecklade hur han tänkt sig att kunna få fribiljett ända upp till Stockholm. Naturligtvis under försäkran att det blott gällde en semester. – För Roth däremot säger jag som det är, sade han.

Griff nickade bifall, men Hannover muttrade:

– Hva' fan ska du sen göra i Stockholm?

Helge blundade. Ja, hvad skulle han göra där?

– Jag kan ju försöka kontor till att börja med. Jag har ju dock varit med här ute – jag vet en del – och språket – jag är inte mer densamma som förut ...

Det var sant. Han var icke mer densamma.

Massören bet af:

– Äsch, du kommer bara tillbaka. Man trifs inte sen man fått blodad tand här. Man duger inte hemma – eller rättare: hemma duger icke.

Och sedan Martell gått började han tala om hur förändrad staden var. Allt gammalt höll på att försvinna. – Du skulle bara se din Helgeandsholme, som du pratat så mycket om! sade han. – Och operan och alla möjliga andra hus ...

– Men då är det ju nästan amerikanskt, invände Bendel, kanske också affärer och människor blifvit amerikaniserade – då skulle jag kanske duga på ett eller annat sätt?

Mauritz brummade och såg butter ut, men Hugo Griff nickade:

– Kanske det, old boy, kanske det, du.

Med sista runden weissbier började de prata förtroligt. Och Hannover detaljerade sina intryck af hemstaden. Vacker var den och ny och modern blef den. Nu skulle de också bygga en ny dramatisk teater. – För att inte tala om kyrkor och stora nya gator bort i Vasastaden.

– Det är goda banktider där hemma, sade Hugo.

De båda bodde vid Chestnut street, men Helge Bendel fick taga kabelvagnen. De ropade godnatt sedan Griff afsides frågat honom i halft skämtande ton om Fanchettis:

– Din Lilly – hur är det egentligen?

Här var Helge stum och endast pratade ett bortförklarande nonsens, som innerst oroade vännen. Men denne blef, sin natur trogen, hastigt allvarsam och sade:

– Ja, ja, hvar och en sitt.

Helge satt framme hos föraren där luftdraget spelade och man kunde inbilla sig åka automobil. Den stora lanternans ljusflod klöf nattmörkret i triangelform. Mot glaset rusade i dödsdans en svärm lysande insekter.

Och hemma i den kvafva kammaren väntade drömmarnas marridter.

*

Nu visste man det. Daily News var först. Rubrikens bokstäfver voro två centimeter höga.

Armour var oppositionsmannen mot Reuter.

Men ännu höll han stånd. Priserna drefvos upp och ned. Det var naturligtvis fadern som osynlig stod bakom ryggen.

Köttkungen hade återkommit från Wiesbaden men visade sig icke. Från den stora kontorslokalen i La Salle street – ett bankpalats i slipad ljusgrå granit och hvit marmor – förde han kriget. Inom förgallrade, rikt skulpterade mahognydörrar, bevakade af betjänter och detektiver, fanns i en bräcklig, hvitskäggig gubbgestalt den järnvilja, som beslutat knäcka Reuters ungdomliga öfvermod. En baktrappa förde till en gränddörr, utanför hvilken väntade en hermetiskt tillsluten vagn med blå sidengardiner för de blixtrande kristallrutorna. I blått livré satt kusken orörlig och väntade, medan två snöhvita kenntuckyhästar af ädlaste ras otåligt stampade och skumtuggade de förgyllda betslen. Deras praktfulla kråmsvansar räckte ned till marken. – Som en hvitblå blixt for Armour bort efter dagens bataljorder.

Men Reuter däremot syntes hvar morgon på golfvet. Med det kända leendet och de liknöjdt vänliga ögonen, hade hans person något kombineradt godmodigt och stenfast öfver sig. I den igenknäppta, mörkblå, dubbelradiga kavajkostymen och de blänkande, gula bulldoggsskorna, med händerna nedkörda i fickorna och en otänd cigarr i mungipan – ty rökning var på golfvet förbjuden – kom han in och promenerade omkring i tjutet och tumultet som en befälhafvare på sitt däck. Han hade fått litet mer tjurnacke, som om pannan tog stöd mot klubbslagen, och skuldrorna tycktes bredare, fyrkantigare. – På två dagar hade han förlorat fyra millioner dollars.

– Hvad kommer kraschen att kosta? frågade Roth herr Bradford mellan två cocktails i en af börsbarerna.

– Cornern cirka tjugufem millioner dollars. Men hur det fördelas, vet jag icke. Joe själf förmodar jag åtta eller tio. Men, du gode gud – det är ju the governor som får betala ...

Att också fadern infunnit sig i Chicago, visste alla. Men han visade sig lika litet som Armour. Det var en liten svartmuskig, hopskrumpen skinnbit, gamle Abe, och hvar han, likt en ljusskygg läderlapp, satt hopkrupen, visste endast sonen. Han hade ett dussin olika palats till sitt förfogande – skyskrapor, hotell, strandvägsslott – men det var mycket möjligt att han bodde inkognito i ett billigt logihus.

Och ovädret rasade med åskor, blixtar och skyfall. Och hela affärsvärlden, jorden rundt, bäfvade.

Helge hade kommit ned från golfvet, än en gång fattad af ruset från denna malström. Han hade hvetekorn i hufvudet och det dundrade i öronen af siffror. – Book me all your steamers can carry! hade Reuter ropat. – Ett enda fraktfartyg, det största existerande, hade ensamt på en resa presenterat en frakträkning på femton tusen pund. Bendel satte sig, ännu yr, och började räkna ut nästa veckas rumsförhållanden.

– Och när han står på hufvudet, så har han en far som betalar, tänkte han. – Han själf undgår allt ansvar. Han kan till och med börja på nytt! Men brödet, brödet som vi skola lefva af? Det få de arma djäflarna i Indien, i Ryssland betala med blod. – Och helt flyktigt kom det för honom den vackra seden, han hört om, hur brödstycket, som tappas på marken, tas upp och den som tappat det kysser brödet... Man får icke håna det heliga brödet ...

Någon ropade hans namn från bokförarafdelningen.

– Ett besök!

Vid den långa disken stod en främmande herre, som Helge vid första ögonkast såg vara en skandinav, åtminstone en europé. Han var ytterst väl klädd, nästan sirligt – kulturellt, kunde man säga. Ansiktet var friskt och solbrändt, skägget mörkblondt och omsorgsfullt friseradt i kortklippt, fransk fason. Ett par

lifsglada, stora, blå ögon strålade af förbindlig vänlighet.

– Ursäkta, sade han på svenska, mitt namn är Björck och jag kommer med hälsningar från doktor Åkerblom i Philadelphia.

Hans stämma var lika behaglig som hans apparition, en kultiverad, låg, men tydlig röst, och den klang så hjärtlig och han såg så uppriktigt förtjust och förväntansfull ut, att Helge måste småle. – Doktor Åkerblom, tänkte han, det var den unga dentisten från Stockholm, som studerade här och bodde hos fru Brantstrom för ett par år sedan. Javisst, han hade ofta varit femte man hos Kugel.

– Tack, svarade Bendel, det var mycket älskvärdt – hur har Åkerblom det?

– Å, sade den andra och strålade ännu mera upp, han har det utmärkt! Vi voro kamrater – jag är också tandläkare! – både i Stockholm och i Philadelphia dental college. Men han är den verkligt styfve, och tänk er, herr Bendel, han har fått ett lysande anbud som assistent hos New Yorks främsta tandläkare. Det vill ju säga detsamma som världens förnämsta praktiker. Men han längtar hem och far också.

– Far han verkligen hem, mumlade Helge. Det vore väl annars ett tillfälle –

Herr Björck afbröt nickande och skrattande och viftande med båda händer:

– Javisst, javisst, naturligtvis! Både en förmögenhet, erfarenhet och stor egen praxis – men vi ä' ju svenskar, kära herr Bendel, och hvad Sven beträffar, så kan han inte undvara Stockholm längre. – Men, i stället för att stå här – får jag inte lof att föreslå att vi gå ut – kanske äta frukost tillsammans?

Om med någon, skulle Helge Bendel ha velat gå ut och äta frukost med den solskinande herr Björck. Han förekom honom som en inkarnation af de gamla länderna tillsammanslagna, med ett drag härifrån och ett annat därifrån, men allt förenande sig till ett helt gemensamt, både litet ryskt och finskt i feststämningen, och solidt och bredt skandinaviskt, och frodigt och gemytligt tyskt och förbindligt franskt och hederligt holländskt – ja, med andra ord: europén, det vill säga motsatsen till regnvädersyankeen. Men det var ju tyvärr omöjligt midt i brinnande arbetstid, och så kommo de öfverens om att träffas senare och dinera. – Men icke på någon amerikansk isvattenanstalt, sade herr Björck, där man sitter som i en kväkarkyrka bland skrymtande bönhasar och sneglar illvilligt på hvarandras bord!

De bestämde sig för den stora tyska restaurangen Bismarck vid Randolph street. Herr Björck hade tagit in på det gamla Sherman House och skulle blott stanna ett par dagar. Sedan ville han se litet af västern, innan han vände landet ryggen. – Bendel följde honom en bit nedåt Clark street.

När han kom tillbaka och ånyo satt vid kontraktslistorna, kände han samma uppsluppna tillfredsställelse som om han mött sin bästa vän från tio år tillbaka. Det var som att förnya bekantskapen med något, man uppgifvit allt hopp att återse. Han kunde nästan inbilla sig att han själf var på resa och skulle fara vidare om ett par dagar. Bara se på landet litet och sen hem!

Björck var son till den rika bryggaren. – Gud vet, tänkte Bendel, hvarför han blifvit tandläkare; det var väl för att ha något att göra. Nu skulle han öfver till Schweiz och Paris för att på hemturen se sig litet om. Hvad det lät enkelt och naturligt: till Schweiz och Paris för att se mig litet om. Ja, ja.

Mr Roth kom in, och äfven han föreföll särskildt upprymd. – Jag är rädd, Bendel, sade han i förbigående, att nu spricker Reuter! Och leende bet han med sina hvita tänder spetsen af en fyllig, svart, tjockbukad havanna.

Allt antog för resten under eftermiddagens lopp en solig stämning. Herr Fay gick omkring som en mysande

präst, tyst välsignande sin menighet. Frid tycktes härska i det stora kontoret och arbetet gled stilla hän. Inga smällar af bokpärmar och pulpetlock, intet argt raspande af uddiga pennor. Vinden kom svalkande från nord och rensade luften, augustisolen sken in på fartygsmodellerna, som med polerade sidor och fernissade däck syntes vänta på glada resande. Vid stängningen nickade alla muntert åt hvarandra, skämtade med flickorna och betedde sig som medlemmar i en stor, lycklig familj, hvars krets aldrig kunde upplösas.

Under intrycket af denna söndagsro och vid tanken på den förestående angenäma middagen, begick Helge extravaganser. Han lät raka, klippa och champonera sig i självfva hotellets lyxfrisersalong, som om det varit den naturligaste akt i världen, och han en af de dagliga kunderna. Han njöt de friska duscherna, massagen, essencerna, och utsträckt i den stora stolen kände han i en halfdomning ett nytt välbefinnande, som fyllde honom med ljuflig trötthet. Han skulle ha velat somna in under de vibrerande fingerspetsarna och vid det sakta, dallrande suset från fläktarna, hvilket liknade sorlet mellan svala granar.

Inne i Sherman House sutto halfsofvande gamla herrar i vestibulens länstolar, och tjock tobaksrök sam som skyar öfver deras skalliga hufvuden, under det att de alltemellanåt makade en prasslande tidningsdrake för att komma åt att spotta. Hvar brun stol hade en brunaktig herre och ur denna herres mun – som var brun i stället för röd – sköt på bestämda mellantider en brun stråle saliv ned i en stor brun spottlåda, som stod framför hvar stol. Alla dessa rökande, tuggande, spottande och tidningsläsande män voro politiker, skenbart anställda tvärs öfver gatan i City Hall, men tillbringande på detta sätt sina byråtimmar. Midt i denna skojarhop bröt herr Björck af som en nejlika i en snusburk. Han flög upp ur det inrökta nästet, där till och med tidningarna antogo färg af gammalt sjöskum, och skyndade emot Helge.

– För guds skull, ropade han, låt oss komma ut! Jag känner mig som en illa medfaren tuggbuss, men vågade icke lämna hallen förr än ni kom. – Hvad är det här för djur?

– Stadens fäder, svarade Bendel, de beryktade så kallade Chicago aldermen. Det var de som härom året, då ett förslag framkom om att sätta ett tjugutal venetianska gondoler i Lincoln Parks kanaler, röstade för att man för besparingen skulle införskrifva blott ett par – en han- och en hongondol, som sedan kunde föröka sig ...

Bismarckrestaurangen låg blott ett kvarter västerut på Randolph street, och snart sutto de två svenskarna bänkade vid en af de stora, massiva, gröna pelarna, som uppbära det boaserade taket i den tyska ölstugan. Det blef en munter middag och herr Björck förklarade, att man kunde tro sig vara i Berlin, Rundt omkring dem talades tyska, och de stora stensejdlarna, iskalla och skumfradgande, voro fyllda med de bästa bajerska ölsorter. Tandläkaren lyckades komponera ett svenskt smörgåsbord med geneverbrännvin, och efter en stund talade de i munnen på hvarandra som forna skolkamrater. Det voro de också från det gamla läroverket på den östra malmen, men herr Björck hade ju gått latinlinjen. Det förenade dem i alla fall och de drucko den nationella skålen.

– Kom nu hem från det här förfärliga landet, sade Björck och höjde rhenvinsglaset, så skall du få se hur allt blifvit förändradt. Det dricka vi på – skål!

Och de började tala om typer från staden, från skolan, från hemmen.

Under dessa »kommer du ihåg» och »minns du» fick Helge så att säga mellan raderna ny blick på och öfversikt af sin gamla stad. En del upplysningar öfverraskade – ja, voro rent af ofattliga. Det tycktes framför allt som hade en helt ny anda inblåsts i det svenska affärslifvet, en så vidt han kunde förstå tämligen djärf och amerikansk pånyttfödelse. Några termer, titlar och benämningar måste Björck bokstafligt förklara, men till sist trodde sig Bendel någorlunda förstå och sammansätta betydelsen af vissa aktiepapper, fondmäklare och kommanditbolag. – Det var onekligen intressant.

– Det är mycket att göra i landet, mycket, mycket! sade tandläkaren.

Bendel satt eftertänksam. Några namn från skolan hade slagit honom med förvåning. Det var således jämförelsevis unga som agerade finansiärer därhemma? – Jo. – Och i stor stil, tycktes det? – Ja, det vill jag lofva!

– Man borde hem.

Den rikliga måltiden hade medfört en känsla af slapphet. Med samma välbehag som han dåsat hän i raksalongens stol, lät Bendel sig söfvas af kaféets karaktäristiska buller. Mellan halfslutna ögonlock såg han i en fin, blå rökdimma sin nya bekantskaps soignerade profil. – Han liknar åttitalets målare, tänkte han, som de sågo ut när de blifvit parisare. Och han såg för sig Hugo Birgers fernissningsfrukost hos Ledoyen som han en gång sett afbildad i någon tidskrift och aldrig kunnat glömma.

Björck blåste långsamt ut små rökpuffar från sin cigarr och tvinnade frånvarande spetsskägget. Hans ögon sågo förnöjdt och matmilda rakt ut i tomma luften.

– Om jag skulle be honom om tvåhundra dollars mot en revers! föll det Helge in så plötsligt, att han ovillkorligt rodnade som hade hans tanke tagit ljudform och kunnat höras af den andra.

Brickor och glas slamrade vid serveringsbyffén. Ett ögonblick låg frågan på Helges tunga, så sväljde han den. – Aldrig! sade han tyst. – Men om han själfmant erbjöd ...

Och han föreställde sig resultatet. Alla småskulder betalda, en ny kostym kläder och litet annat nödvändigt, och därpå med fribiljetten hem. Med det nya tidehvarfvet tycktes ju också en ny era uppgå därhemma, i hvilken han kanske kunde göra sig gällande.

De reste sig och gingo ut. Björck ville se en del beryktade barer, som Åkerblom beskrifvit, och de drefvo kring i tvärgatorna kors och tvärs, kryssade genom Clark, rökande och småpratande. Det var sent, då de veko om den skyhöga Monadnocks branta stenväggar och kommo in i den nattmörka Custom House Place, den smala olycksgatan mellan neger- och kineskvarteren, där i oöfverskådlig rad, hus vid hus, ljus lyste som rofdjursögon bakom röda gardiner.

– Det är den gatan, sade Helge, som profryttaren i sensationshumbug, herr William T. Stead, beskref i detaljer i sin bok under utställningssommaren – Om Kristus kom till Chicago. Och icke nöjd med ord, bifogade han en plankarta öfver alla kvarteren, numrerade husen och upplyste om hvad de innehöllo, de olika nationerna, namnen, och så vidare. Afsikten var uppnådd. Hvarje resande köpte ett exemplar som guide.

– Är det inte farligt att gå här? sade Björck och såg sig osäkert omkring. I den mattröda belysningen öfver gångbanans flisstenar skymtade svarta skuggor, som då någon dörr hastigt öppnades förvandlades i det bjärta skenet till sminkade och paljetterade kvinnor eller svarta negresser med korallörhängen och glaspärlband. Inifrån husen hördes musik och dansstampande fötter.

– Här florerar den hvita slafhandeln, sade Helge. Men du behöfver icke vara rädd. Jag har Kennyonlinjens börsmärke på mig och det respekteras. För resten fick jag många gånger, då jag tjänstgjorde i passagerarafdelningen, försöka att spåra upp borttappade immigranter i dessa hus. Jag känner lokalerna!

– Jag ville gärna se ett typiskt ställe, som Sven talade om ... mumlade den rika bryggarsonen.

Utan ett ord sprang Bendel uppför en hvit trappa, hvilken lyste dunkelt utanför ett högt hus med vinlöf kring murarna, och ringde.

– Det är här, sade han, hos madame Théo. Som du ser har fasaden vinlöf, men fönstren äro gallerförsedda som ett fängelse. Det har sin betydelse, må du tro ...

En negerbetjänt i rödt och guldsmidt livré slog upp dörren. Tamburhallen visade en röd interiör med mattor och plyschsoffor i samma ton. I taket brann en ampel, hvars knottriga, melonformade kupa melankoliskt utsände blekröda strålar. De små, päronliknande glödlamporna, som i en krökande ramp kantade en fondkorridor, voro körsbärsfärgade. En lukt som af kanel fyllde huset.

Negern drog ett par tunga portiärer åt sidan och de stego in i en tom salong där mattor, soffor, emmor, konsoler och gardiner, flöto ihop till ett plyschstycke i rödt, gult och brunt. Den kvalmiga lukten af kanel var här ännu starkare. Midt i rummet stod en gipsstaty af Venus, betäckt af flugsmuts, och öfver gudinnans hufvud brann en ampel, liknande den i tamburen.

– Puh, sade Björck, jag kan inte andas.

En gammal tjock, fet och kort dam, klädd i violett siden, kom in. Hon hade turbanfrisyr, långa dinglande örhängen, en massa breda guldarmband och en stor solfjäder. Trots fetman hade näsan den fina romanska rundningen och ögonen voro galliskt vinklade, och trots astman klang hennes språk musikaliskt franskt. Denna groteska fettklump var husets värdinna.

Hon vände sig genast till herr Björck, hvars utseende och klädsel tilltalade hennes instinkt, och bjöd honom med en gest, som icke saknade behag, att taga plats. Därpå konverserade hon i fem minuter om de tre städer, hon kände: Paris, London, Chicago. Men plötsligt slog hon ihop sin solfjäder med en smäll, samlade kjolens vidlyftiga släp och vaggade bort till ett hörn, vinkande åt herrarna att följa med. Hon vred på kontakten till en hög golflampa med flugsmutsad gul sidenskärm, och pekade med solfjäderns skaft på en väggtafla, liknande de inramade matsedlar, som finnas upphängda i större folkrestauranger. Den förvånade herr Björck läste:

Maison Théo.

Och därpå följde en braskande beskrifning på såväl franska som engelska öfver husets fullkomligheter.

Det hette till börja med att aldrig mindre än femtio flickor voro pensionärer i detta maison. Och messieurs behagade fästa sig vid att ingens ålder öfversteg tjugufem år, hvaremot äfven mycket ung ålder fanns representerad. Därpå påpekades att alla damerna voro antingen från Frankrike eller de skandinaviska länderna – således den bästa vara, marknaden kunde erbjuda. Vidare stannade aldrig någon pensionär längre än ett år hos madame, hvarmed upplystes om att uppsättningen alltid var så färsk som begäras kunde. Vidare afgjordes alla ekonomiska spörsmål på madames kontor till vänster i hallen, och här antyddes i försiktigare ordalag, att mot speciell uppgörelse det öfver hufvud icke fanns någon önskan eller beställning, som icke kunde effektueras. – Slutligen kom en fullkomlig prislista, innefattande en del detaljer, samt nämnande i dollars och cents hvad allt kostade – vin, öl, cigarrer, cigarretter, musik (olika antal musici), dans och kvinnokött. – Anmärkningar och klagomål från gästers och kunders sida anhålles förbindligast hänskjutna till kontoret, slutade denna märkliga kungörelse.

Björck och Bendel sågo i tystnad på hvarandra, under det kopplerskan med en resignerad axelryckning redan läst deras tankar.

– Allemands ... mumlade hon.

– Hur ska vi komma härifrån? hviskade Björck.

– Vi behöfva endast ta in någon förtäring – hvad som helst – det är hon van vid.

Gumman hade redan ringt. En betjänt kom in.

– God afton, mina herrar! sade värdinnan med en böjning på den feta nacken. Och utan att vänta på svar lämnade hon stolt rummet med det tunga släpet frasande efter sig som upprördt propellervatten.

– Var så god, sade negern och slog upp en dörr, här är serveringen!

Det var en stor salong liknande den första, men framför sofforna stodo små runda marmorbord, och i stället för staty fanns en fontän med gulnad vass och några guldfiskar under en tynande stråle i salens midt. På en röd estrad stod ett piano och ett par notställ. Långt bort i ett hörn sutto några herrar i frack och drucko champagne med fyra unga flickor i hvita, dekolleterade balklänningar.

– Professorn kommer genast, sade betjänten. – Hvad önskar ni, gentlemen, att dricka? Professorn har en gång varit kapellmästare och haft egen orkester, berömd man, gentlemen ...

Han klappade i händerna.

En ung negerpojke kom in.

– Säg till fröken Daisy och fröken Eve att komma hit. Och hvar är professorn?

Gossen rusade ut.

– Tänk dig, sade Helge, att detta hus är så stort att det når ända fram till Clark street. Jag har hört sägas att det innehåller omkring ett hundra rum, salar, salonger och kammare. Megäran själf, som äger etablissemanget, är millionär och hon betalar en förmögenhet om året till stadens styresmän och polisen för att de skola blunda. Men allt emellanåt blir det en razzia – då varnas hon i förväg. Och så har hon en ansvaring som får sitta i fängelse ... Madame bor i en elegant villa i de bästa kvarteren söderut, och dit komma de oerfarna för att söka efter de annonserade anställningarna som guvernanter och sällskapsdamer. Å, det är en hel inarbetad liga med system och protektion. Du må tro, det finns inflytelserika kunder och mutkolfvar ...

Två unga flickor i hvitt kommo in och slogo sig ned hos de båda svenskarna. En neger följde med en bricka och en butelj billig champagne. På estraden uppenbarade sig en liten förtorkad, skallig man med grånade lockar kring hjässans rundel. Hans ögon voro döda och ansiktet visset, två djupa fåror skuro ett bittert drag kring en mun, hvars underläpp ständigt skälfde. Han bockade sig, och då syntes i skjortbröstets gulnade veck en glasbit glänsa. Mekaniskt slog han sig ned på pianostolen och började spela en vals.

– Det är en professor, sade den ena flickan på dålig engelska.

Mannen fortsatte som en automat, med slutna ögon, sofvande, att oafbrutet spela den ena melodien efter den andra. Hans hy liknade likvax.

– Är monsieur tysk? sade den andra flickan.

Atmosfären af kanel blandades med en underlig doft som af rökelse. I taket hördes taktfast tramp och aflägset ljöd stråkinstrument.

– En trappa upp är stor bal, sade den mörkaste och magraste af fransyskorna. – Men jag vill inte dansa i afton. Jag vill bara gråta.

Det syntes verkligen spår af tårar i det hvitpudrade ansiktet.

– Eves väninna är död, förklarade den blonda flickan, hvars hår var färgadt till nästan morotskulör. – Hon

dog i morgse, stackars liten! tillade hon allvarligt.

En af damerna från hörnsällskapet hade rest sig och kom fram med en tallrik.

– Åt professorn, sade hon.

Det låg några mynt på fatet, och Björck räckte en dollar. Hon neg.

Champagnen stod orörd i de smala, höga glasen. Musikern spelade vidare, orörlig, hopsjunken. Då flickan tömde tallriken på klaverhörnet, ändrade han icke min; det var som visste han det ej. Hans små korta fingrar flögo i stumphopp och gamla rutinerade stötar öfver tangenterna, och utan öfvergång följde sånger, visor, kupletter, valser, marscher och operettmelodier.

Hvarken Bendel eller Björck gjorde några frågor. De voro, hvar på sitt vis, bekanta med företeelserna, om också denna lokal, genom hänsynslös rättframhet i metoderna, verkade ännu mindre illusorisk än liknande olycksplatser.

– Ska vi inte gå? frågade Helge.

De hade redan rest sig, då en betjänt hastigt kom fram och bad dem vänta några minuter. Han blinkade betydelsefullt och hviskade:

– Cirkusgäster från höjden!

Björck såg oförstående på Helge:

– Hvad menar han?

Kontoristen kände slanguttrycket och förklarade det. Genom tamburportiärerna, där negern stod vakt, hördes undertryckta fnissande skratt, lätta steg och fraset af kjolsläp.

– Jo, ser du, så otroligt det än må låta, så komma ibland ur allra bästa kretsar efter någon lyckad fest, en bal, en supé, några familjevänner hit med sina hustrur för att från särskilda rum med kikhål visa de nyfikna damerna hvad som försiggår. Inte ens i Paris och London, ja knappt i New York, förekommer dylikt – efter hvad jag läst och hört ...

– Ni talar svenska, sade oförmodadt den mörka fransyskan och fäste en stor, svart blick på Helge.

– Hon vet det därför att hennes väninna var en svenska! ropade den blonda. – Hon hette Annie. Kände ni inte svenska Annie? Hon har varit här ett halft år.

Bendel skakade på hufvudet.

– Hör, sade den magra flickan och reste sig, hör på, monsieur. Vill icke ni och er vän se Annie?

De ryggade tillbaka vid tanken.

– Nej, nej – hvarför?

– Jo, sade hon ifrigt och bönfallande, gör det! Ser ni, här kommer säkert ingen mer svensk i natt. Och jag har själf svept Annie, sedan husets doktor var här i förmiddags. Alla flickorna ha varit inne och gifvit en slant – jag försäkrar er, monsieur, att hvarje cent går till begrafningen – jag vill att Annie skall ha en fin begrafning! Hon var min väninna, monsieur.

Hennes ögon lyste och hon började gråta.

– Tyst, varnade olyckskamraten.

– Låt oss gå med, sade Björck och hans vänliga ansikte gjorde underliga grimaser.

– Den här vägen, sade flickan och öppnade en liten tapetdörr till den krokiga korridoren, där körsbärslamporna brunno.

De gingo uppför smala baktrappor och hörde stoj, skratt, sång, musik, dans, suckar, eder, hviskningar och gråt inifrån de grå murarna. Kanellukten var öfverallt och farstufönstren hade järngaller.

– Här, sade Eve.

Och flickan öppnade en dörr som bar ett nummer och ett smutsigt visitkort. Det var ett bakrum åt gården och var omöbleradt.

I en platt, svart kista, hvilken stod på två låga träbockar, hvilade deras landsmaninna. Det var ett alldagligt utseende, blekt och med blåa ögonlock. Munnen hade stelnat i ett leende, läpparna voro lätt skilda. Håret var rikt och blondt, med en skuggning af ljusbrunt vid sidorna. Det skiftade under ljusreflexerna.

Vid hufvudgärden brunno sex ljus och vid fötterna fyra.

– Det är riktiga vaxljus, messieurs, från Sankta Anne, kapellet vid Wabash ... Jag tog dem därifrån för att Annie bar hennes namn. Annars vet jag nog att hon icke var katolik. Och hon har fått mitt radband.

Mellan de knäppta fingrarna slingrade länkar och rosenstenar och ett litet krucifix var stucket i handöppningen.

– Hvilket hår, sade den falska blondinen och strök beundrande slingorna öfver pannan.

– Det var äkta, monsieur, tillade hon bekräftande. – Icke sant, Eve?

– Jo.

I ljusskenet sågs nålfina repor i den hvita pannhuden. Munvinklarna hade samma små rynkor. – Nu var det öfver, tänkte Bendel.

– Gud vet hvarifrån hon är? sade han högt.

– Hon kunde vara jämtländska, sade Björck.

– Hvarför just jämtländska?

– Å – jag var en gång uppe i Jämtland för mitt bröst, och där minns jag en, som hon här liknar ...

– Men det är icke hon?

Tandläkaren såg Bendel in i ögonen:

– Nej, gud var lof och tack. Men så kunde det ha gått.

– Ja. Det är sådant vi män skulle betänka i vissa stunder.

Vid kistans fotända stod på något pallliknande – en låg stol utan ryggstöd, eller dylikt – en rund rökbricka af mässing. Den bar en liten hög af sedlar och silfverpenningar.

Björck lade ett guldmynt på brickan. De fyra ljusens flackande reflex darrade i den gula metallen.

– Det ser nästan ut som ett altare, sade han.

Äfven Bendel gaf sin skärf:

– Ja, och vi offra.

Den dödas väninna tackade tyst. Hon tillade:

– Jag hade velat ha en syster från Sankta Annes hospital. Men madame ville icke. När jag blir ledig i natt skall jag själf vaka.

– Hvad dog hon af? frågade Björck för att säga något.

Eve skakade på hufvudet:

– Vet inte. Doktorn skref något på ett papper till liksynsmännen. De kommo redan klockan tolf och gingo genast utan att säga något. Annie var bara sjuk i tre dagar – det kom så häftigt, det var något med magen.

De gingo. I dörren vände sig Bendel om. Han studsade ovillkorligt, ty nu såg han hvad för ett attribut som bar offerbrickan. Det var en bidet.

Utanför huset lyste två elektriska solar med bländande sken. Det var lyktorna på den automobil, som väntade på cirkusgästerna från höjden. Ljuset visade obarmhärtigt rappningens fuktfläckar, rankornas förtorkade blad, det söndriga staketet och trappans råtthål. Svagt hördes professorns mekaniska klinkande och i kläderna satt kanellukten.

De skyndade mot norr. Posthusruinen aftecknade sig mot en söndrig måne i trasiga skyar, och Helge kom att tänka på de störtande murar som begraft Frank Holme. Också en annan bild arbetade i hans trista sinne, men den ville icke riktigt träda fram. Det var något med döden och han hade känt den, då han stod där uppe i den usla bordellkammaren. Det var radbandet. Och något mera – jo, nu hade han det. Vagt hade farit genom hans hjärna minnet af mormoderns begrafningsdag, då flickan talat om barmhärtighetssystern. Han hade sett den svarta nunnan vid Dreschels säng och gubben skakande sitt tomma såll, öfver hvilket silfverskägget flödade.

Det var sent men Dearborn myllrade af människor. De rörde sig alla mot Monroe street. Och ifrån Madison strömmade andra i möte. Där, i de två tidningshörnen, utanför Tribune och Inter Ocean, var stockning och ett mummel steg och flöt öfver massans hufvuden. Från taken spelade strålkastare.

– Hvad är det! ropade Björck.

Också Helge kände nyfikenheten välgörande efter de nedslående intrycken. Det pulserade åter lif i natten.

De trängde sig fram. Från redaktionsaltanerna sågo de hur löpsedlar kastades ut och spriddes i ett snöfall af hvita lappar. Nu syntes en af de stora transparangerna där nattnyheterna bulletinerades. Det var kabelgrammen om boerkriget. Men det var icke den, mot hvilken ansiktena lyftes och händerna pekade. Det var en annan, på andra sidan, om hörnet, på tvärgatans fasad. Mumlet steg och föll, det lät ibland som ett jubel – hvad var det?

De svängde. Och där, på den spända, hvita duken, läste de i skioptikonskrift upplösningen:

Cornern sprängd! Reuter fallen! Armour segraren! Björnarna vilda af glädje!

De små extrabladen gåfvo koncentrerade detaljer. Vid ett midnattsmöte, som situationen framtvungit inför

morgondagens marknad med hänsyn till europeiska tidsskillnaden, hade spekulanten kapitulerat. Balansen sades vara tjugutvå millioner. Reuters del täcktes af fadern. Börsen skulle öppna i vanlig tid. Ingen panik. – Intervjuer med de mest framstående mäklarna skulle publiceras redan i första morgonupplagorna.

– Låna mig två hundra dollars, sade Bendel plötsligt beslutsam, och jag reser hem! Du får göra det med en växel eller hur du vill.

– Gärna, skrek Björck förtjust, gärna, kära bror! Det här är då riktigt Amerika!

Rundt omkring dem talade i upphetsad munterhet massan, upprepande namn och siffror. Men det var icke längre golfvets buller och brak, hvetekungen hade drunknat i sitt eget larm. Hans namn skulle hastigt utplånas. Tydligast urskildes ett par ord ur stimmet och folkträngseln:

– Tjur – björn – – –

Och på nattspårvagnarna långt norrut spriddes de bägge kamporden i hånskratt för vinden:

– Tjur – björn.

IX.

Novemberdimma omsvepte Chicago. Redan tidigt på förmiddagarna tindrade i töcknet lyktornas dunstprickar och fönstrens ljusfläckar; öfver svängbroarnas bågskelett lyste röda varningslanternor, och floden var full med i tjocka dolda fartyg, som ängsligt skreko hesa signalrop. Gatornas asfalt kallsvettades en slemmig, brungrå höstväta, i hvilken millioner fötter satte slitets brådskande fjätaftryck.

Det var Bendels sista dag i den hemska staden, sista dagen af ett tioårigt fästningsstraff. Nu skulle han resa.

Med en rysning hade hade packat sin koffert. Den gömde icke mer några reliker från det gamla hemmet. De få värdesaker, han ägt, hade första hungeråret slukats af Clark streets pantlånekontor. Och linne och kläder voro ju för länge sedan utnötta. Kvar låg ett par barndomens sagoböcker och några porträtt. – Nu skola ni resa hem, sade han till dem, och det förekom honom som gled ett skimmer öfver föremålens blekta kinder.

För sista gången såg han på sitt rum. I kaminen var allt brändt – allt. En enda sak hade han icke nänts tillintetgöra. Det var den lilla silfverberlocken, han fått af Lilly Fanchetti, lyktan med rubinögat som skulle lyst för honom. Det tog emot, det var som om den fått röst och blifvit lefvande och med späd stämma bedt för sitt lif: låt mig vara, göm mig, jag har intet ondt gjort! Och han svepte in den i bomull och lade den i en liten ask, som han slog in i papper och förseglade med lack och skref ett dato på. Så begrafdes den lilla kistan i det djupaste kofferthörnet.

För sista gången frukost hos fru Brantstrom. I den gråkalla dagern brunno gaslågorna liksom huttrande och krympte blåfrusna samman till små ljusfikon. Lederna af dömda, ödesmärkta och förvista hade glesnat. Uppfinnaren Göransson och bildhuggaren Bergenvall sutto på dårhus i en af förstäderna, bokagenten Youngberg var försvunnen, fröken Nilsson sades ha råkat i olycka, hvilket fick tydas hur som helst, och syntes ej mer, men fanns där ändå. Ett par af oduglingarna hade fått förlåtelse och respengar hem, andra hade sökt nya marknadsfält. McKenzie var död. En trist eftermiddag, med tung, snyftande himmel och de aflöfvade parkernas gula blad i en älta på den regnblöta marken, hade han lagt sig på en parksoffa och stoppat en liten hvit kapsel i munnen. Lackskornas hälar trummade en kort marsch mot sätet och det morfinbleka anletet blef cyanblått. Porträttet i bröstfickan af ett varietébarn förklarade balansen i principalens kassabok.

Och Hannover! Helt oförmodadt hade doktorn gift sig med en gammal kamrat från institutet. Hon var välbärgad massös och liknade Mauritz – det kunde ha varit hans syster. De slogo sig samman och flyttade upp till Lake View, den svensk-amerikanska elitens fauborg Saint-Germain.

Men Sundstedt var kvar. Med darrande viskyfingrar fumlade han öfver de ljusröda spritögonen, som blinkade våtsvullna mot ljuset. Skakande af alkoholångest och nervositet, försökte han skämta med Helge. – Give my regards, hackade han fram, till gamla mutter Svea ... Från hennes son – hennes mycket törstiga son ... kluck, kluck.

Orden kommo som klunkarna ur en butelj.

Griff satt tyst och förstämd. Han sörjde uppriktigt öfver skilsmässan, som han instinktivt anade aldrig skulle taga ända. Det fina, förgrämda ansiktet, hvars ungdomsfärg bröt underligt af mot de grånande tinningarna, var lutadt, och ögonen svårmodigt fjärrstämda. Hans smala musikerhand rullade frånvarande en servettring och allt emellanåt mumlade han enstafviga interjektioner:

– Hm – ja – nå – hm ...

Han ville icke visa hur nedslagen han var. Till nyåret skulle han själf resa, han hade antagit anbudet från New Orleans.

– Så ses vi i Sverige! sade Helge.

Hugo vände bort hufvudet:

– Visst så, gamla gosse, visst så.

Han skulle komma ned till tåget.

Den gamla fru Brantstrom ville tacka Bendel för de gångna åren genom en i en lunchbox inpackad resfrukost. Och hon tillade:

– Jag har en gammal bror som har kryddbod på Bellmansgatan, ifall herr Bendel vill hälsa honom ... Fast vi har förstås inte brefväxlat på aderton år ...

För sista gången gick han ned Clark street, hopplöshetens gata. Dimman skylde de fula, fattiga fasaderna, men enstaka fläckiga skyltar stucko fram och ett och annat fönsterhörn, täckt af en söndrig persienn, visade spräckt glas och brutna ribbor.

Inne hos Kugel skildes vännerna. Den lilla klotrunda värden stoppade en resplunta i Helges ulster. – Välkommen tillbaka, sade han i öfverbevisande ton, man stannar icke i gamla landet...

– Men nog vore det roligt att se det igen, tillade han.

Ensam gick Helge söderut.

Dimman tätnade i stället för att lätta. Vid gatukorsningarna, där krogfönstren och apotekens glaskulor lyste som hyttventiler och båtlanternor, hängde foggen sjöfuktig och flöt markens modd som strandgyttja.

Här hade han diktat och drömt sin framtid. Här hade han under promenaderna morgon och afton timrat Bendel & Co:s skyskrapa. Här hade han också så småningom rifvit och raserat.

Bendel & Co. – De hade varit olika, kompanjonerna, men i ett voro de lika, de hade alla med tiden dragit sig undan och blifvit borta. Skyskraporna – luftslotten – – –

Han gick långsammare. – Åja, åja. Tänk det tio år. Som ett streck lågo de där. Krumbukterna betydde så litet – de förde osvikligt tillbaka till den raka löplinjen. Och när han nu samlade ihop dem, liksom i en handfull, så sågo de så hvardagliga och skräpiga ut, det var ingen glans öfver dem. De liknade gatan, han trampade för sista gången.

Plötsligt kom han att tänka på Newberry library och med ens stannade han. Ja, där var han i skuld, det var icke tu tal om den saken. Ville han vara riktigt ärlig, så kunde nog medgifvas att från de tusen böckernas blad strömmat ett sken, som fäst sin förgyllning på tusen mulna dagar. Utan biblioteket, kom det för honom, hade han måhända nu varit slut som så många andra här ute. Resignerad, kallade Griff det. Det kanske hade varit bättre eller lika så bra, kommit på ett ut, men, som det nu var, fanns kvar hoppet om ett drömland ... Han undertryckte en liten köldilning. Gud vet hvad som ännu återstod?

Martell var rest till Washington. Men Helge ville säga farväl till byggnaden, som gästfritt öppnat sina portar för honom och bjudit af rikedomarna. Han vände och gick hastigt mot Walton square.

Där låg det väldiga grå stenpalatset med den breda portaltrappan och de slipade granitkulorna. Glasdörrarna svängde och han stod i den höga hallen. Bakom hvita marmorbarriärer skymtade han lässalarnas mahognypulpeter och gröna skärmlampor, hyllornas fack och plakaten med det manande ordet: silence.

Ja, där var skatter – skatter från Europa, väl att märka, de berömda männen, de stora namnen, andarna, snillena, läromästarna, skalderna, tänkarna, de odödliga. De lärda, de begåfvade, de spekulerande, de konstnärliga. Skaparna, hjärnorna, diktarna, den gamla världens oomtvistliga triumf. Kulturen genom tiderna, dikt och arbete, fantasi och verklighet, flykt i det blå, drömmarnas länder och lif efter döden. Hellas gamla gudar och nya tiders ideella värden, det som gaf lifvet mening och poesi, andens adelsmärke: Europa.

Ödmjuk inför detta öfverväldigande Pantheon, stolt öfver samhörigheten genom födsel och ras, blottade Helge sitt hufvud till vördnadsfullt tack.

– Det må bära eller brista, tänkte han, men nu skall jag hem, dit jag hör!

Och som en invärtes dusch, kände han en lycksalighetsparoxysm genomrissla sig.

Ute var dimman lika grå och tät som förut, men den förekom honom svagt bordeauxfärgad och saffransgyllen – som hade han druckit tokajer. – Resa, resa, sjöng det i öronen.

Clark för allra, allra sista gången. Barackkulisserna, planknästena, källarhålen, fallgroparna, de eländas och fängslades celler. Hörnens brutala polismän, tvärgrändernas lurande bofvar, dörrsmygarnas sminkade skökor och lastens hela afskum, lurendrejarna, falskspelarna, slafhandlarna; schakaler och alfonser. Det skymtar i töcknet af kineser och negrer, det luktar opium och våt hund, det blixtrar af de italienska mördarhandens dolkar. Det stinker af dålig visky, af surt öl, af smuts och inpyrd mysk. Och dimman tynger, draperar förnimmelserna.

Där ligga i rad immigranthotellen. I den våta sottjockan från floden, som färgar murarna svarta, ser han groft målade flaggor och vapen, hvilka skola föreställa de skandinaviska ländernas emblem. Illa stafvade deviser söka fånga ögat med lockelser på svenska, norska, danska och finska. Knäckebröd, surbröd, sill, getost, akvavit, tobak, porter, myntväxling, lägsta kurser, pengar hemsändas ... läser han. Och under gula och blå stripor, röda och hvita tvärränder, liknande omslagen till smällkarameller, pråla hotellnamnen: Kung Oscar, Kong Christian, Svea, Göta, Dannebrog, Suomi. Gamla nummer af skandinaviska tidningar äro uppklistrade i fönstren mellan snuskaggar och anjovisburkar. I dörrarna hänga långpipor och smorlädersstöflar.

Men på trottoarernas ruttna brädplankor och ute på själfva körbanans gropiga träkubb ligga staplar af resgods. Helge betraktade denna välkända syn med samma medlidande som man ägnar ett kullkördt

flyttningslass, där det gamla och fattiga husgerådet ligger vräkt ut i oktoberregnet för mängdens hånblickar, visande sprickor och skavanker, tyst berättande årens lidelsehistoria. Där fanns alla slags lårar, lådor, dragkistor och koffertar, allmogekistor med urblekta hjärtan, årtal och blomsterkransar, gamla läderkappsäckar, styfva som af järn, hemmagjorda brädkoffertar, ombundna och omvirade till den grad med tågstumpar, rep, remmar och snören med stora knutar, att de kunde tros vara lefvande, farliga djur, som ville frigöra sig och störta bort. Men där fanns också bohag, som af gamla ovetande eller kanske pietetsfulla händer släpats med öfver världshafvet till det moderna landet och som i all sin groteskhet erbjöd en rörande syn. Det var kaffekvarnar och spinnrockar, en blåmålad smörtjärna, kaggar, byttor – till och med ett par trefotar. Alla dessa godsdelar, skamfilade och kantstötta under den långa resans brutala behandling i lyftkranar, på kärror, i vagnsfinkor och lastrum, på tullhallarnas järnskodda vågdiskar och i de bottenlösa afgrunderna på jätteskeppen, verkade i Kinzie streets källardager nedslående och beklämmande som en tafla af en transport deporterade på väg till Sibirien. De invandrade stodo kring eller sutto på sina ägodelar, och de grupper, de bildade, förde tanken på exekution och utvräkning, på brandolyckor och begrafning.

Alla åldrar funnos. Där voro de gamla, utarbetade, tröttkörda, krumryggade och senknutade. Gubbar med mässingsringar i öronen och ansikten som täljda i bark. Gummor med hättor och schaletter och grå testar, plattbröstade men med magarna starkt framskjutna som i en kontinuerlig grossess. Alla voro de, män och kvinnor, påbyltade och omsvepta som till nordpolsfärd, i fårskinnspälsar och kappor, schalar, gördlar, hästtäcken. De stirrade rakt fram eller sågo med blinda ögon ned i den svarta gatan. Alla hade handknyten eller gråpapperspaket – en hade, insvept i en röd yllekofta, en blankskurad kaffepanna af koppar.

Där var unga, långa, kraftiga karlar och höga, starka töser. De hade ännu höbärgningens solbränna öfver kinderna, och de blå blickarna tycktes medföra en reflex från nordiska himlar. I långrockar och klumpiga skodon men ännu obrutna af lifssläpet reste de sig som sockelstatyer af germansk muskelkraft. – Flickorna hade matskrin och spånkorgar bredvid sig, och några af pojkarna buro på fiollådor. En af dem försökte en danslåt på ett dragspel.

Och där fanns barnen. De stirrade undrande mot denna dimhöljda stadsgata, där allt var sten och fukt och ohyggliga ljud och ansikten. Gamla grafmogna gummor hade dem i knät, de spädaste lågo vid mödrarnas bröst. Och de halfvuxna stodo tysta vid männens sida. – Det var sista höstimporten, förstod Helge, och han gjorde en vag sammanlikning mellan årets ebbande månad och de små införda vårplantorna, anemonerna, hvilka med smörgula luggar och blåsippsögon ännu hade det vräkande hafvets yra i sina hufvuden och icke anade framtiden.

Kring denna lägrade karavan svärmade, trots agenternas försök till bevakning, en massa tvifvelaktiga existenser, som erbjödo tjänster och förmedlingar åt invandrarna. Det var polska judar med korkskrufslockar från nedra Clarkghetton, hvilka ville köpa, sälja, växla mynt och anvisa arbeten. Det var immigrationens afskum, den romanska rasens småfnask och snuskiga ohyra, som likt flugor kraflade om nordborna och med gälla röster försökte lura männen med falska mynt, och öfvertala kvinnorna att sälja de tunga, blonda hårflätorna eller rent af sina kroppar. Och det var de inhemska roffåglarna, hvilka gingo kring som på en boskapsmarknad, trugande med säljning af land i sump- och träsktrakter, eller önskande värfva armar till skogsfällning, järnvägsbygge eller grufarbete i vilda och obebodda bygder. Allt under det att de föraktfullt pekade på bondfolkets bylten och gammaldags packning.

Det var scener som Bendel känt och personligt medverkat i under åratal, men först nu i afskedsögonblicket tyckte han sig se dem riktigt. Där gingo agenterna och guiderna med de olika linjernas små flaggor i rockuppslagen, och där lågo busbarerna med sågspånsgolfven och tennblecksdiskarna, från hvilka det förfalskade ölet och giftviskyn rann som slaksvatten. Öfverallt försökte man aflocka resenärerna deras sista medel. – Och så godt det, tänkte Helge med en suck, ty förr få de icke blicken på landet!

Förbi svindelkontoren med cut-rates-biljetter, lotterisedlar och lyckoanvisningar, kom han öfver norra bron och ned i city. Utanför Wilckens källare stod gubben Andersson och höll sig i räcket. Hans krage var smutsig och halsduken sönderflängd, han hade skråmor i ansiktet som efter ett slagsmål eller en utkastning, och hans nötta lifrock hängde ned i gatsmörjan. De runda glasögonen glodde som ett par bicykellyktor.

– Bendel, lallade han. Bendel, här ser du Kennyonlinjens agent för sista gång. Do you understand that, boy? One hundred thousand, I tell you, swedes – yes, mer än hundra tusen landsmän och skandinaver har jag skaffat linjen, mer än det, passagerare och emigranter ... In thirty years, mind you, och hvad är tacken?

Han snubblade öfver sina egna ben och nu såg Helge att han var döddrucken trots den tidiga morgontimmen.

– Do you see that, sade mr Andersson och drog upp belöningsklockan ur fickan, you know it: trettio år in my companys service ... Bendel, nu ska' jag tell you something ...

Han lade sitt pussiga och spritluktande ansikte tätt upp mot Bendels och hviskade hest:

– I natt skjuter jag mig. Hör på, hvad jag säger. Du får hundra dollars om du går med mig in i Jackson Park och tar bort revolvern sen jag gjort det.

Helge raglade tillbaka.

– Tig, herr Andersson, hvad är det för förbannadt prat!

– Det är inget förbannadt prat – och blicken bakom de tjocka, kupiga glasen stirrade förtvifladt nykter – det är dagsens och dödens allvarliga sanning, Bendel! Jag har hustru och barn – och jag har en lifförsäkring, en hög lifförsäkring, som jag förra veckan betalade premie på. Den som gör mig den tjänsten och tar bort revolvern i natt, han får klockan, den är värd mer än hundra dollars. Det ska se ut som mord, förstår du, och så utbetalas försäkringen. Nå, Bendel, vill du göra din gamla chef den tjänsten – hva? Jag har räknat ut alltsammans, platsen och det hela, det är ingen risk. Det är i natt, i dimman – sch, tyst, säg det inte ...

– Mr Andersson, sade Helge och lösgjorde sig, jag vill inte höra ert prat – jag har inte hört det. Men jag reser i afton från denna fördömda ort och finns således ej här i natt. Farväl –

Men agenten var åter omsvept af rusets töcken. Han log osäkert och mumlade något i bockskägget. Han stod kvar vid räcket och viftade med handen i det grå diset. Helge hörde honom tala för sig själf:

– Jag vet en – jag tror jag vet en vän som hjälper mig – han får klockan ...

Ännu när han svängde om Randolphs gathörn, såg han den vinkande skuggkonturen af Andersson, en sorts dimfigur i dimman.

Helge hoppade upp på första förbiglidande kabelvagns fotbräda, och därifrån, hållande sig i en takstång, såg han för sista gången La Salle street.

Det var en underlig, nästan overklig återgifning af den viktiga pulsådern. Skyskraporna höggos af redan vid sjätte eller sjunde fönsterraden och trottoarens figurer liknade molngubbar. Fondens börsbyggnad tycktes smälta eller vara uppförd af smutsig snö, båglampornas sken genom de höga fönstren liknade effekten från ett illumineradt papphus, sådant han sett det vid julmarknaden på Stortorget därhemma. Dimman förtog ljuden liksom bomull, och gonggongerna ljödo likt klockbojarna i Kattegatt. Det var som hade redan sjöresan börjat.

Men då han bakvägen inträdde i Grand Pacific Hotel försvann all drömillusion. Hallen simmade i ett haf af

havannarök, palmerna liknade alger i denna atmosfär och kupolens glashvälfning återgaf i smattrande eko kassaapparaternas smällande, ringklockors och biljardbollars ljud och det tusenstämmiga fallet af röster, fotsteg och kontorsbrådska. Ovillkorligt kom han att minnas snöstormsdagen förra året, med dess stämning af ombonad egoism.

Där var Reuter.

Nyss återkommen från en hvilotripp i södern, uppenbarade han sig på de hvita marmorstegen från lyxbaren i skinande hög hatt, välsittande diplomatbonjour och oklanderliga rakknifsbyxor. Med sin friska atletfärg och det fyrkantiga, godmodiga leendet förde han ett par damer i strutsfjädrar och snöboor öfver till rokokokaféet. – Musiken spelade artigt den honom tillägnade twosteppen: The wheat King, och det hviskades i chesterfieldsoffornas buffelhörn att nu höll Joe på med en ny corner – ägg- och smörmarknaden.

Så kunde man leka när en guldpappa fanns.

Och från rakstugan, där kunderna trampade på golfvets inlagda guld- och silfvermynt, kom portieren, herr Stevens. Han hade just fått pannlockar och mustascher brända.

– Ha, sade han, the Kennyonlines young man! How d’ y’ e? How d’ y’ e?

– Utmärkt! sade Bendel.

– Hör, sade mr Stevens och kände med pekfingret efter om hår och mustachspetsar kallnat, hör, herr Bendel, ni talade ibland med gamla Morley – eh?

– Joo.

– Yes. Nåväl – i natt hittade vi honom död där inne i prånget. Drink and heart disease. – And old age, of course. Men, det jag ville säga var – underligt för resten hvarför the old fool nå’nsin blef anställd här, han gjorde ju ingen nytta – det var, att vid coronerns undersökning uppdagades att han alls icke hette Morley, utan Simpson och varit officer i sydstatsarmén – tänk det! Good morning, mr Bendel!

Takekot återkastade dörrsmällar, orkestertoner och surret som från ett valsverk. I denna belysning och detta örats virrvarr, kunde man icke veta om klockan öfver det förgyllda diskgallret visade dagens eller nattens tioslag.

Herr Roth satt i sitt kontor med fötterna på pulpetkanten, en slocknad cigarr i vänstermungipan och ett telegram i den slappt hängande högerhanden. Uppe i passagerareafdelningen spelade skrifmaskinerna, och utanför Clarkstreetrutorna tycktes dimgardinen pressas fram och klibbas fast genom en ångmaskin. De sista ruinresterna från det gamla posthuset aftecknades i töckenmassan som hvalfiskbitar i en gigantisk gelé.

Helge hostade.

– Oh yes, sade herr Roth.

Det blef ett kort afsked.

Han hade dagen förut fått de olika fribiljetterna och tackat. De fraser som återstodo voro öfverflödiga.

Emellertid sade Roth:

– Lycka till, Bendel! Jag är ledsen att mista er.

Och Helge svarade:

– Också jag kommer att sakna er, herr Roth.

Då han invändigt förnam en känsla att säga något mera, som icke kunde få uttryck, mindes han afskedet från fadern, den dag de gingo Hamngatan till Centralstationen och han tänkt: om han bara nu ville säga något – säga något som gick direkt in i mig ... så skulle slussarna öppnas och som en frisk sjö mina känslor få svall. Men nu, liksom då, slog närvarandets rent fysiska miljö ihop om ögonblicket likt vanligt vatten, och det blef till ingenting.

– Farväl, Bendel! – och välkommen tillbaka om ni styr öfver igen.

Agenten log sitt tilldragande österländska leende, hvilket icke hade med detta landet att göra, utan var rasnedärfdt genom århundraden, men som kom Helges hjärta att för minuten smälta som vax.

– Farväl, herr Roth, mumlade han, och tack – tack för att ni –

Resten sväljde han.

Dimma. Dimma.

Allt sam i detta molnliknande fluidum, som med hvar timme tilltog. Då han stod på Dearborn-stationen, färdig att äntra Pullmanvagnen, seglade flak af tjockan, blandad med ångdunster, in under halltaket. Och det var som om han tagit ett sista afsked af Griff och Hannover midt bland alpspetsars skyar och tappar.

Tåget bolmade ringande ut. Genom fönstret såg han endast en oformlig rökmassa – här och där lyste röda bloss. Och det dunkade i takt med rullandet af hjulen från korsgatornas trafik. – Nu var allt borta – där kom negern med whisky på en bricka – fäll fönstret! – hvad är det sista?

Ja, hvad var det sista?

Det sista var, under det vagnarna började löpa rytmiskt dunkande samman mellan buffertstötarna, en stor skybankslinje med tre gasklockor. De sågo ut som jättelika mejeriflaskor och under dem tecknade sig fantastiskt en ljusramp. Det var en oläslig reklamskylt.

*

Dimman hvilade på Pennsylvaniabergens sluttningar, den sväfvade öfver de fem sjöarna och Niagaras kokande kittlar, omsvepte stålbron och låg lägrad i Lehigh Valleys dalar. Den följde expressen in i metropolen, och då fjädrarna tagit den sista törnen på ilsträckan Buffalo–New York och maskinen som en flämtande och ångande kapplöpningshäst stod stilla under glashallen, blänkte vagnarnas långa fönsterrad i ett oceansaltadt töcken.

Men det var trots den täta tjockan en annan stad, med helt andra vidder och friare och friskare luft än den, som Helge för alltid lagt bakom sig. Här förnam han hafvet i hvarje andedrag, ehuru det icke syntes, och man kunde nästan tro, att de rullande vågorna mot de låga sandöarna längs kusten bragte brusande hälsningar och hemlandssus från stränderna på andra sidan.

Följande morgon skulle ångaren gå. Om han ville, kunde han redan i afton embarkera. Men Broadways glans, som han icke sett på nära tio år och som förekom honom kunna sammanställas med de strålande parisbulevarder, han alltid läst om, höll honom fången. Han vandrade omkring på måfå, och då han kom in i stadsdelen väster om den breda stråken och norr om Canalgatan, var det verkligen som befann han sig i Europas hufvudstad. Öfverallt lästes franska skyltar och namn, och kaféerna och de små vinställena hade parisisk utstyrsel. Äfven det musikaliska språket ljöd i öronen och blandades med metropolens babeltungade dialekter. Helge tyckte sig till och med allt mindre urskilja yankeetyperna.

Det var kanske under intrycket af detta kvarter, som fått namnet lilla Paris, att han med ens kände en obändig lust att återse Fanchettis. Han hade två timmar på sig, innan han skulle supera med en herr Seastrom, den enda bokhållare han kände vid New Yorkkontoret, en clerk i fraktafdelningen af svensk extraktion. Vid fribiljetternas öfversändande till mr Roth hade bifogats ett par masklinskrifna rader som en sorts artighet att »our mr Seastrom will take your mr Bendel on his arrival to supper».

Helge stannade.

Bakom ett högt järngaller reste sig i dimman en kyrka i ful grågul och brunröd tegelläggning. Små järnkors och spruckna stenhällar lutade snedt och vindt mellan visset gräs, liknande säf, inom en triangelgård, ej större än en skyskrapas bottenhall. – Här lågo de första invandrarna hvarftals. Det var Church street, och Bendel erinrade sig en passage upp till Chattam square.

Det stora torget låg i roströd dunst och alla lyktor hade ljusgårdar och månringar kring blossen. Autos och cabs korsade vägarna, förstorade i ljusdimman till fabeldjur. På en af refugerna stod en elektrisk annonspelare, ett åttkantigt, självroterande torn, på hvilket fyra flammande händer pekade från olika väderstreck. Här rullades sakta upp i olikfärgad transparangskrift aftonens nöjen och förlustelselokaler, hvarje rad tändande och slocknande, under det sidorna så småningom vredos rundt. Helge hade stått där nästan fem minuter, då han upptäckte en liten violett hörnkvadrat med orangegula typer. – Eldorado, Brooklyn, Fulton street, läste han. Och inom en dubbel ram: Fanchetti sisters; och därpå åter Eldorado, Brooklyn, Fulton street.

Det var sista aftonen i det stora landet. Han fattade sitt beslut. Intet kunde bättre passa som sortie än att se denna teaterillusion, som varit Bendel & Co:s afslutande tablå i en tioårsdröm. – Bara titta in ett ögonblick – taga med sig en pust till afsked ...

Pelarbanans klämtande tåg genomforo diset i alla riktningar. Han äntrade en Bowerystation och från den luftiga perrongen tecknade sig gatorna som lysande akvarier, där oformliga vattendjur summo kring – bläckfiskar och guldfiskar, ålar, maneter och polyper. Inifrån den långa vagongens korgsoffor blixtrade rutorna förbi skuggor och dagrar i jämna mellanrum, det var fasadernas rektanglar af väggytor mellan fönster och grändgap.

Tåget bromsade så att glas och lampor klirrade och konduktörerna skreko från plattform till plattform:

– Change for the bridge and Fulton street ferry!

Han öfvervägde om han skulle taga färjan eller brotåget. Men dimman öfver Hudson, från hvilkens ännu aflägsna bräddar tusentals farkoster råmade, afskräckte. Och han ställde sig i den väldiga människokön, som ringlade likt en oerhörd ormboa bort mot biljettvestibulerna under brohvalfvet.

Midt på det mäktiga spannet såg han genom kabelnätet en aflägsen ljuskägla, strålen från frihetsstatyn som fåfängt kampade med att genombryta vikens allt mer tätnande tjocka. En topplanterna på en tremastare sväfvade djupt under dem och en rad af fordon drogo i långsam karavan nedanför spåren. Vid svängningen in under tvillingstadens rotunda såg han i blixtsnabb genomskärning den femdelade terrassformningen af jättehängbrons gång-, spår- och körbana.

Fultonmynningen var lika trängselfylld som ingången till Broadway, och gatularmet och virrvarret detsamma. Ljusreklamerna skymdes af dimtappar, belysning och husknutar påminde om sufitterna och bråtet på en stor scen, och italienarna, hvilka skreko sig hesa, utbjudande rostade peanuts under rökiga gasbloss, kunde vara teaterns maskinfolk. En poliskonstapel invid en bardörr upplyste Helge om, att Eldoradovarietén låg i nästa kvarter.

Han följde med högerströmmen och passerade några sorlande och barbariskt eklärerade portar, hvars transparanger förkunnade förevisning af hafsmänniskor, barn med två hufvuden och kvinnor med drakstjärt, samt nådde ett rikt upplyst hörn, hvilket på en gång skyltade i illuminerad fasadskrift som Edenmuséet, Grottkaféet, Starteatern och Eldoradovarietén.

Bendel läste de stora affischerna. Det var det vanliga kosmopolitiska programmet med underliga namn och excentriska adjektiv. Clounumret, utmärkt genom röda kulor och blåa utropstecken, tillkännagaf emellertid uppträdandet af en trupp akrobater, utförande det tredubbla språnget från lokalens kupol med roterande fallskärm och brinnande facklor, hvilket äfven kallades dödshoppet eller helvetessaltomortalen.

Helge stirrade på de brokiga bokstäfverna. – Nej, Fanchetti sisters funnos där icke.

Han gick fram till en portier i röd kappa, blått bälte, björnskinnsturban med hvit fjäder och en förgylld staf i handen.

– Äro icke Fanchetti sisters här? frågade han.

Innan portieren hunnit svara öppnades en liten kioskdörr, och ur panelen slank det ut en till ytterlighet mager herre – måhända en af de förevisade kuriositeterna i Edenmuséet – som ögonblickligt snappade frågan och svarade med telegrafisk hast, i det hans långa gula hästtänder klapprade som tangenter:

– Fan – chett – is – icke – här – denna – vecka. – Nytt – pro – gram – hvar – tisdag. – Si – sta – gång – går.

– Och – hvar – Fan – chett – is – nu? frågade Helge, alldeles omedvetet härmande mannens besynnerliga sätt att tala.

Den telegrafiska skuggan, som tydligen icke blef förolämpad af denna imitation, hackade genast vidare:

– Fan – chett – is – i – afton – Boston – Globe – teatern.

Och därmed försvann han i en panelspringa invid biljettluckan.

– Nå, tänkte Helge, så var det med det! Men sak samma – det var nog bara bra.

Och helt munter till sinnes svängde han sig hvisslande om på klacken, så hastigt, att han så godt som föll öfver ett par, hvilket från trottoaren sneddade upp mot ingången.

Det var en herre och en dam. Bendels framkastade ursäkt afbröts, och han blef stående med första stafvelsen på tungan:

– Ex –!

Ty det var herr Forsman han så när trampat på.

Det var en elegant herr Forsman med skinande galoscher och en käpp af rör med ett i hjorthorn utskuret hundhufvud som krycka. Kragen var hvit med blåa ränder och skjortan och manschetterna hade stripor i rödt. En vacker grön halsduk var knuten sålunda att snibbarna stuckits in under skjortsköldens linning, på det att en bröstknapp af guld skulle komma till sin rätt. I knuten satt icke mindre än två halsduksnålar, en af metall och föreställande en hästsko med stenar i fyra färger; den andra var en stor diamant af konstfärdigt slipadt glas. I rockuppslaget satt en liten emaljerad amerikansk flagga, en sköld med mystiska bokstäfver och ett rundt porträtt på ett guldfransadt band, föreställande en irländsk krogvärd, hvilken uppställts som kandidat till ett stadsval. Äfven västens uppslag hade några granna emaljerade knappar med hemliga tecken och insignier. Västfickan var proppad med cigarrettpaket.

Herr Forsmans ansikte var mycket magert och ögonen hade gulbruna ringar. Kring munnen stramade huden på ett besynnerligt sätt – som hade den varit påklistrad. Hans andedräkt luktade som malört.

Men för öfrigt var han mycket själfsäker och lifsnöjd.

– Forsman! – fick Helge fram. Forsman, som genast sett att Bendel bar en ny kostym, blef älskvärd och pekade med en stor gest på sin dam:

– Här ser du min lilla sweetheart –

Damen, som var liten och späd och af underlig, automatisk stelhet, men som bar en guppande hatt med vajande blomster, fjädrar och agraffer, afbröt:

– Betrothed, dear, I beg your pardon ...

– Hm – yes, sade herr Forsman, my betrothed little sweetheart, miss Johnson. Vi ha just closat storet och tänkte ta en liten walk. You see, I am in fathers business. Yes, Bendel, jag mäkar det all right nu för tiden. U. S. A., old boy, mäkade en man ut af mig. Och jag är inte gående back på gamla köntrit, men jag vill hvarje tid vara färdig stå upp och säga: jag är en tro american citizen, sir. Jag håller på igeln (hvarmed får antagas att mister Forsman menade en örn) och jag säger hvarje tid: igeln och guds eget köntry!

Bendel såg på sin forna kamrat och landsman. Han tänkte: jag tror icke att jag säger honom att jag reser hem ...

– Well, fortsatte Forsman, så ville vi gå till ett show, och här på Eldorado ha de nya attraktioner every tuesday. Är du kommande alång, Bendel?

– Nej, jag måste öfver till kontoret – business, you know ... sade Helge.

– Very well, men jag och min lilla girl –

– I beg your pardon, dear, betrothed! sade allvarligt afbrytande miss Johnson.

– Oh, yes, certainly, betrothed, upprepade herr Forsman, en smula irriteradt, vi hade tänkt ... Men, det skulle ju vara funnigt spika några ord – öm – om du, Grace, darling, ville gå in först – så – så kommer jag genast efter? Won't you do that, Grace, darling?

Men det ville Grace darling alls icke. Hon spände ett par förfärliga betrothalögon, som icke varslade godt för kommande matrimonydagar, i sin Forsman och uttalade sig:

– I beg your pardon, dear, but how can you ask such a silly question?

– Det var mycket silligt, mumlade herr Forsman nedslaget, excuse me, dear. Well, Bendel, hope to see you en annan tid! By the by, jag intendar just tjäntja mitt namn, det mäkar en stor differens – sade Forsman, som började tala allt obegripligare, vänd till Helge – såschalli, gör inte du tänka så? Jag tänker kalla mig själf mister van Forshead. Hur likar du det?

– Utmärkt, sade Helge och försökte falla i jargongen, det mäkar sig just tiptop – allright – first rate!

– Yes, nickade Forsman. – And, you see, jag belångar nu till många clubs och såsajitiss och det är politiskt, you understand!

Här fick han ett hostanfall och spottade rödt. Helge kunde icke underlåta att fråga:

– Och hur är det med din hälsa, kära bror?

– Det är all right, försäkrade hökaren ifrigt. – Jag kontinjar med de gamla remidierna, men så har jag också diskövrat professor Benjamin Smiths aromatiska lungbalsam och doktor Wiltons Blod-Kraft-Piller.

– I beg your pardon, dear, hördes här the betrotheds skarpt syrliga stämma, do you mean to let a lady stand all night on a sidewalk?

Helge fick brådt att taga afsked. Älsklingen miss Grace Johnson böjde stelt på sitt dekorerade hufvud och Forsman skrek efter honom, lokalupplysande:

– Du måste krossa stritet om du ska ta den ellevätade rälråden ...

I vestibulen till Kennyonlinjens stora hus väntade redan herr Seastrom. Det var en jovialisk fyrtioåring, som i tjugu år följt linjens öden, dels som resande agent, dels som clerk i olika hufvudkontor. Han hade sett och hört för mycket för att kunna afskedas.

– Nå, sade han fryntligt, sedan de funnit ett godt hörn i en berömd ostronrestaurang, det blef för kvaft i the windy city?

Helge berättade i detaljer sina intryck af kontoret, väl vetande att han därmed endast ökade Seastroms försvarsvapen.

Denne hörde tyst på och nickade ibland bifallande.

– Ack ja, sade han, det är den gamla historien.

En gammal visky från inbördeskriget flöt som olja i de små slipade tumlarna. Från Broadway klingade trafikens alla klockor och bröto ilande ljusskuggor mot fönstrets spetsgardiner.

Helge kände en egendomlig krypning i mellangärdet. Det var icke fruktan, ej heller fröjd inför morgondagens tärningskast. Spänningen hade för länge sedan utlösts i en samlad fattning för hvad som än framtiden måtte bringa. Men om ock alla trådar brustit skälfde det ännu så smått i fästhålen.

Han frågade om en del saker och fick svar. Herr Roth, till exempel, stod ju högt i gunst och helt visst skulle han några år betyda mycket och ha stort inflytande. Men det behöfdes bara en aktiespekulation och vips, så vore också han borta.

– Men, log Seastrom, han är amerikan och hinner såvera sig.

– Och H. Maitland Wolsey Esq.?

– Den svindlar'n!

Helge ryckte ovillkorligt till:

– Svindlar'n?!

Herr Seastrom skrattade:

– Yes, sir! Just svindlar'n. Han hade mycket riktigt rätt till namnet, men det var icke den Maitland Wolsey, som är Londons fina clubman, utan hans kusin. Den här var ett svart får, som bolaget hittade på att använda i ett knipande ögonblick till skylt – promotor som vi säga. Egentligen kom han öfver för att skaffa sig ett rikt gifte, och det hade kanske lyckats i New Yorks stora fårgård, där tackorna begärligt slicka efter

europeiska gumsar, hvars horn tyckas dem ha societetsmärkets adliga krumböjning. Förgyllningen bestå de. – Det hade väl, som sagdt, också tagit skruf, om han ej ertappats med falskspelning en natt i själfva Manhattan Club. Så fockades han öfverallt och Kennyon-släkten sände honom fan i våld, sedan de betalt tusen pund för att han skulle ändra namn. Nu lär han vara i Yokohama eller Singapore eller Calcutta, där han inrättat en sorts spelklubb. – Skål!

Helge Bendel tänkte:

– Och den är det som dömt oss. Som utan vidare satt gamla gifta män, familjer, barn på gatan. Det är en fas af det fria landet. Europeiska äfventyrare, som styra invånarnas öden.

– Och S. Tenney Ranch – hur har han det?

– Tenney, sade Seastrom och slukade ett stekt ostron, jo, han var ju amerikan och startade ett guldgrufvejobb på nedra Broadway. Sålde aktier i massor – men utan guldminor, förstås. Till sist blef det dock för starkt, och då han inte bestack polisen tillräckligt, måste han rymma till Kansas City. Men hur det var, kom han tillbaka, och så kneps han. Och nu sitter den spanska apan, som stackars gubben Andersson brukade säga, inburad i Sing-Sing.

– Våra domare! mumlade Helge.

De sutto länge och småpratade vid en svart butelj och ett par sifoner. Och i den blå röken började Helge skönja nya hägringar.

*

I den tidiga novembermorgonen glider stilla en stor ångare ut genom New Yorks hamn.

Likt en rad månar speglas ventilernas oxögon i det grå vattnet. Akterut kretsa fiskmåsar kring den röda, smällande Union jack.

Det är stark dimma och kolossen flyter långsamt med dofva cylinderslag längs Hudsonbranterna. Då och då utstöter foghornet ett märgskärande vrål.

Däckets skurade tiljor äro fuktiga och det dryper från den lackhvita relingen, från de fernissade borden, från mässing och segelduk. Räddningsbåtar och bojar bära Kennyonlinjens flaggvapen i kors.

Helge står ensam på bortre däckets öfverbyggnad och ser mot land. Han har klifvit öfver tågafspärrningen och står och ser hur knoplinan rycker i det skummande kölvattnet.

Han tar fatt i linan. Den rycker som lefvande. Det är som ville den draga honom tillbaka.

En smärt officer i brittisk uniform – ty båten tillhör under krigstid som kryssare marinen – kommer upp och riktar in en kikare. Därpå går han.

Skrofvet vibrerar sakta. Hornet tutar. Ur dimman luktar stenkol, tångbris och hafssälta.

Där svinner Bedloe Island med Bartholdis gudinna. Den lyftade armens frihetsfackla omsvepes af dis. Stråldiademets spetsar kring hufvudet slätas ut mot bakgrundens skyar.

Det ringer andra gången till första frukosten. Helge går ned.

De med gröna plyschmattor belagda gångarna stråla i ljus från lacktakets amplar som reflekteras i mahognydörrarna. En parfymerad värme strömmar honom i möte.

I en korridor möter han en stewardess. Hon är ung, med svart hår och svarta ögon och i håret har hon en stor hvit rosett. Hennes kinder äro friskt röda.

Helge stiger åt sidan och hon ler och ser honom rakt in i ögonen med ett erbjudande i de svarta blickarna.

– Hon tror jag är en rik ung man, säger Helge för sig själf, emedan jag far första klass ...

I den stora matsalen, hvars pelargalleri är i hvitt och guld, sitta endast spridda passagerare. De flesta sofva ännu i hytterna.

Han har fått sitt nummer och intar sin plats. Teet doftar, de nygräddade våfflorna dofta, silfret strålar. Uppassarna röra sig ljudlöst.

En hofmästare delar ut luncheons menukort. – Franskt och engelskt kök, läser han. Öfverkockarna från Paillard och Carlton.

Han går in i sin hytt. Den är så blank och putsad som en utställningsmonter. Allt är lack, mahogny, grön plysch. Och en röd pläd lyser festligt.

Den elektriska globen ljusnar som en opal. Det varma vattnet porlar ur förnicklade kranar i fajansbehållaren. Tvålen luktar af mandel.

Ett oändligt välbefinnande fyller honom. Han stoppar sin pipa, kränger sig i ulstern och går upp.

Maskinerna andas hårdare. Inne från hytterna hörs skratt och morgonhälsningar. I badrummen klatscha duschfallen.

Officerare passera förbi honnörhälsande.

Det är alltjämt dimma, men kusten anas under en astrakangrå fäll. Där borta sjunker Coney Island och som sägnens förhistoriska jättedjur tecknar sig de fantastiska konturerna af badstrandens beryktade elefanthotell.

Inne från en bank synes blixten af en dagsfyr. Vågorna välla mjölkhvita under molndoket.

Flaggan är sänkt.

Knoplinan rycker och rycker. Nu har skummet blifvit buteljgrönt och där det kokar hvitt brister brotten och bli strax till hvirflande svart. Så sköljer grönt och hvitt utslätande öfver.

Några herrar promenera i bestämd takt det långa promenaddäcket. I dörröppningarna ses betjänter ordna salongskoffertar.

Helge vädrar.

Hvilken luft – hvilken styrka – pincenéglasen äro besatta med saltkristaller.

Plötsligt ryta de stora skorstenarnas pipor så att han förskräckt far samman. De skrika gällt en lång stund. Örhinnorna värka.

Uppe på högsta bryggan vandra fem, sex män, deras mössgaloner blänka. För ut är det som om dimman var genomskinlig, som om den belystes från andra sidan. Men man kan knappast urskilja masttopparna.

Helge börjar längta efter sällskap. Den eleganta passagerarlistan är ännu icke färdigtryckt – han har blott fått pärmarna. Och först i morgon trycka de båtens dagliga tidning. Men han vet att hans bordsgranne blir en holländare – van Duus, hade hans steward sagt.

En ensam herre stannar framför honom och lyfter en rutig resmössa.

– Mitt namn är van Duus, säger han, stewarden utpekade ...

De hälsa förbindligt under rekommendation af första klassplatserna.

Han är en ung man, blond och litet fetlagd. Bendel ser att han har dyrbara ringar och i halsduken en pärla. Kanske reser han i juveler.

– Nu ser man inte kusten längre, säger mynheer van Duus.

– Nej, gud ske lof, undfaller det Bendel.

Holländaren ser på honom. Så säger han:

– Ett stort land, sir, ett märkligt land. Ett ungt land.

– Ja, säger Helge.

– Ni är icke amerikan?

– Nej.

Det blåser upp litet från nordväst. Van Duus reser kragen.

– Ja, inte jag heller, yttrar han. – Jag tror man måste promenera litet, tillägger han, då Helge intet säger.

Bendel ler artigt.

Han ser mot väster, där allt löper ihop i blågrå tjocka.

– Farväl, guds eget land! säger han högt. Ångaren har ökat. Den lyfter så smått och det fräser mot sidorna.

Nu synes icke längre minsta landremsa. Horisontlinjen cirklas och liksom sjunker under böljetopparna. Men dimbandet, som längst ned har tyngsta substansfärg, något mellan jordbrunt och mossgrönt, illuderar i teckningen en aflägsen strand. Och följer han med blicken väggen uppåt, så skiftar det i den grå väfven och spelar in hvita slag och strimlor. Ja, när man stått en stund på det glidande och häfvande däcket, och genom de våta glasen stirrat mot dimfonden, kan man få nästan hvad som helst att växa fram i spektrumfärger. Det blir en ljus remna i duken och djupt inunder darrar akterrelingen med hamrande hakar och splint och det spolar stänk och fradga.

Växer inte remnan till en vid portal i en hvit mur, ser han inte in i en bred gata som för till ett stort torg? Och där ligger ett sällsamt skönt slott – det är lika vackert som slottet i hägringen öfver Strömmen, den gången för länge sedan, och staden är lika festlig och brinner välkomnande med öppna portar och underbara färger, och alltsammans, torg och torn och bro och slott och vatten, känner han mycket väl igen, men han har aldrig sett det så vackert förr, som gjordt af bara ädelsten, och det har aldrig framträdt som nu, högt i skyn och med den rullande atlanten till matta. – Han skulle kunna med sträckta armar vandra ditöfver.

Han rätar på sig och torkar glasen. Det har börjat sjunga i luften och det skakar och stampar. Med hvarje slag förs han närmare.

Närmare.

Hem.

Han går långsamt ned till fördäcket och når till sist ända fram i stäfven. Där sprutar en kaskad mot de höga bogsidorna.

Här kan han se vågbergen resas och rulla ned med krossade kammar i de svartgröna dalarna. Det brusar ur djupet.

Öfverallt dimma.

Foghornet ryter.

Fartyget går stadigt rakt fram mot öster och försvinner in i dimman, som ännu döljer soluppgången.

Ur diset hörs öfver propellervattnets skumflagor ett eko från mistlurens rop.

Töckenhvitt.

Gröna vidder af vräkande vågor.

En sista, utdragen ton från sirenen.

Dimma.

* * *

Digitaliserad av Litteraturbanken.

Konverterad av Arkivkopia och publicerad på
https://arkivkopia.se/sak/littbank-BergerH_Bendel.

Filen skapad 2018-12-13 18:12:28.756523